NEWROZ

Aylık Siyasal - Kültürel Dergi
Sayı 10, Ekim 1992, Fiatı: 8000 TL

"KÜRDİSTAN SAĞOLSUN!"

www.arsivnewroz.org

NEWROZ

AYLIK SİYASAL-KÜLTÜREL DERGİ

Newroz Yayıncılık
Sahibi
Hüseyin ALATAŞ
Genel Yayın Yönetmeni
Remzi BİLGET
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Mustafa ARSLAN

Yönetim Yeri
Kemalpaşa Mah. Defteremini Sk.
No: 2/4 Akkoyun Apt. Kat: 4 D:10
Aksaray /İSTANBUL
Tel: 511 96 56

Adıyaman İrtibat Bürosu
Ali GÖKKAYA
Ulucami Mah. Gölbaşı Cad.
Korunanlar Pasajı No: P/25
ADIYAMAN

Diyarbakır İrtibat Bürosu
Nusrettin MAÇİN
İnönü Cad. Kahraman İşhanı
Kat: 2/15 DİYARBAKIR
Tel: 47374

Gaziantep İrtibat Bürosu
Sait YILDIRIM
Karagöz Cad. Gören İşhanı
Kat: 3 No: 5 G.ANTEP
Tel: 20 28 40

Malatya İrtibat Bürosu
Hasan BURAN
Hamidiye Mah. Nasuhi Cad.
İnan İşhanı Kat: 2 No: 69
MALATYA

İsviçre Temsilciliği
Hüseyin İÇLİ
Holzhausern 36/A
6343 Rotkreuz - SCHWEİZ

Almanya Temsilciliği
Mehmet DURMUŞ
İnrather Str-321
Zim-23 4150 Krefeld-ALMANYA

Dizgi: Asmin
Baskı: Uygun Basım LTD. ŞTİ.
Dağıtım: GAMEDA

Banka Hesap No:
Hüseyin ALATAŞ
Türkiye İş Bankası Aksaray Şubesi
Yurtiçi: 1002-300-975165
Yurtdışı Döviz Hesabı: 30100-91599

Abone Koşulları ve Birim Fiatları:
Yurtiçi: Aylık Birim Fiatı: 8.000 TL
6 Aylık Abone: 40.000 TL
Yıllık Abone Bedeli: 80.000 TL
Yurtdışı:
Almanya: 5 DM
Fransa: 15 FF
İsviçre: 5 SF
Yıllık Abone Bedeli:
Almanya: 60 DM
Fransa: 180 FF
İsviçre: 60 SF

İÇİNDEKİLER

Sunu..... 1
Apê Musa 2
Şırnak'ta Devlet Manzaraları..... 5
Newroz'la Dayanışma Gecesi..... 10
"Irkçı-Şoven Eğitime Karşıyız"..... 12
Ayın İçinden 16
Bir Acem Suikasti Daha..... 18
Devrimci İnsan ve Sorumlulukları..... 19
UKKTH ve Realizasyonu..... 20
Darbe mi, Sıkıyönetim mi?..... 32
Kürdistan Gençliği 34
Ulusal Soruna Somut
ve Tarihsel Yaklaşım -1- 37
Sorunları Çözümsüzlüğe
Terketmeyelim..... 52
Li Ser Rewşa Rewşenbîrên
Yên Li Ewrûpa..... 55
Çend Nimûnên Ji Zargotina
Kurdên Sûrîyê..... 56
Xezeb..... 59
Dersên Zmêne Kurdî..... 60
Okurlardan..... 63

www.arsivakurdi.org

SUNU

Karmaşık günlerin yaşandığı bir sürecin yoğunluğunda siz değerli okurlarımıza "merhaba" diyoruz.

Ülkemizde süren fütursuz devlet terörü günbegün boyutlanırken, buna paralel olarak yüksek sesle dillendirilen yeni bir "askeri darbe" söylemleri kamuoyunu meşgul etmeye devam ediyor.

Şırnak, Çukurca'nın ardından aralıksız sürdürülen, başta Cudi, Herekol dağları ve eteklerindeki köyleri uçaklarla bombalama harekatı genişletilerek sürdürülüyor. TV görüntüleri arasına artık TC ordusunun "kahramanlık" gösterileri olarak, Kürt köylerinin bombalanması ve doğanın tahribi eylemleri, günlük icraatlar olarak yansıyor.

Kars-Göle'de Hitlercilik yapılıyor. Daha Kasaplar Deresi'ndeki caniyane olay belleklerdeki yerini taptaze korurken, Göle'de yaşanan vahşet, vahşetin dizginsizliğinin ve bunun süreceğinin göstergesi oluyordu. Katledilen insanlar belediye araçlarına yüklenerek toplu olarak gömülüyor... Tıpkı Nazilerin uyguladığı yöntemlerle ve gaddarlıkla... Tıpkı Kasaplar Deresi olayında olduğu gibi... Tarih utançla yazacak Göle'yi; ama Göle sokaklarında SS'ler gibi gezemeyecek o zaman bu utancı taşıyacak olanlar.

Apê Musa koparıldı fiziki olarak kök saldığı toprağından. Faili belli bir cinayete bu kez Ulu Çınar hedef oldu. Katledilenlerin ardından söylediği "Kurdıstan sağ be" sözünü Musa Amca bu kez kendisi için çınlattı. Çığlığı yankılanıyor şimdi; "umutlarını, özlemlerini gerçek kılacağız."

Devlet içinde devlet olan karanlık odaklar işlerini iyi yapıyor. Seri cinayetler, kundaklamalar ve hergün bir yerlerde bulunduğu söylenen "patlamaya" saniye kalmış bombalar... Ve ardından darbe geliyor tartışması. Bu senaryolara birkaç kez şahit olundu. 12 Mart, 12 Eylül... Yine bir darbe gelmeyecek belki ama, yaratılmak istenen, varılmak istenen sonuç belli: Ulusal ve toplumsal mücadelenin hızlanan yükselişine set çekebilmek için toplumu pasifize etmek; halkımıza karşı yürütülen savaşı bir üst boyuta ulaştırıp topyekün imhalara girişmenin zeminlerini yaratmak. Darbe söylemleriyle korku salınan bir ortamda, dikensiz gül bahçesi hesabı, özellikle halkımıza yönelik ciddi vuruşlar planlanıyor. Ve işin ilginci, TC iktidarının sürdürdüğü halkımıza yönelik kirli savaşa ses etmeyen birçok kesim, darbe karşıtı pozlara girerek tartışmanın gündemde tutulmasına özen gösteriyor.

Darbe tartışmasının esas amacının halkımıza yönelik topyekün bir saldırının temel harçlarından olduğunu Genel Kurmay Başkanı Güreş'in sözleri açığa vuruyor: "Kürtçe yayın yapan TV olmaz" diyor, "Kürt yok" diyor. Ve bunları bir iktidarın Başbakanı edasıyla dillendiriyor. Gerçeği teslim ediyor; iktidar, iktidarda değil.

Diğer yandan hükümetin başı Demirel "Kuzey Irak'ta bir Kürt devletine müsade etmeyiz"i söylüyor. Bununla "Güney Kürdistan'a askeri harekat yapacağız" demek istiyor.

Ordu, Hükümet ve yetkili ağızlar darbeye karşı!.. Darbe tartışmasının sonucunda vurulmak istenen ülkemiz ve halkımız olacak.

Buna izin vermemek hepimizin görevi.

Dergimiz Sahibi Hüseyin Alataş'ın annesini üzücü bir biçimde kaybettik. Şok geçirdiği bir sırada eşine kıyan bir insanın, sarf etmediğini söylediği sözlerle, olaya farklı bir boyut kazandırmaya çalışan Malatya Emniyeti ya da Savcısı menşesini taşıyan haberleriyle burjuva basını, çirkef yüzünü bir kez daha sergiledi. Polis kaynaklı habercilik, bu basın camiasının -özelde Hürriyet, Sabah, Bugün vb. gazetelerin- mayasını oluşturuyor. Olayı araştırıp yazma yerine Emniyet güçlerinin verdikleriyle yetinen bu gazeteler ve haber yaptığını sanan gazeteci bozmalarından, gerçekçi habercilik beklemiyoruz. Ama birazcık onurlu ve dürüst olun diyoruz. Utançla yaşamayın diyoruz.

Sevgi, şefkat ışıltıları hiç eksik olmayan vefalı İnsaf Anamızı yitirmiş olmanın üzüntüsüyle doluyuz. Tüm Alataş ailesine başınız sağolsun diyoruz.

Yeni sayımızda buluşmak dileğiyle...

APÊ MUSA

Z.Abidin Kızılyaprak

"Daha bir on yılım var" demiştin. Gerçi, on yıl sonrası için beklediğin, tabii hayatın 'normal' biçimde sona ermesi durumunda da senin ölümün şehitlik mertebesi ile buluşmuş sayılırdı; fakat sık sık özlemini çektiğin biçimde ve *"Tanrı bana gençlerinki gibi bir şehitlik nasip etsin"* dediğin günlerde düşmanın kurşunlarıyla şehit edildin... Kelimenin her türlü anlamıyla Kürdistan şehitler kervanına katıldın...

****

Apê Musa, zaten biz Kürtler ne zaman 'normal' ölümle sarıldık ki toprağa?...

Katliamların, talanların, savaşların, yıkımların (ki, yüzyıllardır ortasındayız bunların) sonrasını biraz salgın hastalık, biraz yoksulluk, biraz işsizlik, biraz da gurbet hüzünleri alıp götürmedi mi?.. Ve suikastler; gözbebeklerimizi?..

Bitirdiler mi?..

Sevdalarımızın ve özlemlerimizin haykırışlarını susturabildiler mi?..

Mümkün müydü bu?..

Binlerce kez hayır!..

İşte, en canlı kanıt, senin ideallerini sürdüren binlerce, milyonlarca insan!

Ve seninki gibi bir şehitliği kıskanan ateş gibi civanlar!..

****

"Vakayiname" kitabının hazırlığı için görüştüğümüz günlerde, bir yandan kitap üzerinde çalışıyorduk, diğer yandan sen, hiç eksik olmayan konuklarınla içtenlikle ilgilenmeyi sürdürüyordun. Birbirinden farklı konular, sohbetler, çalışmalar arasında tutturduğun ahengi ve enerjini takdir etmemek mümkün değildi.

Bir bilge...bir dervişle karşı karşıya oldukları hissine kapılırdı seninle tanışanlar.

Bir kez, Kürt ulusuna dair her bilgiye susamış insanların hemen sana başvurmaları karşısında nükteli bir sitemde bulunmuştun. Kürt kadınları üzerine araştırma yapmak için Avrupa'dan gelen bir heyete *"her konuyu da ben bilemem ki"* demiş ve her zamanki canayakınlığınla (yine) duruma ilişkin bir fıkra anlatmıştın:

"Bir askeri birlikte tatbikat yapılıyor. Askerler tam siper yatmış, ilerdeki hayali düşmanı gözetliyorlar. Yüksek rütbeli bir komutan da teftiş yapıyor. Yere simsıkı yapışmış, tüfeğini ileriye doğrultmuş, disiplinli bir şekilde kıpırdamadan hedefi gözetleyen bir asker, komutanın dikkatini çekiyor. Bu asker Diyarbekirli... Komutan,eğilip askerin belini sıvazlıyor ve 'aferin oğlum! Söyle bakalım, düşman ilerden değil de sağdan gelirse ne yaparsın?' diyor. Bizim Diyarbekirli, yine hiç kıpırdamadan, ileriye doğrulttuğu tüfeğinin namlusunu sağa çeviriyor. Komutan: 'Aferin asker. Peki, soldan gelirse ?..' Diyarbekirli asker aynı disiplinle bu kez namluyu sola çeviriyor. Komutan :'Aferin! Peki, düşman arkadan gelirse ne yaparsın?' Bu soru üzerine sinirlenen bizim delikanlı kalkıyor, komutana dönerek kükrüyor:' Mıstefa Kemal'in askeri bir tek bendir!?' Yahu, siz de her konuda bana geliyorsunuz; bu milletin tek askeri ben miyim?"

Elbette değil Apê Musa; sen elbette 'herşey' değildin.

Ama 'çok şey'din sen, çok şey...

****

Yılların yazarı... Halk adamı... Gazeteci... Bilge... Çağdaş aydın... Birçok kurum ve kuruluş yöneticisi... Aziz bir büyük... Her yaşın arkadaşı... Adeta, dosta-düşmana Kürdistan davasını bıkmadan anlatan bir sözcü... Sayısını unuttuğu mahkemelere ve yıllar öncesinden 90'lara kadar yer yer tekrarlanan hapisliklere rağmen iyiyi, güzeli, doğruyu ve halkımızın kara sevdası özgürlüğü yazmaktan geri durmayan, durdurulamayan bir kalem... Onlarca yılın 'şahidi, sanığı ve davacısı'...

Sen çok şeydin Apê Musa...

****

En son, yeğenin Hüseyin Deniz -aynı güçlerce- vurulduktan sonra (O'nun katledilmesini nasıl protesto edebileceğimizi tartışmak üzere bir grup aydınla buluştuğumuzda) görüştüm seninle. Ondan bir kaç gün önce İstanbul'daki evine birileri girmek istemişti; kapıyı açmamanla geri dönmüştü ölüm... Bunu hatırlatarak *"geçmiş olsun apê Musa"* dedim. *"Vallahi evladım, bugünlerde kimin kime geçmiş olsun diyeceği de belli olmuyor. Baksana; daha bir kaç gün önce Hüseyin bana 'geçmiş olsun'a gelmişti, şimdi biz O'nun katledilmesini görüşüyoruz...Bu devlet ne yapmak istiyor ki?Akılları sıra bizi bitireceklerini mi zannediyorlar serseriler.?"* Böyle demiştin ve hem o gün, hem de sonraki gün, protesto etkinliklerinde yer almak için, görüşmelere herkesten fazla bir coşkuyla gelmiştin.

Yirmi yaş gençliğinin coşkusunu 74 yaşında diri tutan bir coşkuya sahiptin.Yalnız coşku da değil;nükteli kıvrak zekan,dinmeyen heyecanın ve direncin çoğu gence taş çıkartırdı.

Son Newroz'da,devletin giriştiği katliamlardan sonra, seni aramıştım. Telefonda *"kimsiniz?"* soruna, her zamanki gibi "benim apê Musa, ben; pelê sor" diye yanıt vermiştim .*"Yahu evladım, senin de ne biçim soyadın var; 'kızıl' sözü dökülen kanlarımızı hatırlatıyor insana. Nusaybin'i.... Cizre'yi akla getiriyor."* demiştin. Son yaşananlar elbette hepimizi üzmüştü; sen de bu üzüntüyü derinden taşıyordun. Ancak, benim üzüntümü farkedince, yılların birikimi ile şöyle devam etmiştin: *"Fazla üzülme evladım, ne yapalım; biz Kürtler için bunlar yeni değil ki. Vallahi alıştık artık."*

Bugün... Birkaç kahpe kurşun aramızdan ayırdı seni... Gittin...

Ölümünü duyumsaman ve sonra bunu bizle

konuşma imkanın olsaydı, eminim, *"fazla üzülmeyin evladım... Bunlar başımıza yeni gelmiyor ki..."* derdin yine. Ve eklerdin:

"Kürdistan sağolsun!"

****

Apê Musa! Zulmün dizginsiz darbelerini bertaraf etmek için... Hürriyet için... Yoksul hakkı, işçi emeği için... Zorbalığı ve karanlığı yere çalmak için... Tüm bunlar için halkımızdan dünyada eşi görülmemiş bedeller istendi, isteniyor.

Nice bedelden biri oldun; bizi bir parça daha fazla hüzne gömen bir yitiriş oldu senin ölümün.

Ancak, daha yol var ve uzun... Ve senin her zaman söylediğin gibi, "meşakkâtli..."

Öyle görünüyor ki, daha nice bedeller olarak sarmalanacağız toprakla...

"Direnmek yaşamaktır" sözümüz gökkubbeyi doldura doldura, akibet biline biline yürünecek düşmanın üstüne. Ve böyle böyle yolu döşenecek özgürlüğün.

Hayat, istediği kadar bedel istesin. Biz çoktan düğünlere dönüştürdük ölümlerimizi...

İstesin: Biz hazırız!

Apê Musa, bizi de bekle... ■

MUSA ANTER NEDEN ÖLDÜRÜLDÜ?

Kürt halkının yetiştirdiği ender aydınlardan biri olan Musa Anter öldürüldü. Ölümü, yanıtı bilinen birçok soruyu yeniden gündeme getirdi.

Apê Musa neden öldürüldü? İlk olarak bu sorunun üzerinde kafa yorulması gerekiyor.

O, bir militandı ama, vatanını, ulusunu ve ulusunun haklarını silahıyla savunan bir militan değildi. 74 yıllık yaşamında bu amaçla eline silah almamıştı. Kimse Musa Anter T.C'ye karşı gerilla mücadelesi içerisinde yer alıyordu, bunun için öldürüldü diyemez.

O, hiç bir zaman illegal çalışmamış, illegal bir örgüt ve parti üyesi yada yöneticisi olmamıştı. Böyle bir kılıf Anter'in öldürülmesinin üzerine geçirilmez.

O 74 yaşındaydı. T.C'ye karşı silahlı mücadelenin potansiyel gücü olarak görülmüş ve öldürülmüş de olamaz.

O halk tarafından sevilip sayılan, kimseyle kişisel düşmanlık ve kavgaları olmayan birisiydi. Bundan hareketle Musa Anter'i kişisel kin ve hesapla birinin veya birilerinin öldürmüş olmasını düşünmek bile mümkün değildir.

Kısaca, T.C'nin, Musa Anter'in öldürülmesini alışılagelmiş mantık çeşitlemeleri içerisinde açıklayabilmesi olanaksızdır.

Soruyu tekrarlayalım; Musa Anter neden öldürüldü? Bu sorunun yanıtı Musa Anter'in kendisidir, kişiliğidir, 74 yıllık yaşamıdır, yarım yüzyılı aşkın bir süredir ulusal kavgaya gönül ve omuz vermişliğidir, inançları yönündeki inadıdır, aydınlık dünyasıdır, kelimenin gerçek anlamında aydın oluşudur; Kürt ulusunun ve aydınının simgesi niteliğinde bir popüleriteye sahip olmasıdır; yazarlığıdır; kalemidir, düşüncesidir ve daha bunlar gibi onlarca sıfatın, niteliğin toplamıdır.

O'nun öldürülmesinin asıl nedeni: kişiliğinde topladığı bu nitelikleridir. Çünkü bu nitelikleriyle Musa Anter, ulusal mücadelenin gelişip güçlenmesinde etkili olan birisiydi. 74 yaşında bir gençti. Mücadele dolu, saygın bir geçmişe sahipti. İşkencelerde, mahpuslarda ve yoğun saldırılar karşısında inançlarını ve temel doğrularını hep koruyabilmiş istisnalardan biriydi. Kalemiyle yol göstericiliğini inatla sürdürüyordu. Açlık grevlerinden çeşitli protestolara kadar uzanan eylem adamlığının önde yürüyenlerindendi. Halkının, dostlarının güvenini, düşmanlarının saygınlığını kazanmıştı.

O'nun, halkına susmayın demesi, eylem çağrıları yapması şüphesiz etkili birer silahtı. Yaşı bile başlı başına bir etki nedeniydi. Musa amcanın açlık grevi yaptığı, yürüdüğü eylemlere seyirci kalmayı bilinçli bir Kürdün kendisine yakıştıramayacağı açıktır. Böylesine etkin bir kişilik, hiç şüphesiz Kürt halkı için paha biçilmez bir değerdi. Gelişen ulusal ve toplumsal hareketin karşısında yeralan T.C. için ise O, tehlikeli bir çıban başıydı.

Susturulmalıydı! O'nun susturulması gelişen ulusal mücadelenin önünü kesmek için sürdürülen kirli savaşın bir parçasıydı. Susturdular. Kişiliğinden ve düşüncelerinden korkuyorlardı. Bu korkudur Musa amcanın öldürülümesinin nedeni. Öldürülmesi açık bir siyasal cinayettir.

Musa Anter'in öldürülme nedeni, esas katillerin kimliğini ve adreslerini de açıkca ortaya koyuyor. O'nun etkinliğinden, O'nun düşünce ve eylemlerinden kimin korktuğu çok açıktır. Apê Musa'yı kim öldürdü? sorusunun yanıtı, O'nun susturulmasından yarar umanlara götürür herkesi. Genel olarak T.C'dir bu. Daha özelde devlet içerisinde devlet olan karanlık, yasa dışı güçlerdir.

Tetiği çekenden sözetmiyoruz. Tetikçi bir maşa da olabilir. Doğrudan karanlık gücün kendi elemanları da... Konunun detayıdır bu. Kaldı ki, devletin cinayet sırasında doğrudan devrede olduğunun kanıtları da var. Diyarbakır Söz gazetesinin olaydan hemen sonra olay yerine ulaşan üç muhabiri ve onları götüren şoförün birkaç sokak ötede polislerce yakalanıp kaçırılmaları, üç il sınırları geçirilerek yolda bırakılıp terk edilmeleri üstü örtülemeyecek kadar açıktır. Gazetecileri kaçıran polisler olay yerinde ne yapıyorlardı? Gazetecileri niye kaçırdılar? Bu soruların yanıtı da çok açık. Onlar tetikçinin korumasıydılar; suç delillerini yok etmek için ordaydılar. Gazetecilerin olası tanıklığını önleme çabası bunun somut kanıtıdır.

Böyle bir cinayetin işleneceği aslında belliydi. Şırnak ve Çukurca katliamlarının ardından popüleritesi yüksek birilerinin hedef seçileceğini tahmin etmek zor değildi. Kim olacağı bilinemezdi elbet. Geçmişte yaşanmış benzer olayların mantığı gösteriyor ki, toplu katliamların arkasından ünlü kişiler hedef seçiliyor hep. Öncesinde de halktan insanlar...

Öldürdüler. Katillerin geniş anlamıyla amaçlarına ulaştıkları söylenemez. 74 yaşında bir insanı düşüncelerinden dolayı öldürmenin bedelinin ağır olacağı hesaplanmamış olsa gerek. Kürt halkında yarattıkları kin ve öfke, sonucun bir yanı. Bir başka yanı daha var ki, suçlular için çok önemli: Demirel hükümetinin kuruluşundan bugüne burjuva cephede oluşmuş olan anlayış birliği, ilk kez bu cinayet sonrasında bozuldu. Burjuva basının tümüne yakını devleti terörün bir tarafı ilan etti. Terörü devletin tırmandırdığı üstü örtülemez hale geldi ve bu gerçeklik geniş çevrelerde kabul görüp seslendirildi. Çünkü Musa Anter'in bilinen kişiliği yalan ve demogojilere meydan bırakmadı.

Burjuva cepheyi parçaladın Musa Amca! Az şey mi?

Diyarbakır Belediyesi'nin düzenlediği Kültür-Sanat etkinlikleri dolayısıyla Diyarbakır'da bulunan Yazar ***Musa Anter****, 20 Eylül 1992 Pazar günü akşamı uğradığı silahlı saldırı sonucu olay yerinde öldü. Yanında bulunan* ***Orhan Miroğlu*** *ise ağır yaralı olarak D.Ü.Tıp Fakültesine kaldırılarak tedavi altına alındı. Daha sonra Diyarbakır Devlet Hastanesine kaldırılan Orhan Miroğlu ile görüşen Dergimiz Diyarbakır Temsilcisi* ***Nusrettin Maçin****'in yapmış olduğu röportajı yayımlıyoruz...*

"KATLİAM ÖNCEDEN PLANLANMIŞ"

-Sayın Orhan Miroğlu bize olayın nasıl geliştiğini anlatabilir misiniz?

Orhan Miroğlu: Efendim, Musa Anter benim yakın arkadaşım ve sevdiğim bir insan. Kendisi bundan bir hafta önce Belediye'nin düzenlediği 3. Kültür ve Sanat Festivali için Diyarbakır'a geldi. Onunla pazar günü saat 16.30'da Büyük Otel'de buluşup eve misafir edecektim. Orada bana "Çınar'da arazi sorunu olan insanlar var, onlarla görüşmem gerekiyor, onlarla görüştükten sonra size gideriz" dedi. Bekledik. Gele gele 25-30 yaşlarında bir genç geldi. Sırtında bir blucin gömlek ve ayağında spor ayakkabı bulunan genç, tedirgin ve heyecanlıydı. Ben, Musa Amcaya "mahsuru varsa gelmeyeyim" dedim. Musa Abi "Hayır" dedi, "birlikte gidelim, sonra da size gideriz" dedi. Adam kuşku verici biriydi, ancak Musa Abi ona güveniyordu. Bu nedenle ben sesimi çıkarmadım. Hatta kendisine hoşgeldin bile demedim, içimden gelmedi. Neyse, ticari bir arabaya bindik. Ben ona Kürtçe "ev nerde" dedim. "Ergani yolu üzerinde" dedi. Ergani yoluna çıktık. Fakat az sonra çevremizde ev falan kalmadı. Kendisine kızdım. Buradan öte ev yok deyince "Peşmenge kampının orada" dedi. Musa Abi de adama kızarak "Daha önce orası olduğunu söyleseydin, direk oraya giderdik" ded'. Adam ses etmedi. Peşmerge kampının oraya geldik. Araba geri döndü. Adam kuşkulu ve tedirgin. Oyun tamamen Musa Abiye yönelik planlanmış, ben hesapta yoktum. Ancak ben tesüdüfen, ekstradan katılınca herhalde oyun biraz dengesizleşti. Peşmergelerin arasından soldan bir mahalle arasına girdik. "Bu sokaktır, yok o sokaktır" derken Musa Abi kızdı: "Bizi dolaştırıyorsun. Bu da misafirdir, daha eve gidiyoruz" dedi adama. Adam orda bir sokağa girdi. Bir lamba vardı. Ancak sokağı aydınlatacak kadar değildi. Sokağa girdi. Bizden 100-150 metre kadar uzaklaştı. Seslendi, "gelin gördüm" dedi. Bize yaklaştı. Ondörtlük olduğunu tahmin ettiğim silahı çekti bize. Rastgele ateş açtı. İkimizde isabet aldık. Musa Abi düştü. Ben de 4-5 adım attım. Ben de düştüm. O Musa Abi'nin üzerine gitti. İki üç tane daha sıktı. Dönüp bana baktı. Ölü zannetti herhalde, biraz ilerledikten sonra ayaklarıma birkaç tane daha sıktı.

Katilin Robot Resmi

Musa Abi öldü. Ben yerde can çekişiyorum. Bağırıyorum. Beni hastaneye kaldırın diyorum. Bir on dakika sonra bir kalabalık benim üstüme toplandı. Bana "Tu kîyî, çi işê te livire?" gibi birtakım sorular sordular. Ben de Kürtçe olarak onlara "Bira eva mekin, min rakin nexweşxanê" dediğim halde beni sorgulamaya başladılar. Saçma sapan sorular sordular. Ben böylesini görmedim. Kimliğimi çıkartıp onlara verdim. Evin telefonunu verdim onlara.

Derken polisler geldi. Beni hastaneye kaldırdılar. Tansiyon sıfır derece düşmüş, biraz daha geç kalsam kan kaybından ölecektim.

- Sizi hastaneye kaldırırken polisler nasıl davrandılar?

O.Miroğlu: Polisler bana kötü davranmadılar. Hatta bana moral veren de oldu. "Merak etme, kurtulursun, yaran hafiftir, iyileşirsin" şeklinde. Bugün de gelip ifademi aldılar.

- Şu arazi sorunuyla ilgili olarak sizin bildiğiniz bir şey var mı? Ya da Musa Anter size bu konuda herhangi bir şey anlattı mı?

O.Miroğlu: Biz Büyük Otelde otururken "Nusaybin'e gidecek misin?" dedim. "Hayır" dedi. "Açıkça çekiniyorum, ortam uygun değil" dedi. İkincisi Pazartesi İstanbul'da olmam gerekir. Mezopotamya Kültür Merkezi'nde dil dersleri veriyorum" demişti. Ben kendisine çok üzüldüm.

- Sizce bu olay arazi sorunuyla ilgili olabilir mi?

O.Miroğlu: Hayır olamaz, niye olsun ki? Biri arazisini birilerine kiraya verecek. Bu, ha Nusaybinli olmuş, ha Şırnaklı olmuş, ne farkeder. Anlaşma yapacaktı kendileriyle. Ama gelen insan kesinlikle arazi için onu almaya gelmemişti. Onu, o akşam öldürmek için gelmişti.

- Sizce bu olayı kim yapmış olabilir?

O.Miroğlu: Bu olaya anlam vermek çok zor. Biliyorsunuz kontrgerilla olayı var. Devlet var. Örgütler arası çelişkiler vb. durumlardan kaynaklanan olaylar oluyor. Ancak Musa Anter, herhangi bir örgütle bir ilişkisi olmayan bir insan. Onun herhangi bir örgütle çelişkisi falan da yok.

Gelen kişinin çok kuşkulu ve tedirgin bir hali vardı. Biz otelin önünde arabaya binerken bizden önce arabaya bindi ve devamlı etrafı kolaçan ediyordu. ■

18 Ağustos 1992 gecesi Şırnak'ta devlet eliyle bir katliam gerçekleştirildi. Şırnak yerle bir edildi. Şırnak Katliamı'nın ortaya çıkması üzerine aralarında Dergimiz Newroz'un da bulunduğu Demokratik Girişim Kurulu, 27 kişiden oluşan bir heyeti Şırnak'a gönderdi. Dergimiz muhabirinin gözlemlerini olduğu gibi yayımlıyoruz.

ŞIRNAK'TA DEVLET MANZARALARI

Yılmaz Varol

Şırnak'ı Kucaklayan İlçe: Cizre

Bugün 1 Eylül Dünya Barış Günü. Yaşamı salt süngü uçlarından ve zulümden tanıyan, nice acılara, ölümlere sahip Cizre'deyiz.

Şırnak Katliamı'nın üzerinden kısa bir süre geçti. Evlerini, barklarını terkedip göçen Şırnaklılar'ın büyük bir bölümüneredeyse 5000'i gelip Cizre'ye yerleşmiş.

Cizre Şırnak'a kucak açmış. Nusaybin ve Silopi'de öyle. Varlıklı olanlar ise daha uzaklara, Diyarbakır'a Mersin'e göçmüşler. İzmir'e İstanbul'a gidenler de var. Bunların sayısı parmakla sayılacak kadar az ama.

Cizre'de çoğu evde bir değil, on değil, yüzer kişi kalıyor bugünlerde. Yüzlerce kişi aynı çatı altında aynı tabağa kaşık çalıp, aynı acıları paylaşıyor. Zulmün eksik olmadığı bu göğün altında insanlar yine göçü ve göçün beraberinde getirdiği binlerce sorunu yaşıyor...

Dar sokaklardan geçip yüzlerce Şırnaklı'ya kucak açmış Cizreliler'in evlerini gezmeye başlıyoruz.

İlk gittiğimiz kocaman bir ev. Evin avlusunda bir kaç yatak ve biraz eşya var. Bunlar evde kalan Şırnaklılar'a ait olsa gerek. Çocuklar evin avlusunda, avludaki kuyunun başında, evin damında ve her yerdeler. Çoğu yarı çıplak, işaret parmağı ağzında şaşkın bakıyor bir kısmı. Üstleri toz ve toprak içinde. Belli ki sayıları onayirmiye katlanmış Şırnaklı kardeşlerinin gelişiyle..

"Hükümetten Kaçıp Geldik"

Biz evin avlusunda erkeklerle konuşurken kadınlar evin pencerelerinden ve kapı aralığından bize bakıyorlar.

"Hükümetten kaçıp geldik" diyor yaşlı bir adam. "Bizi topa tüfeğe tuttular."

Konuşan yaşlı adam isminin açıklanmasını istemiyor. Bundan sonra görüşeceğimiz çoğu insan bu istemi tekrarlayacak. Aynı şekilde Şırnaklılar gençlerin ve erkeklerin fotoğraflarının çekilmesini de istemiyorlar. "Kadınların ve çocukların fotoğraflarını çekebilirsiniz" diyorlar yalnızca.

- "Yaşamı yasakladılar bize." diyerek konuşmasına devam ediyor yaşlı adam.

- "Toplarıyla, askerleriyle, özel timiyle saldırdılar bize"

Tam bu sırada yaşlı bir kadın ağlayarak çıkıyor evden. İki elini yana açıp:

- "Evlerimizi, barklarımızı yok ettiler. Küçücük çocuklarımızı bile dövdüler" diyor.

Aynı kadın az sonra kucağında 4-5 yaşlarında bir erkek çocuğuyla çıkıyor kapıdan. Çocuğun sağ ayağı kırılmış. Artık kirlenen beyaz sargı bezi çocuğun küçücük ayağını tümden kaplamış neredeyse. Kadın ağlamaya devam ederek:

- "Çocuğumu kucağımdan alıp yere vurdular" diyor.

Ağlamaya devam eden yaşlı kadın kucağında bacağı kırılmış çocuğuyla avlunun ortasına yürüyüp tam ortada duruyor. Sorular peş peşe geliyor, fotoğraf makinelerinin denklaşörü çalışıyor sürekli. Ard arda patlayan flaşlar yaşlı kadının gözlerinden yanaklarına süzülen boncuk boncuk gözyaşlarını aydınlatıyor belli belirsiz. Belli ki fotoğrafçıların objektiften bakan gözleri de görmüyor gözyaşından. Herkeste bir hüzün, bir üzüntü var.

Üzüntü ve acılar kucağında çocuğu alınarak yere vurulan yaşlı kadının gözyaşından, onu görüntüleyen fotoğrafçıların objektife karanlık bir perde çeken gözyaşıyla birleşerek ortaklaşıyor....

Şırnaklı kadınların tümü acılı. Tümü büyük acılardan geliyor. Tümünün acıları ortak. Birbirine destek tümü. Cizreli kadınların yüreği de üzüntülüleri de aynı. Hepsi büyük acıların, üzüntülerin ortaklığından büyük sevinçlerin ortaklığına yürüyor gibiler.

Bir başka kadın daha yaşlı gözleriyle kucağında bir erkek çocuğuyla çıkıyor kapıdan. Kadının kucağındaki çocuk sararıp solmuş. Yüzünde anlaşılmaz, tuhaf duygular var. Gözleri anlamsız bakıyor. Başını ikide bir yana sallayarak derinden inliyor kadının kucağındaki çocuk. Pencerelerde ve evin kapısında toplanmış diğer . kadınlar donmuş gibiler.

- "Bu çocuk" diyor kadın: "İlk günden bu yana korktu. Korku-

dan bu hale geldi." Kürtçe'de "şok" geçirmenin tam anlamı yok herhalde. Kadın "tırsiya" diyor sadece. 8 yaşında olduğunu öğrendiğimiz çocuk hala o korkunç olayların etkisiyle şok geçiriyor.

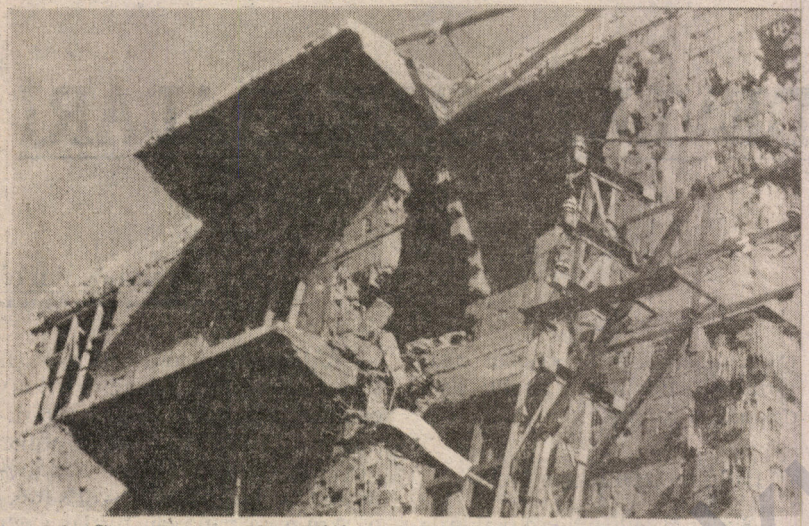

Bir Çatı Altında Yüz Kişi

Gittiğimiz evde tam 100 kişi birarada yaşıyor. Bu yüz kişiden neredeyse 80'i Şırnak'tan göçüp gelenler. Geceleri evin avlusunda, dam üstünde, mutfakta, kısacası her yerde yataklar kuruluyor. İnsanlar yanyana kucak-kucağa geçiriyor geceyi.

- "Bundan sonra ne yapmayı düşünüyorsunuz?" diye soruyoruz daha önce konuşan yaşlı adama.

İki elini yana açıyor adam:

- "Bilmem" diyor buruk bir ses tonuyla.

Cizre'de bu tür manzaralara rastlamak şimdi son derece olağan.

Şırnak'a Gerilla Baskını Yok

Bir başka Şırnaklı Yusuf Güleş olayların başlangıcını şöyle anlatıyor:

- "Olay gecesinden birkaç gün önce Şırnak'a çok sayıda tank, askeri araç geldi. Bir takım hazırlıkların yapıldığını seziyorduk. Fakat bunun bize yönelik olabileceğini düşünmemiştik. 18 Ağustos gecesi saat 21 sıralarında ateş başladı. 48 saat boyunca bizi topa tuttular. Evleri korucuların yardımıyla önceden belirlemişler. İnsanımızı, hayvanlarımızı öldürdüler. Oysa karşılarında tek bir gerilla bile yoktu."

Sonradan görüştüğümüz tüm Şırnaklılar Yusuf Güleş'in bu sözlerini doğruladı. Şırnak'a gerilla baskını yoktu. Bu katliamın hazırlıkları önceden yapılmış ve belirlenen evlere 18 Ağustos gecesi tanklarla, toplarla ateş açılmaya başlanmıştı.

- "Yeğenim Hatun, topla parçalanarak öldürüldü" diye sürdürüyor konuşmasını Yusuf Güleş. Yüzünde derin acılar ve kaygılarla "4 de yaralımız var" diyor. **500'e yakın insanı gözaltına aldılar. 30 kişi işkencede öldürüldü. İşkencede öldürülen insanların cesetleri çöpe atıldı."**

Katliam'dan Sonra Talan

Yusuf Güleş'in yengesi ise olay akşamını şöyle aktarıyor:

- "Ateş açıldığı zaman çocuklarıma bakıyordum. Patlama olunca çocuklarıma sarılıp yere yattım. Ve öylece kaldım. Biz Dehlabi köyündeniz. Benim babam ve 4 kardeşim halen gözaltında. Arabamızı ve traktörümüzü yakmışlar."

Şırnak'ta 48 saat boyunca süren top ve mermi atışlarının ardından anons yapılarak "herkes kapısını açık bıraksın ve dışarı çıksın" denildiğini söyleyen kadın:

- "Ondan sonra evlerimize girip değerli neyimiz varsa alıp götürdüler" diyor. "Korucular, özel timler polisler her tarafı talan ediyorlardı. Bunlar talanda kendi aralarında bile anlaşamıyorlardı. Hatta yapılan ihbar sonucu bir kısım korucu talan sırasında yakalanmıştı."

- "Sürekli Apo'ya küfür ediyorlardı" diyor kadın. "Bizim de küfür etmemizi istiyorlardı. Polislerden biri gelip bizi tekmeledi. 'Ben Azrailim' diyerek bağırıyordu. 'Allah yok burada, Peygamber izinde' diyordu."

- "Akşamdan tanklarla, toplarla 3 gün 3 gece saldırdılar. Bir gece ara verip tekrar saldırdılar" diye anlatmaya başlıyor katliamı Şırnak Merkezden Ömer.

Ömer aynı zamanda olaylar sonrasında gözaltına alınan yüzlerce Şırnaklıdan biri. Gözaltını şöyle anlatıyor:

- "Bizi, hepimizi, çoluk-çocuk Alaya götürdüler. 'Bize alkış çalın' dediler. Dövdüler. İşkence ettiler. 4 gün gözaltında kaldık. Sonra bıraktılar. Aile olarak maddi zararımız çok. Değerli herşeyimizi aldılar. Tek bir hayvanı bile sağ bırakmadılar."

Şırnak Merkez'de yaşayan Ömer, buralarda sık sık yaşanan bir başka ilginç olayı da şöyle anlatıyor:

- "Bizi yakalayıp dövdükten sonra gazetecileri getirdiler. Bana evimin PKK tarafından yakıldığını söylememi istediler. Ben karşı çıktım. Kabul etmedim. Bende onlar değil, siz yaktınız dedim. Bunun üzerine 'Evet biz yaktık, ama sen PKK yaktı diyeceksin'. Ben böyle diyememem dedim. Ve öyle söylemedim. Beni dövüp işkence etmeye devam ettiler."

Şırnak'ın Merkez Köyleri de Yok Ediliyor

18 Ağustos günü Şırnak'ta yaşananlar Şırnak'ın merkez köy ve mezralarında da yaşanmış. Yoğurtçu Mezrası, Vana Mezrası, Devlevi Mezrası, Dağkonak Köyü yerle bir edilmiş. Köylülerin anlatımlarına göre 52 hanelik Dağkonak Köyü cami ve okul dahil olmak üzere tümüyle yerle bir edilmiş.

Olayların şokunu daha üzerinden atamamış Yoğurtlu (Heyştan) köyünden Sabriya:

- "Bizim köyden 2 kişi öldürüldü, 6 yaralı var" diyor. "Yaralı-

lar hep top parçalarıyla yaralandılar. Köyü taramalarıyla birlikte hepimiz Galat deresine doğru kaçtık. Onlar bizim köyde olduğumuzu sanarak köyü yerle bir ettiler."

Eli alnında yaşlı gözlerle:

- "Bize yapılan zulmü kimse hayvanlara bile yapmaz" diyerek bitiriyor sözlerini Sabriya.

10 Gerilla Olsaydı Bunu Bize Yapamazlardı.

- "Olay gece 9'a doğru başladı ve 3 gün 3 gece aralıksız sürdü" diye başlıyor konuşmasına Şırnak Merkez'den Abdullah. "Direk evlere ateş açtılar. İnsan, hayvan ayrımı yapmadılar. Amaçları Şırnak'ı harabeye çevirmekti. 'Biz burayı yok edeceğiz' diyorlardı. Dediklerini yaptılar"

Şırnak'ta gerilla var mıydı? diye soruyoruz Abdullah'a:

- "Hayır, diyor. "Şırnak'ta tek bir gerilla bile yoktu. 2000 değil 10 gerilla olsaydı bunu bize yapamazlardı."

Şırnak'a dönmeyi düşünüp düşünmediği sorusuna ise şu cevabı veriyor:

- "Tugay Komutanı Mete Sayar ve Emniyet Amiri gitmezse biz oraya dönmeyiz."

Ellerini iki yana açıp "bilmem" diyerek ne yapacağını bilmeyen çok az sayıda Şırnaklı'ya rağmen Şırnaklılar'ın çoğu bize Tugay Komutanı ve Emniyet Müdürü'nün cezalandırılıp görevden alınması sonucunda dönebileceklerini söylüyorlar. Denilebilir ki tümünün ortak yargısı bu.

Uzun vadede çözümü ise TC ile PKK'nın masaya oturmasında görüyor Şırnaklılar.

1 Eylül Dünya Barış Günü'nü Şırnaklılar evlerinden barklarından uzakta, yaşanan katliamın derin acı ve tahribatlarıyla, biz ise bu acı ve tahribatlara tanıklıkla geçirdik.

Yaklaşık 5000 Şırnaklı Cizre'de ağır yaşam koşulları içinde yaşamaya çalışıyor. Cizreliler eşine ender rastlanılan bir dayanışma örneği sergileyerek kardeşlerinin acılarına ortak oluyorlar. Cizre Belediyesi de Şırnaklılara yardım için elinden gelen her şeyi yapmaya çalışıyor.

Bir de tedirginlik var Cizre'de. Şırnak'ta yaşanılan katliamın yarattığı tedirginlik.

Kasrik Boğazı Diye Bir Yer

Şırnak'a gidenler bilirler. Cizre'nin çıkışından Şırnak'a doğru iki dağın arasında kıvrılarak giden yolun başında Kasrik Boğazı adı verilen bir yer var.

Kasrik Boğazı temel bir öneme sahip. Burada kurulan denetimden geçmeden Şırnak'a varmak mümkün değil. Askerler her zaman yolun başında durarak gelip geçenlerin kimlik kontrolünü, buraya niçin geldiklerin sorarlar, eşyalarını ararlar.

Biz Kasrik'e vardığımızda Alman Televizyon Ekibinin de denetime takıldığını gördük. Bizim de arabalarımız durdurularak bekletilmeye başladık. Askerler gelen heyetlerin fotoğraf çekmesinden rahatsız oluyorlar. Sık sık fotoğraf çekilmemesi için uyarıda bulunuyorlar.

Kasrik'ten itibaren uygulanan kanunlar önemli ölçüde değişiyor. Bu boğazdan itibaren artık herşey tümüyle askeri denetim altındadır. Alman Televizyon Ekibi "Bakanlar Kurulu"ndan izin aldığı halde bekletilmekten kurtulamıyor. Alman televizyon ekibine eşlik eden Gazeteci Günay Aslan haklı olarak;

- "Burada otorite ve yetkiler değişiyor diyor."

Az sonra Alman Televizyon Ekibi yoluna devam ediyor. Biz ise beklemeye devam ediyoruz. Bekleyiş yaklaşık 2 saat sürüyor.

"Ben Talana Katılmadım"

Biz Kasrik Boğazında bekletilirken bir bakkal dükkanının önünde oturan 35-40 yaşlarında bir adam dikkatimizi çekiyor. Adamla konuşmaya başlıyoruz. Adam korucu. Sorulan sorular karşısında ezilip büzülüyor. Kem küm ederek soruları atlatmaya çalışıyor. Bir arkadaş korucuya:

- "Sen de Şırnak'taki talana katıldın değil mi?" diye soruyor.

Korucu afallıyor. Şaşkınlıkla:

- "Hayır" diyor. "Talana ben katılmadım".

Talan yok diyemiyor. Ben katılmadım diyerek yapılan talanda kendisinin bir suçu olmadığını anlatmaya çalışıyor. Çünkü talan var gerçekte.

Kasrik Boğazında Bir Asker

Yolun sağ tarafında arama yapan askerlerden az uzakta bir asker elinde silahıyla tek başına bekliyor. Kimbilir nereden gelmiş buraya. Neler düşünüyor şimdi. Belki bir an önce kaçıp kurtulmayı, buralardan gitmeyi hayal ediyor. Günlerini sayıyor belki. Belki de çok azında varolan "teröristleri ezeceğiz", "terörü yok edeceğiz" diye düşünüyor. Hırslı belki, ırkçı şöven duygularla yanıp tutuşuyor...

Düşünüyorum. Cebinde ya sevdiğinin, ya nişanlısının ya da eşinin-çocuklarının fotoğrafları vardır. O fotoğraflar ki her akşam hasretlik basanda çıkar cüzdandan. Yakılıp derinden çekilen bir sigaranın dumanıyla islenir, uzak-

lara, çok uzaklara götürür insanı.

Ya bu askerden geride kalanlar. Her televizyon haberiyle, gazete manşetleriyle yürekleri göğsünden fırlayacak gibi olanlar. Onlar kimbilir şimdi ne duygular içindeler.

Yaklaşıyorum askere. Konuşmak istemiyor. "Git" diyor. Başka şey söylemek istemiyor. "Ne olacak diyorum bu durum nereye kadar sürecek". Asker tedirgin. Çevresine bakınıp

- "Görüşsünler" diyor. "Olsun bitsin. Bu böyle sürüp gitmez".

Az sonra Tugay Komutanının -Valinin değil- izniyle arabalarımıza binip Kasrik boğazını aşmaya başlıyoruz.

Kendi Yurdunda Göçebe Olmak

Kasrik boğazından sonra yol bir yılan gibi kıvrılarak gidiyor. Sonra Kumçatı mevkiine, düzlüğe iniyor.

Kumçatı mevkiinde Şırnaklılar kurdukları kıl çadırlarla, meşe ağaçlarından yaptıkları sığınaklarla öbek öbek toplanmışlar. Arabalarımızı durdurup kendi yurtlarında göçebe duruma düşen Şırnaklılarla görüşmeye başlıyoruz.

Burada konuştuğumuz Şırnaklılarda önce Cizre'de bize anlatılan şeyleri tekrarlıyorlar. Bazı farklı şeyler de söylüyorlar. Konuştuğum bir köylü:

- "Gece ateşi durdurup bize dışarı çıkın diye anons yaptılar. Türk bayrağı asın evinize dediler" diyor. "Korucular Türk bayrağı asmışlardı evlerine" diye ekliyor. Korucuların Türk bayrağı astıkları evlere ateş açılmamış. hepsi dimdik ayakta duruyormuş.

- " Sadece Şırnak'a bağlı köy ve mezralardan 370 kişi gözaltına alındı" diyor adam. Şırnak'ta gözaltına alınanların sayısı ise 400'e yakın.

- "9 kişi işkencede öldürüldü" diye konuşmasını sürdürüyor. "Sonradan bunları çöplüğe attılar. Belediye başkanı muhtarı çağırarak ölüleri almasını istedi. Muhtar almadı" diye ekliyor.

- "Şırnak'a dönecekmisiniz?" diye soruyorum köylüye.

- "Hayır" diyor. "Şırnak'ta bizi öldürüyorlar. Bırakmıyorlar."

- "Şırnak'a dönmek konusunda ne düşünüyor sunuz?" sorusuna ise:

- "Tugay Komutanı, Emniyet Müdürü ve Vali görevden alınsın" diye cevap veriyor adam. "Birleşmiş Milletler gelsin. Onlar bizi götürsün. Zararlarımızı versinler."

HEP milletvekillerinin yaptığı başvuruyu köylüye hatırlatarak "Olumlu cevap gelirse ne yaparsanız? diye soruyorum:

- "Biz ülkemizi terketmek istemiyoruz. Ama yapılan zulümler çok büyük. Bunların elinden İsrail'e bile gideriz."

Kıl çadırlarda yaşamaya çalışanlar büyük güçlüklerle yüz yüzeler. Su yok. Gıda malzemeleri yok. Kimi hiçbir şeyini alamadan çekip gelmiş. Kimi bir iki parça eşyasını, gıdasını alıp gelmiş. Cizre belediyesi sürekli yardım ulaştırıyor. Çocukların bir kısmı halsiz ve bitkinler. Henüz ne olduğu tesbit edilemeyen hastalıklarla yüzyüzeler.

Kumçatı mevkiinde toplanan insanların çoğunun ekonomik durumu son derece kötü. Yörede yakınları da bulunmadığı için burada yerleşmeyi uygun bulmuşlar. Sayıları ikiyüzü, bilemedin üçyüzü aşmıyor.

Yaşam herşeyiyle, beşikteki çocuğu, hamile kadını, yetmişlik dedesiyle göçmüş Şırnak'tan. Acıları hastalıklarıyla, geçim sıkıntısı ve çelişkileriyle göçmüş. Toprak damlı evlerden, kıl çadırlara göçmüş yaşam. Bilinmezliklere, yalnızlıklara göçmüş.

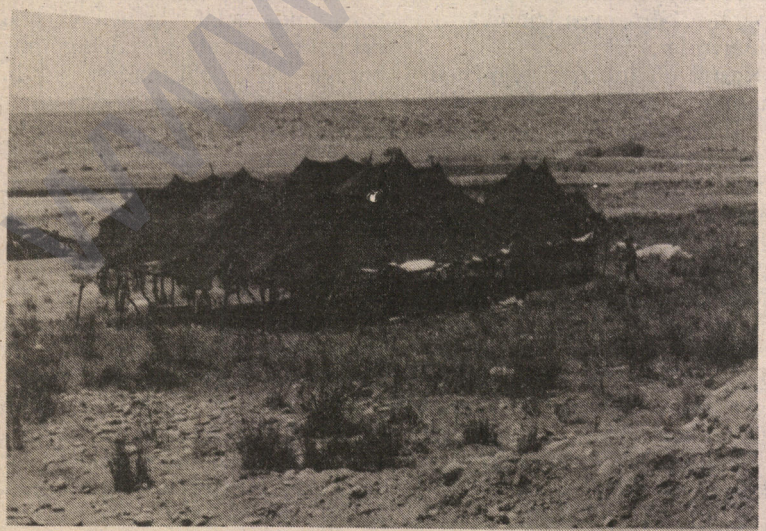

Zorunlu Dönüş

Biz Kumçatı mevkiinde konaklayan köylülerle görüşürken 3 Köy Hizmetleri Kamyonunun bizim bulunduğumuz yere geldiğini gördük. Kamyonların şoförleri fotoğraf makinesiyle dolaştığımızı görünce yanmıza yaklaşarak: "Bizim de fotoğraflarımızı çekin" diyorlar. Bunun üzerine şoförlerin fotoğraflarını çekiyoruz. Sonra, onlarla sohbete başlıyoruz.

Bunlar Şırnak Valiliği tarafından bölgeye gönderilmişler. Gelişlerinin nedeni "Şırnaklılar'ı geri götürmek"

- "Üç gündür" diyor şoförlerden biri: "Üç gündür gelip gidiyoruz ama dönmek isteyen kimse yok".

Şoförler çadırları tek tek dolaşıp dönmek isteyenin bulunupbulunmadığını soruyorlar. Biz oradayken meşe ağaçlarından kurdukları sığınaklarda yaşamaya çalışan iki aile döndü. Bunlar Şırnak'a ilk dönenlerdi. Kendileriyle konuştuğumuzda:

- "Burada ne yapalım" diyorlar. "Hiçbir şeyimiz yok. Dönmekten başka yapabilecek bir şeyimiz yok."

- "Ya tekrar benzer bir şey olursa?" sorusuna ise cevap veremiyorlar. Yüzlerinde derin bir kaygıyla kamyona binip dönüyorlar.

Yolboyunca konaklıyanlara, Kumçatı mevkiinden sonra da tek tük rastlıyoruz. Yine yolda rastladığımız iki köye hiçbir şey olma-

mış. Bunlar korucu köyleri. Köylerden biri Korucubaşı Ali Han Tatar'a ait.

Şırnak'a Kesinlikle Giremezsiniz

Daha Şırnak'a varmadan yaşanan katliamın izlerini görmeye başlıyoruz. Şırnak girişinden hemen önce yakılmış arabalara, tırlara, kamyonlara rastlıyoruz. Uzaktan yakılıp yıkılmış evlerin duvarları hemen göze çarpıyor. Daha önce Şırnaklılar'ın sözünü ettiği Türk bayraklı evler ise dimdik ayakta!

Şırnak'ın girişinde, Emniyet Müdürlüğü'nün altında kurulmuş küçük bir kulübede bekleyen özel tim görevlileri, arabalarımızı durdurarak bizi bekletmeye başladılar. Az sonra bir gurup sivil polis gelerek tek tek isim ve mesleklerimizi sordu. Şırnak'ta incelemeler yapmak için geldiğimizi belirttiğimizde ise bize "Şırnak'a kesinlikle giremezsiniz" cevabını verdiler. Olağanüstü Hal Bölge Valisinin izini olmadıkça biz Şırnak'a giremezmişiz.

Bir basın toplantısında "Türkiye'de seyahat özgürlüğü vardır. Bunun aksini iddia ediyorsanız gelin sizi istediğiniz yere göndereyim" diyen Demirel'in sözleri geçti aklımdan. Belki de heyetteki tüm arkadaşlar aynı şeyi düşünüyorlardı.

Hemen bekletildiğimiz yerde çevreye baktığımızda yakılmış, yıkılmış evleri gördük. Arabalarımızın durdurulduğu yerin yanında iki dükkan vardı. Dükkanların camları kurşun yağmuruyla delik deşik edilmişti. Ve ilginçtir, dükkanların içinde tek bir eşya yoktu. Uzaktan görünen evlerin duvarlarında da top ateşiyle açılmış kocaman gedikler vardı.

Yerlerin de kurşun kovanlarıyla dolu olduğunu gördük. Topladığımız kurşun kovanlarının tümü MKE (Makina Kimya Endüstrisi) damgalıydı. Birçok arkadaş, ister istemez, "Gerilla MKE'nin kurşunlarını kullanıyor" diyerek gülüyordu.

Heyetten arkadaşların Şırnak'a girme konusunda dayatması üzerine, çok geçmeden Şırnak'a girmek için Olağanüstü Hal Bölge Valisi'nin izni verdiği belirtiliyordu

Arabalarımıza binip Şırnak'a girmeye başladık. Az sonra polis arabalarının da bize eşlik ettiğini gördüğümüzde, Şırnak'ı istediğimiz gibi gezemeyeceğimizi anlamıştık. Polisler arabalarımızı durdurmamıza izin vermiyor, Bizi, Şırnak'ın ana caddesinde gezdirerek kibarca geri göndermeye çalışıyorlardı.

Şırnak Yok Artık

Tümüyle yakılmış, yıkılmış, talan edilmiş ev ve dükkanların önünden geçerek on dakika gibi bir sürede Şırnak'taki incelemelerimizi bitirdik!

Ama o on dakikalık süre içinde gördüklerimiz bile, katliamın devlet eliyle gerçekleştirildiğini anlamamıza yetti.

Şırnak'ta sokaklar bomboş. Devlet görevlilerinin ve korucuların dışında tek bir insana rastlamak mümkün değil.

Devlet görevlilerinin kullandığı araçlar dışında -bu araçlarda tek bir kurşun izi bile yok- tek bir araca rastlamak mümkün değil. Rastladığımız araçlar ise kurşun izleriyle kalbura dönmüşler. Bir kısmı da yakılmış.

Devlet daireleri üç beş kurşun izi alabilmiş ancak. Halkın yaşadığı evler yerle bir edilirken bu binalar olduğu gibi ayakta kalmış. Herhalde gerilla devlete değil, halka saldırmış?!

Yine aynı şekilde evinin damında şanlı Türk bayrağı dalgalananlara ise hiç bir şey olmamış. Bu evlerde de göstermelik üç-beş kurşun var. Bunlar tümüyle Şırnak'ta yaşayan korucuların evi. Şu garipliğe bakın! Gerillla korucuya da saldırmamış! Halka saldırmış!

Şırnak'ın içinde geçerken yaşlı bir adam arabalarımızı durdurarak bizi "evine" davet etti. Arabadan inip alelacele evi incelemeye başladık. Evin açık mavi boyalı "kapısı" -artık kapı işlevi görmüyor- tümüyle kalbura dönmüş. Evin her tarafında onlarca kurşun izi var.

- "Emekli maaşımla yaptırdım bu evi" diyor adam. "Şimdi herşeyimiz paramparça oldu."

Evin alt katına indiğimiz de alt kata bir topun isabet ettiğini görüyoruz. Alt katta bulunan televizyon ve buzdolabı artık tamircilerin işine bile yaramayacak hale gelmiş. Evin inşaatında kullanılan demirler bile dışarı çıkmış.

Hemen arabalarımıza binip yolumuza devam ediyoruz. Şırnak'tan çıkmadan önce gördüğümüz bir devlet manzarası son derece ilginçti. İki katlı bir ev top ateşi sonucu büyük ölçüde tahrip olmuştu. Evin yıkılan duvarlarının ardından, duvara asılı bir Kuran-ı Kerim duruyordu öylece.

Şırnak'tan çıkıp Cizre'ye geri dönmeye başladık. Kumçatı mevkiinde Cudi ve Herekol dağlarının üzerinden çıkan dumanlar ilk değil ama, bizim gördüğümüz son devlet manzarası olarak belleğimizde iz bıraktı.■

NEWROZ'LA DAYANIŞMA GECESİ

Hüseyin İçli

5 Eylül 1992 günü İsviçre'nin Soloturum kentindeki İsviçreli, İtalyalı, İspanyalı, Afrikalı ve Türkiyeli devrimcilerin organizasyonuyla, Kürdistan sosyalistlerinin ve emekçi halkımızın sesi dergimiz Newroz'la Dayanışma Gecesi düzenlendi.

Salonu tıklım tıklım dolduran coşkulu bir kitlenin (1000'e yakın kişi) katıldığı gece, Kürdistan Ulusal Marşı eşliğinde, Kürdistan'ın ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesinde şehit düşenlerin anısına saygı duruşuyla başladı. Marşın bitiminden sonra yapılan Kürtçe bir konuşmayla, dünyada ve ülkemizdeki politik sürece değinilerek, olup bitenlere dikkat çekildi. Konuşmada kısaca şunlar belirtildi:

(...)

"Rê hevalno!

Hemî dinê da wak tê zanîn sîstema sosyalîst hat belav kirin. Bı belavkirina sîstema sosyalîst ra kedxwaran li her enîye de êrşa ser kedkarê dînya ye kirin û hîn jî berdewame. Sîstema metîngehkarî dest danî li ser maf û keda ket karan ya mırovi û bihn pakî, nêhêle û naxweze ku ew bîjîn. Ew dibejin "sosyalîzme mîr." Bi ewan deriwên pûç û vala li ser gelê dinê hukumranîya xwe bi şer, bi hovîtîye, bı xirabîye bı xwînmijîye. Û ne pakîya hawêr di domînîn û ew sistema ku mîrov ji mîrovetîye Cuda dîke ewra dibejîn "sîstema dinê ya nûjer" û bi wê destkarîye jîyanê dinê bin destê xwe dixin û parçe parçe dikin. "(...)

Di rojhilatanavîn de ji hezar salan pê da yen ku jîyana xwe li ser axa xwe derbas kirî, hemu hatîye dagir kirin û pişavtin, êrişen ku li ser xwe dîtîye li hember dîjraber bûye berxwe da ye û yekîtîya xweyî netewî heya îro jî parastîye.

Düşmanın asimilasyon ve her türden saldırılarına inat KÜTÜSEH folklör ekibi Kürdistan'ın değişik yörelerinden derlediği oyunlarla geceye farklı bir renk kattı.

KÜTÜSEH Folklör Ekibinden sonra mikrofona gelen Newroz Dergisi İsviçre Temsilcisi konuşmasına şöyle başladı: "Değerli arkadaşlar, dostlar, hepinize MERHABA!

Konuşmama başlarken Kürdistan halkının ulusal ve toplumsal kurtuluşu uğruna kavgamızda şehit düşen tüm şehitlerimizin anısı önünde saygıyla eğiliyoruz.

Aynı zamanda TC'nin Kürdistan'ı insansızlaştırma politikasına karşı direnen, Serhıldanları yaratan işçilerimizi, köylülerimizi, gençlerimizi ve emekçi kadınlarımızı selamlıyoruz.

TC'nin imha ve yoketme politikasına karşı direnen savaşçılarımızı selamlıyoruz.

Faşist işgalci TC'nin işkencehanelerinde direnen, insanlık onurunu yükselten, burjuvazinin bütün saldırılarına rağmen devrimci kimliği çiğnetmeyen "insanlık onuru işkenceyi yenecek" şiarını dünden bugüne taşıyan özgürlük tutsaklarını selamlıyoruz."

(.....)

Gün geçmiyor ki, Kürdistan aydınları, gazetecileri, MİT-Kontgerilla ya da Hizbullah cinayet şebekelerince kurşunlanmasın.

Gün geçmiyor ki, savunmasız halkımız hunharca katledilmesin.

İşte böylesi bir dönemde bizler ve Kürdistan halkıyla dayanışma içerisinde olmanız anlamlıdır. Bunun içindir ki böylesine bir günde bu geceyi düzenleyen, emek veren, geceye değer katan İsviçreli, İspanyalı, Türkiyeli, Afrikalı insanlara ve değerli sanatçı dostlarımıza teşekkür ediyor, özgür yarınlara olan inancımızın olanca sıcaklığıyla selamlıyoruz."

Konuşması sık sık "Kahrolsun Faşizm, TC Kürdistan'dan Dışarı, Bıji Newroz, Kürdistan Faşizme Mezar Olacak" sloganlarıyla kesilen Newroz İsviçre Temsilcisi, son gelişmelerle birlikte dünyada ve Ortadoğu bölgesinde yaşanılan duruma dikkat çekerek konuşmasını şöyle bitirdi :

"(.....) Değerli arkadaşlarım,

Şu çok iyi bilinmelidir ki TC emekçi halkımıza yönelik en hayasız saldırılarına rağmen, halkımızı tarihten silip atamayacak, ülkemizin tarihi, kültürel, ekonomik zenginliklerine bundan sonra kolay kolay el koyamayacaktır. Çünkü halkımız eskisinden daha örgütlü, daha güçlü ve çağdaş bir yapıya sahiptir. Halkımız, bilimden aldığı güçle, haklı ve onurlu davasına öncülük etme ve kendi kaderini belirleme gücüne sahiptir, bu görevin üstesinden gelecek önderlik vardır. Halkımız ve öncülerinin bu görevi yerine getirmesini hiçbir güç engelleyemecektir.

İşte her cepheden halkımıza saldıran TC, Kürdistan halkının ve Kürdistan sosyalistlerinin sesini boğmak, ülkemizde olup bitenleri dünya kamuoyuna duyuran araçlardan biri olan devrimci yurtsever-sosyalist basına yönelik saldırılarını alçakça sürdürmektedir. Şimdiye kadar on basın emekçisi Kontrgerilla ve Hizbullah çetelerince katledildi. Halkımıza ve basın emekçilerine yönelik katliamları şiddetle lanetliyoruz.

İşte, genelde devrimci basına bu tür saldırılar olurken, özelde dergimiz Newroz da bu saldırılardan nasibini almaktadır. Şimdiye kadar, dergimiz aleyhine 20'nin üzerinde dava açılmış durumda, her sayısı yayınlandıktan sonra bürolarımız basılmakta, bürolardaki araç-gereçlere, dergi paralarına el konulmaktadır. Bunları yapmakla TC, Osmanlı atalarının izinde yürüdüğünü ve çapulculuğunu dünya kamuoyuna göstermektedir. Bununla da yetinmeyen bu güruh, muhabirlerimizi, okuyucularımız, sürekli gözaltına almakta, günlerce işkencelere maruz bırakmaktadır.

Bütün bunlara rağmen: Biz Newroz Dergisi olarak özgürlük yürüyüşünde, halkımızın sesi olmaya devam edeceğiz.

Bijî Kurdistan!
Bijî Sosyalizm
Bijî Newroz!"

Daha sonra sahneye gelen Barış Tiyatrosu'nun üretime yönelik ve Kürdistan'daki katliamları anlatan bir oyunu ile Newroz Folklör ekibinin folklör gösterimi seyirciler tarafından büyük bir beğeni ile izlendi.

Ülkemizden görüntülerin oluşturduğu slayt gösterimi de izleyicilerin coşkulu alkışlarıyla dikkatli bir şekilde izlendi. Daha sonra sahneye çıkan Ozan Arif ve Ozan Delal, söyledikleri Kürtçe türkülerle salonda bulunan seyircileri coşturdular. Kürdistanlı Ozanların türkülerine Kürt, Türk, İsviçreli, Afrikalı izleyiciler omuz omuza halay çekerek eşlik ettiler.

İtalyanlar bir konuşmacıyla geceye katılırken, Almanca konuşmayla da İsviçreliler Kürdistan'da yaşanılanlara dikkat çektiler.

Afrika Müzik Grubu, Afrika Halk Müziğinden örnekler sunarak halkımızla dayanışmalarını ifade ettiler.

Geceye gelen çok sayıda mesaj arasında Newroz Merkez Bürosu tarafından gönderilen mesaj büyük bir beğeni ve alkış toplarken, Kürdistan Komünist Partisi (KKP)'nin mesajı da izleyiciler tarafından dikkatle dinlendi ve ilgi topladı. KKP'nin mesajında Kürdistan'da TC tarafından yapılan katliamlara dikkat çekilerek kısaca şu görüşlere yer verildi:

(...) Emperyalizm ve genel olarak sermayenin egemenliği kırılmadan insanların özgür ve kardeşçe bir arada yaşaması mümkün değildir. Emperyalizm varoldukça, savaşların kaynağı olmaya devam edecektir. İşte Kürdistan, işte Yugoslavya... Ve daha birçok halkı kıran veya birbirine kırdıran emperyalizmdir. Tüm iğrençliklerin kaynağı emperyalist-kapitalist sistemi parçalamak, yoketmek için, daha güçlü dayanışmalar yaratmak için, tüm gücümüzle uğraşmalıyız.

KKP olarak biz, bağımsız ve sosyalist bir Kürdistan için mücadele ederken dünya halklarına karşı enternasyonalist görevlerimizi asla ihmal etmeyeceğimizi belirtir, hepinize başarılar dileriz."

İsviçre'nin Soloturum kentinde düzenlenen Newroz'la Dayanışma Gecesi, aynı zamanda topladığı ilgi ve beğeni ile gelecekte yapılacak daha büyük, daha coşkulu gecelerin habercisiydi.■

KİMLİK

Ütopyam sonsuz
düşlerim kelepçesiz
yürüyorum sınırsız bir koyda
aç bir beyin
kürek çekiyor bilgi salında
yüzmek istiyorum deryada
yaşamı kavgayla kulaçlamayı
sevdayı ekmekle
ekmeği özgürlükle
paylaşmak istiyorum elbirliğince
koşuyorum kütlesel bir şölenle
Ekim kulvarından özlemsiz
yarınlara
Kanımda
sevda tılsımları
yıldızlar kadar parlak
yaşam kadar saydam
ve çelişkilidir
sevdam acılı bir tarihtir
sızısı Lozan'a, ta
Kasr-ı şirin'e uzanır
masa başında kuzgunlar korosu
parçalanmış yüreğim
kanayan dört dilim
her biri koca bir irin
ve kanımda
yaşam çiçekleri
dal dal olmuş sığmıyor girdaba
her biri isimsiz bir kahraman
visala ramak kala
haykırıyorlar dirice
kor kor bağımsızlık istenci
yankılanıyor dağlardan
özgürlük vadisine
"Kine em
Emin Kurdê ser hişk"
brarziye Cigerxwin
havalan Zekiye,
Berivan u Leyla'ne

Cano, '92
Bursa

Malatya Eğit-Sen Şube Başkanı A.Ekber Ökdem ile Malatya Temsilciliğimizin yapmış olduğu röportajı sunuyoruz.

"Irkçı-Şoven Eğitime Karşıyız"

Newroz: *Sayın Ökdem Sendika denilince ne düşünüyorsunuz?*

A.Ekber Ökdem: Ben, sendika denilince belli bir iş kolunda çalışanların biraraya gelerek ekonomik, demokratik, sosyal ve siyasal çıkarlarını korumak, bu çıkarları geliştirmek ve özellikle ülkemiz koşullarında demokrasi mücadelesinin bir parçası olmak için, belirli bir program, tüzük ve mücadele anlayışı çerçevesinde oluşturulan bir örgüt olarak düşünüyorum.

Newroz: *Bize üye sayınızı ve üyelerinizin sendika faaliyetlerine iştirakleri konusunda bilgi verebilir misiniz?*

Ökdem: Şu anda Malatya Şubemizin 400 üyesi var. Bu sayı son günlerde gittikçe artmaktadır. Varolan üyelerimizin beklediğimiz düzeyde sendikal faaliyetlere katılım gösterdiğini söyleyemeyiz. Bu genel mücadelenin bir parçasını da yansıtmaktadır.

Newroz: *Bize yönetim ile üyeler arasındaki ilişkilerden kısaca sözedebilir misiniz?*

Ökdem: Bildiğiniz gibi bizim şu anki yönetimimiz geçici. Herhangi bir etkinlik konusunda üyelerle yönetim birlikteliği sağlanabilmektedir. Bu şu anda istediğimiz düzeye yakın olarak ifade edilebilir.

Newroz: *Sayın Ökdem sizce, sendikal anlayışınıza göre Eğit-Sen gerekli bir işleve sahip mi? Bu konuda neler düşünüyorsunuz?*

Ökdem: Şu an örgütlenmede doğan zorluklardan dolayı sendikanın yapması gerekeni dört dörtlük olarak yaptığı söylenemez. Şunu da belirteyim ki memur sendikacılığı yenidir. Bu hususta bilgi ve yeteneğe sahip insanların az olduğu bilinen bir gerçek. Öte yandan genel olarak sınıf mücadelesi ve sınıf önderleri ile birleşme olanağı sınırlı. Bu durum ister istemez tüm kamu sendikalarını etkilemektedir. Kanımca sınıfsal-sendikal hareketin ivme kazanması Eğit-Sen'i de sınıf mücadelesinin içine çekecek, bu çekim sendikamızı mücadelenin doğal müttefiki haline getirecektir.

Newroz: *Şu anda bir dernek işlevine sahip olan Eğit-Sen ve diğer sendikalar sizce nasıl bir süreç izleyerek asıl işlevlerine sahip olabilirler?*

Ökdem: Kanımca Eğit-Sen şu anda bir dernek işlevinden öte fiili bir sendikacılık anlayışıyla mücadele etmektedir. Memur sendikacılığıyla ilgili grevli-toplu sözleşmeli sendikal yasaların çıkarılmayışı, aksine iktidarın baskıyı, zoru hatta yer yer öldürmeleri, katliamları yeğlemesi sendikamızın da ister istemez tam anlamıyla sendikal görevini yerine getirmesini engelliyor. Bu aşamada yapılması gereken işçi sınıfının mücadelesiyle kamu çalışanlarının mücadelesini birleştirip bir genel grev ya da genel direnişle bu zorlukları aşmaya çalışmaktır.

Newroz: *Eğitim emekçisinin bugün karşı-karşıya bulunduğu sorunlar nelerdir?*

Ökdem: Eğitim emekçisinin bugün karşı karşıya olduğu sorun kısaca demokrasi sorunudur. Demokrasi sorunu halledilmeden eğitim emekçisinin ne ekonomik, demokratik, ne de sosyal ve mesleki sorunu çözülemez. Örnek olarak şunu belirteyim ki Türkiye'de demokrasi sorunu halledilmeden Kürt eğitim emekçisinin ne anadilde eğitim hakkı ne de diğer ulusal sorunlarının halledileceğine inanmıyoruz. Bu Türk eğitim emekçisi için de geçerlidir. Gerçek anlamda çağdaş, demokratik ve cins ayrımcısız bir eğitim sisteminin oluşması yine demokrasi ile ilgili bir sorundur.

Newroz: *Köy ve kent arasındaki kopukluktan dolayı köylerdeki öğretmenlerin özel sorunları hakkında neler düşünüyorsunuz? Bu sorunlara çözüm olarak ne düşünüyorsunuz?*

Ökdem: Herşeyden önce Türkiye'nin yapısı çelişkilerle doludur. Sınıf çelişkilerinin yanısıra başka çelişkilerde vardır. Tabii ki bu kapitalizmin doğasından kaynaklanmaktadır. Bu çelişkilerden biri de kent-kır arasındaki çelişkidir. Egemen sınıf kendi kârını da düşünerek özellikle altyapı sorununu belli metrepollerle birlikte kent merkezlerine taşımıştır. Bu da kırlarda gelişmeyi engellediği gibi kır ile kentin arasında bir uçurumun oluşmasına yol açmıştır. Bu olay eğitim sistemine yansıyarak büyük sorunlar yaratmıştır. Son yıllarda yapılan bazı altyapı hizmetleri daha çok kırları geliştirmekten öte ondan yükselecek muhalefeti daha kolay ezmek için yapılmaktadır. Kırsal alandaki eğitimcinin sorunları da göründüğünden çoktur.

Newroz: *Eğitim emekçilerinin iç çelişkilerinden biri de "Olağanüstü Hal Bölgesi"nde görev alan eğitimcilerin daha fazla ücret almasıdır. Bu konuda neler düşünüyorsunuz?*

Ökdem: Olağanüstü Hal Bölgesine alınan artı paralar oradaki eğitim emekçilerine yaşamlarını düzeltmek için verilmiyor. Bunun amacı TC'nin varlığını hissettirmek, orada gelişecek ulusal özgürlük mücadelesinin önüne engel oluşturmak için verilmektedir. Onlarca, yüzlerce insanın katledildiği bir bölgede alınan bu paraların kendine insanım diyen herkesin rahatlıkla kullanacağına inanmıyorum. Paranın hak edilğini de kabullenmiyorum.

Newroz: *Sayın Ökdem eğitim emekçilerinin atama ve görev yapma işlerinin kimler tarafından gerçekleştirilmesini uygun buluyorsunuz?*

Ökdem: Eğitim emekçisinin tayin (atama) edilmesinin, eğitim emekçilerinin oluşturduğu komisyonlara yapılması ile bugün uygulanan yanlışlığın düzeltileceğine inanıyorum. Eğitim emekçilerinin temsilcisinin olmadığı kurulların yaptığı atamaların tümü anti-demokratiktir.

Newroz: *Ülkemizde erkek erkinin baskısı nedeniyle kadın emekçilerin karşı karşıya olduğu sorunlar konusundaki düşüncelerinizi alabilir miyiz?*

Ökdem: Kapitalizm de her alanda cins ayrımcılığı ön plandadır. Bugünkü eğitim sistemi cins ayrımcı bir sistemdir. Bunu bir öğretmen olarak her zaman görmekteyiz. Okullarda çalışan kadınların ikinci sınıf insanlarmış gibi görünmeleri, hatta bazı okullarda "haremlik-selamlık" gibi yerlerin oluşturulması öğretmen odalarında bile erkeklerle kadınların ayrı ayrı oturması, idare tarafından düzenlenen faaliyetler içine kadından çok erkeğin alınması, ilimizde varolan okullarda bir kaçının dışında idareci olarak kadınların olmayışı çarpıcıdır. İlginçtir eğitim emeçilerinin yarısına yakınının kadın olmasına rağmen Milli Eğitim ve şube müdürlüklerinde hiç bayan müdür yoktur.

Ne yazık ki halen kız okulları erkek okulları diye çeşitli kurumlar vardır. Bunun ötesinde karışık olarak eğitimin yapıldığı yerlerde dahi kızlar ve erkekler ayrı ayrı oturtulmaktadır. Yine aynı şekilde sosyal faaliyetlerde de kız-erkek ayrımı sürekli olarak yapılmaktadır.

Newroz: *Sayın Ökdem bugün eğitim kurumlarında okutulan ders kitaplarının ulusal ve toplumsal ihtiyaçlara cevap vermediği bilinen bir gerçek. Siz Eğit-Sen olarak ders kitapları hazırlamayı düşünüyor musunuz?*

Ökdem: Eğit-Sen tüzüğünde eğitimin planlamasından uygulanmasına kadar her aşamada eğitim emekçisinin katılımı ile olmasını ilke edinmiştir. Ders kitaplarının eğitim emekçileriyle hazırlanması toplumsal ihtiyaçlara cevap verecektir. Bu aynı zamanda eğitimin denokratikleşmesine de hizmet edecektir.

Newroz: *Negatif bilimler dalında şovenizmi dıştalayıcı, insanlık onuruna yaraşır bir düzlemde çalışmalar yapmayı düşünüyor musunuz?*

Ökdem: Eğit-Sen olarak ırkçı-şoven asimilasyoncu eğitime karşıyız. Bu bağlamda: bugünkü ders kitaplarında bulunan ve halkların kardeşliğini, ulusların onurunu zedeleyici, ulusların varlığını reddedici tüm bilgilerin bir an önce ders kitaplarından çıkarılmasından yanayız.

Newroz: *Bildiğiniz gibi ülkemizde bir özgürlük mücadelesi yürütülüyor. TC'nin ileri politikacıları bir "Kürt Kültürel" faaliyetinden sözediyorlar. T.Özal Şırnak olaylarıyla beraber "federasyon" yönetiminden sözetti. Olası bir durumda "Kürt kültürel" faaliyetine geçildiğinde sizler Eğit-Sen olarak yeni bir durumla karşı karşıya kalacaksınız. "Kürtçe eğitim", "yayın'" olacaktır. Çıkacak böyle bir yükü sizler ne kadar yüklenebilirsiniz?*

Ökdem: Böyle bir olasılığın hakim sınıflar tarafından gündeme getirilmesi, kanaatimce, gelişen ulusal özgürlük mücadelesini ve demokrasi mücadelesini kırmaya yöneliktir. Anadilde eğitim hakkını biz her şart altında savunuyoruz. Bizim tüzüğümüzde de bu var. Biz bunun bir görev olduğunun bilincindeyiz. Genel Merkezimizin de bu konuda çeşitli çalışmaları mevcuttur. Sözü edilen koşullarda biz UKKTH'nı savunduğumuzdan o ulusun kendi eğitim sistemini belirlemesinden yana olacağız. Öte yandan eğitim olayı sadece sendikanın çözebileceği bir sorun değildir. Siyasi karar mekanizmaları da bu konuda esas kararı kendileri verecektir.

Newroz: *Olası bir "Kürt Kültürel" faaliyeti için bu günden Kürtçe dilinde eğitim yapmayı düşünüyor musunuz?*

Ökdem: Öylesi bir durumda Eğit-Sen Kürt eğitim emekçilerini de bağrında barındırdığı için buna sahip çıkmak zorunda. Kanımca biz bu konuda yoğun çabalar sarfederek gerekli katkıyı yapmalıyız. Şu anda özel Kürtçe eğitim kursu yoktur. İllerde mutlaka gündeme gelecektir. Olanaklar zorlanarak bu tip şeyler yapılmaya çalışılacaktır.

Newroz: *Bildiğiniz gibi bugünlerde ayrı bir "Kürdistan Eğitim Sendikasından" sözediliyor. Bu konudaki düşüncelerinizi alabilir miyiz?*

Ökdem: Günümüz koşullarında bunun yanlış olacağını, şu anda esas olarak demokratik güçlerin birliğinden öte demokratik sistemin önündeki engellerin ortak olduğu, işverenlerin de aynı olduğunu düşünürsek eğitim emekçilerinin de tek sendikada ve tek cephede mücadele etmeleri gereklidir.

Newroz: *Sizler eğitim işkolunda Eğit-Sen olarak kalmayı mı, yoksa diğer bazı sendikalarla birlik olmayı mı uygun görüyorsunuz?*

ÖKdem: Biz, eğitim emekçilerinin birliğinden yanayız. Emekten yana olan demokratik çağdaş bir eğitim sistemini savunan, anadilde eğitim hakkını benimseyen ve bu hususta mücadele yürüten emek cephesinde birlikte hareket eden tüm eğitim emekçilerinin tek bir sendika çatısı altında birleşmesinden yanayız. Bu açıdan Eğitim-İş Sendikasına defalarca bir sendikada örgütlenmek için çağrıda bulunduk. Bu çağrılarımızı sürdürmeye devam edeceğiz.

Newroz: *Birlik çağrılarınıza Eğitim-İş'in yanıtı ne oldu, bunu öğrenebilir miyiz?*

Ökdem: Yaptığımız birlik çağrısına, Eğitim-İş, gerici sağ sendikalarında dahil olması gerektiğini belirterek yan çizmiştir. Son olarak Denizli'de Eğitim-İş ve Eğit-Sen'in birlik çağrılarına Eğitim-İş Genel Merkezi sessiz kalarak Eğit-Sen Genel Başkanı ve Genel Sekreteri katıldığı halde Eğitim-İş katılmamıştır.

Newroz: *Özel olarak kamuoyuna dergimiz aracılığıyla iletmek istediğiniz bir mesajınız var mı?*

Ökdem: Bugün biz haklarımızı elde etmek istiyorsak, kendimiz için değil çocuklarımız için de özgür ve demokratik bir ortam istiyorsak, eğitim emekçileri olarak örgütlenip demokrasi ve hak alma mücadelesine katılmalıyız.■

1 Kasım 1992 tarihinde çeşitli beldelerde yapılacak Belediye Başkanlığı ve Meclis Seçimlerine katılmak için çeşitli güçlerce Seçim Bolku oluşturuldu. İstanbul'da oluşturulan Seçim Bloku'nca kamuoyuna deklare edilen metni sunuyoruz.

İLERİCİLER, YURTSEVERLER, SOSYALİSTLER, TÜRK VE KÜRT EMEKÇİLERİ!

1 Kasım 1992 Yerel seçimleri devleti yöneten veya yönetmeye aday burjuva partiler ve bu partilerin sınıfsal dayanağı kapitalistlerle hesaplaşacağımız bir olanak sunmaktadır.

Her seçim döneminde oy avcılığına çıkan burjuva partileri, seçim sonrası unutmak üzere emekçilerin karşısına yine binbir vaatle çıkacaklar.

Nitekim bir süre önce **DYP ve SHP**'nin genel seçimlerde **Türk** ve **Kürt** emekçilerinin demokrasi taleplerini ve bu uğurdaki mücadelelerini sahiplenerek uzun yıllar boyunca yitirdikleri iktidar koltuğuna yeniden oturmanın bir basamağı yaptıkları açığa çıkmış bulunuyor. Emekçi kitlelerin burjuva partiler konusunda boş hayaller beslemesinin yol açtığı süreç oldukça pahalıya patladı.

Kürt realitesini kabul ettiğini böbürlenerek ilan eden başbakan ve hükümeti, zaman kaybetmeden **Newroz** katliamını gerçekleştirdi.

DYP-SHP koalisyon hükümeti iktidara geldiği günden beri kamuoyuna deklare ettiği programın aksine **T.C.**nin yetmiş yıllık geleneksel militarist siyasetini daha da azgınlaştırarak sürdürmektedir. Kürtlerin kurumlaşmaları yönünde gerçekleştirdikleri Vakıf ve Enstitü gibi kurumlar, **Kürt** kimliklerinden ötürü yasaklanmaktadır.

Ekonomiyi düzeltme paketiyle gündeme getirdiği bir dizi zamla işçi ve emekçinin alın terine saldırıyla icraata başladı.

İş güvencesi konusunda gerçekleştirmeyi düşündüğü yarım yamalak tedbirleri kapitalistlerin tepkisi karşısında geri çekti.

Kapitalistler işçileri sokağa atmaya devam ediyorlar.

Sendikalaşmanın, Grev ve toplu sözleşme hakkının önündeki engelleri kaldırmak bir yana bu engellemeleri grev ertelemeleriyle pekiştirerek sürdürüyor.

Taşeron sistemiyle sendikasızlaştırmayı özendiriyor. Özellikle **SHP**'nin yönettiği belediyeler bu konuda baş çekiyorlar.

Örgütlenme hakkı için mücadele eden binlerce kamu emekçisine Başkent caddelerinde polis jopuyla cevap veriliyor.

Gözaltı süresinin indirilmesi, gözaltında avukat bulundurulması ve benzeri tedbirleri içeren **"Demokrasi paketi"** bir türlü açılmıyor. Demokrasi havarisi Koalisyon Hükümetinin **DYP Çanakkale** milletvekili "*darağaçlarını zaman geçirmeden kuralım*" diyebiliyor!

Resmi basının korosuna baştan katılmayı reddeden basın mensupları gerçekleri yazdıklarından ötürü Kontrgerilla ve devletin eğittiği sivil çetelerce katlediliyor. Bu cinayetler **"faili meçhul"** olarak nitelendirilerek meşrulaştırılıyor. Demokratik kitle örgütleri kapatılıyor, **İnsan Hakları Derneğine** tahammül edilmiyor, gözaltında kayıplar sürüyor. Yerinde infazlar bakanlar gözetiminde gerçekleştiriliyor.

Kapitalist sistem tüm kurumlarıyla saldırıda... Burjuvazinin sisteme yönelik en küçük muhalefete tahammülü yok. Çıkar düzeninin bekası korosuna katılmayanlara yaşam hakkı tanınmıyor. **MGK**, düzenin bütün kurumlarını şiddet politikasının arkasında mutabakata çağırıyor. **MGK**'nin dayattığı şiddet politikası tüm düzen partilerinin politikası...

Kapitalist sistemin güçsüzlüğü tahammülsüzlük ve şiddeti tek seçenek kılıyor.

Bunun için gerçekleri araştıran gazeteciler katlediliyor, **SP** kapatılıyor, bunun için **HEP** kapatılmaya çalışılıyor, bunun için askeri çözüm, polis terörü, özel savaş geliştiriliyor. Meclisteki **HEP** milletvekillerine saldırılıyor.

Şırnak, Çukurca imha ediliyor...

Sınır ötesi harekatlara girişiliyor... Sınır boylarındaki yerleşim birimleri insansızlaştırılıyor. **Kürt'ü Kürt'e** kırdırma politikalarının bir aracı olan köy koruculuğu sistemi halen devam ediyor.

Türk emekçileri **Kürt** halkına karşı düşman edilmeye çalışılıyor. Suskun, hakkını aramayan, günübirlik yaşayan, daha güzel bir dünya tahayyül etmeyen, örgütsüz, birbiriyle ölesiye rekabet eden dayanışmadan yoksun bir toplum istiyor burjuvazi.

İnsanca yaşam ve demokrasi özlemi burjuva partilerine havale edilerek gerçekleşemez. Demokrasi, örgütlü işçi ve emekçilerin mücadeleleri ve **Kürt** ulusal hareketiyle dayanışmanın güçlendirilmesiyle kazanılabilir ancak.

Kurtuluş, işçi ve emekçilerin kendi ellerindedir. Burjuva partilerin icazetinde değil!

İLERİCİLER, YURTSEVERLER, SOSYALİSTLER, TÜRK VE KÜRT EMEKÇİLERİ!

İçinde yaşadığımız koşullarda devrimci hareketin çeşitli dinamiklerinin birleşik mücadelesinin öneminin kendisini şiddetle dayattığını gözönüne alan siyasal çevreler olarak, yerel seçimlere dağınık bir tarzda amatörce ve çeşitli sınırlılıklarla malül bir çerçevede katılmak yerine, **HEP**'le ittifak yaparak, bu parti aracılığıyla seçimlere katılmanın anlamlı olacağını düşünüyoruz. Belirlenmiş bir ortak perspektife bağlı olarak tüm çalışmaları

birlikte kotarma temelinde, yürütülecek seçim çalışmasının harekete ivme kazandıracağını ve bu çalışmanın, **Türk ve Kürt** işçi ve emekçi hareketinin dayanışması doğrultusunda ileriye yönelik ciddi bir deneyim olacağına inanıyoruz.

Günümüz koşullarında seçimleri boykot taktiğinin yanlış olduğunu, meydanı düzen partilerine terketmenin, kitleleri düzen partileri karşısında alternatifsiz bırakma anlamına geleceğini, düzen partisi **SHP** içindeki sözde demokrat adayların desteklenmesinin kitlelerin düzen partilerine ilişkin boş hayaller beslemelerine yardımcı olacağını belirtiyoruz.

Bu koşullarda her iki ulustan devrimci hareketin dinamiklerinin bir ittifak zemininde ortak platformunun oluşma ve emekçi yığınlara uygun bir araçla gitmenin imkanının doğduğu yerde seçimlere bağımsız adaylarla katılmanın hareketi zaafa uğratacağı unutulmamalıdır.

Bu gerçekliklerden yola çıkarak **1 Kasım 1992** Yerel seçimlerine iki ulustan emekçilerin devrimci hareketinin bileşenleri olarak **İstanbul**'da bir Seçim Bloku oluşturduk.

SEÇİM BLOKU:

Halkları tahakküm altında tutan, tüm kaynaklarını yağmalayan, uygarlık dışına iten, milliyetçi boğazlaşmaları kışkırtarak zenginlik ve refahını sürdürmeye çalışan emperyalizme, onun yeni dünya düzenine,

Emperyalizmle işbirliği içinde kendi halkını baskı ve sömürü altında tutan, sömürgeci siyasetiyle başta **Kürt** ulusu olmak üzere çeşitli milliyetleri ezen kapitalizme ve bu rejimin partilerine,

Faşizme,

Kadınlar üzerindeki her türlü baskı ve ayrımcılığa, kadınların bir cins olarak ezilmelerine karşı mücadeleyi yükseltmeyi.

Kürt ulusunun kendi geleceğini belirleme ve devlet kurma hakkını önkoşulsuz savunmayı..

Bu perspektife bağlı olarak, burjuva, mafya türü belediyeciliğe karşı alternatif bir yerel yönetim anlayışını emekçi yığınlarla birlikte gerçekleştirmeyi ve sosyalizm propagandasını yaygınlaştırmayı amaçlamaktadır.

ÜRETENLERİN YÖNETİP DENETLEDİĞİ YEREL YÖNETİMLER İÇİN MÜCADELEYE

Belediyeler bir yandan binlerce işçi ve memura iş olanağı yaratmak, diğer yandan da yöre halkına yol, su, elektrik, imar, temizlik, yeşil alan, sosyal tesisler, parklar ve benzeri hizmetlerde bulunmaları varsayılmaktadır; oysa kapitalist sistem içinde belediyeler birer kapitalist işletme gibi çalışmaktadırlar. En ucuz ve kaliteli hizmet üretmek, bunun yanında iş olanağı açtığı emekçilere insanca yaşam sunmak yerine düzen partileri bu hizmetleri ihaleler yoluyla kapitalistlere devretmekte, arsa spekülasyonları ve yolsuzluklarla milyarlarca lira kapitalistlere aktarılmaktadır.

İşçi ve emekçiler sendikasızlaştırılarak, iş güvencesi yok sayılarak sokağa atılmaktadır.

Düzen partilerinin yerel yönetim anlayışları, buraları taraftarları olan patronlara peşkeş çekmek amacıyla arpalık olarak değerlendirmekten ibarettir.

Kapitalist devletin bir kurumu olan belediyeler çalıştırdıkları işçi ve emekçilere insanca yaşanacak bir ücreti çok görerek grev ertelemekte, ve işçileri işten atmaktadırlar. Yöre halkına, sağlıksız konutlar, çamurlu yollar, ulaşım zorlukları kısacası sefalet dayatılmaktadır. Yöre emekçilerinden derlenen kaynaklar burjuva semtlerin imarına aktarılmaktadır. Yine kapitalistlere kaynak yaratmak amacıyla çevre tahribinin başını çekmektedir belediyeler. Belediyeler çete mantığıyla çalışmakta, yolsuzluklar, rüşvet, adam kayırma ayyuka çıkmış bulunmaktadır. Vurgunculuk belediyeciliğin adı olmuştur günümüzde.

Kapitalizmin ve burjuva devletin tüm baskı ve engellerine, seçilmemiş yöneticilerin, *"Valilerin, Kaymakamların"* il ve ilçelerin en yüksek yöneticileri olmalarına karşı durmak, yöre halkının kendi sorunlarına sahip çıkmasını, kaynakları denetlemesini sağlayacak bir yerel yönetim mücadelesini önümüze koymayı hedeflemek bu seçimlerde asli görevimizdir.

Bu perspektifle yerel yönetimlerde Semt Komiteleri, Meslek Örgütleri, Demokratik Kitle Örgütleri aracılığıyla emekçilerin belediyeler üzerinde denetim sağlamasını hedefliyoruz. Belediyelerin emekçilerin örgütlü yapılarıyla birlikte yönetilmesini savunuyoruz. Meclis toplantılarının emekçi temsilcilerine açık yapılmasını, emekçilerin denetiminden geçmeyen tasarrufların meşru kabul edilmemesi gerektiğini düşünüyoruz.

Yerel seçimleri kapitalizme, soygun düzenine karşı demokrasi mücadelemizin bir parçası kılalım.

Tüm sosyalistleri, devrimcileri, **Türk ve Kürt** emekçilerini, kadınları, gençleri Seçim Bloku içinde olmaya, süreç boyunca yapılacak faaliyeti birlikte belirleyip uygulamaya çağırıyoruz.

Bulunduğumuz her alanda, işyerinde, okulda, semtte seçim komiteleri oluşturalım, veya oluşturulmuş seçim komitelerinde görev alalım.

Düzen partilerine oy yok.
Oylarımızı Seçim Bloku adayı olarak seçimlere giren HEP adayına verelim.

HEP - KURTULUŞ - DİRENİŞ - NEWROZ - HEDEF - SERKETIN - KOMAL
MEDYA GÜNEŞİ - ÖZGÜR HALK.

AYIN İÇİNDEN

21 Ağustos

-Şırnak Uludere yolunu trafiğe kapatan PKK Gerillaları yaptıkları kimlik kontrolünde 9 korucuyu ve 4 TEK işçisini kaçırdı.

- Van Eğit-Sen, Valilik tarafından kapatıldı.

23 Ağustos

- Kayseri'de yasadışı örgüt üyesi olduğu gerekçesiyle gözaltına alınan **Yemeni Karabulut** polisin yılanlı saldırısına (işkencesine) uğradı. Ayrıca polisler **Karabulut**'u ırmakta boğmaya çalışmışlar.

- Diyarbakır'de memurların sürgünüyle başlayan eylemler sürüyor.

- İzmir'de Valiliğe yürüyen memurlara polis saldırdı 200 kişi gözaltına alındı.

- Malatya Eğit-Sen'de Kürt halkına yönelik olayları protesto etmek ve Diyarbakır'daki açlık grevini destelemek için 30 kişi 1 günlük açlık grevi yaptı.

24 Ağustos

- Bingöl'ün Genç ilçesi kırsal kesiminde keşif uçuşu yapan Pilot Binbaşı **Oğuz Özkan** PKK Gerillalarının açtığı ateş sonucu öldü.

- Şırnak olaylarını protesto etmek için ülkemizin büyük bölümünde kepenk kapatma eylemi yapıldı.

25 Ağustos

- Halkın tümüyle boşalttığı Şırnak'ta güvenlik güçleri evleri tek tek yağmalayıp ateşe verdiler.

- 20 bin Şırnaklı 10 ülkeye yaptıkları başvuruda devletin teröründen kaçtıklarını belirterek iltica talebinde bulundular.

- Hizbi-kontra Ceylanpınar Lisesinde eğitiliyor. Gazeteci **Hüseyin Deniz**'in katilini azmettirenin Okul Müdürü olduğu söyleniyor.

- Şırnak'tan sonra Çukurca'da da toplu katliam provası yapıldı. Şırnak benzeri bir saldırıya uğrayan Çukurca'da **Nevzat Turan** adlı genç yaşamını yitirdi. 12 yaşın üzerindeki tüm erkekler ise gözaltına alındı.

26 Ağustos

- Dargeçit yağmalandı. Şırnak'ın topa tutulduğu gün Dargeçit'teki tabur, bütün ilçeyi tank ve top ateşine tutarak, ilçede yüzlerce evi havan ve roket mermisiyle taprip etmiş durumda.

27 Ağustos

- **T.Özal**'ın çağrısı üzerine Diyarbakır'da toplanan Bakanlar Kurulu MGK'nın kararlarını kabul ederek "savaşa devam" dedi.

- Erzurum, Erzincan, Kars, Ağrı, Bayburt, Gümüşhane'de yaşayan Kürtlerin askere gitmediği, **kaçak asker** sayısının 23 bine ulaştığı belirlendi.

29 Ağustos

- Şırnak Valisi **Malay**, tank kullanılmasına karşı olduğunu belirterek, "PKK baskınına dair kanıt yok" dedi.

- HEP Diyarbakır İl Başkanının ağabeyi Ahmet **Sıddık Turhallı** Kontrgerilla tarafından Diyarbakır'da öldürüldü.

- Hakkari'de 28 Temmuz günü köy aracını tarayarak biri hamile kadın ve 2 yaşındaki çocuğu öldüren, üç kişiyi yaralayanların 2 korucu olduğu açıklandı. Basın olayı PKK'nın yaptığını duyurmuştu.

30 Ağustos

- Kuzey Irak ve Cudi, Gabar Dağına kara ve hava operasyonu başladı.

- Çukurca'da 118.Sınır Tabur Komutanlığında yoğun işkence gören **Sadi Parlak** öldü.

- Elazığ'da yoğun işkenceye rağmen ifade vermeyen, tutanak imzalamayan **Ahmet Güler**'in yerine Elazığ polisinin hazırladığı uydurma ifadeye sahte imza attığı Adli Tıp tarafından belirlendi.

31 Ağustos

- Şırnak katliamını protesto için İstanbul Sultan Ahmet Meydanında toplanan bir grup kadın, polisin saldırısına uğradı. Gözaltına alınan 31 kişiden aralarında Newroz okuru da bulunan 8 kişi tutuklandı.

- HEP tarafından düzenlenen Şırnaklılara yadım kampanyasında toplanan yardıma (giyecek, yiyecek) polis tarafından Diyarbakır'da el kondu.

- 50 gündür gözaltına alınıp kaybolan **Hasan Gönülayan**'ın ailesi süresiz açlık grevine başladı.

- ANAP milletvekili **Adnan Kahveci** devletin faili meçhul cinayetlerin sorumlularının peşinde olmadığı ve "Güneydoğu'da intikam çeteleri"nin olduğunu söyledi.

1 Eylül

- Dünya Barış Günü'nde SHP İstanbul İl Örgütünün düzenlediği 1 Eylül Dünya Barış Günü yürüyüşü polis tarafından engellendi.

2 Eylül

- Ağrı Valisi kepenk kapatanı cezalandıracağız diyerek kepenk kapatmayı yasakladı.

- Diyarbakır'ın Silvan ilçesinde direğe asılı 4 ceset bulundu. Cesetlerin Hizbullah yanlıları olduğu sanılıyor.

- TC Ordu birlikleri Güney Kürdistan'a girdi. Hareket başlamadan önce bölgenin yoğun top ateşine tutulduğu ve uçakların da desteğiyle 5 km'lik bir alana girildiği açıklandı.

- Hakkari'nin Kavaklı Köyüne bağlı Çaltepe mezrası gerilla barındığı gerekçesiyle zorla boşaltıldı.

3 Eylül

- Cizreye bağlı Cudi eteklerinde bulunan Çağlayan ve Hisar köylerinin önce uçaklar tarafından bombalanıp sonra askerler tarafından ateşe verildiği belirtildi.

- Bismil savcısı, kepenkleri güvenlik güçlerince kırılan esnafa, "kepenk kırmak suç değil" cevabını verdi.

4 Eylül

- Mardin'de gözaltına alınan SHP Kızıltepe eski milletvekili **Selanik Öner**'e yapılan işkencede kollarının kırıldığı ve halen Mardin Emniyetinde tutulduğu açıklandı.

6 Eylül

- 2000'e Doğru Dergisi, Şırnak Tugay Komutanı **Mete Sayar**'ın HEP Milletvekillerine suikast hazırlanması için talimat verdiğini yazdı.

- Bir süre önce Diyarbakır'ın Yolaç Köyünde Hizbullah tarafından kaçırılan **Vedat Fidancı**'nın cesedi bulundu.

7 Eylül

- Hakkari'nin Çimenli köyüne operasyon düzenleyen askerlerin köyü yaylım ateşine tutmaları üzerine şikayete

giden köylülere yine askerler tarafından ateş açıldı. Üç köylü yaralındı.

- Kürt Hak ve Özgürlükler Vakfı kuruldu.

- Burdur Eğitim Yüksek Okulunda, yeni gelen öğrencilerle dayanışmak için 'dayanışma masaları' oluşturdukları gerekçesiyle dergimiz muhabiri Müslüm Çatak ve okurlarımız Turgay Sipahi ve Funda Sipahi'nin de bulunduğu toplam 11 kişi gözaltına aalındı.

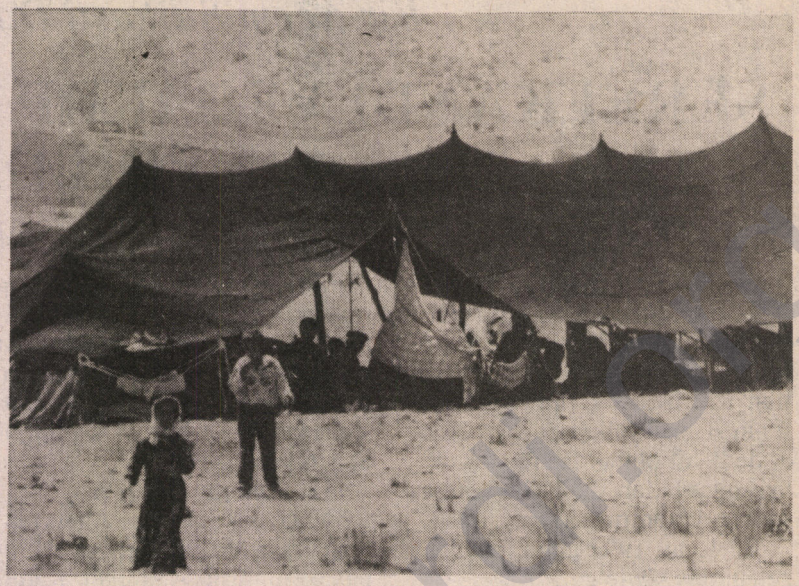

8 Eylül

- Yargıtayın açılışında konuşan **Okçuoğlu** "devletin, teröre terör yentimleri uygulasın" diyerek, faşist idare yöntemlerine özlemini dile getirdi.

9 Eylül

- Şırnak olaylarında gözaltına alınanlardan 44 kişi tutuklandı. Tutuklular, yoğun işkence gördüklerini, polisin senaryosunu kabul etmeyen **Temel Uçar** isimli şahısın gözlerinin oyulduğunu ve işkencede öldüğünü söylediler.

10 Eylül

- Ağrı ve Siirt'in kırsal kesimlerinde meydana gelen çatışmalarda 2 çocuk, 1 yaşlı ve 9 asker öldü.

- 14 yıl sonra 16 Mart Katliamı aydınlandı. Katliamın polis-sivil faşist işbirliği ile yapıldığı, katliamı polis **Mustafa Doğan** ve **Zülküf İsot, Latif Aktı, Sıddık Sıtkı Polat**'ın gerçekleştirdiği açıklandı.

- Gaziantep'te öğretmen oldukları halde görev verilmemesini protesto edenlerden 8 kişi gözaltına alındı.

- Gaziantep İHD öncülüğünde yapılan ve 100 kişinin katılımıyla Şırnak katliamını protesto için telgraf eylemi gerçekleştirildi.

11 Eylül

- Ağrı ve Siirt'te çıkan çatışmalarda 2 üsteğmen, 2 astsubay ve 5 er öldürülürken, devletin ateş açması sonucu 2'si çocuk 3 sivil öldürüldü. Olayda 5 devlet görevlisi ile 2 kadın ve 3 çocukta yaralandı.

12 Eylül

- G.Antep Şehit Kamil ilçesi Bayro Mahallesinde yapılmakta olan bir Kürt ailenin düğününü basan polis, 32 kişiyi gözaltına aldı. Gözaltına alınanlardan 8 kişi ise tutuklandı.

- Askeri Cuntanın yönetimde olduğu 1980 Eylül ayı ile 1983 ekim ayı içerisinde 197 kişi işkence sonucu yaşamını yitirdi. T.Ö'nün Başbakan olduğu 8 yıllık dönemde ise 152, DYP-SHP Koalisyon iktidarının ilk 8 ayında ise 14 kişi gözaltında öldürüldü. 12 Eylül'den bu yana işkence ile öldürülenlerden 30 kişinin ise ölüm yılı ya da yeri belli değil.

- DYP Milletvekillerinin Kürt sorununda askeri çözümden yana oldukları belirlendi. DYP'liler bu konuda hükümetin uygulamak istediği politikaları benimsediklerini söylediler.

- İ.Haklarından Sorumlu Devlet Bakanı **Memet Kahraman** üyesi bulunduğu İHD Ankara şubesinin aldığı kararla "Dernek amaçları ile tüzüğüne aykırı davranışlarda bulunduğu" gerekçesiyle oybirliğiyle üyelikten çıkartıldı.

13 Eylül

- Göle'de 2 Eylül günü öldürülen 4 PKK'lı gerillanın sağ yakalandıktan sonra kurşuna dizildiği belirlenirken, 7 Eylül günü öldürülen 18 kişinin de çırılçıplak soyulup teşhir edildikten sonra belediyeye ait araçlarla taşınarak boş araziye gömüldüğü belirlendi.

14 Eylül

- İzmir'de Devrimci Seçim Bloku oluşturuldu. Katılanlar, HEP'in yanısıra Kurtuluş, Odak, Hedef, Emek, T.Kurtuluş, Özgür Halk, ve SBP.

- Nevşehir E Tipi Cecaevinde tutuklu bulunan **Ali Demir**, 12 Mayıs günü Mazgirt ilçesine bağlı Batman köyü civarında jandarmaların ateşi sonucu yaralandığını, yaralı yakalanan **Gürsel Çelebi** adlı kız gerillanın ise gözlerinin önünde askerler tarafından kurşuna dizildiğini belirtti.

15 Eylül

- Peru Komünist Partisi lideri **Abimael Guzman**'ın yakalanmasıyla evsanevi gerilla örgütü önemli bir darbe yedi.

- Habur'da 50 korucu istifa etti.

16 Eylül

- Adana'da iki genç sağ yakalandıktan sonra kurşuna dizildi. Adana Emniyet Müdürü **Mete Altan** konuyla ilgili olarak düzenlediği basın toplantısında, emrindeki hiç bir memurun kurşun sıkarken sayı hesabı yapmadığını ve devletin verdiği mermilerin 2-3 katı mermiyi rahatlıkla kullanabildiklerini söyledi!

- PKK'lı gerillalar tarafından kaçırılan ANAP'lı Şirvan Belediye Başkanı ile Yazı İşleri Müdürü ölü olarak bulundular.

17 Eylül

- Dergimiz Genel Yayın Yönetmeni **Remzi Bilget** ve Diyarbakır İrtibat Bürosu Temsilcimiz **Nusrettin Maçin** Diyarbakır'da keyfi olarak gözaltına alınıp aynı gün bırakıldılar.

18 Eylül

- İran Kürdistanı'ndan 4 lider Berlin'de bir silahlı saldırı sonucu öldürüldü.

- Gündem Gazetesi İzmir Bürosu DGM Savcılığının emriyle polis tarafından arandı.

20 Eylül

HEP Genel Başkanlığına 94 oyla **Ahmet Türk** getirildi. Eski başkan **Feridun Yazar** da PKK'nın yasallaştırılması önerisi getirdi.

Bir Acem Suikasti Daha

ŞEREFKANDİ VE 3 İKDP YÖNETİCİSİ KATLEDİLDİ

Abu Şehmuz

Almanya'nın Berlin kentinde düzenlenen Sosyalist Enternasyonal'in 19 Kongresi'ne gözlemci olarak katılan İran Kürdistanı Demokrat Partisi'nin -Genel Sekreteri Şerefkandi de dahil olmak üzere- 4 yetkilisi uğradıkları hain bir saldırı sonucu yaşamını yitirdi.

17 Eylül 1992 günü meydana gelen olay şöyle gelişti:

Kürdistan Yurtseverler Birliği'nin yanısıra Berlin'de düzenlenen Sosyalist Enternasyonal'in 19 Kongresi'ne katılan İran Kürdistanı Demokrat Partisi yetkilileri Kongre sonrasında Berlin'in işlek caddelerinde bir lokantaya yemek yemek için gittiler. Saat 23 sıralarında silahlı üç saldırgan lokantaya girerek İKDP yöneticilerini yaylım ateşine tuttu. Saldırganlar olay yerinden kaçarak uzaklaşırken İKDP Genel Sekreteri Dr. Said Şerefkandi, İKDP Avrupa Sorumlusu Fettah Abduli, İKDP Almanya Temsilcisi M.Homayun Erdelan ve Nuri Dehkuri olay yerinde yaşamını yitirdi. Bir kişi de ağır yaralandı.

Tanıklar saldırganların kendi aralarında Farsça konuştuklarını belirtirken olayla ilgili olarak soruşturmayı yürüten Federal Kriminal Dairesi de düzenlediği bir basın toplantısıyla saldırganların İranlı olduğunu ve bunlardan ikisinin kimlik tesbitinin yapıldığını açıkladı.

13 Temmuz 1989 yılında İKDP Genel Sekreteri Abdurrahman Kasemlo ve Partinin Avrupa Sorumlusu Abdullah Kadiri de bir Acem tuzağı sonucunda canice katledilmişlerdi.

1990 yılında İKDP Genel Sekreterliği'ne getirilen Dr. Said Şerefkandi 1938 yılında Bokan'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Mehabat'ta yapan Dr. Said daha sonra Tahran Üniversitesi Kimya Fakültesinden mezun oldu. Doktora öğrenimini Paris'te gerçekleştiren Dr. Said Şerefkandi 11 yıl boyunca başta Mehabad ve Urmiye olmak üzere çeşitli yerlerde öğrenmenlik yaptı. Şerefkandi 1973 yılında Abdurrahman Kasemlo'yla ilişkiye geçip İKDP'ye üye oldu. Bir süre Tahran Eğitim Fakültesi'nde öğretim görevlisi olarak çalışan Şerefkandi, 1980 yılında öğretmenlikten ayrılarak profesyonel olarak Parti çalışmaları içerisine girdi.

Dr. Said, İran Kürdistanı Demokrat Partisi'nin 1980 yılında gerçekleştirilen 4.Kongresi'nde Merkez Komite üyeliğine seçildi. 1980 yılı yazında TUDEH yanlılarının İKDP'den ayrılmasından sonra Politbüro üyeliğine seçilen Dr. Said, daha sonra Genel Sekreter yardımcılığı görevine seçildi. Kasemlo'nun alçakça katledilmesine kadar bu görevde kalan Dr. Said, Kasemlo'nun katli üzerine geçici olarak Parti'nin Genel Sekreterlik Görevini üstlendi. 21.12.1991 yılında gerçekleştirilen 9.Kongre'de Genel Sekreterliğe seçildi.

İKDP'li liderlerin canice katledilmesi tüm dünyada lanetlenirken, Türk basını Şerefkandi ve 3 arkadaşının öldürülmesinin arkasında PKK'nın olabileceğini öne sürdü. Olayla ilgili olarak açıklama yapın PKK Avrupa Temsilciliği ve İKDP Avrupa Temsilciliği, PKK'nın Şerefkandi'lerin katledilmesiyle en ufak bir ilgisinin bulunmadığını açıkladılar.

Dr. Said'ın 1990 yılında Kasemlo'nun ardından söylediği şu sözler aynı zamanda onun ardında da söylenmesi gereken sözlerden oluşmaktadır: "Kasemlo'nun katli parti ve halk saflarında umutsuzluğa, yılgınlığa yol açmadı. Aksine Kasımlo'nun tüm yaşamı boyunca inandığı, hayatını verdiği mücadelesi, bize güç verdi, bizi teşvik edici oldu. Böylece bir kez daha "devrimcinin ölümü devrimcidir" sözü doğrulandı.

Hain bir saldırı sonucu katledilen Şerefkandi ve 3 arkadaşını saygıyla anıyoruz. ■

Dr. Said Şerefkandi

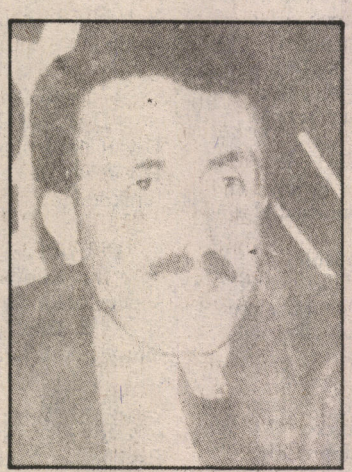

Fettah Abdullah

Devrimci İnsan ve Sorumlulukları

Halil Keskin

Türkiye ve K.Kürdistan'da, yakın tarihimize kadar devrim sözcüğü bir çok çevrelerce öcü gibi karşılanmıştır. Buna rağmen gerek bazı devrimci kişilerin, gerekse grupların çok zor koşullarda yürüttükleri yoğun devrimci mücadele ve propaganda sonucunda devrimci gruplar gelişebilmiştir. Bu gelişim sonrası bir çok grup, örgüt ve hatta parti ortaya çıkmıştır. Örgütlü yapıların ortaya çıkışı, ülke içerisinde devrim sözcüğünün yayılmasına ve de birçok aydın insan arasında ilgi toplamasına yol açmıştır. Fakat devrimcilerin var olduğu çoğu yerlerde devrimcilikle alakası olmayan, hatta devrimci karakterin, devrimci ahlakın ne olduğunu yeterince bilmeyen bir sürü insanın devrimcilik iddiasında olduğunu görürüz. Bu insanlar devrimci davranış ve tavırdan yeterli nasibi almamış insanlardır. Bu insanların çok mesafe katetmeleri gerekir. Yani ilerlemeleri, kendilerini geliştirmeleri gerekir. Günümüzde "Örgütlü Devrimciler" olduklarını iddia eden ama devrimci ahlaktan devrimci tavırdan epeyce uzak insanlar olduğu gibi, bir de örgütsüzler mevcuttur. Bugün, özellikle örgütsüz devrimcilik moda haline gelmiştir. Bunlara hatırlatılması gereken Lenin'in bir deyimi vardır: "En kötü örgütlülük en iyi örgütsüzlükten daha iyidir."

Kısacası yeni oluşumlar oluşturmak ya da bağımsız kalmak yerine, örgütlü yapıların içine girip onların Leninist örgüt normlarında hareket etmelerini, mücadele sürdürmelerini sağlamaya çalışmak daha iyi olacaktır. Çünkü devrimciliğin vazgeçilmez şartlarından biri örgütlü çalışmadır, en geniş anlamda örgütlü birlikteliktir.

Kısacası, ister örgütsüz devrimcilik adına, isterse örgütlü devrimcilik adına yapılsın bir sürü olumsuz, uygunsuz, devrimci ahlaktan uzak olan olaylar vardır. Burada Leninist örgüt normlarına uyabilmemiz için önder devrimcilerden Dimitrov'a başvuralım. Dimitrov aynı zamanda faşizm tahlilleriyle kendini dünya halklarına kabullendiren bir devrimcidir. Ve 1934 yılında şunları söyler: "Devrimci insan nasıl olmalıdır? Teoriyi bilmek yeterli değildir, aynı zamanda sağlam bir pratiğe sahip olmak gerekir. Devrimci bir programa sahip olmak yeterli değildir, aynı zamanda devrimci teori silahını kullanmayı çok iyi bilmelidir. Ne yapılmasını bilmek yeterli değildir, aynı zamanda o işi yapacak yürekliliğe de sahip olmak gerekir. İşçi sınıfının çıkarlarına hizmet verebilecek her şeyin yapılması gerekir. Proletaryanın çıkarının yanında kendi çıkarını devamlı ikinci planda tutmalıdır."

İnsanlık kendini faşist barbarlıktan koruyabilmek için deney sahibi devrimcilere ihtiyaç duyuyor. Proletaryanın büyük kahramanlarını ve önderlerini izlemek, irdelemek ve günümüze uyarlamak gençliğin görevidir. Dimitrov'un sözlerinden de anlaşılabileceği gibi önümüze koyacağımız çok önemli görevler vardır:

a) Sınıfsal çıkarların kişisel çıkarlardan daha ön plana konulması.

b) Çok zor koşullarda bile sınıfsal davaya dört elle sarılmak ve mücadele etmek.

c) Marksizmin-Leninizmin ülke koşullarına nasıl uygulanacağını, ülkenin sosyo-ekonomik yapısına uygun olarak nasıl hayata geçirilebileceğini iyi bilmektir.

Devrimci ahlak dedik. Kısa bir cümleyle izah edelim. Bizim devrimci dürüstlüğümüzün çerçevesi Marksizm ve Leninizmle çizilmelidir. O'nun belirlediği öngörüler her alanda bize rehber olmalıdır. Bir bilim ve teori olarak Marksizm-Leninizm bizim tek silahımız olmalıdır. Buna mutlak sahip olmalıyız. Teoriyi bilmek kadar, uygulama, hayata geçirme de en az teori kadar önemlidir. Bunun için en önemli yol eğitimdir. Marksist-Leninist eğitim özellikle ciddi ve günübirlik politika yapabilme sorunudur. Bu da yeterli olamaz, pratiğe dökmek çok önemlidir.

Burada bazı temel öğeler üzerinde kısaca duralım:

1- İdeolojik olarak netleşmeliyiz.

2- Disiplinli ve uyanık bir örgütlenme olmalıdır. Bu örgütlenmede demokratik merkeziyetçilik esas alınmalıdır.

3- Dünyayı ve bölgemizi Marksist bir yorumla tahlil etmeliyiz.

4- Devrimci ideolojiye bağlı nesnel bir devrimci politika takip etmek gerekir. İdeolojileri ve stratejileri devrimci olan fakat günlük politikalarında devrimci bir çizgi izlemeyen bir çok grup ve örgüt vardır.

5- Öncü ve devrimci insanlar, halkın arasında devrimci ahlaklarıyla tanınmalıdır.

6- Kendisine devrimciyim diyen insanlar belli bir bilinç seviyesine ulaşmış insanlar olmalıdır.

Bunun için eğitim grupları oluşturmalıyız. Tüm halkla ve tüm gençlikle bağlarımızı geliştirmeliyiz. İşçi ve gençlikle bağlarımızın sıkı olmayışı tabiki sıkı ve enerjik çalışmadan yoksun oluşumuzdandır. Gazete ve dergiler için para ödeyen ve onu elde etmeye çaba gösteren insan toplulukları yaratmalıyız. İşlerinde, fabrikalarında ve köylerinde yayınların düzenli ele geçmesi ve dolayısıyla devrimci politikaların insanlara ulaşması için özel çabalar sarfedilmelidir. Bununla bağıntılı olarak kişiler olgunlaşacak ve bilinç düzeyleri artacaktır.

Demek ki devrimci teoriyi öğrenmek bizim hal ve hareketlerimizi çok etkileyecektir. Devrimci teori olmadan devrimci pratik ve bununla ilintili devrimci örgüt olamaz. Devrimci teoriyi hayatın her alanında uygulamayı başarmak için her koşulda her türlü şartlar altında sıkı mücadele içinde olmalıyız. ■

ÜKKTH ve REALİZASYONU

Zeynel Abidin Kızılyaprak

Herşeyden önce belirtelim ki, biz, şu anda üzerinde fikirler beyan etmeye çalışacağımız tartışma konularını pek verimli bir alan ve pek istekli biçimde yürütebildiğimiz tartışma konularından sayamıyoruz. Bunun ilk nedeni belki bir önyargı: Yakın dönemde dünyada ve bölgede birincil önem derecesine yükseltilmemiş olan *"Sömürge mi, İlhak mı?"* ile *"Bağımsızlık mı, tersi mi?..Ayrı* (buradaki ayrı tabirini pek benimseyemediğimizi belirtelim: Daha çok, esas eksen olma hakkı atfedilmiş birşeylerden, bir yerlerden, ayrılma gibi bir çağrışım yapıyor; eziklik ve tabiyet duygusu yüklü bir ibare gibi geliyor.) *örgütlenme mi, birlikte örgütlenme mi?"* tartışmalarının kendisini; bunların birincil önemde görülerek çok ısrarla tartışılıyor olmasını, bir problem saymaktayız ve doğrusu, *"sömürge"* tesbiti ile *"ayrı"* örgütlenme hakkının kullanımına dair girişimlere yükselen itirazların çoğunu, bir biçimde, 30'lardan 80'lere değin, Kuzey Kürdistan toplumunun yaşamış olduğu çok alçaltıcı süreci pek sıradan görme ya da bu dönemin izleriyle yola devam etme alışkanlıkları olarak hissetmekteyiz... Dolayısıyla, bu konularda yoğunlaşmak zorunda kalmak bizim için pek hoş bir durum sayılmamalı.

İkinci neden birinciyle dolayımlı bir bağa sahip ve şu: Ulusal sorunun üstünde durduğu zemin diyebileceğimiz böylesi konulardaki sürgit tartışma, zeminden güçlü sıçramalar yapmamızı büyük ölçüde engelledi, engelliyor: Dipsiz bir kuyu izlenimi veriyor bu tartışmalar; bunlardan gelerek politikanın bilim ve sanat bileşkesinde yol alınabileceğine inanamıyoruz.

Bir kapalı devre tartışma metodolojisi ortaya çıkıyor ve diğer tüm yakıcı tartışmalar: Kürdistan işçi sınıfının yapısı, zaafları, önderlik problemi, devrimin ve geleceğin devletinin mahiyeti ile şekillenme süreci, ulusal iktidar-proletarya diktatörlüğü mahiyeti ve ilişkisi, sınıfın müttefikleriyle mesafesi, nasıl ve neler üzerinde bir sosyalizm sorunu, bugünkü Kürdistan şehir ve kasabalarında savaşımın hangi özgüllükler göstereceği, ulusal sorun dışında günümüzün öne çıkardığı teorik-politik sorunlamalar, günümüz ve özgülümüz ulusal kurtuluş savaşımında komünistlerin nelerle, ne yapması gerektiği, vb,vb... ya ilgi dışına itiliyor, ya da ikincil sayılıyor. Örneğin bu konulara o derece önem atfetmişiz ki, ilginç gelişmelerin ve teorik kısırlığı aşmaya yardımcı olabilecek tartışmaların yaşandığı, ulusal kurtuluş süreçlerinin anti- kapitalist derinleşmeler gösterdiği bir Güney Afrika, bir Latin Amerika Komünistlerinin deneyimlerini, okumak anlamında bile, henüz önümüze koyabilmiş değiliz.

Kısır argümanlar silsilesi yalnız bizim sorunumuz değil; açın Kürdistan devrimcilerinin, yurtseverlerinin yayın organlarını; pek azı hariç, çoğunda görülen biraz ağıt, biraz haykırış ve çokca da, ilerilere sıçratıcı özelliklere hiç sahip olmayan 'Ulusal sorun üzerine' pek çerçeveli tartışmalar, tesbitler manzumesidir. Derinleşme, geçmişten bugüne uzanmış alışkanlık verici ve hep kendine dönen tartışma konuları nedeniyle, önemli ölçüde başarılamamıştır.

Böyle olunca, her bir grubun aynı zemin üstünde seçtiği 'kendine özel' problemlerle ve argümanlarla haşır-neşir olması gibi bir tablo ortaya çıkıyor ki; düşünsel verimlilik aşağılara indiği gibi, farklı gündemleri çakıştırma uğraşları da epey sancılı oluyor.

Bu kayıtları düştükten sonra, hareketimizin duruş'u ve gelişimi konusunda olduğu gibi; bağımsız devlet, bağımsız örgütlenme konularında da bir hayli farklı düşüncelere sahip S.Çiftyürek yoldaşla sözkonusu konulara ilişkin eleştirel görüş alış-verişine (buna tartışma diyecek olanlara itirazım yok) gireceğimizi belirtelim.

Ne var ki, düştüğümüz kayıtların bizce önemine binaen, sözü edilen konularda şu anda güçlü biçimde inandığımız ve yazdığımız görüşlerimizde bir değişiklik olmaması ve tabii ki bunun belirtilme ihtiyacının doğmaması halinde, kendi adımıza bu konulara dair aşağı-yukarı bu yazıyla (tartışmayı bitirmiş saymak bakımından değil; önemli gördüğümüz başka konularda yoğunlaşmaları bir parça teşvik edebilmek için) "Yeterlilik" kaydı koyacağımızı da belirtelim. (Elbette ki olası yanıt hakkımızı mahfuz tutarak).

Bunun, dört başı mamur bir görüşler çerçevesi ya da eleştiri bütünlüğü ortaya çıkardığımız kuruntusundan ileri gelmediğini belirtmeye galiba gerek yok...

Tersine, birçok bakımdan zayıflıklar ve eksikliklerin sözü edilebilir. Ancak, bizce önemli olan, S. Çiftyürek yoldaşın Newroz'un 6. sayısında değindiği kimi konulara ilişkin düşüncelerimizi, yoldaşın, bunlara yolverdiğine inandığımız yaklaşımlarını sorgulayarak, çok genel biçimlerde ifade etmektir. Bunu yaparken, sözkonusu makaleyi önceki dizilerinden bu yana paragraf paragraf izleyerek ve sırası dahilinde ele alma yöntemini seçmedik; asıl olarak aralara sindirilmiş temel bazı yaklaşımları dikkate aldık. Buna yol açan esas şey, yoldaşın bu dizi makalesinin 6. sayıdaki sözkonusu edilecek bölümlerinin, dizinin temel gidişatı üzerinde durup polemiğe girdiği bir farklı durak, adeta bir farklı makale olmasıdır.

Sözü edilecek ilgili yazılar (Lenin de dahil) okunmuş sayılacağı için, atıfların yeri özel bir tarzda belirtilmeyecek.

Şüphe yok ki, biz, Çiftyürek yoldaşın bizzat tartıştığı yoldaşlarımız adına ve/veya benzer kaygılarla görüşler beyan etmek zorunda değiliz; deyim yerindeyse biz, 'üzerimize alındığımız' kısımların ucundan tutmaya çalışacağız.

Bir teorisyen olmadığımızı ve Komünist öğretinin teorik departmanlarıyla uzmanca ya da hatırı sayılır derecede içli-dışlı olmadığımızı belirtelim. Aynı şekilde, uzman bir Marx-Engels-Lenin yorumcusu olmadığımızı da söylemek gerekecek. Sadece, özellikle

günümüzde, bu önderlerin yeniden ve yeni tarzda okunması gerektiğine inandığımızı ve bunu ancak yapmaya çalıştığımızı söyleyebiliriz.

Bunlara rağmen belki hem teori hem de önderlerin kimi konularda yorumlanması üzerine söz söylemiş olacağız; okuyucu bunu *"cehaletin cüreti"* şeklinde yorumlayabilir; paylaşmaz ve bu tarz yorumlayışın düşünmeyi, üretmeyi zayıflatıcı etkisine işaret ederiz ve tersinden, inandığını ve algılayabildiğini seslendirme işinin tüm Newroz okurlarını bekleyen bir görev olduğunu söyleriz...

I

Fransız Tuğamirali Chevalier de Panat, 1796'da yazdığı bir mektubunda, devrimden hiçbir ders alamayan Fransız kralcılarına atfen şöyle diyordu: *"Kimse ne birşey unutabildi, ne de birşey öğrenebildi"*. (Akt. F.Engels, Anti-Dühring, sf.50)

Ezilen ve sömürge uluslar sorunu ve daha genel olarak ulusal sorunlar, işçi sınıfı politikacılarının önündeki yeni bir sorun değil. Dahası, çeşitli teorik açılımlara 70 küsur yıllık bir yaşanmışlığın eşlik etmesiyle, tarihen doğrulananları ve yanlışlananlarıyla, bu konuda bir hayli birikim sağlandığı da söylenebilir.

Bölümün konusu bakımından tarihin verdiği şu dersi not düşmekte yarar var: Parçalanmış uluslar ve ülkeler sorunu, her bir parçası diğerinden yalıtık ve bir parçası mutlaklaştırılarak ele alındığı ve daha işin başında ulusun/ülkenin zorla dağıtılmış birliği gözetilmediği sürece, hiç bir zaman halledilmiş, unutulabilmiş, bir sorun olamıyor...

Bu gerçekliğe rağmen, Kürdistan sorunu konusunda yürütülen ve birer tekrara dönüşen kimi tartışma argümanlarını izledikçe, yer yer Fransız Tuğamiralinin sözleri ister istemez akla geliyor.

Bu hatırlayışa yolveren ve bir başka anlatımla *"öğrenme"* hanemizin bir hayli cılız notlarla dolmasına sebep şeylerin başında, hep söylenilip geçilmesi bir yana bırakılırsa, **Kürdistan sorununun özgüllüğünün** yeterince bilince çıkarılamayışı geliyor. Sorunu, Misak-ı Milli sınırları içinde çözülebilir bir sorun gibi algılama alışkanlıkları ve binbir teorik mülahaza ile Kürdistan sorununu -örneğin- 1910'larda zikredilen örnekler etrafındaki çözümlerle ilişkilendirme çabaları, söylenildiğinde kulağa hoş gelen ama, tarih önünde, *"Kürt Sorunu"* denilen sorunu gerçek anlamıyla *"bitirme"* şansından yoksun, gelgeç ve (kimbilir) yıllar ve yıllar sonra da olsa, tekrar "hatırlamaya" ve *"öğrenmeye"* muhtaç bir uğraşlar tablosunu ortaya çıkarıyor.

Çoğu tartışmalardaki bu eksikli tablo görüntüsü, Newroz'un 6. sayısındaki *"İşçi Sınıfının Sendikal ve Politik Mücadelesi-4"* başlıklı yazıda da somutlaşmış.

S. Çiftyürek yoldaşın sözkonusu makalesine ilişkin söylenecek çok şey var, fakat herhalde ilk elde söylenmesi gereken, Çiftyürek yoldaşın hareket zemininin tüm bir Kürdistan sorununa ışık tutmaktan uzak olduğudur. Uzaktır, çünkü sözkonusu makaledeki yaklaşım, Kürt sorununu tüm Kürdistan ülkesinin ve ulusunun sorunu noktasından ele almıyor; Kürdistan'ın büyükçe de olsa sadece bir parçasına ilişkin fikirler yoğunlaşması getirebiliyor.

Bu tek başına bir olumsuzluk sayılmayabilir. Hatta, bir Kürt komünistinin, üzerinde bulunduğu ve/veya beynini, mücadelesini yoğunlaştırdığı Kürdistan parçasına daha bir ilgili olması doğal ve gerekli görülebilir. Ancak asıl olumsuzluk, K. Kürdistan'daki ve bu arada Türkiye ile K. Kürdistan arasındaki ampirik bulguları tüm bir Kürt ulusu sorununa teşmil etmesi ve **buradan** mutlak ilkeler silsilesi çıkarmasıdır. Çiftyürek yoldaş bunu, Kürdistan sorununun dört parçaya bölünmüş bir ulusun birliği ve bağımsızlığı sorunu olduğu noktasını hep teğet geçerek yapıyor. Biz O'nun makalesindeki yaklaşımlardan, Kürt ve Türk halklarının ve proleterlerinin her alanda birlikte örgütlenmeleri ve birleşik iktidar kurmaları *zorunda* olduklarından başka mesaj alamıyoruz. Böylece, sonuç itibariyle, Kürt sorunu Kuzey Kürdistan sorununa dönüşüyor, sorun Misak-ı Milli sınırlarına hapsoluyor ve kimi "iş"ler kolaylaşıyor: Kürt sorununun Kürdistan; Kürdistan sorunun da birden fazla devletlerin arasında bir sorun olduğu açığa konmayınca, örneğin, TC yalın bir *"çokuluslu devlet"* sayılıyor. Bu teğet geçişle, Lenin'le de sıkı sıkıya ilişkilendirilen *"çok uluslu devlet koşullarında..."* diye başlayan paragraflarla, evrensel katlarda geçerliliği haiz izlenimi verilen hazır çözüm ilkeleri belirleniyor...

Haksızlık etmiş olmamak için, bağımsız birleşik Kürdistan ihtiyacının yoldaş tarafından açık ibarelerle reddedilmiş olmadığını; fakat buraya hangi kurumlaşmalarla ve hangi iktidar dinamikleriyle yürümenin mümkün olabileceği noktasında yükselttiği itirazlar nedeniyle, bağımsız birleşik bir Kürdistan'ın, hiç *"unutulmayacak"* bir özlemden başka bir değere kavuşturulamadığını söylüyoruz.

Böylece bu kısa bölüm kaçınılmaz bir soruyu orta yere atıyor: Fransız Tuğamirali yaşasaydı, sorunu, hazmı imkansız suni sınırlar çerçevesinde düşündüğümüz sürece, *"Ne unutabildiler, ne de birşey öğrenebildiler"* sözünü bizim için yineler miydi?...

II

S. Çiftyürek yoldaşın peşinen onay vereceğini tahmin ettiğimiz H. Murat, Newroz'un 7. sayısındaki *"Kürt Sorununda Tartışılan Çözüm Önerileri"* başlıklı makalesinde, yüzbinden bile daha az nüfuslu devletlerin varlığına dikkat çektikten sonra, otuz milyondan aşağı olmayan dört parçadaki Kürt ulusunun *"kendi ulusal devletini kuramamış"* olmasına sözü getiriyor ve bunun nedenlerini anlatıyor. Bu beyandan (ve aynı makaledeki *"Biz her zaman ve dünyanın her yerinde ezilen halkların ulusal bağımsızlığını, emperyalizme karşı olmasını savunduk, bugün de savunuyoruz"* sözlerinden) biz, H. Murat'ın Kürt ulusunun bağımsız bir devlet örgütlenmesi sürecini yaşamamış olmasından ızdırap duyduğunu ve bu ihtiyacın altını çizdiğini çıkarıyoruz...

Ne var ki, S. Çiftyürek ise, Newroz'un 6. sayısındaki makalesinde, emperyalizme bölge ve dünya çapında esaslı bir darbe anlamına gelen bu ihtiyaca bir *"Olmaz!"* seti çekiyor!.. Hem de ne set: ***"Çokuluslu bir devlet koşullarında, ezilen ulusun komünistleri, Marx, Engels, Lenin adına ya da marksizm-leninizm adına bağımsız örgütlenmeyi ve bağımsız devlet yö-***

nelişini savunamazlar" diyerek, set'in içine temel inancımızın harçlarını da katıyor.

Aslında yoldaşın bu cümlesinin içinde, 1) Marx, Engels ve Lenin'in her konuda söyledikleri ile Marksizm-Leninizmi bir ve aynı tutarak Marksizm-Leninizmi yazarların bütün eserlerinin kütüphane toplamı sayma ve dogmatikleştirme, 2) Marx, Engels ve Lenin'in sözlerinden örülmüş kalkanlarla tartışmalarda yol almaya çalışma gibi yadırgadığımız ve doğrusu artık aşılması gereken bir tutumla, tartışmalara bilimsel inandırıcılık dışında engeller dikme ve farklı görüşleri baştan etiketleyerek afaroz etme; dolayısıyla, tartışma verimliliğini kısma yaklaşımları var. (Buna ilerde döneceğiz.)

Ancak, bunlar dışında, esaslı bir tutarsızlık eşliğinde şu soru orta yerde duruyor: **Bu cümleden sonra yoldaş UKTH'nı nereye koyabilecek?..**

Geldik yine yirmi yıl önceki tartışmalara: UKTH en başta ve öz olarak bağımsız devlet kurma hakkı değil midir? *"Bunun realizasyonunu savunamazsınız"* dedikten sonra UKTH'ndan geriye ne kalır?

Yoksa şu mu: "Aslında biz komünistler halkları boyunduruk altına almış güçlere ve sistemlere karşı UKTH falan deriz ama, bakmayın öyle dediğimize; onların bize dayattığı esaret ve sınırlar bir tür yazgımızdır; bu ilkenin esası ve hepsi demek olan bağımsız devlet yönelişini aslında savunamayız, çünkü ilkelerimiz olmaz diyor..."

Peşinen belirtelim: Bu *"olmaz!"* tesbitinin ardı neyle örülmeye çalışılırsa çalışılsın, bir ulusu daha baştan belirli bir sürece mahkûm eden bir tercih özelliği taşıyan ve bundan dolayı gerçek ihtiyacın yanı sıra, demokratik irade belirlemeyi bile dumura uğratan böyle bir tümceyi savunamayız...

Burada, temel bir hakkın realize edilme sorunu, hiçbir zaman birincil kalkış noktası olamayacak bir coğrafik, demografik öğeye *('Çokuluslu devlet')* bağlanmakla kalmıyor; ezilen ulusun geleceği hakkında (bağımsız örgütlenmeleri ile bağımsız devlet yönelimi) komünistlere peşin bir kestirme, peşin bir propaganda seçeneği de dayatılıyor. Bu, teorik olarak komünistleri bir mantık formülasyonunun dar çeperlerine hapseden; pratik olarak da Kürdistan sorununu eninde sonunda misak-ı milli coğrafyasına hapseden bir yaklaşımdan öteye gitmez.

Çiftyürek yoldaş, ilerde de göstermeye çalışacağımız gibi, küçük doğrulardan büyük yanlışlar çıkarıyor. (Burada, doğrular ve yanlışların küçüklüğü-büyüklüğünü sorununu, birbirlerine etki ve sonuçları itibariyle göreceli olarak ele oldığımızı belirtelim.) Bugünün verili koşullarında, bağımsız birleşik bir Kürdistan'ın hemen kapı ardında olmadığı bir doğrudur; ancak buradan bunun bir ihtiyaç olmadığı veya böyle bir ihtiyacın pek bilinmeyenli günlere ait bir konu sayılacağını ve hatta buna gidişin savunulamayacağını çıkarsamak, bir büyük yanlıştır.

Yine; bugünün (değişkenlik olasılığını hiç ihmal etmeksizin) verili koşullarında, ülkenin Kuzey parçasında ivmesi daha da yükselecek bir ulusal kurtuluş sürecinin, diğer parçalarla ilişkisi ve etkisi sınırlı kal-

---

İkinci Bölüme Ek

BİR 'UKKTH' ÖYKÜSÜ ya da AYAĞI AYAKKABIYA UYDURMA ÇABALARI

Bu ek, A. Roj'un "UKTH'den ne anlaşılmalıdır" başlıklı makalesinden alınmıştır. Yeni Öncü, Sayı 26, Kasım 1990. S. 77-79. Buradaki başlık bize aittir.

...1921'de Gürcistan'da kurulan Menşevik Hükümet, gerek Alman ve İngiliz işgalcilerine karşı takındığı suskun tavrıyla, gerekse ülkede Bolşeviklerin faaliyetlerini engellemekle olumsuz tavır içindeydi. Buna karşın Lenin, sorunu zaman içinde, işçi-köylü tabanında güçlenerek ve ikna yoluyla çözmekten yanaydı. Lenin'in bu isteğine rağmen aynı yılın Şubat ayında Kızıl Ordu Tiflis'e girip, sosyalist cumhuriyeti ilan etmişti. Bu kabul edilmez dayatmacı tavrın gerekçesi, *"kentlerde Bolşeviklerin önderliğinde gerçekleştirilen ayaklanma"*ya yardımdı. Lenin, Gürcistan politikasından (Kafkas Bürosu adına) sorumlu Ordjonikidze'ye *"entellektüel ve küçük tüccarlara ödünlü davranılması ve Menşeviklerle ortak bir blok için yollar aranmasını..." Gürcistan komünistlerinin Rus formülünü uygulamalarını ve bunda ısrarlı olmamalarını, burjuvazi ile uzlaşma aranıp yumuşak davranılması gerektiği* şeklinde özetlenebilecek bir mektup yazarak kaygılarını dile getirdi.

Trans-Kafkasya'nın birliği Lenin'in de istediği idi, ama O, bunun ikna ile sağlanmasından yanaydı **Stalin ve Ordjonikidze'nin bastırmalarına, Gürcü komünistleri, Lenin'in ulusal sorundaki görüşlerine sarılarak karşı çıktılar.**

Kasım 1922'de Lenin "federasyon doğrudur ve gerçekleşmesi gerekiyor, ancak erken doğum yapmamalı... Proletarya ve köylülüğü ikna etmek için süre gereklidir." (M.Karaahmet, Lenin'in Ulusal Sorun Teorisi...) der. Ama sorunun kendi somutundan uzaktır ve gelişmelerden hep dolaylı bilgilenmektedir. Bu bilgilerin çoğu taraflı ve gerçek durumu yansıtmaktan uzaktır.

Stalin ve Ordjonikidze, Gürcü Komünist Partisi'ni politikalarına karşı çıkmaktan ötürü 'ulusculuğa sapma' ile suçlamaktadır.

Gürcü Komünistleri, federasyona karşı olduklarını ilan ettikleri günlerde Ordjonikidze (1922 Mart) federe bir hükümetin kurulmasını içeren bir anayasa tasarısını hazırlamıştı. **Tasarı Gürcü Komünist Partisi tarafından, Midivani'nin çekimser oyuna karşın oy birliğiyle reddedildi.**

Lenin, durumun gerginleşmesi üzerine, Gürcistan dosyasını isteyerek inceler. Bilgilerinin eksikliğine rağmen *'özerkleştirme tasarısının reddi'* yönünde tutum belirler. Birinci paragraftaki 'RSSFC'ne girme' deyimini *'Avrupa ve Asya Cumhuriyet'leri birliği çerçevesi içinde RSSFC ile biçimsel birlik'*

dığı müddetçe, çözüm biçimi olarak bağımsız bir devlet yönelişine Türkiye cephesiyle yalıtık olarak yönelebileceğini ihtimal dahilinde görmemek bir doğrudur; ancak bu doğrudan Türkiye halkıyla *'Birleşik iktidar'*ın bir gerçek çözüm olarak adlandırılabileceğine ve bunun kesin, değişmez bir ilke olacağına varmak, bir büyük yanlıştır.

Sorunu biraz daha açalım: Hiçbir şey, Kürt ulusu için, her bir diğer ulustan önce kendi ulusal birliğinin ve organizasyonunun sağlanmasının önünde temel bir ihtiyaç sayılamaz... Devamla; hiç bir ara çözüm, bağımsız birleşik Kürdistan'ın yaratılmasının önüne ilkesel olarak konamaz.

Bu iki doğal sürecin gerçekleşmemesi halinde ulusun acılarının dinmesi ve *"ulusal kavgalarla karartılan ve geciktirilen proleter sınıfının savaşımı"*nın *(Lenin)* önünün açılması mümkün değildir; tarih bunu yeterince ortaya koydu.

Diğer yönden; oldukça kendine özgü Kürdistan sorununda, **bu genel ve daimi ihtiyaca** aşağı yukarı düz bir yoldan varılabileceğini söylemek ve bunu durmaksızın yinelemek de politika adına aslında hiçbir şey söylememek anlamına gelebilir. Genel ve daimi ihtiyaç, her an ve mekanda olabilirlik katına ulaşmaz; arada **güncel ihtiyaçlar** nükseder, hatta güncel ihtiyaca bile dolayımlı varılabilir. Belirtilenler Kürdistan için bir kat fazlasıyla geçerlidir.

Dolayısıyla, K. Kürdistan açısından ne mevcut TC devlet mekanizmasının Türkiye emekçileriyle birlikte alaşağı edilmesi gerçeği ve şimdi'nin sunduğu kuvvetli ihtimaller gözardı edilebilir; ne de **daimi ve genel ihtiyaçla sözkonusu gerçekliğin ve güncel ihitiyacın bağıntısı ve kurumlaşmaları** es geçilebilir. Bu noktadan bakıldığında, K. Kürdistan parçasında güncel ihtiyacın birleşik iktidar olarak nüksetmesiyle (bunun birlikte örgütlenmeyi şart koşmadığını da hatırlatalım) bağımsız devlet biçiminde boyvermesi arasında esaslı bir fark olduğu veya olacağı beklentisini bir yanılsama saymak gerekiyor. Yanılsamadır; çünkü her iki biçim de genel ve daimi ihtiyacı (bağımsız birleşik Kürdistan'ı) kucaklar (O'na yol verir) tarzda düşünülmedikçe, örgütlenmedikçe, eksikli ve tarihen kesintili bir süreci değişik biçimlerde ifade etmiş olacaklardır.

Bu sürece (yani güncel ihtiyacın şekillenme biçimine) ilişkin bir tercih belirlemesini ise, tarihin tercih kalemleriyle çizilmediğini bilerek, pek doğru bulmamakla beraber; K. Kürdistan halkının ilişkili tüm komşu halklarla ve oluşumlarla *"koşullarını eşitlemesi"* asgari ihtiyacına cevaz verdirebilmek için, K. Kürdistan halkının (Kuzey olarak) bağımsız bir devlet yönelimini düşünmesi ve bugünden hazırlanması gerektiğini söyleyebiliriz. Olabilirlik ihtimalinin gücünden bağımsız olarak, doğru olan budur. Bu doğrunun Türk ve Kürt halkıyla işçileri arasında ittifakları bozabileceğini, ortak davranışı zayıflatacağını ve kimi an ve mekanda **birleşik (bir** değil!) örgütlenmeleri yadsıyacağını iddia etmek, mevcut ezen-ezilen ilişkisini ve bunun yarattığı sosyal psikolojiyi değişmez kalkış noktası saymaktadır.

Ancak, yine bu tercih belirlemesi üzerinden spekülasyonu devam ettirecek olursak, Kürdistan'ın kuzeyine ilişkin bağımsız devlet yöneliminin sonuçlarına vardırılması önünde bir dizi engel ve ortam bulunduğu da açıktır. (H. Murat'ın zikrettiğimiz *"Kürt Sorununda Tartışılan Çözüm Önerileri"* başlıklı makalesi, bunun önündeki engelleri yeterince aydınlatıyor.) Dolayısıyla, yukarda *"doğru olan budur"* şeklinde ifadelendirdiğimiz belirleme bile, olabilirlik gücü açısından hayli sancılı bir süreci potansiyel olarak da, kinetik olarak da bağrında taşıyor.

Ancak, Kürdistan'ın bu talihsiz ve/fakat çok değişken orta-doğu zemininde bir hayli devrimci çıkışı da yaratabilecek bu özgüllüğü karşısında işçi sınıfı politikacıları çaresiz ve edilgen de kalamazlar. Kurumlaşmalarını ve bağımsız dinamiklerini bugünden yaratması bir yana: Netlik önemlidir; **komünistlerin ülkelerinin bağımsızlığına en çok titreyenler olduğu ve olacağı artık tartışma dışı olabilmelidir.** Bunun bir diğer anlamı, şudur: Kürt halkının bağımsız bir devlet yaşamını, birleşmiş ulusuyla yaşayamayacağı bir süreçte ne sınıf savaşımı sağlıklı ele alınabilir, ne de toplumsal gelişimin zorbalıkla kesintiye uğratılmış kanallarında komünizme doğru yürüyüşün lekesiz sürdürülebileceği beklenebilir. Dolayısıyla,

---

şeklinde eşitliği öngörür bir biçimde değiştirmesi Stalin'in öfkesine neden olur ve **Stalin, Lenin'i 'ulusal liberalizm' ile suçlar. Ancak, MK Lenin'in önerisini kabul eder.**

Bu karara rağmen pratikte Ordjonikidze ve Stalin, bildiklerini yapmakta direnirler. Bu durum Gürcü Komünistlerinin sert tepkilerine neden olur. Trans-Kafkasya Cumhuriyet'lerine girmeyi reddederler ve muhalefetlerine rağmen dayatılan bu durumu anlatmak için Stalin engelini aşarak, doğrudan MK'nın değişik üyelerine mektup yazarlar. Lenin ise, sorunun kendi önerileri yönünde çözüldüğünü sanır. Çünkü yanlış ve eksik bilgilendirilmiştir. Öylesine ki, Ordjonikidze'den yakınmalarını Stalin'e anlatmaktadır.

Başka Cumhuriyetlere atanmalarını bir etkisizleştirme olarak değerlendiren ve olurlamadıkları çözüm biçimlerini kabul edemeyeceklerini ifade eden Gürcü Komünist Partisi üyeleri durumu protesto etmek üzere 27 Ekim 1922'de istifa ederler. İstifayı kabul eden Rusya MK'sı istifa eden üyelerin yerine federosyan yanlısı yeni üyeler atar.

Bu çerçevede gerginleşen duruma, Ordjonikidze'nin bir Gürcü Komünist Partisi MK üyesini tokatlaması eklenince sorun iyice büyür ve Lenin durumu öğrendiğinde çok sinirlenir. **Dzerjinksi başkanlığında kurulan araştırma komisyonu olayda Gürcistan komünistlerini suçlu görür.** Lenin, hem yeni MK'nın atanması, hem de tokat olayına çok içerlemiştir. 13 Aralıkta yeni bir krize girer. Ancak bu dönemde olayla ilgili daha geniş ve sağlıklı bilgilere de ulaşır.

Notlarına şunları yazar .

"Yanılmıyorsam resmen SSCB sorunu olarak adlandırılan ünlü özerklik sorununa, yeterli bir enerji ve sertlikle karışmadığım için Rusya işçileri karşısında çok suçluyum." diyerek sorunun "aşağı yukarı tümüyle kendi dışında tartışıldığını..." ve Dzerjinski'nin kendisini ürküttüğünü söyleyerek *"zorbaca tavırlarla, hangi çirkefe kaydık"* diye sorguladıktan sonra

güncel ihtiyaç ya da ihtiyaçlar, bu eksende düşünülmelidir. Sözü edilen halk eğer ABD'deki Afrika yerlilerinin şimdiki spor ve eğlence dünyası üvertürleri durumuna gelmiş olan torunları değilse, sözü edilen halk Pontus krallığının tarihte kalmış cılız kalıntıları misali topyekün benliğini geride bırakıp gelmiş örneklerden değilse; kısacası, sözü edilen halk ulusal gelişimini tüm engellere karşın sürdürebilmiş ve coğrafyasının yüzyıllardır sahibi olan bir halk; aşağı yukarı tüm yakın tarihte ve özellikle günümüzde, bölgesinde güçlü bir devrimci odak halinde; emperyalist sistemin dayattığı statükoya karşı adeta bir el bombası haline gelmiş bir halk ise... sorunu bu özelliklerin gerektirdiği netlikte ortaya koymak ve programatik ifadesine kavuşturmak yaşamsal önemdedir.

Kürdistan'ın bir büyük parçasında iddia sahibi olan bizlerin, güncel ihtiyaç biçimlerini genel ve daimi ihtiyaca, tüm örgütleri ve davranışlarıyla netçe ilişkilendirmemesi, bunu gözardı etmesi, bizi pek proleter çizgi ve pek enternasyonalist tahtına çıkarmaz; proleteryanın çıkarları ile enternasyonalizm, bu ihtiyacın **pahasına** olgular olarak anlaşılmamalıdır. Sınıfın bilinçli yönelimi ve hedefleri, içinde bulunduğu ve bir parçasını oluşturduğu ulusunun en doğal hak ve ileri yönelimleriyle kavgalı şeyler gibi algılanırsa, ortaya, ülkesinin sorununu ve dolayısıyla önderliği atlamış bir işçi hareketinin garip yalnızlığı ve nefessizliği çıkar.

Ya da, çok yaygın bir eğilim olarak görülen *"Sosyalizm için birşeyler feda edilebilir"* anlamında yaklaşımlarla ulusun sorunu -doğallığı kesintiye uğratılmış sonal gidişatın yok sayılmasıyla- aşağı yukarı folklorik bir öğe derecesine indirgenir ve bizzat sosyalizmin rüştünün ispatlanacağı ve şekilleneceği sürecin dışında, "sosyalizm" modelleri ortaya çıkar. Böyle bir 'tablo sosyalizm' ise ancak duvarda güzel görünür...

("İlla birlik"in herşeyin önüne konulmasıyla, komünistlere, kendi özgüllükleriyle haşır neşir olmaksızın dayatılacak böyle bir 'sosyalizm'in nereye kadar gidebileceği yakın tarihimizde yeterince görüldü. Bu konuda, Gürcistan sorununa ilişkin bir ek sunuyoruz. Ek bölüm, Gürcistan'ın bugün geldiği nokta yok sayılsa bile, oldukça öğreticidir: Öncelerden federasyona da karşı çıkan ve tam birlikten yana olan Lenin, federasyonu onaylamıştır, ancak bu bile sancılı götürülebilmektedir.. Fesihten önceki GKP kadroları bağımsızlıktan yanadır ancak, ilkeler adına, Stalin bu eğilimi bastırır. İşin içine koskoca MK üyelerinin tokatlanması bile girer; *"savunamazsınız"* türü ön belirlemelerin her ayağa uyabilecek genişlikte ayakkabılar olmadığı ve 'uydurmak' için epey baskının devreye de konabildiği görülür...)

Çiftyürek yoldaşın bu konumda olduğunu söyleyemem. Ancak, *"savunulamaz!... Olmaz!.."* kesinliği, ne yazık ki O'nu bu çizgiye yaklaştırıyor.

Yoldaş, -örneğin- Batman'da *"Bir devletim olsun, başında isterse Kürt Hitler'i bulunsun!"* eğilimindeki bağrı yanık halk gruplarının ve burjuva öğelerinin karşısında Batman petrol işçisinin *"Hayır; artık bir Kürt devleti, **Kürdistan işçi devleti** olacaktır, olmalıdır"* çıkışını neredeyse yasaklıyor. UKTH, yani devlet kurma hakkının sözü edildiği bir ortamda, ulusal adaletsizliği ve devlet kurma hakkının herhangi bir ulus için ayrıcalık olma halini ortadan kaldırmanın yolu olarak, devlete yönelim hakkını realize etmeyi baştan aklınızdan çıkarın diyor: Orta yerde bir 'hak' var ama, bu hakkın işçi sınıfı önderliğiyle ve O'nun adına realize edilme olasılığı hiç yok!..

Dolayımlı bir üslupla, bu yönelime işçi sınıfı dışındaki güçlerin girebileceğini; ancak işçi sınıfının görevini, bu yönelim koşullarında bile yönelimden elini eteğini çekmesi olarak belirliyor. Çünkü yoldaş, baştan itibaren sosyalizme evrilmenin *"çokuluslu devlet koşullarında"* mutlaka ve mutlaka birleşik iktidar biçimiyle olabileceğini kestirip atıyor.

Böylece biz de, Kürt halkının *"Marksizm-Leninizm adına"* bir bağımsız devlet sürecini -mesela- Türkiye'den biraz uzak coğrafyada olsaydı, (belki arada deniz gerekiyor?) yaşayabileceğini ancak, bu *"koşullarda"* bunun neredeyse bir rüya olduğunu öğrenmiş oluyoruz: Marksizm-Leninizm ile denizler ve araziler mesafesi arasında bundan daha iyi kurulmuş bir ilişki herhalde hiç görülmedi!...

"Rusya aygıtı, Çarlık'tan ödünç alınan ve Sovyet varlığıyla hafif cilalanmakla yetinilen bu aynı aygıtın.. gerçekten bize tümüyle yabancı olan ve burjuva ve Çarlık ortaklarının bir salatası olan bir aygıttır." der (A.g.e)

Yine aynı konuyla ilgili olarak Kamanev'e yazdığı mektupta *"Büyük Rus Şovenizmine karşı ölümüne bir savaş açıyorum. Kötü dişimden kurtulduğum anda, onu bütün sağlam dişlerimle parçalayacağım. Bir Rus'un, bir Ukraynalının, bir Gürcünün vb. başkanlık etmesi için mutlaka direnmek gerekir, mutlaka"* diyordu.

Dzerjinski'yi *"Yüzde yüz Rus kafa yapısıyla hareket etmek"*le suçlayan Lenin, bu onarılmaz hatada payı olanların cezalandırılmasını istemekteydi. Sorunun muhataplarına ilişkin söyledikleri ilginç ve öğreticidir. Tabii ders almasını bilenler için böyledir.

"Sanıyorum ki, Stalin aceleciliği ve katıksız yönetim sevdası, onun o ünlü 'sosyal milliyetçiliğe' karşı duyduğu kin ile birlikte burda vahim bir rol oynamıştır. Genel olarak politikada, kin, en aşağılık şeydir."

Ve devamla,

*"sosyal-milliyetçi suçlamaları yağdıran bu Gürcü, özünde proleter sınıf dayanışmasının çıkarlarını ayaklar altına alıyor, **çünkü ulusal adaletsizlik kadar, başka hiç bir şey proleter sınıf dayanışmasının gelişimi ve güçlenmesini engelleyemez**, 'küskün' uluslara mensup olanlar, salt ihmal ya da tavırdan ötürü olsa bile, eşitlik duygusuna ve eşitliğin çiğnenmesine-olduğu kadar başka hiçbir şeye karşı böylesine duyarlı değillerdir. İşte bu yüzdendir ki bu durumda, ulusal azınlıklara gereğinden daha fazla ödün vermekten ve yumuşak davranmaktan, gereğinde daha az ödün vermekten ve yumuşak davranmaktan daha iyidir."*

Lenin yurt dışında beraber çalıştığı ve kişisel dostu olan Ordjonikidze'nin de örnek bir biçimde cezalandırılmasını istemektedir. Ve sonuç olarak *"Bütün bu halis Büyük Rus Milliyetçi Seferberliği'nin siyasal sorumluluğu, elbette Stalin ve Dzerjinski'nin sırtına yüklenmelidir."* (der).

III

Sözkonusu makalede Çiftyürek yoldaş asıl olarak kitle örgütlerini ve daha özelde sendikaları ele alıyor ve *"Kürt Eğit-Sen'i kurulmalıdır... Kürtler ayrı kitle örgütlerini oluşturmaya başlamalıdır"* diyen yoldaşlarla tartışmaya giriyor. Ancak, bunu yaparken, ulusal soruna ilişkin temel noktalarda da görüşlerini açıklıyor. Bizim açımızdan asıl problemin bu noktalarda görüldüğünü belirtelim. Ancak, tartışmayı kendi adımıza sürdürebilmek için, sözü edilen örgütlerin birleşikliği- ayrılığı üzerinde de görüşümüzü kısaca belirteceğiz.

Peşinen söyleyelim ki, biz, *"Kürtlerin örgütlenmesi"*nden, Kürdistan -bizim özgülümüzde kuzey Kürdistan- coğrafyasındaki örgütlenmeyi anlıyoruz. Toprağa bağlı olmayan, örneğin İstanbul, Ankara gibi Türkiye coğrafyasındaki *"Kürtleri"* (coğrafyanın gerçekliği dışında) *ayırıp örgütlemek"* yaklaşımını (ülkeye destek örgütlenmeler bir yana) Bund'da somutlaşmış beyhude bir yaklaşım olarak görürüz. Bu yaklaşım, ulusal coğrafyada ayakları üzerine durması gereken kurumlaşma ihtiyacına bir katkı ve devrimi besleyen bir girişim olamayacağı gibi, halklar arası ayrılıkları bizzat halkların birarada bulunduğu mekanlarda körükleyen ilkel milliyetçi bir yaklaşımdır.

Ancak, bunun dışında, Kürdistan topraklarının (Kürdü, Arabı ve Türkü ile birlikte) kendi öz örgütlülüklerini (Bir kez daha vurgulayalım: Kürt değil; Kürdistan örgütlülüklerinden bahsediyoruz) yaratması ve geliştirmesini (veya var olanları bu tarzda değerlendirmesini) temel ve doğal bir hak realizasyonu olarak görüyoruz. Hatta, kimi özgül koşullarda, ezilen ve sömürge ulus politikacılarının, aydınlarının, ezen ulus coğrafyası içinde çeşitli propaganda ve dayanışma kurumları oluşturmaları mümkün ve gerekli olabilir; Filistinliler, vb. gibi. (Ancak bunun konumuz dışı olduğunu belirtelim.)

Bu genel yaklaşımı somuta indirgeyecek olursak şunları söyleyebiliriz: Her ulusal hareket, bağrında, rüşeym halinde bir üst şekillenmeye -devlete- yönelim istidatı taşır. O ulusal topraklarda ayrı ayrı örgütlenmelerin boy vermesi; bir başka deyişle, devlete uzanan istidatın araçlarını yaratması, bu hareketliliğin şiddeti ve yaygınlığı ile orantılı bir seyir izler.

Bu anlamıyla, bugün, şimdi, bu ihtiyaç sendikalar vb. alanlarda dayatmamış olabilir (dayatmadığına inanıyoruz) ve *"ileriyi görmek"* bunu hemen şimdi yapalım anlamına da gelmez. Ancak; gelecekte bu gündeme gelmez ve geldiğinde de kendi seyrini izlemez değildir. Bizzat K. Kürdistan tarihi bunu yeterince aydınlatmaktadır. (Bu seyrin biçimini, illa da sil baştan yeni örgütler kurmak olarak da anlamamak, masa başında kurumlar modeli oluşturmamak lazım; yaşam ve mücadele kendi zenginliğini yaratır ve belki de, şu anda var olan *"merkezi"* yapıların kuzeydeki parçalarının süreç içinde ulusal coğrafyada kerte kerte bağımsız davranmaları vb. seyri gündeme gelebilir.)

Yeri gelmişken: Ulusal hareketin şiddeti (ulus ve ülke bilincinin yer etmesi) ile yaygınlığı konusunda; birinci eğilimin yeterince güçlü, ikincisinin ise yetersiz düzeyde olduğunu belirtebiliriz. Yankıları bulunmakla birlikte; oldukça belirleyici sayılması gereken K. Kürdistan'ın kuzey sınırı boyunca uzayan şerit (ve hatta biraz daha içerisi) ve bu şerit dahilindeki şehirler, bir Botan'dan oldukça farklı düzeyde nabız atışlarına sahiptir. Öyleki, artık 'Kürdistan' imajı bile hem dost, hem düşman çevrelerde neredeyse Botan'la sınırlı algılanmaktadır. Bu **yaygınlık eşitsizliğinin**, bahsedilen yerlerdeki işçi ve emekçi güçleri yakından ilgilendiren sebebleri biryana; bir dizi türev olumsuzluğu vardır. Çok kısa biçimde, asimilasyonun, devletin bilinçli yöneliminin ve bu yerler proleter hareketlerin soruna asılmamasının getirdiği bu duruma biz daha önceki bir yazımızda *"K. Kürdistan'ın küçültülmesi"* dedik ve tehlikeye işaret ettik. (Benzer durum, farklı saiklerle şimdi Güney'de de yaşanıyor.)

Buna ilişkin (çok boyutlu olduğu için) birçok şey söylenebilir; ancak K. Kürdistan'da şimdiden dayatılacak *"ayrı"* sendikaların ve benzerlerinin, ulusal hareketlenme ve yaygınlık derecesini ortalama bir baremde yakalamamışken tersine dönüp, yaygınlık unsuruna sekte vurabileceği ve istenmediği halde, *"küçültme"*ye su taşıyabileceği endişesini taşıyoruz.

Bir kere daha, genel ihtiyaç ile ihtiyacın şiddetlenmesi sürecinde güncel ihtiyaca ve olabilirlik zeminine dikkat çekmekle yetiniyoruz.

Bu anlatılanlardan, *"birlikte kitle örgütlenmeleri"* görüş ve modellerinin tümünün güncel ihtiyaçları karşıladığı; geleceği yakalayabilecekleri ve olabilirliğin iyi örnekleri şeklinde nitelenecekleri, sonucu çıkarılmamalıdır. İki nedenden dolayı

Birincisi; kimi *"birleşik"* örgütlenme modellerini eştiğinizde, karşınıza birleşik falan değil; *"bir"* örgüt modeli çıkar. Birleşik adı dışardan konulmuş bu *"birleşik"* sendika ya da dernekler, oluşumları ve işleyişleri itibariyle gerçek birleşiklik normlarından uzak birer oldu-bittiler'dir. Dolayısıyla, bugün'ün sorunu, mevcut döneme ve karşılıklı gerçekliklere yanıt verebilecek, adına layık birleşiklik içeriğini, bu yapılara hakim kılmaktır. (Tüzüksel değişimlerden, ülke topraklarında özgün platformlaşmalara imkan verecek hukuklara kadar.)

Sorunun ikinci yanı, *"tüm öteki koşulların eşitlenmesi"* özgür ortamında bir gerçek birleşiklik zemini için, *"ayrı"* kitlevi örgütlenme hakkı uğrunda hatırı sayılır bir ısrarın bizzat bugünün *"birleşik"* kurumlarınca düzene karşı savunulmasıdır. Ki, bu konudaki yaygın zaaf ve şovenizm etkisi, şimdikilerin sağlıksızlığının, çeki-düzene muhtaç yanının, diğer nedenidir. Açıkcası hiç kimse, yıllardır süregelen *"Kürdistan yasakları"*nın gölgesi altında *"birleşik sendikalar, dernekler"* propagandası yapma hakkına sahip değildir.

Bu bahisten devam edecek olursak; mevcut sağlıksız *"birleşiklik"* örneklerine hayırhah yaklaşan Çiftyürek yoldaş, bunların pek de kendiliğinden olmadığına; bir yönleriyle, 70 yıllık dayatmanın ve yasakların ürünü olduklarına da dikkat çekmeliydi. İnsanlarımız *"bütün öteki koşullar eşit"* iken bu tabloyu yaratmamışlardır: Eşit ve özgür ortamda (şimdi'nin ihtiyaçları bağlamında) başka bir biçim oluşturup-oluşturmayacaklarından bağımsız olarak, dayatmanın ürünü bu yapılara, sırf kafamızdaki modele uyuyor diye hayırhah yaklaşamayız. *"Olmuş-bitmiş; ne yapalım?"* biçimindeki bir kabullenme ile yola çıkarak toplumun derindeki kanserli tümörlerine neşter atamayız.

Ayrıca: Geçmişte, (güncel ihtiyaç bağlamında olsun olmasın) binbir bedel karşılığında *"ayrı"* örgütlenme yasaklarına karşı göğüs germeye çalışmış ve en azından şovenizmi kırma rolü üstlenmiş çabalara da

"kimi milliyetçi akımlar"ın beyhude çabaları imasının dışında bir noktadan bakmakta ve hak kullanımının her türüne saygıda eksiklik göstermemekte yarar olduğunu düşünüyoruz...

Çiftyürek yoldaş tabi bütün örgüt biçimlerini birbirlerini anında izleyen *("... ekonomik, politik, ideolojik mücadele ve örgütlenme birbirinden kopuk ele alınamaz")* ve bunları misak-ı milli içinde tek bir düzlem oluşturan olgular şeklinde düşündüğü için, sendikalardan siyasal partilere rahatlıkla geçiş yapabiliyor ya da bir anda bütün örgütlerden bahsedebiliyor.

Sendikalar dışında, hareketimizin mevcut duruş'una da uyarlanabilecek bir başka *'kesin'* belirlemesi şu: *"Ayrı örgütlenme, ortak mücadele tezi gerçekci ve bilimsel değildir... Ayrı örgütlenme, tezini savunanları, bugün ortak mücadeleye evet dedirtmeye yönelten (...) koşulların onları ortak siyasi örgütlenmeye de eninde sonunda yönlendireceğine inanıyorum"*

Öyle anlaşılıyor ki, yoldaş, Hareketimizin bugünkü Duruş'unda ve yöneliminde, bizzat bu duruş ve yönelimi değiştirmek gayesiyle bulunuyor. Olabilir. Ancakböyle bir durum ve insanları bugünkü duruş'umuzu canı gönülden sahiplenmemeye çağıran böyle bir mesaj ne derece verimlidir, ayrı bir sorun... Fakat biz, Hareketimizin savunduğu *"bağımsız örgütlenme ve ortak mücadele"* tezinin niye gerçekçi ve bilimsel olmadığını anlayabilmiş değiliz: Dünyada ve bölgede bunun örnekleri mi yok?.. Biz mi icat etmişiz?.. Ortak mücadele ille de ve yalnızca tek bir örgütlülük vasıtasıyla mı mümkündür?.. Yoldaşın *"ben burda duruyorum; eninde sonunda dediğime geleceksiniz"* duygusunu hemen bilimselliğin son sözü durumuna niye getirdiğini anlamakta doğrusu güçlük çekiyorum...

Bu esneklik yokluğunda ve *"ben bunu dün de söylemiştim, şimdi de savunuyorum"* şeklindeki 'Er kişinin sözü birdir' konumu karşısında bir *"Emeğin birliği"* taraması ve o günler yazılmış kimi belirlemelerin bugün nice halde olduğunun tek tek sayılması yararlı olabilirdi. Böylece belki şimdiye gelinceye değin ulusal soruna ve güçlere bakışa ilişkin kimi konularda sağlanabilmiş sessiz esneklik, bilinçli esnekliğe dönüşme şansına sahip olabilirdi..

"Botan-Zonguldak el ele söylemine evet ama Botan ile Zonguldak'ın ortak mücadelesini organize edecek bir ortak örgütlenmeye hayır demek ne taktisyenlikle ne de mantıkla bağdaşmaz. Ayrı örgütlenme ortak mücadele tezinin bilimsel dayanakları yoktur. Çünkü ekonomik, politik ideolojik mücadele ve örgütlenme birbirinden kopuk ele alınamaz, sürdürülemez."

Çiftyürek yoldaş bunları söylüyor. Ama bu söylenilen o denli farklı şeyleri biraraya getiriyor ki, ayırmak mesele olacak. Deneyelim:

*'Botan-Zonguldak'*ın mücadelesini organize etmeye itirazım yok. Bunun zengin biçimlenmeleri de olabilir, (yasal parti gibi) ayrı ayrı bağımsız yapıların koordine sağlamasıyla da yapılabilir. Ancak bu ortak mücadelenin mutlaka *"ortak"* (biz tüm makalenin içeriğinden bunun *"birleşik"* tabiriyle aynı olduğu anlamını çıkarıyoruz) bir örgütlenmeyi zorunlu kıldığı yargısı niye çıksın? Organizasyonun binbir çeşidine *'kıran mı girdi?'*

Politik-ekonomik-ideolojik mücadelenin bütünselliği konusuna gelince: Bu, her ülke işçi sınıfının (bu arada Kürdistan işçi sınıfının da) üçlü mücadelesine; işçi sınıfının bunları ayrı ayrı ele almama, aralarındaki ilişiği gözetme olgusuna dair bir vurgu olarak bilinmelidir. Tartışılan konu ise bu değil; bir ülke işçi sınıfının diğer ülke işçi sınıfıyla ilişkisi ve mücadele organizasyonudur tartışılan. Bunu halklar arası soruna uyarlamaya kalkarsanız, tuhaf vargılar ortaya çıkar ve örneğin politik bir ortak mücadele geliştirenleri hemen ekonomik ve ideolojik birliğe de davet edersiniz: *Ekonomik-politik-ideolojik mücadele bir bütündür* diyerek!... Hatta aynı halk içindeki güçlere (örneğin Kürdistani Cephe'ye) bile, ittifaktan tüm alanlarda bir ve tek olmayı anladığınızı izaha kalkışırsınız ki, herhalde bu hiç taktisyenlikle ve mantıkla bağdaşmaz...

Yoldaşın *"Ekonomik-Politik-İdeolojik mücadele bir bütündür"*ünden birleşik örgütlenme mantığına varmak, işçi sınıfı açısından bir tek şekilde mümkündür. Türkiye ve K. Kürdistan'ı tek bir düzlem, iki ulus işçilerini tek bir sınıf sayarak... Aksi takdirde bu gerekçelendirme hiç yerli-yerinde sayılmaz.

Bu bölümde değineceğimiz son cümle şudur: *"Kürdistan'da genel eğilim olarak birlik yönelişi güçlenirken, bizde tam tersi bir eğilimi, yeni ayrılma eğilimini savunan yoldaşlar ortaya çıktı"*

Bu sözler, ulusal dirilişin coşkusu içinde olmak gibi doğal, fakat bu coşku itkisiyle politika belirlemek gibi tez canlı eğilimlere bir uyarı iması taşıyorsa tümüyle paylaşırız. Ancak durum bu değil; bir haksızlık, bir insaf eksikliği bizce sözkonusudur. Sormak lazım yoldaşa: Kürdistan'da *"birlik yönelişi"* dediğiniz şey iki halkın eşit koşullarda ortak mücadelesi arzusu değilde (bu arzunun halkımızda bulunması tümüyle bir kazançtır), baştan itibaren *"birleşik"* örgütlenme yönelişi ise; kim bunu savunuyor? *"Ayrı"* (biz ayrı tabiri yerine *'kendi coğrafyası üzerinde'* demeyi uygun buluyoruz) örgütlenmiş ve bu anlamda koşullarını eşitlemeye çalışmış, bir ölçüde de olsa bunu başarmış halk güçleri ve bu güçlerin politik örgütleri değil midir?

Yoldaşın kastettiği güçler zaten bir kuvve haline gelmişler ve bunun özgüveniyle (*"ayrı"*lıklarını tasfiye etmeyi vb. önerdikleri de yok!) yoldaşın anladığı anlamda *"birleşik"* değil; ortak organize örgütlülükler çağrısı yapıyorlar. Bu çağrıların *"tek örgütlülük"* imajı veren taktik kısımları bir yana bırakılırsa, geride, ayakları üzerine dikilmiş halk örgütlülüklerinin ortak hedef devlete karşı fiziksel güç birikimi arayışı rahatça görülür. Bu fiziksel gücün bir yanı elbetteki bu güçlerin "ayrı" örgütlenmeleri olacaktır... Yolun başında olan bizlerin bu örneklerle eşitlenmesi suretiyle yapılacak mantık yürütmeleri; hem katettikleri yol anlamında benzemezleri yanyana getirmek; hem de K. Kürdistan proletaryasının kendi eksenini oluşturma mücadelesini bu denk düşmeyen benzerlik arayışları temelinde önemsizleştirmek demektir.

IV

Gelelim "entegrasyon"a... Bize bu konuda denilen şunlardır: *"Türkiye ve K. Kürdistan'da tekelci kapitalizmin gelişip egemen olmasına paralel olarak gerçekleşen ekonomik, sosyal, kültürel, demografik, siyasal entegrasyon"* Bir de şu: *"...Türkiye ve K. Kürdistan*

ekonomisinde egemenlik kuran tekelci kapitalizm, Türk-Kürt ve diğer azınlık emekçileri arasında ulusal çitlerin yıkılması, iktisadi yaşamın, siyasetin, kültür ve bilimin enternasyonalize olmasında oldukça mesafe alınmıştır"

Aslında bu sözlerden sonra ulusal sorun bir kimlik ve hatta folklorik öğe sorununa rahatça dönüşebilir ve ulusal çitler yıkılıp ulusal farklar da silinmişse, *'yorgan gitti, kavga bitti'* misali, tartışmak iyice anlamsızlaşabilir; ancak birbirimizi iyice anlamak durumundayız; devam ediyoruz.

Bizim bu konuda diyebileceklerimiz şunlar olabilir.

Birincisi: "Entegrasyon" oldukça talihsiz ve uygunsuz bir nitelemedir. Latince kökenli bu sözün anlamı, *"Parçaları bütün içinde birleştirmek"*tir. (Politika Sözlüğü. Sosyal yay.) İki ulus (parçalar) birbirine entegre olarak yeni bir bütün mü (misak-ı milli?) ortaya çıkarmışlardır? sorusu orta yerdedir. Parça kim ve ne; bütün kim ve ne, sorusu gibi...

Sosyalist yazında sıkça görülen böylesi özensiz deyim sarfiyatları karşısında bir uyarı gerekiyor: *"Enternasyonalize olunuldu... Ulusal çitler kalktı.... ulusal farklılıklar silindi.... entegrasyon gerçekleşti"* vb. ibarelerin anlamı üzerinde düşünülmeden yürütülen mantıklar, insanı hiç de düşünmediği noktalara vardırabilir. Bu terimlerin gerçekte insanı neleri yapmaya, neleri yapmamaya zorunlu kılacakları üzerinden bir mantık polemiğine girecek değilim, ancak yoldaşça bir uyarıyı da elzem sayıyorum...

İkincisi: Doğrulardan yanlışlar üretilmektedir. Sayalım: 1930'lardan bu yana gelinen süreçte, (mecburi iskanlarla, ekonomik ve siyasal zor'un yarattığı göç dalgalarıyla, açık yasaklarla, vb.) K. Kürdistan'da çok (ya da çoğu kısmında) ciddi bir ulusal erozyonun yaşandığı doğrudur...Asimilasyonun etkili olduğu ve Kürtçe'nin yaygın kullanım oranının düştüğü doğrudur... Şu anda var olan K. Kürdistan yayın organlarının çoğunun İstanbul'da çıktığı (ya da çıkmak zorunda bırakıldığı) ve Kürtçe/Türkçe ya da tümüyle Türkçe yazmak durumunda kaldığı; sadece Kürtçe olan yayınların az bir alana hitap edebildiği, doğrudur... Yoğun bir Kürt emek gücünün Türkiye'ye aktığı ve buralarda (kimi çevrelerde zikredilen rakamlar abartılı sayılsa bile) hatırı sayılır bir Kürt nüfusunun bulunduğu ve bu nüfusun tümünün 'Cemaat' özelliği göstermediği doğrudur... Sömürgeciliğin (ya da ilhakçılığın; koyduğunuz terim önemli değil) tarihten sarkmış oldukça özgün biçimlenişi nedeniyle iki halk arasında yoğun bir yanyana durma ve yaşanmışlık olgusu bulunduğu doğrudur. vb.vb... Ancak...

Ancak, bu doğrulardan *"Etle tırnak gibi bir içiçelik"* safsatasına ve *"nasıl ayıracaksınız bunları"* gibi, sorunu ülke gerçekliğinde değil nüfus hareketlilikleri temelinde dillendirme cehaletine yakın sonuçlar çıkarmak; *"kaynaşan"* ve *"kaynaşmayan"* nüfus rakamlarına göre (hem de dünyada yüzbin nüfuslu devletler bile varken) ilkeleri eğip-bükmek, kocaman bir yanlıştır.

Aynı şekilde bu doğrulardan *"entegrasyon"* çıkarsamak, misak-ı milli sınırları içinde *"ulusal çitlerin yıkıldığı"*na varmak da az-buz bir yanlış değildir ve Çiftyürek yoldaş tam da bu yanlış üzerinden yol almaya çalışmaktadır.

Dördüncü Bölüme Ek

HASADSIZ *EKİM* ya da ENTEGRASYON, SEN NELERE KADİRSİN!

Önce güzel ve tümüyle altını imzalayabileceğimiz bir paragraf:

"Fakat kuşku yok, tüm geri bıraktırılmışlığına rağmen, Kürdistan'da kapitalizm bir hayli mesafe almıştır ve 'Kürtler' artık modern sınıflardan oluşan bir ulustur ve kendi içlerinde uzlaşmaz sınıf çıkarlarıyla bölünmüş durumdadırlar. Modern sınıflara bölünmüş bir ezilen ulus söz konusu olduğunda ise, ulusal haklar sorunu objektif olarak ortak bir dava gibi görünse bile, her bir sınıfın bu soruna yaklaşımı ve çözüm önerisi farklıdır. Bu farklılığı yaratan, doğal olarak sınıf konumu ve çıkarlarındaki farklılıktır: Ulusal soruna bakış ve ulusal istemler, sınıf çıkarları prizmasından yansıyarak, şu veya bu 'ulusal program' şeklini alır..." (Ekim 1.genel konferansı, Değerlendirme ve Kararlar. Eksen Yayıncılık, s. 188)

Daha ilerde, yine aynı türden bir tümce : *"... Her ulusal hareket kendi dar sınırları içinde ulusun farklı sınıf ve tabakalarını bir araya toplar. Bu çerçevede bir ittifak ve uzlaşmayı temsil eder..."* (a.g.e., s. 189)

Buraya kadar, *"farklı sınıflar"* arasında, bir ulusal harakette *"geniş sınırlar"* perspektifini yayabilecek işçi sınıfı da bulunacaksa, *"her ulusal haraket"*in *"dar sınırları"* olacağı gibi tuhaf belirlemeyi (yoksa sınırdan kasıt coğrafi mekan mı?) bir yana bırakırsak, iş iyi gidiyor : Bu tümceden sonra bir Kürt komünisti, dostu olan Türk komünistlerinden; ulusal hareket içinde işçi sınıfının etkinliğini yayabilecek, ulusun sorununu kendi prizmasından yansıtmaya yardımcı olacak özgün tavsiyeler bekler; yani bu sözleri politika toprağına yatırmanın, ekmenin, bir hasadı olsa gerek diye düşünülür. Ama ne gezer... Kerte kerte *"Kürt işçi sınıfı diye bir sınıf yoktur"* cüretine gidecek ve "madem ben misak-ı milli sınırlarının biricik öncüsüyüm, o zaman Kürt işçileri de ancak benimle örgüt birliği kurarsa sınıf bilincini yakalamış sayılır" türü, bir başka ayağı ayakkabıya uydurma çabalarına dönüşecek olan, şu nefes kesen teorik macerayı izleyelim:

Hemen devamında "mania"lar tezahür ediyor : *"Nedir ki, nesnel olarak Türkiye'nin geneline hakim modern sınıf ilişkileri içinde şekillenmiş olan ve öteki milliyetlerden işçilerle üretim süreci içinde* ***kaynaşmış*** *(abç) bulunan* ***Kürt işçi sınıfı*** *(abç) kendini ulusal isteklerin ve mücadelenin dar platformunda değil, sınıfsal mücadele ve amaçların geniş platformunda ve tüm öteki milliyetlerden sınıf kardeşleriyle birlikte ifade etmek durumundadır. Sınıfsal konumu ve çıkarları, sosyalist idealleri, enternas-yonalist bakışı bunu gerektirir. Bu ise* ***mücadele ve örgüt birliği*** *ilkesinde anlamını bulur."* (agy. sf. 190)

Üçüncüsü: Yukarıda bahsedilen doğrular elbette birşeyler anlatıyor; görmemezlikten gelinecek, üzerinden atlanılacak şeyler değillerdir. Buralardan; bu özgün biçimlenişin köşeli örneklemelere ve tespitlere oturtulamayacağı; yakınlaşmaların ileri yönlerini kazanç sayarak, kendi gerçekliği üzerinde yeni ve zengin belirlemelere muhtaç olduğu; Kürt ve Türk halkları arasındaki devrimci ilişki ve organizasyonun türlü biçimlerine (koşulları eşitleyerek) açık olmak gerektiği.... gibi yönler çıkarmak, daha verimli olabilir.

Dördüncüsü: Coğrafyanın, nüfusun, kültürün ve toplumun ortak değerlerinin; bir bütün olarak ulusun ve ülkenin ağır tahribat yönünün de vurgulanması gereken bu günkü (entegrasyon değil!) **ilişki ve etki yumağı,** ayrımları görmemize engel olmamalıdır. *"Siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel"* bakımlardan K. Kürdistan'ın devlet tarafından bile ayrı bir tarzda ele alındığı ve hem halklar arasında hem de halkımız ile devletin ilişkileri arasında bu alanlarda farklılığın sürüp gittiğini belirtmek gerekir.

Geçmişteki *"Statüko aynıdır"* belirlemesinin, geçmiş açısından da bir yanılgı olduğunu ve özellikle şimdi hiç de aynı olmadığının daha net ortaya çıktığını düşünüyorum. Farklılığın barizleşmesi gerçekte ülke ve ulus bilincinin boyverme düzeyiyle doğrudan ilintilidir ve bu bilincin, hareketliliğin, Antep'te, Malatya'da vb. içeriler kadar yükselmesi halinde bir *"süper vali"nin* de oraya dikilmeyeceğini, bir *"Olağanüstü bölge"* ilanının oralarda da gerçekleştirilmeyeceğini; bunlardan muaf olduklarını, herhalde söyleyemeyiz... Kaldı ki, sorun sadece kısa dönemler hariç, K. Kürdistan'ın büyük bölümünün hep özel yöntemlere tabi tutulmasından da ibaret değil; *"Doğu'nun ihmali... Geri bırakılmışlığı.."* edebiyatlarını yaratan şey; TC'nin kapitalist işbölümü sürecinde K. Kürdistan'a biçtiği 'yeraltı kaynakları deposu... Tarım ambarı... Ucuz emek gücü bölgesi' rolüdür ve bu, göreli farklılığın ta kendisidir.

Farklılıklar gözden kaçıp statüko tek gibi göründüğünden, 60'lı,70'li yıllar boyunca bir çok sosyalist hareket **aynı** ve **bir** politikalarını ve örgütlülüklerini hem Türkiye hem de K. Kürdistan'a uygulamaya çalıştı; olmadı. Bugün artık birçok çevre, her iki ülke ve ulus ayrımının farkında olarak hareket tarzları belirlemeye çalışıyor. Ancak, garip biçimde, gerçeği anlayabilmek ve yol alabilmek için K. Kürdistan'da kendi dinamiklerine sahip bir *"ulusal uyanış"* olduğu yazılıp-çizilirken; bunu besleyen farklılığın ne olduğu sorununda *"entegrasyon.. kaynaşmışlık"* argümanlarından da vazgeçilmiyor!... Bu, politikada ilginç yönelimlere de sahne oluyor ve insanlara ilginç sözler söylettiriyor. Bunun tipik bir örneğini (uzun uzun tartışmaksızın) bu bölümün eki olarak sunuyoruz. Çiftyürek yoldaşın konumuyla bu ek arasında bir ilişki kuruyor değiliz; ancak yaklaşım ayrılığının ve aynılığının takdirini de okura bırakıyoruz...(Bkz. "Dördüncü bölüme ek")

Bu bölümü, *"Kürt ve Türk halkları arasında ekonomik, siyasal, sosyal, kültürel, bilimsel yaşam alanlarında 'ulusal çitler' yıkılmış mıdır, yoksa devam mı ediyor?"* diye soran ve elbette *"yıkılmıştır"* sonucuna varan Çiftyürek yoldaşın, bunun dayanaklarından biri saydığı Lenin'in kapitalizmin gelişim sürecine ilişkin sözlerini nasıl yorumladığı konusuyla noktalayacağız.

Lenin'in bu sözlerini tek tek ülkeler somutuna indirgemek, tipik bir yanlış yorumlamadır. Lenin, *"kapitalizmin evrensel gelişimi"* sürecinden bahseder ve bir *"eğilim"*in sözünü eder; tek tek her ülkedeki gerçekleşme kesinliğinin sözünü değil. Lenin'in bu belirlemesini, daha çok, sermayenin uluslararasılaşması ile işçi sınıfı enternasyonalizminin gelişimi arasındaki bağıntı üzerinden politikalar belirlemeye ve dünya ölçeğinde komünizmin temellerinin olgunlaşma trendine atıf saymak gerekir.

Nasıl ki, kapitalizmin başlangıcındaki birinci eğilim, o başlangıç sürecinde tek tek her ülkede görülmediyse ve *"ulusal savaşım, ulusal devletlerin kurulması"* tüm coğrafyalara anında denk düşmediyse ve düşmezse; *"ulusal çitlerin yıkılması"* ikinci eğiliminin de kapitalizmin sonraki döneminde her ülke ve uluslar arasında gerçekleştiği sonucunu çıkaramayız. Lenin burada global bir gelişim ve bu gelişimin merkez

---

Kürt (Kürdistan olarak düzeltiyoruz) işçi sınıfının *"sınıfsal konumu ve çıkarları, sosyalist idealleri, enternasyonalist bakışı"* ulusal hareket içinde yetkinleşmesi ve bu süreçte öncülük bilincine ulaşması dolayımında değil; dışsal bir yerlerde duruyor ve konum, çıkar, ideal ve bakışlar, Türkiye işçi sınıfı ile *"mücadele ve örgüt birliğini"* bir ön ilke olarak *"gerektiriyor."*!.. Aslında arkadaşların platformların *"dar"*lığını *"geniş"*liğini ölçerek ve platformları karşı karşıya getirmek gibi bir mekanikliğe düşerek, bunları söylemediğini sanıyoruz: Sorun, şu meşhur entegrasyon ve Misak-ı Milli coğrafyasına **ülkeler** gerçekliğini gözardı ederek bakma, sorunu olsa gerek. Sorun bu olmasaydı, *"gerektirir"* belirlemesi tüm önceki sözlerlê birlikte rahatlıkla Grek-Türk (ya da başka uluslar) işçi sınıfının *"mücadele ve örgüt birliği"* üzerine de pekala uyardı?!..

Devam edelim :

"... Kürt işçisi ulusal soruna ilişkin tutumunu proleter sınıf mücadelesinin genel amaçları içinde anlamlandırır." (İnce nüansa dikkat: Kürt işçisi, Kürt ulusunun ve sorununun içinde bir vaka değildir. Sadece bu soruna ilişkin bir tutum belirleyecektir ve bunu ulusal hareketin içinde değil; *"Sınıf mücadelesinin genel amaçları(?) içinde"* anlamlandıracaktır. B.N.)***'Kürt'lerin karşı karşıya bulunduğu ulusal özgürlük sorunu ile Türkiye işçi sınıfının karşı karşıya bulunduğu sosyalizm sorunu (abç)*** *arasındaki ilişkiyi, bu ikinciden giderek ve bu temel üzerinde kavrar. Bu, belli bir devletin (somutta T.C'nin) sınırları içinde milliyet farkı gözetmeksizin tüm Türkiye işçi sınıfının mücadele ve örgüt birliği ilkesinde ifadesini bulur"* (a.g.y. s.190)

Galiba yanılıyoruz: Arkadaşların sorunu sadece *"kaynaşmışlık"*tan, *"entegrasyon"*dan vb. kaynaklanmıyor; daha vahimleri de var. Yukarıdaki uzun cümleden şunları çıkarıyoruz olmamız haksızlık sayılabilir mi:

1- 'Kürtler' ulusal özgürlük sorunuyla karşı karşıyadır.

2- Bu sorun, Kürt işçilerinin sorunu değildir. (Aslında tam da burada "Burjuvazinin ulusal pazar derdinden bize ne? " diyebilirdi; eksik bırakmış!)

3-'Kürtler'in sosyalizm sorunları yoktur.

4-Ancak Türkiye işçi sınıfının sosyalizm sorunu vardır.

5-Ulusal özgürlükle Türkiye sosyalizmi arasında bir ilişki vardır.

odakları durumundaki büyüklüklerinden bahseder; tersi bir yorum çok tuhaf olur.

*"Tarihsel eğilim"*lere atıf yapan alıntılar kullanılırken, bunların dünya sistemi durumundaki sistemlerin gelişim eğrisini izaha yönelik oldukları ve eğilimin asıl sürükleyicisi merkezlerin (pratik değil) potansiyel olarak taşıdıkları sürece dair soyutlamalar olduğu unutulmamalı ve birebir her ülkenin sözü edilen an'da aynı refleksleri (aynı süreci izlemeden) göstermesi gerektiğini beklememeliyiz Böylesi dümdüz yorumlayışlar bizi *"Kürt ve Türk halkları arasında tüm yaşam alanlarında ulusal çitler kalkmıştır, ulusal farklar silinmiştir"* gibi alakasız sonuçlara götürür ve *"o zaman problem ne? Ulusal sorun niye bir 'sorun' oluyorki?"* haklı sorusunu yaratır.

Buradan bir polemiği zorlayan Çiftyürek yoldaş, biraz ilerde *"ulusal sorunun çözümlenmemiş olarak Kürdistan proletaryasına burjuvaziden miras"* kaldığını haklı olarak söylüyor; ancak o zaman da, kapitalizmin ikinci eğilimine dair vurguları anlamsızlaşıyor: Lenin ulusal devletlerin doğumu sonrası ve bunun olgunlaşmış bir gelişimi olarak *"çitlerin yıkılması"*ndan vb. söz eder. Çiftyürek yoldaş ise, bu sürecin K. Kürdistan bakımından yaşanmadığını (ulusal devletini kuramadığını) belirtir ama yine de bu sürecin yaşanmasının sonucu olması gereken *"çitlerin yıkılması... ulusal farkların silinmesi"* vb. sözlerini sırf kapitalizmin bir üretim sistemi olarak egemen olmasından hareket ederek alt alta sıralar ve üstelik bunu, bir *"ulusal sorun"*u konuştuğu sırada; yani ulusal farklar silinmek şöyle dursun, sözkonusu *"ulusal fark"*ın kesintiye uğratılmış doğal sürecinin önünün açılması tartışması ortamında yapar!?...

V

Yoldaşın çok iddialı bir *"savunamazsınız"* cümlesi vardı; *"olmaz!"*ıyla birlikte yeniden anımsayalım: *"Çokuluslu devlet koşullarında ezilen ulusun komünistleri, Marx, Engels, Lenin adına ya da Marksizm-Leninizm adına bağımsız devlet yönelişini savunamazlar. Yok eğer, Ç. Ferhad ve S. İnan yoldaşlar illa da bağımsız politik ve ekonomik örgütlenmeleri, bağımsız devleti savunacaksanız, K. Bilget yoldaş gibi, Lenin'in ulusal sorunla ilgili tezini eleştirerek savunun ve ancak o zaman kendi içinizde tutarlı olabilirsiniz. Yoksa hem Marx'ı, Lenin'i savunmak hem de farklı uluslardan işçilerin, emekçilerin birlikte örgütlenmiş oldukları sendikalardan, kitle örgütlerinden ayrılıp bağımsız kitle örgütlerini kurmayı savunmak bir arada olmaz!"*

(Birçok şeyin birbirine karıştığı bu cümlede, ayrı örgütlenmeleri, birlikte kurulmuş örgütlenmelerin ülke bazında *"ayrılma"*sı değilde, emekçilerin her yerdeki örgütlerden ırk hesabıyla seçilip ayrılması olayı gibi yorumlamaya dikkat çekmekle yetiniyoruz)

Doğrusu Ç. Ferhad ile S. İnan yoldaşlar ne yapar, bilemem; ancak kendi adıma, Kürt halkının bugünlere sarkmış bağımsız devlet ihtiyacını daimi bir ihtiyaç olarak savunmak ve güç oranında, bu ulusal devletin tez elden ve daha oluşumu sürecinde bir işçi devletine dönüşmesini ümit etmek; bunun için uğraşmak, bunun kurumlarının oluşmasına katkıda bulunmak durumundayım: Vietnam, Filistin, G.Afrika... komünistleri bundan dolayı ne denli Marksizm-Leninizm dışı ilan edileceklerse, ben de o kadarına razıyım... *"Çokuluslu devlet koşulları"* kaydı bu sözlerimde bir tashih gerektirmiyor; olsa olsa -örneğin- yine çokuluslu bir devlet koşullarını yaşayan (ve üstelik parçalanmışlık gibi bir problemi de bulunmamış); aynı *"savunamazsınız"* sözlerine muhatap olmuş, fakat şimdi gelinen noktada tarih önünde mahçup olmayan eski Gürcü komünistlerine, benzeştirilmeye razı olabilirim...

Fakat aslında, böyle bir *"Kırk katır mı, kırk satır mı?"* eşiğinde değiliz; bu yanılsamayı Çiftyürek yoldaş Marx, Engels ve Lenin'in her söylediğini aynen tekrarlamayı çarçabuk Marksizm-Leninizm'le eşdeğer sayarak yaratıyor.

Marksist-Leninist öğretiyi somutumuzda derinleş-

6- Kürt işçileri bu ilişkiyi ikinciden, yani kendisinin değil, Türkiye işçi sınıfının karşı karşıya bulunduğu ve dolayısıyla onun belirlediği biçimler üzerinden kavrayabilir.

7- Ve TC'de herkes ***bir*** örgütte olmalıdır...

Bir sürü tuhaflık arasında bizim en çok son belirleme ile yukarıdakilerin bağı meselesi dikkatimizi çekti: *"Örgüt birliği"*ni savunmak için bunca dolayıma ve kırk dereden kırk su getirmeye (hem de dereleri mahvederek, hem de suları eleklere doldurarak) çok mu gerek vardı?..

Ve işte *mutlu son:*

"Bu gün ileri bir düzey kazanmış bulunan ulusal siyasal uyanış içinde kendi ulusal kimliklerini bulan 'Kürtler', öte yandan, iktisadi, sosyal, kültürel ve siyasal her düzeyde ***Türklerle kuvvetli bir biçimde iç içe geçmişlerdir.*** (Ne zor bilmece: Bunca *"iç içe geçmiş"*lik, hem de *"siyasal her düzeyde"* bile, varken, devrimci siyasal örgütlerin *"iç içe"* geçip *"bir"*leşmesi kolay kolay sağlanamıyor?... B.N.) *Kapitalist gelişmenin yarattığı iktisadi temeller her iki ulusun iktisadi, toplumsal ve siyasal yaşamını* ***bütünleştirmiş , sayısız*** (abç) *bağlarla birbirlerine bağlanmıştır.* ***Örneğin Kürt işçi sınıfı kavramı, bu gün ancak Kürt kökenli işçileri anlatan bir ulusal kimlik soyutlaması düzeyinde bir anlam taşır. İktisadi ve toplumsal düzeyde ise ayrı bir Kürt işçi sınıfı değil, üretim süreci içinde bütünleşmiş organik bir bütün oluşturan çok uluslu Türkiye işçi sınıfı var. Bu büyük metropollerde olduğu gibi, Kürdistan'ın sanayinin az geliştiği belli başlı kentlerinde de böyledir..."*** (agy. s. 192. abç)

Bu kadar... *"Entegrasyon"*un bir ülkeyi ve sınıfını bile yok edebildiğini öğrenmiş bulunuyoruz! Buna ilişkin eleştiriye insanın eli varmıyor... Adeta *"imtiyazsız-sınıfsız kaynaşmış bir kitle"*yiz.... Adeta, ulusu içinde her sınıf ve tabaka var iken, kendisi kimlik soyutlaması düzeyinde bir folklör takısı olmaktan öteye gitmeyen ve ulusu içinde *"sınıf olmayan"* bir Kürt işçi sınıfıyla yüzyüzeyiz: O'na Türkiye penceresinden biçilen roller, verilen akıllar karşısında *"üniter devlet"*çilerle *"etle tırnak gibiyiz"*cilerin egemen olma gücünü sadece üretim araçlarına sahip olmalarından almadıklarını anlıyoruz; çok yazık...

En hafifinden sonsöz: *"İç içe geçirme"*nin bu kadarına pes doğrusu....

tirme, yorumlama ve bir dogma gibi değil; bir eylem rehberi olarak uyarlama problemimiz var ise, kolaycı *'diskalifiye'* tespitlerine girmemek ve alıntılar silsilesi içinde birbiriyle kavgalı Marx'lar, Lenin'ler çıkarmamak (sosyalist yazında görülmeyen şey değil) için, Marksizm-Leninizm'in özü etrafındaki beraberliklerin anlamlı olacağını bilmemiz ve bu özle doğrudan ilişkilendirilmesi bir yorum meselesi olan (dönemlerine ilişkin) Marx, Engels, Lenin tespitlerinin pekala da sorgulanabileceğini kabul etmemiz gerekiyor. (Bunu sadece konumuza ilişkin söylemediğimizi ve ilk yapanın da bizler olmayacağını; çok öncelerden itibaren yapmış ve yapmakta olan başka ülkeler marksistlerin bir hayli yekün tuttuğunu belirtelim.) Burada bir tek endişemiz, vasat sorgulamaların moda bir eleştiriciliğe dönüşme eğilimine müsait bir dönemden geçiyor olmamızdır; yoksa Marx, Engels, Lenin'in sözleri *"tanrı kelamı"* değildir ve bir komünist için en verimsiz tartışma, marksist yöntem ışığında sorunu kavrama ve kendi düşün dağarcığıyla izah/ikna etme yerine ikide bir kısa *"olmaz, yapılamaz, savunulamaz"* yüklü alıntı kalkanlarıyla haklılığını ispata çalışan tartışmalardır.

Marksizm-Leninizm bir örgütlenme biçimleri reçetesi sunmaz; her ulus ve ülkeye ait tek geçerli ulusal kurtuluş/sosyalizm süreci modeli sunmadığı gibi...

Lenin'in UKTH yorumunda ayrılma hakkının kullanımına hayırhah yaklaşmadığı doğrudur; ancak birincisi, bunların evrensel belirleme katında olmayıp somutluklara ilişkin olduğudur. İkincisi, birlik için sürekli yinelediği ve altını çizdiği bir tümce vardır: ***"Tüm öteki koşullar eşit olmak kaydıyla..."*** Üçüncüsü, bizzat sıkı birlik görüşlerinin konusu olan örnekler, sonrasında ve hatta Lenin'in sağlığında, bu görüşün bir hayli dışında seyir izleyebilmişlerdir...

Kaldı ki Lenin'in birlik tavsiyeleri tek yönlü ve mutlak halde de değillerdir; UKTH savunusunda Lenin, Norveç-İsveç ayrışmasının kıyamet anlamına gelmediğini pek güzel izah eder. Lenin'den (birlik vurgusunun kendi *eşit koşullar* vurgusuyla -güvenceleri itibariyle- ne derece teorik uygunluk içerdiği bir yana) *"Çokuluslu devlet koşulları"*na yönelik evrensel ve mutlak bir birlik anlamını çıkarmak, değişik bir şekilde, Lenin'in eleştirdiği Rosa Luxsemburg çizgisine ve mantığına kayıştır: *'Burjuvazi tarafından gerçekleştirilmesi ihtimali yok; marksizm adına da savunulamaz!'*

Diğer yandan: *"Tüm öteki koşulların eşit olması koşuluyla"* kaydının derin anlamı üzerinde düşünmek gerek... Kürt ve Türk proleterlerinin tek çatıda birleştirilmesi ve 'öncüye güven' duygularıyla bu eşitliğin sağlanmasının çok kolay olacağını; bunun eşitlik süreci gerektirmeyeceğini (hatta zaten *"ayrı"*lığı savunamayacağınız için, bu koşuldan da bağımsız bir zorunlu durumla karşı karşıya olduğumuzu) söylemek, -örneğin- sosyalizm sürecinde işçileri kendi devletine

Beşinci Bölüme Ek

ULUSAL SORUNA MARKSİST YAKLAŞIM

Aşağıda son bölümünü verdiğimiz makale Enzo Traverso ile Michael Löwy'nin birlikte yazdıkları bir makaledir. Science and Society dergisinde (1990) yayınlandı. Dünya Solu'nun Yaz '91, 7.sayısında Türkçesi (Çeviri: Turan Karaoğlu) yer aldı; buradan aktarıyoruz. Kimi yerlerin altını biz çizdik.

Makale, Marx ve Engels'in uluslar sorunundaki (özellikle Engels'in "Tarihsiz halklar" teorisindeki) eksiklik ve hataları bir tutarlılık olarak yorumlayan Ephraim Nimni'nin eleştirisini kapsıyor.

Son bölümü;1)Engels tarafından "tarihsel olmayan uluslar" şeklinde nitelenmiş uluslar marksistlerinin Engels'in görüşlerini cesaretle eleştirdiklerini ve/fakat bunun marksizm dışına çıkılması anlamına gelmediğini hatırlatmak ve konuya ilişkin çeşitli uğraşları yansıtmak; 2) Buna bağlı olarak, ulusal sorunda marksizmin özünün ne olabileceğini, sonuç kısmında iyi bir şekilde özetlemiş olması bakımından, aktarıyoruz.

(...) 19.yüzyılın sonundan itibaren marksist fikirler etnik ekstrateritoryal azınlıkları ve Doğu-Orta Avrupa'nın "tarihsel olmayan ulusları" denilenler arasında geniş ölçüde yayıldı. Bu uluslardaki işçi hareketi ve sosyalist entelijensiya ezilişlerini açıklamanın, kültürel kimliklerinin oluşumunun tarihsel sürecini kavramanın ve sonuçta da hem toplumsal hem de ulusal kurtuluşlarının bir projesini geliştirmenin en iyi entellektüel kaynağını marksist teoride buldu. Kültürel-ulusal özerklik kavramı ilk olarak Slavlar (Avusturya Sosyal Demokrasisi Slavonik Federasyonu), Yahudiler (Bund), Ermeniler ("Spesifistler)" gibi ezilen milliyetlerin marksist akımları tarafından yaratıldı. Ukrayna (Rosdolsky), Bohemya (Smeral), Bulgaristan (Blagoev), Romanya (Dobrgeanu-Gherea), Gürcistan(Jordania) sosyalistleri ve aynı şekilde Avusturya-Slavonik (Kristan) ve Rus-Yahudi (Medem-Borokhov) sosyalistleri marksizmi onların farklı ulusal gerçekliklerini çözümlemek için kullandılar. (Özellikle bkz. Weill, 1987). "Tarihsiz halklar" teorisinin onlar bakımından tamamen yanlış ve yararsız olduğu açığa çıktı, ancak bu, ulusal sorun konusundaki marksist teoriyi tümden reddetmek için iyi bir sebep değildi. Dünya savaşları arasındaki yıllarda ulusal sorunun teorik çözümlenmesinin geliştirilmesine çok katkıları olan ispanyol marksistleri Andreu Nin (Katalan) ve Arenillas kardeşlerdi (iki Bask) (Bkz. Nin, 1977, özellikle 70-72; Arenillas, 1978). **Ulusal sorun konusundaki marksist tartışma, Engels'in ölümünden sonra, herşeyden önce etnik azınlıklar ve ezilen ulusların sosyalistleri tarafından ileri götürüldüyse, bu, konu hakkındaki klasik marksist yazıların bazı sınırlarının olduğu ve sorunu çözmediği (ki çok açıktır) anlamına gelir, fakat aynı zamanda da marksist teorinin ulusal meseleleri ele almada vazgeçilmez olduğu anlamına da gelir.**

Sonuç olarak : Marx ve Engels tarafından geliştirilen ulus kavramı muğlak ve eksikse, Engels'in "tarihsel olmayan" halklar teorisi marksizme bütünüyle yabancı bir pseudo-tarihsel metafizikse, onların ulusal sorun konusundaki düşüncelerinden geriye ne kalıyor? Şimdi, klasik marksist yaklaşımı

karşı sendikalaşmaya çağıran (yani ön niyetler dışında dayanaklar oluşturan) Lenin'in yaklaşımından ve daha genel olarak her sorunun kendisiyle ilişik engellerinden haberdar olmamak anlamına gelmez mi?..

Kısacası: Birleşik Örgütlenme mi? Niçin olmasın! Ama *"tüm öteki koşulları eşitlemek"* kaydıyla; öyleyse şimdi'nin sorunu her iki ülke kurumlarının ve önderliklerinin bu kaydın somutlaşması doğrultusunda geliştirilmesi ve/veya bunun önünün açılmasıdır... Aynı devlet çatısı altında olmak mı? Niçin olmasın! Ama bu konunun da ruhuna uygun "tüm öteki koşulları eşitlemek" süreci eşliğinde...

Çiftyürek yoldaş *"tüm öteki koşulların"* bugünden yarına uzanan süreçte nasıl ve nelerle eşitlenebileceği konusunun bile üstünde bir *"savunulamaz..olmaz!"* seti çıkarıyor.

Bu durumda bir Kürdistan işçisi, bağımsız yönelimin marksist olmakla peşin ve teorik bir çelişme yarattığını düşünerek, böylesi bir teorinin önüne koyduğu tek *'hak'* (birliğin fazla olmayan çeşitlerini beğenme hakkı!) üzerinde bir seçim kadir-i mutlak yazgısıyla çevrelendiğini hissedecek. İşte bu *'özgürlük'* içinde dünya sosyalizmine (yapabilirse) özgün katkılar yapabilecek...

Hep yinelenir fakat bizce Manifesto'nun en az anlaşılmış belirlemesidir: **Proletarya, toplumu kurtarmadan kurtulmayacak tek sınıftır...** UKTH konusunda proletaryayı ve öğretisini bu süreçten (ulusunun ileri özlemlerine önderlik etmesi, sahiplenmesi sürecinden) yalıtık sayan bir Lenin yorumlaması bizce doğru değildir. Böyle bir yalıtlamaya Marx, Engels ve Lenin'in kimi belirlemeleri yol verebiliyorsa (ki bizce öyle bir yol çok açık da değildir) bizce bunlar eleştirilemez değillerdir. Bunu (tekrar belirtelim) ilk defa biz yapmış olmayız; ta Kautsky'den (Marksist dönemlerinden) başlayarak birçok marksist, uluslar sorununda Marx'ı ve Engels'i, özellikle Engels'in *"Tarihsiz halklar"* teorisini eleştirmişlerdir. Hiçbiri, sırf Engels demiş diye *"Marksizm adına 'Tarihsiz halklar'ın hareketlerini olumlayamazsınız"* kompleksinden hareket etmemişlerdir ve bundan dolayı da çok zengin bir literatür bırakmışlardır.

Bu konuya ilişkin, Dünya Solu'nun 7. sayısındaki bir tartışmanın son bölümünü bu bölüme ek olarak sunuyoruz; ancak konuya ilişkin iki tartışma yazısının bulunduğu Dünya Solu'nun bu sayısının tümüyle okunması gerektiğini de özellikle tavsiye ediyoruz.

Kısacası, somut şartların somut tahlili gibi Lenin'in üzerinde titizlikle durduğu Marksist yöntemimiz var iken, yine bizzat Lenin'den, bu yöntemi geçersiz kılacak sonuçlara varmanın doğru olmadığını düşünüyorum. Somut şartların somut tahlili üzerine peşin *"olmaz!"*lar dikmek, politikada yalnız beyinleri değil, elleri de bağlayabilir: Örneğin, Marx'ın İngiliz işçi sınıfının kurtuluşunu İrlanda'nın bağımsızlığına bağlaması şeklindeki bir durumun Türkiye ile K. Kürdistan arasında hiç nüksedemeyeceği kehanetinde bulunabilir miyiz?.. Böyle bir durumda *"Savunamayız"* seti yalnız K. Kürdistan toplumunun değil; Türkiye işçi sınıfının gelişimi önüne de çekilmiş bir set olmayacak mıdır?..

Sonsöz: Çiftyürek yoldaşın sözkonusu yaklaşımlarını şimdiden ve tutarlı şekilde aşmanın; halkların ve ulusların oldukça uzun, sancılı tarihlerinin dolana dolana, ine çıka varacakları, varma istidadını hep gösterecekleri noktada, bizzat tarihin mahcup etmesinden daha iyi olacağını söylüyoruz: İş ikincisine bırakıldığında, tüm ulusla birlikte yara bere içinde kalan, biraz da komünist öğreti oluyor...■

---

sentezleştirmeye çalışacağız.

1876'da İrlanda sorununa tekrar döndüklerinde Marx ve Engels temel bir teorik noktayı çıkardılar: Ezen /ezilen uluslar ayrımı (dikotomisi). **Onlar, İrlanda'nın sömürge egemenliğine alınmasında yalnızca İrlanda halkının ezilişinin kaynağını değil, aynı zamanda da İngiliz işçi sınıfının 19.yüzyılın ikinci yarısında dünyanın sayıca en çok ve en örgütlü proletaryasının güçsüzlüğünü açıklamanın temel unsurunu gördüler.** İngiliz işçi sınıfının İrlandalılara karşı şovenizmi ve ulusal üstünlük duyguları, İrlanda'da egemenliğini sürdürmek ve İngiliz proletaryasını ezmek için bu antagonizmayı kullanan Britiş burjuvazisince beslenildi. Marx 1970'de şöyle yazdı:

"İngiltere'deki her endüstriyel ve ticari merkez şimdi iki düşman kampa bölünmüş bir işçi sınıfına sahip; İngiliz proleterleri ve İrlanda proleterleri. Sıradan İngiliz işçisi, onun yaşam standardını düşüren bir rakip olarak İrlanda işçisinden nefret ediyor. İrlanda işçisi ile ilişkide, İngiliz işçisi kendisini egemen ulusun bir üyesi olarak görüyor ve bu yüzden de kendisini İrlanda'ya karşı kapitalistlerin ve aristokratların bir aletine dönüştürüyor, böylece de onların kendi üzerindeki egemenliğini güçlendiriyor...

Bu antagonizma, İngiliz işçi sınıfının örgütlülüğüne rağmen güçsüzlüğünün gizidir. Bu gizledir ki kapitalist sınıf iktidarını sürdürüyor ve bu sınıf, bunun tamamen bilincindedir." (Marx-Engels, 1965,239-7)

Böylece Marx, Lenin'in ulusal kendi kendini tayin hakkı teorisinin temeli olacak olan iki kavramı formüle etti: a) Başka bir ulusu ezen ulus özgür olamaz. (Engels, bir halkın bir başkasını egemenliğine almasını "talihsizlik" olarak gördü) **b)ezilen ulusun kurtuluşu, ezen ulusun bizzat kendisi için de sosyalist devrimin bir önkoşuludur.**

Günümüzde, bu yaklaşım önemini ve geçerliliğini hala koruyor, marksizmin gelişiminin ve teorik zenginleşmesinin kesinlikle gerekli bir önkoşulu olarak kalıyor. Bu metodolojik yaklaşım ne ekonomik deterministtir ne de Avrupa merkezcidir, enternasyonalizme inananlar için yeri doldurulmaz bir pusula sunuyor yalnızca. Fransa'da Yeni Kaledonya Kanaklarının, İsrail'de Filistinlilerin, SSCB'de Ermenilerin ve Baltık milliyetlerinin, Yugoslavya'da Kosova Arnavutlarının, İran, Irak, Suriye ve Türkiye'de Kürtlerin kendi kendini tayin hakkını desteklemezsek; sonuncusu ama daha az önemli olmayanı, ABD'de Nikaragua ve Salvador'da Amerikan askeri müdahalesine karşı mücadele etmezsek kendimizi marksist olarak göremeyiz. Nimni, bu sonuçta -öyle olmasını umutederek- bizimle hemfikirse **marksizmi reddetmeksizin Marx ve Engels'in ulusal soruna yaklaşımını eleştirmenin mümkün olduğunu kabul etmelidir.**

DARBE Mİ, SIKIYÖNETİM Mİ?

- Son günlerde darbe söylenti ve tartışmaları ayyuka çıktı.
- Hükümetin Meclisteki desteği salt çoğunluğa düştü düşecek.
- Siyasi partilerin tümü iç bunalım geçiriyor.
- Hükümet, demokratikleşme yönünde topluma verdiği sözlerin tümünü rafa kaldırdı.
- Toplum içerisinde Meclise ve Hükümete olan güven her geçen gün eriyip azalıyor.
- Hükümet iktidar olamıyor, Meclis yetkilerini kullanamıyor.
- Yasal ve yasadışı silahlı güçlerle bürokrasideki ortakları, dizginsiz iktidarlarını sürdürüyorlar.
- Demokrasi ve sosyalizm yanlısı parti ve güçler örgütsüz.
- Kitle örgütleri etkisiz ve düzenle kopuşma düzeyinde değil.
- Devlet karşıtı her türlü muhalefet hareketi üzerindeki yasaklar ve baskılar sürüyor.
- Kitlelerin politika dışında tutulması ve örgütsüz bırakılması temel politikalardan biri olmaya devam ediyor.
- Sosyal sorunlar her geçen gün daha da ağırlaşıyor.
- Enflasyon, hayat pahalılığı, zamlar, bölüşümdeki dengesizlik önlenemiyor.
- İşsizlik sosyal bir yara ve bir türlü tedavi edilemiyor.
- Kişi başına ortalama 300 dolar gelirle halkımızın açlığa mahkumluğu sürüyor.
- Dış borçlar ve faizler sınırlı kaynakları sürekli emiyor.
- Gelişen ulusal mücadele TC'nin gündeminin baş maddesi. TC geleneksel politikalarının dışında yeni çözümler üretme yeteneğinden yoksun. Halkımızla TC arasındaki uçurum her geçen gün derinleşmekte.
- II. Cumhuriyet vb. tartışmalar sıkışmışlığın ürünleri.
- Kirli savaş, toplu katliamlar ve provakasyonlar duracak gibi değil.
- Komandolar, özel timler, gayri-nizami yasadışı silahlı güçler vd.leri hakımıza karşı sürdürülen savaşın gereklerine göre yeni bir eğitim ve konumlanış içerisinde.
- Ülkemiz silah deposu ve askeri kışla haline getirildi.
- Genel Kurmay Başkanı "Topyekûn mücadele" sözleriyle genel seferberlik önerisini tekrarladı.
- Ülkemizi bölüp parçalayanlar, halkımıza karşı olan anlaşma ve dayanışmalarını yenileyerek sürdürmekteler.
- PKK gerillaları karşısında ordunun başarısızlığının yarattığı sıkıntılar devletin her katını sarmış durumda.
- Güney Kürdistan'daki bağımsız devlete doğru gidiş, TC'nin korkulu rüyalarından biri.

Ana hatlarını belirtmeye çalıştığımız sorunlar sonucu olarak TC bir kriz içerisinde. Halkımızın ulusal ve toplumsal mücadelesinin ulaştığı düzey, bu düzeyin yolaçtığı ekonomik ve siyasi sonuçlarla PKK karşısında TC'nin silahlı güçlerinin başarısız olarak değerlendirilebilecek bir durumda olmaları sayılmazsa, TC'nin krizi çok derin değil. Zamana yayılarak geçiştirilebilir. Yeni bir darbeolasılığı güçlü değil. Çünkü:

1- Türk burjuvazisinin, devletinin ve ülkesinin ekonomik olanakları azımsanamaz. Daha harekete geçirilmemiş kaynaklara sahip. Toplam kaynaklarıyla ekonomik alanda yeniden ve genişletilmiş üretimi daha bir süre devam ettirebilir.

Devletin, Türk toplumunun geniş kesimlerinden aldığı desteği sürüyor. Yakın gelecekte bu desteğin köklü bir değişime uğrayacağının işaretleri de ortada yok. Hatta gelişen ulusal mücadelemiz kaşısında devlete ve şövenizme sarılma güçleniyor.

TC'nin devlet geleneği güçlü. Bu güçlü gelenek krizlere karşı direnme yeteneğine sahip. Direnemediğinde, esneme ve biçimsel değişikliklerle yeni duruma adapte olma kabiliyetini çeşitli kereler göstermiş.

Ayrıca, Türkiye'de rejimi tehdit edecek boyutta bir devrimci hareketin varlığından da sözedilemez. İktidar alternatifi olmak bir yana, devleti sarsacak ve demokratikleşme yönünde zorlayacak bir düzey bile ortada yok. Darbecilerden hesap sorduracak ve devlet içerisinde devlet olan güçlerin varlığına son verdirebilecek bir devrimci muhalefet hareketi düzeyi yakalamak için daha epeyce bir süre ve çaba gerekli.

12 Eylül ana hatlarıyla hala yürürlükte ve iktidarda. 12 Eylül ve darbeci anlayışlar yoğun bir yıpranmışlık içerisinde. Darbelerin çözüm olmadığı, yeni ve daha büyük dengesizlikler yarattığı, zaman, kaynak ve kuşak israflarına yolaçtığı, dolayısıyla gereksizliği geniş kesimler içerisinde yaygın bir kanı. Hatta, yeni bir darbenin ordunun zayıflamış itibarını daha da zayıflatacağı, burjuvazi içerisinde dünden daha derin çatlaklar yaratacağı bilinmekte.

3- Uluslararası ilişkiler ve siyasi tercihler de yeni bir darbe ortamına uygun değil. "Komünizm tehlikesi yok." Sosyalist ve kapitalist sistemler arası çatışma olmadığı için kapitalizmin mevzilerini askeri yönetimlerle sağlama alma ihtiyacı ortadan kalkmış durumda. Dünya kamuoyu insan hakları ve demokrasi konularında belli bir duyarlılığa sahip.

Tüm bu nedenler toplamı olarak TC'nin yaşadığı kriz bakımından şu söylenebilir: "Batı cephesinde" çok ciddi gelişmeler, -en azından yakın gelecekte- olmayacaktır. Mutlaklaştırılamaz ama, yeni bir askeri darbe tehlikesi yok denebilir.

TC'yi asıl rahatsız eden ve korkutan Kuzey ve Güney Kürdistan'daki gelişmelerdir; Ulusal mücadelenin boyutlanmasıdır. Bu korku ve Türk ordusunun ulusal hareketimiz karşısında kendisinden beklenilen başarıyı gösterememesi darbe söylentilerini yoğunlaştırdı. "Darbe olacak" tartışmalarına yanıt olarak Genel Kurmay Başkanı "Darbe yok" diyor. Onun ne dediği önemli değil. Hiçbir darbeci darbe yapacağım demez. Ekonomik, sosyal ve siyasal verilerin neyi gösterdiği önemlidir. Ne ki, veriler de darbenin olmayacağı yönünde.. O halde Darbe söylentileri niye? Bunun şöylesine nedenleri var:

- Kuzey ve Güney Kürdistan'daki gelişmeler karşısında TC'nin askeri çözüm dışındaki çözümlere kapalı oluşu, gelişmelerin TC'yi korkutacak düzeylere doğru tırmanması;
- Ordunun ve devletin diğer silahlı güçlerinin başarısızlığının sivil yönetim üzerine yıkılarak daha fazla yıpranmasının önlenmesi çabası;

- Gelişen ulusal hareketin hızını kesmenin yolu olarak hiç olmazsa Botan'ın ot bitmez, kuş uçmaz, insan yaşamaz bir hale getirilmesi için hertürlü yasal ve toplumsal denetimin ortadan kaldırılması fikrinin yaygınlaştırılması;

- Güney Kürdistan'a geçici bir askeri saldırının yapılabilmesinin zemininin güçlendirilmesi;

- Darbe korkusuyla toplumu susturarak, halkımıza karşı girişilecek topyekûn bir saldırı ve kırım öncesinde cephe gerisinin uygun hale getirilmesi;

Anlaşılacağı gibi, darbe söylentileri ülkemizden kaynaklanıyor. Buna bir şey daha eklemek gerekiyor: TC'nin ve ordusunun ülkemizdeki sıkıntılarını gören ve bilen darbe taraftarı olmayan çevreler, bu sıkıntıların darbe tehlikesini güçlendirdiğinden hareketle, darbe karşıtı kamuoyu oluşturma ihtiyacı içerisindeler. Bu ihtiyaç darbe ihtimalini tartışma gündeminde tutuyor.

Ülkemizde ki gelişmeler TC'nin krizinin asıl nedeni. Kriz giderek de büyüyor. Buna rağmen darbe ihtimali çok, ama çok zayıf. Çünkü:

- G. Kürdistan'da bağımsız devlet yönündeki gelişmeler ABD başta olmak üzere TC'nin müttefiklerinden destek alıyor. TC, müttefiklerine rağmen Bölgeyi ve Dünyayı sarsacak yönelişlere girmeyi göze alamaz. Kaldı ki, G. Kürdistan'daki yönetim TC ile asgari düzeyde bir uyum için özel çaba harcıyor. Buna zorunlu da.

- Kuzeyde ulusal mücadele geniş kitleleri saflarına kazanmaya devam ediyor. Ne ki, geneli sarıp sarmalamış da değil. Hala K. Kürdistan'ın bir yarısı sessiz. PKK 8 yıldır direnip savaşıyor. Ama, bağımsızlığı başarılabilir güncel bir sorun olarak gördüğü söylenemez. Kalıcı ve ciddi siyasi mevziler öncelikli olarak seslendiriliyor. Hatta, taktik düzeyde de olsa dünden daha çok birlik savunuluyor. Kitleler, Siyasi güçler ve taraftarları içerisinde ülkemizdeki savaşa son verilmesi, demokratik ve siyasi hakların genişletilmesi, insanca, özgür ve eşit bir yaşama ortamına ulaşılması fikri güçlü olan eğilimdir. Bu, bağımsızlık özlemi ve hedefinin bir kenara bırakıldığı veya zayıfladığı anlamına gelmez.

Belirtelim ki, ülkemizdeki gelişmeler bir darbe için, darbe karşıtı burjuva güçleri bile ikna edebilecek gerekçeler olarak ileri sürülemez.

Fakat, ortada bir de somut durum var. Ülkemizde toplu katliamlar yapılıyor. Newroz, Şırnak, Çukurca katliamları gibi... Devletin yeraltı örgütlerinin insan avı sürüyor. Nerdeyse hergün bir veya birkaç yurtsever insan öldürülüyor. 74 yaşındaki Musa Anter'i öldürenlerin elbet yapmak ve varmak istedikleri bir yerler var. Kürdistan'da kurşunlar sıkılıyor, Türkiye'nin büyük kentlerinde sonuçlu-sonuçsuz sabotajlar, kundaklamalar yapılıyor. Detarjan kutusundan, Kozakçıoğlu'nun oturacağı sandalyenin altından bombalar bulunup çıkarılıyor. Hem de hep son anda. İki yolcu vapuru yakıldı. Ne hikmetse ikisi de boşken. İkisini de basın PKK'ya havale etti. İddiaya göre bir deniz otobüsünün kundaklanması son anda önlendi.

Ve tüm bunlar akla 12 Mart, 12 Eylül öncesini getiriyor. Eminönü Araba ve Marmara Yolcu Vapurları da kundaklanmıştı. Ve yeni benzerlerinin üzerinden iki gün geçince unutulup gidiyor. Ortada ne ciddi bir araştırma-soruşturma, ne de sanık var. Birileri olanların nedenlerinin ve delillerinin bilinmesini istemiyor. Olayların toplumu terörize etmesi ve paniğe sürüklemesi o birileri için asıl amaç olsa gerek.

Tüm bunlar neyin ön hazırlığı? Birşeylerin umulduğu, birşeylerin ön hazırlığının yapıldığı ve biryerlere varılmak istendiği kesin.

Amaç Ne Veya Neler?

Hiç şüphesiz asıl amaç: Ulusal hareketi susturmak ve gelişimini engellemek. Bu biliniyor. Bunun için, bugüne kadar çeşitli yol ve yöntemler denendi. İstenilen sonuç alınamadı. Alınamaz da. Sonuç almak isteğiyle yeni politikaların da devreye konmak istendiği anlaşılıyor. Veriler bu yönde. TC'nin olası yönelişleri:

Birincisi; idari bakımdan mevcut yapıyı korumak. Olağanüstü Hal altında ulusumuza, özellikle de Diyarbakır, Batman, Mardin, Şırnak, Siirt, Hakkari, Van ve Ağrı illerine yönelik topyekûn bir saldırıya geçmek. Birinci olasılık bu.

Devletin aparatları, Meclis, siyasi partiler, basın vd. kuruluşları arasında ki "milli mutabakat"ı güçlendirme çabaları... "Türk milliyetçiliği uyanıyor", "Türk milliyetçilerinin Kürtlere saldırı tehlikesi" gibi dolaylı, "Vatanı bölmek istiyorlar. Böldürtmeyiz. Ermeni, dış güçler desteği" gibi direk propaganda yöntemleriyle Türk toplumundan alınan desteği artırma çabaları... Trotaryal ve sivil savunma örgütlenmeleri, asker ailelerine "örgütlenin" çağrıları, Özel Harp Dairesinin alt örgütlenmelerinin yaygınlaştırılması... Ordunun eğitim ve konumlanmasındaki yeni düzenlemeler... Silahlanma ve ülkemize yönelik silah sevkiyatı... Desteği alınamayan güçlerin susturulmasına yönelik devlet terörü vb. vb... Tün bunlar bir genel seferberlik öncesinin hazırlıklarını andırıyor. Kitlesel katliamlara, soykırımlara toplumsal ortam hazırlanıyor gibi.

İkincisi; K. Kürdistan'ın tümünde ve Türkiye'nin kimi metropol şehirlerinde sıkıyönetim ilan etmek. Bu güçlü bir olasılık. Sözünü ettiğimiz saldırının sıkıyönetim altında gerçekleştirilmesi devlet içinde devlet olan güçler tarafından asıl tercih edilen yol gibi gözüküyor. Çünkü o zaman, üzerlerindeki yasal denetim kırıntıları ve kamuoyu baskısı kalkacak, yargı da dahil, etki alanları genişleyecektir.

Üçüncü bir olasılık daha var. Bu olasılık: G. Kürdistan'ı da içine alan topyekûn bir askeri saldırıdır.

Güneyin Türkiye'ye ilhakından sözetmiyoruz. TC bunu göze alamaz. Başaramaz da. Bağımsızlığa gidişden ciddi olarak korkuyor ve gidişi engellemek istiyor. Gücü yeter mi, engellemek için nasıl yol ve yöntemlere başvurur, bunu zaman içerisinde göreceğiz. Anlatmak istediğimiz, TC'nin bir taşla iki kuş vurma isteğinin varlığı. Güneye saldırıp vurma, bağımsızlığa karşı olan kararlılığını gösterip geri dönme ile çerçeveli bir olasılık. TC'nin planı tutar mı, bu ayrı bir sorun. Evdeki hesap çarşıya uymayabilir.

Her üç olasılık da birbirinden tamamen ayrı olasılıklar değil. Bunlardan biri, ikisi, hatta üçü birden gündeme gelebilir.

Ulusal mücadelenin K. Kürdistan'ın tümünü kapsaması, Türkiye ilerici ve devrimci kamuoyunun kesin, açık ve aktif tutum alması, burjuvazinin iç çelişkilerinin derinleşmesi gibi nedenlerle, olasılıkların hiç birine baş da vurmayabilir.

Tüm demokrasi ve sosyalizm yanlısı güçlerin, bu olasılıklardan birinin, ikisinin veya üçünün birden devreye konulacağını dikkate alması gerekiyor. 1980'nin 13 Eylül'ü bir daha yaşanmamalı. Her düzeyde hazırlıklı olmak tercih edilir ama, hazırlığın düzeyi ne olursa olsun, o düzeyle de görevlerin üstlenilmesi gerek. Başarmak için direnmek kaçınılmaz. Sonuç geçici yenilgi de olabilir. Savaşarak yenilmek tercih edilmelidir. Mirasa ve tecrübeye de ihtiyacımız var. 80'li yıllar belleklerde tazeliğini koruyor.

Unutulmamalı. ■

KÜRDİSTAN GENÇLİĞİ
-2-

(Öğrenci Gençlik)

Kemal Ardıl

Ülkemiz Kürdistan'da toplumun tümü yoğun bir asimilasyon ve eritme politikasına tabi tutulmaktadır. Bu politikanın en yoğun uygulandığı kesim ise öğrenci gençliktir. TC'nin eğitim ve öğretim kurumları, bu işlev çerçevesinde, halkımızı öz değerlerinden koparmayı, kişiliğini ve ulusal değerlerini unutturmayı hedeflemektedir. Amaç, mevcut eğitim sistemiyle öğrenci gençliği bir bütün olarak ulusal değerlerinden koparıp, kendisinin amaçladığı "yeni bir toplum"un üyeleri durumuna getirmektir. Öğrenci gençlik üzerinde uygulanan asimilasyon politikası, sadece onlarla sınırlı kalmıyor; toplumun diğer kesimlerini kapsayacak şekilde genişletiyor. Toplumun diğer kesimlerinin asimile edilmesi politikasında, öğrenci gençlik basamak olarak kullanılmaktadır. TC'nin öğrenci gençliğe yönelik bu politikasındaki başarı oranı toplumun diğer kesimlerine yönelik politikasındaki başarı oranının göstergesi olmaktadır.

Türk eğitim ve öğretim sisteminin en çok yoğunlaştığı ve başarılı olduğu alanlar, ulusal değerlerin en çok aşındığı alanlar olarak hemen göze çarpmaktadır. Kuşkusuz eğitim, asimilasyon politikasının yaygınlık kazanmasında etkili olan faktörlerden sadece bir tanesidir. Bunun yanında pazar vb. gibi olguların da büyük bir etkisi vardır.

12 Eylül faşist darbesiyle birlikte ülkemiz gençliği üzerinde gerici, faşist ve sömürgeci baskıların en koyusu uygulandı. Yürüttüğü karşı devrimci şiddetiyle gençliği kaosa sürükledi. Üniversitelere getirilen yeni düzenlemelerle, ne kendi sorunları için ne de toplumsal sorunlar için düşünmeyen, kafa yormayan bir insanlar topluluğu yaratıldı. Bilimi ve toplumsal gelişmeleri öğrenme yerine kaderciliği, özgürce düşünüp bağımsız hareket edebilme yerine rejime bağımlı hale getirilmiş bir gençlik yaratıldı.

Eğitim ve öğretim sisteminin gençliğe yönelik baskıcı, şoven, kalıpçı yapısı YÖK'le daha da sistemleştirildi. Tüm bunlar yasal dayanaklara kavuşturularak çekilmez hale getirildi. Eğitim ve öğretim sisteminin zaten zayıf olan akademik karakteri 12 Eylül rejimi ve onun kurumu olan YÖK'le tümüyle ortadan kaldırıldı. Getirilen yeni eğitim sistemiyle öğretimde ölçü "en iyi ezberleyen en başarılı öğrenci" oldu. Yoğun ders, sınav ve ödev kıskacında öğrenci boğulmaya çalışıldı. Esas olan, öğrenme, kavrama, algılama değil, ezberleyip sınavı ve sınıfı geçme mantığının yerleştirilmesiydi. Bundan dolayı eğitim sistemi öğrenciyi geleceğe hazırlamıyor, kişiliğini, yeteneklerini geliştirmiyordu. Özgürce düşünen, yaratıcı, araştıran, sorgulayan, eleştirici, bilimsel kuşkucu ve bağımsız insiyatif sahibi bir öğrenci tipi değil; bağımlı, kişiliksiz, yeteneksiz, insiyatifsiz, bilimsel yaratıcılık ve kuşkuculuktan yoksun, silik, evet efendimci, aktarılanla yetinen, edilgen bir kişilik şekillendirilmesine gidildi. Böylece öğrenci gençlik kendine ve toplumsal sorunlara karşı yabancılaştırılmaya çalışıldı. Bunda önemli oranda başarılı da olundu.

12 Eylül faşist darbesinin iktidar yıllarında orta öğretim ve üniversetilerde okuyan gençler, bugün, resmi ideolojinin ve çarpık eğitim sisteminin en çok etkisinde kalan kuşağı oluşturmaktadır.

İnsanın düşünce ve karakter yapısının şekillenmesi daha çok çocukluktan gençliğe ilk adımların atıldığı dönemlerde oluşmaya başlar. Bu da insanın orta öğrenim dönemine denk gelir. Bu süreç üniversite eğitimine kadar uzar. 12 Eylül rejimi bu süreçte öğrenci gençliğe yüklendi. Büyük bir bölümü, hatta hepsine yakınını resmi ideolojinin denetimine soktu. Ya da edilgen, pısırık ve toplumsal sorunlara karşı duyarsız bir konuma getirdi.

Bugün Türkiye ve Kuzey Kürdistan'da yaşayanlar arasında bu kuşak, ulusal, toplumsal, yaşamsal ve çevresel sorunlara karşı en duyarsız kesimi teşkil etmektedir. Gerek toplumsal ve çevresel sorunlarla ilgili yapılan etkinliklerde olsun, gerekse sanatsal ve kültürel etkinliklerde olsun, en az ilgi ve katılım bu kuşaktan oluyor. Bu anlamda yapılan toplantı, gösteri, miting, gece, sergi vb. etkinliklere daha çok 17-20 yaş grubuyla 35-45 yaşları arasındaki kesitlerin daha fazla katılım gösterdiği görülür. 25 ile 35 yaşları arasında 10 yıllık kuşak ya yoktur ya da çok az katılım gösterir. 10 yıllık kuşak kayıptır. Bu kuşak 12 Eylül rejiminin eğitim cenderesinde öğütülmüştür. Bu gerçekliğin bilinciyle sosyalistler, orta öğretimden başlayarak öğrenci gençliği örgütlemelidir. Bu, Kürdistan devriminin başarılması ve Kürt ulusunun kendini yeniden yaratması için vazgeçilmez bir görevdir.

Liseli Gençlik

12 Eylül ve sonrası dönemlerde genelde liseli gençliğe özel olarakta Kürdistan'daki liseli gençliğe yönelik olarak, orta dereceli eğitime yeni bir boyut getirildi. Bu yönelişte önce gençliğin kendi sorunlarına ve toplum sorunlarına karşı duyarsızlaştırılması sağlandı. Ardından orta öğretimde yeni düzenlemelere yönelindi. Örgütsel, politik ve ideolojik alanlarda değişikliklere gidildi.

Kemalist ideolojiye güçlü ve sistemli vurgu yapıldı. Kemalizm ve Türk-İslam sentezi, resmi faşist ideolojinin beyin yıkama araçları olarak kullanıldı. Bu değişiklik üç açıdan gerekliydi.

Birincisi, Kemalizm tekelci burjuvazinin ihtiyaçlarına cevap veremez duruma gelmişti.

İkincisi, Kemalizm pratik süreç içerisinde Marksizm karşısında mağlup olmuştu.

Üçüncüsü, düzenin ömrünü uzatmak amacıyla yığınların ve gençliğin düzene ve faşizme bağlanması için resmi ideolojinin daha da gericileştirilmesi gerekliydi. Türk toplumunun geçmişinde yer edinmiş Türkçülük ve İslamcılık sentezlendi. Burjuvazi için en pratik yol buydu.

Bu ideolojik motivasyonun zorunlu gereği olarak orta öğretim kurumlarında din dersleri zorunlu kılındı. Din ve Ahlak dersleri sınıf geçmede baraj ders oldular. İlahiyat fakültesi çıkışlı din ve ahlak dersi öğretmenleri okulların yönetiminde etkin konumlara getirildiler.

Türk-İslam sentezi sadece orta öğretim kurumlarında değil, ilkokuldan üniversiteye, askeri kışladan cezaevlerine, atölyelerden fabrikalara, devlet dairelerinden köylere kadar toplumun tüm kesimlerine konferanslar ve ders biçiminde basın yayın, Radyo, Televizyon aracılığıyla yaygınlaştırılıyordu. Bu uygulamalar sırasında Kürt kimliğine, Kürt diline, Kürtlerin değerlerine açık bir saldırı sistemli olarak işleniyordu: Kürtçe konuşmak, türkü söylemek, Kürtçe yazmak ve okumak yasaklanıyordu. Kürt kimliği açıkça red ediliyor, Kürt gelenekleri horlanıyordu. Bu dönemde laiklik ilkesi de payına düşeni aldı.

Yaşanan bir başka gerçeklikte genel yeteneğe ve insan kişiliğinin gelişmesine önemli katkılarda bulunan felsefe, mantık, sosyoloji, psikoloji gibi derslerin yavaş yavaş etkisiz hale getirilmesiydi. Böylece gençliğin depolitizasyonu başarıyla gerçekleşti. Ve sistemin yavaş yavaş yerine oturması hedeflendi. Örgütsel mekanizmalardan yoksun ve politika dışı kalmış bir gençlik, kolay yönetilebilirdi. Hedef bunu sağlamaktı.

Genel yetenek ve sosyal içerikli dersler alamayan öğrenciler ülke sorunlarıyla ilgilenmezler, sadece pratik becerilerinden yararlanılan bireyler olarak yetişirler. Burjuvazi sadece kendi ihtayaçları açısından eğitime izin verir veya destekler.

Liseli gençliğin sorunları sadece bunlarla bitmiyor. Burada açıklamadığımız yığınla sorunları bulunmaktadır. Hele Kürdistan'daki liseli gençlik söz konusuysa, bu sorunlar kat be kat artmaktadır.

Tüm bu olumsuz cendereye rağmen ülkemizdeki liseli gençlik mücadelesinde, özellikle son yıllarda bir kıpırdanma ve canlanma görülmekte. Toplum ve öğrenci sorunlarına karşı giderek artan bir ilgi uyanmakta. Öğrenci gençler Kürdistan'daki katliamlara karşı boykotlar, direnişler örgütlemekte; serhıldanlara, cenaze törenlerine, açlık grevlerine ve Kürdistan'da gelişen tüm mücadele biçimlerine aktif destek vermekte ve katılmaktadır. Bulundukları okullarda kendi akademik ve demokratik hakları uğruna bir mücadeleye girişiyorlar. Ancak bu mücadeleleri henüz dağınıklığı, başı bozukluğu ve koordinasyonsuzluğu içinde barındırıyor. Mücadeleleri geliştikçe örgütlenme ihtiyacı kendini açıktan açığa hissettirmektedir.

Ülkemizdeki kirli savaşa karşı, halkımız üzerindeki asimilasyon ve baskılara karşı sosyalist gençlik ve üniversite gençliği kavgada ısrarlı olmalıdır. Ulusumuzun kendisini yeniden kurma sürecine omuz vermeyi bir görev bilmelidir. Kürdistan'daki katliamlara karşı okul boykotları ve direnişleri örgütlenmelidir.

Örgütlenme sorunu, tüm Kürdistan gençliğinin olduğu gibi liseli gençliğin de temel bir sorunu olarak varlığını devam ettirmektedir. Liseli gençliğin kendisine ve halkımıza yönelik uygulamalara karşı kitlesel eylemlerinin dağınıklığı, koordinasyonsuzluğu, kendiliğindenciliği örgütlenme çalışmasını en can alıcı bir görev olarak önümüze koymaktadır.

Liseli gençlik hareketinin ve genel olarak gençlik hareketinin örgütlenmesi söz konusu olduğunda kavranması gereken halka, komsomol tipi gençlik örgütlenmesidir. Liseli gençliğin politik ve akademik mücadelesinin tutarlı bir şekilde yükselmesi, mücadele ve örgütlenmesinin sürekliliği, gençlik hareketinin bütünlüğünün sağlanması ve merkezileşmesi, liseli gençlik içinde liseli sosyalist gençliğin örgütlenmesi olan komsomol örgütlenmesinin yaratılması ve bütünsel gençlik mücadelesinde insiyatif ve liderliğinin gerçekleşmesiyle mümkündür.

Liseli genç komünistler, örgütlenme çalışması yürüttükleri her okulda komsomol örgütlenmesini esas almalı, günlük siyasal çalışmalarını, akademik ve politik mücadele ve yönlendirme faaliyetlerini Kürdistan gençliğinin sosyalist örgütlenmesi olan komsomol örgütlenmesini gözeterek yapmalıdır. Ancak komsomol örgütlenmesi dar bir kadro çalışması olarak algılanmamalı.Öncü liseli gençlik akademik-demokratik haklar uğruna bir mücadeleyi de hedefleyerek geniş öğrenci kesimleri arasında sağlıklı bağlar kurarak tüm ilerici kesimleri kucaklayıp harekete geçirme yeteneğini kazanmalıdır. Akademik-demokratik mücadeleden politik mücadeleye, sportif faaliyetlerden kültürel etkinliklere kadar uzanan geniş bir yelpazeyi kapsayacak şekilde çalışma-

larını yaygınlaşmalıdır. Buna denk düşen daha gevşek yan örgütlenmeler yaratmayı hedeflemelidir.

Tüm örgütlenme ve mücadele biçimleri Kürdistan ulusal ve toplumsal devrim mücadelesine hizmet edecek tarzda örülmeli. Yaratılacak tüm örgütlenme biçimlerinin gelecek fırtınalara dayanıklı tarzda örülmesi zorunludur. Bu amaçla liseli gençliğin politik bilinç bakımından donanmış olması vazgeçilmez bir ihtiyaçtır.

Üniversite Gençliği

Türkiye ve Kürdistan devrimci mücadelesinin gelişmesinde ve bugünlere ulaşmasında üniversite gençliğinin büyük bir payı var. Öğrenci gençliğin bu çabasından ürken ve korkan burjuvazi, 12 Eylül faşist rejimi döneminde saldırılarını üniversiteler üzerinde yoğunlaştırdı. Öğrenci gençliği potansiyel suçlu, üniversiteleri "anarşi yuvası" olarak gördü. Yüksek öğrenim gençliğine ve üniversitelere dizginsizce saldırdı. Ülkemiz üniversite gençliğini düşman ilan ederek yurtsever anti-faşist öğrenci haraketini kan ve barutla ezdi. Yüksek öğrenim gençliğinin tüm kazanımlarını gaspetti. Üniversitelerin görece özerkliğini yok etti. Üniversitelerdeki tüm anti-faşist öğretim üyelerini tasfiye etti; üniversiteler kışlaya çevrildi; üniversitelerin tepesine YÖK denen ahtapot canavarını oturttu. Amaç, egemen güçlerin tutsağı, tek tip üniversite, tek tip öğrenci, tek tip bilim adamı oluşturmaktı.

Üniversitelerin kısmi yönetsel, mali ve bilimsel özerkliği tümüyle rafa kaldırılarak emir komuta zincirine bağlandı. Ders programları resmi ideolojiye bağlı olarak YÖK tarafından belirlendi. Üniversiteler, "Atatürk milliyetçiliğine bağlı", "Türk olmanın şeref ve mutluluğunu duyan" ırkçı, şoven, faşist öğrenciler yetiştirmenin aracı olarak biçimlendirildi. Öğretim üyeleri, bilim adamları bu görevle yükümlendirildi.

12 Eylül ve sonrası dönemde üniversitelere yönelik potilik baskı, ideolojik dayatma, iş güvencesinden yoksunluk, tek tip bilim adamı yaratma politikası bilimi de, bilim adamını da, üniversitelerin akademik karakterini ve kalitesini de yıkıma uğrattı.

TC, üniversitelere ve yüksek öğrenim gençliğine yönelik baskı ve şiddet politikasıyla gençliği daha fazla denetiminde tutamayacağını anlayınca üniversitelerde devrimci öğrencilere karşı terör odaklarını örgütlemeye girişti. Okullara öğrenci kimlikli polis ve kontrgerilla elemanları sokarak, öğrenci gençliğin mücadelesini engelleme yöntemlerine başvurdular. Diğer yandan ilerici öğrencilere karşı gerici, fanatik dinci öğrencileri kullanarak ilerici öğrencilerin üzerine saldırttılar. M.Şirin Tekin'in gericiler tarafından öldürülmesi bu olayın somut bir başlangıcını oluşturmaktadır.

Kürdistan'daki üniversitelerde gelişen Kürt öğrencilerin ulusal ve toplumsal mücadelesine karşı sistemli terör odakları örgütlendirilmekte. Buralarda öğrenci kimlikli polisten kontrgerillaya, gerici öğrencilerden hizbi-kontraya kadar yayılan bir geniş karşı devrimci terör odakları kullanılmaktadır. Bunlar hergün yeni cinayetler işlemekte.

Tüm bu karşı devrimci saldırılara rağmen üniversite gençliğinin mücadelesi 1980'lerin ortalarından sonra yeniden boy vererek gelişmeye başladı. "Özerk Demokratik Üniversite" şiarı etrafında gelişmeye başlayan öğrenci hareketi, öğrenci derneklerinin kurulması kazanımıyla boyutlandı. 1986-87 yıllarından sonra gündeme damgasını vuran üniversite gençliğinin mücadelesi çığ gibi büyüdü ve güçlendi. Ancak sağlıklı bir yaklaşım ve örgütlenme perspektifiyle üniversite gençliğine yaklaşılmadığından, bazı anlayışların üniversiteleri kendi arpalıkları olarak yada öğrencileri kadro devşirme alanları olarak görmesinden dolayı öğrenci gençliğin mücadelesi tıkandı, kitlesellikten uzaklaştı.

Bu yanlış yaklaşımlar sonucu gençliğin mücadelesi bölündü ve soluksuz kaldı. Öğrenci gençliğin, YÖK'ün kaldırılması uğruna yürüttüğü kavgasının zayıflaması sonucu YÖK kaldırılmadı. Siyasi iktidar öğrenci gençliğin mücadelesinin zayıfladığını da hesaplayarak YÖK'ü kaldırma eğiliminden vazgeçerek, YÖK yasasında bazı değişiklikler yapmakla yetindi.

Ülkemiz üniversite gençliği, Türkiye gençliğiyle omuz omuza vererek akademik demokratik talepler etrafında örgütlü ve güçlü bir mücadele geliştirmek göreviyle karşı karşıyadır. Örgütlü mücadelesiyle demokratik özerk üniversite yaratmayı mücadelesinin eksenlerinden birisi haline getirmelidir. Ayrıca üniversite gençliğinin birliğinin yaratılmasının, bir çok kazanımın anahtarı durumunda olduğu unutulmamalıdır.

Ülkemiz özgülünde sosyalist gençliğin örgütlenmesi olan komsomol örgütlenmesinin; üniversiteli gençliğin mücadelesinde ve örgütlenmesinde üstleneceği görevler yadsınamaz. TC'nin yasalarına güvensizlik temelinde yaratılacak olan Kürdistan komsomolu, Kürdistan gençliğinin üniversite örgütlenmesinde temel bir işlev görecektir.

Kürdistan sosyalist gençliği, üniversite gençliğinin ekonomik demokratik taleplerini gözeterek onlarla kucaklaşmayı ve bütünleşmeyi hedeflemeli; devrimci yurtsever gençlikle en sıkı bağlar kurmayı bir an olsun unutmamalıdır.

Ülkemizdeki kirli savaşa karşı, halkımız üzerindeki asimilasyon ve baskılara karşı sosyalist gençlik ve üniversite gençliği kavgada ısrarlı olmalıdır. Ulusumuzun kendisini yeniden kurma sürecine omuz vermeyi bir görev bilmelidir. Kürdistan'daki katliamlara karşı okul boykotları ve direnişleri örgütlenmelidir. Okullardaki günlük ilişkilerde Kürtçe konuşmayı, türkü söylemeyi ve hatta kimi zamanlar ve bir eylem biçimi olarak dersleri Kürtçe anlatmayı, sınavlardaki soruları Kürtçe yanıtlamayı kendisinin bir hakkı olarak görmeli ve yapmalıdır.

Bulunduğu tüm alanlarda, her türlü hakkını kullanmalı, meşru örgütlenmeler ve mücadele biçimleri yaratmalıdır. İçerisinde bulunduğu sessizliği yırtmalıdır. Kavga, ancak böyle önlememez bir konuma gelecektir. ■

ULUSAL SORUNA SOMUT VE TARİHSEL YAKLAŞIM (I)

S. Çiftyürek

Son yıllarda devrimci basında, hatta gerici basında da, sıkça bir deyim kullanılıyor : Tarihten ders çıkarmak. Bu çok genel bir doğrudur. Ancak yaşanmış tarihten dersler çıkarma adına, çoğu kez, dersler çıkarma yerine, tarihin mahkum edildiğine rastlanır. Burada önemli olan; çıkarılan derslerin geriye mi yoksa ileriye mi yönelik olduğudur. Başka bir ifadeyle, çıkarılan derslerin tarihi süreci ileriye götürüp-götürmediğidir.

Tarih bilgisi geriye bakışlıdır ve dolayısıyla çıkarılacak derslerde olabildiğince titiz olmak gerekiyor. Çünkü yaşanılmış tarihten dersler çıkarmaya yönelen kişi tarihi yaratan ile yargılayan arasında her zaman belli bir oranda varolan paradoksla yüzyüzedir. Tarihin yaratıcısı elbette insandır, toplumdur. Kitleler tarihlerini kendileri yaparlar, ancak kendi seçtikleri koşullarda ve de canları istedikleri gibi değil, içinde yaşadıkları koşullarda ve o süreçte bulabildikleri malzemeyle tarih yaparlar. Tarihi yaratanlar, O anın nesnelliğini yaşar. Tarihi yargılayan ise, istese de istemese de salt yargılayandır ve yargılarken (geçmiş tarihi eleştirirken) yargıladıklarının yaşadıkları ortamı yaşamadan (söz konusu olan tarihi yaratanların hangi koşullarda ve hangi somut malzemeyle tarih yarattıkları ancak en ilerisi, okuyarak öğrenilebilir ama yaşayanın duygularına sahip olamadan) yargılayan konumundadır. Bu nedenle tarihten ders çıkarma öznelliğe, keyfi yorum ve haksız eleştirilere olabildiğince açık bir alandır. Hassas olmak gerekir derken vurgu, sorunun bu niteliği üzerinedir.

Yaşanmış, geçmişte kalmış bütün tarihi süreçler, olaylar, olgular sonraki tarihi süreçte şu veya bu oranda insan bilinci tarafından yargılanıyorlar. Önemli olan tarihi ilerleten sonuçlar/dersler çıkarabilmektir. Materyalist tarih bilinci, SSCB ve Yugoslavya'nın fedaral yapısının dağılmasını eleştirel yaklaşımla değerlendirirken, ileriye/geleceğe yönelik dersler çıkarır. Tarihe idealist bakışın sahipleri ise, bu federal devletlerin "tarihin bir yanılgısı" olduğunu söyler ve ortadan kalkmasını "ilerleme" olarak görür. Şu yada bu biçim altında halkların birliği olgusu; ilkel toplum, kölelik, feodalizm gibi yaşanmış / aşılmış ve bir daha dönülmeyecek bir tarih değil, tüm insanlığın yaşayacağı bir tarihi süreçtir. ABD, bir biçimde bunu bugün yaşıyor. Batı Avrupa daha farklı bir biçimde buna yöneliyor. Ve hatta dünyanın önemli bir bölümü bunu bugünden yaşıyor. Bu nedenle SSCB ve Yugoslavya'nın yaşanmış fedaral cumhuriyetler yapısı değerlendirilirken ileriye, geleceğe yönelik dersler çıkarabilmek oldukça önemlidir.

Tüm temel çizgileriyle ulusal sorun, K.Bilget yoldaş tarafından uzun bir yazı dizisiyle tartışma gündemine getirildi. Bu tartışmaya başka yoldaşlar da katıldı. Öyleki; UKTH, örgütlenme, mücadele, iktidar vb. temel çizgileriyle sorun üzerinde tartışma, Newroz'un çıkışından beri devam ediyor.

Sorun tartışılıyor, tartışıyoruz. Elbette, yeni görüşler, perspektifler üretmeye ihtiyaç vardır. Bu hepimizin kabul ettiği genel bir ihtiyaçtır. Önemli olan, gerçekten yeni ve tarihsel süreci bir adım da olsa ileriye götürmeyi hedefleyen yeni görüşler, yaklaşımlar üretebilmektir. Yeni adına yazılanlar gerçekten yeni görüşler midir, değil midir? Yazıda bu soruya da yanıt getireceğim.

Bilget yoldaş "*Bu yazı, 1990'lara kadar ulusal sorunla ilgili savunduklarımın özeleştirisine ilk adımdır*" diyor. (Newroz sayı:2 Sf: 52) Özeleştiri beraberinde doğal olarak geçmişe yönelik eleştiriyi de taşıdı. Ve eleştiriler geçmiş görüşlerimizle sınırlı kalmayıp, ulusal sorunda Lenin, Stalin gibi Marksist önderler de payını aldı. Elbette eleştiriye ihtiyacımız vardır. Çünkü eleştiri sorumluluk demektir. İnsan, sorumluluğunu taşıdığı şeye ilişkin eleştiride bulunur veya özeleştirisini vererek kendini eleştirir. Ancak, eleştiri gerçeği yansıtıyorsa ve yeniye yönelik üretkense sorumlu/yapıcı eleştiri olur. Bizim ve herkesin sorumlu eleştiriye ihtiyacı vardır.

Kitleselleşmeyi hedefleyen her ortamda, farklı görüşlerin bulunması doğaldır. Yine, doğaldır ki, her bireyin kendi toplumsal deneyi, kendi ayırt edici algıları vardır. Bu gerçeklik, görüş, inanış ve değerlerde zengin bir çeşitliliğe yol açar. Bundandır ki biz komünistler "tekbencilik"e hayır diyoruz. Tekbenciliğin özü olan "ben varım ve dünya ancak benim duyumumdur" yaklaşımı yanlıştır. Fakat bir başka şeye daha ihtiyacımız vardır. Bu ihtiyaç, zengin görüş ve değerlerle özde çelişmeyen ideolojik birliktir. Daha da önemlisi, ortak politik yönelişler ve eylemde birliğin sağlanmasıdır.

Temel sorunlarda ideolojik birliği yaratabilmenin zemini ise; siyasetin nesnesi olan olgularının mümkün olduğunca doğru algılanmasından geçer. Üzerinde tartışma sürdürülen nesnel olgu/olguları olabildiğince gerçekçi, aslına uygun kavramaktan geçer. İşte o zaman farklı algılanışlar, farklı teorik soyutlamalara (farklı ideolojik çizgilere) varmaz ve bir ideolojik ayrılık değil, yaklaşım farklılığı düzeyinde kalır. Buna ulaşabilmek için, üzerinde tartışma sürdürdüğümüz yapı, toplum, devlet vb. olguları objektif olarak gözlemleyip,

verilerle açığa çıkarmak gerekiyor.

Bilmeyi (kavramayı) hedeflediğimiz nesneyi salt kabataslak düşüncede yeniden üretmekle yetinemeyiz. İnceleme ve tartışmaya konu yapılan olguyu, iç yasaları ve temel ilintileriyle birlikte kavramak durumundayız. Bu gereklilikten hareketle, yazı boyunca geçmişin (Kürt ve Türk halkları tarihinin) nesnel tanıkları olan belgelere uzun uzun yer vereceğim. Daha somut ve daha daraltılmış olarak, Kürdistan'da (esas olarak Kuzey Kürdistan'da) tarihi sürecin mümkün olduğunca kavranabilmesi için, bu tarihi süreci etkileyen fenomenleri irdelemeye çalışacağım. Geçmiş tarihi sürecin yanısıra ve esas olarak geçmişle-gelecek arasında köprü olan bugünkü süreci ve belli başlı olgularına ilişkin ayrıntı verileri sunacağım. Gerçekten, pratiği ya da olguları fikirlere göre değil, tersine fikirlerin oluşumunu maddi pratikten hareketle açıklayacaksak, bunu yapmak zorundayız.

Hem geçmiş hem de bugüne ilişkin geniş nesnel kanıtları (verileri) içerecek olan yazı, belliki salt politik irdeleme ve tutumla sınırlı olmayacak, belli bir araştırmayı da içerecektir. Hem geçmişe hem bugüne ilişkin ayrıntılı nesnel verileri sunmanın bir ihtiyaç olduğunu belirttik. Bu ihtiyaç, doğruları yarım söylememek için de gereklidir. Kürdistan'a ilişkin sorunun çözümüne yönelik görüş ve önerilerde, yarım söylenmiş doğrular çoktur. Doğruyu yarım söylememek gerekiyor ve N.Hikmet'in tabiriyle *"yarım söylenmiş doğrular yalanın yapamadığı kötülüğü yapabilir."*

I- KLASİK SÖMÜRGECİLİĞİN TARİHİNE KISA BİR BAKIŞ

Genelde, sömürge mi yoksa ilhak mı? tesbitleri tek başına bir anlam ifade etmezler. Fakat ülkemizdeki devrimci hareket, sömürge ve ilhak kavramını başlı başına farklı politik ve örgütsel yönelişlerle birlikte ve adeta özdeşmiş gibi yorumladılar. Sömürge tesbitini yapanlar, beraberinde ayrı örgütlenme ve bağımsız iktidarı hedefledi. İlhak tesbitini yapanlar birlikte örgütlenme ve birleşik iktidarı hedefledi. Bu ayrım yanlıştır. Ben sonuçlara ulaşırken, kavramlardan değil olgulardan hareket edeceğim. Önemli olan olguya verilecek ad değil, olgunun kendisinin derinlemesine kavranmasıdır ve siyasetin bunun üzerinde sürdürülmesidir.

Klasik sömürgecilikle K.Kürdistan'ın, Avrupalı sömürgecilerin sömürgeleriyle TC devletinin K. Kürdistan'la ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel ilişkilerinin sağlıklı bir kıyaslamasını yapabilmemiz için; klasik sömürgeciliğin doğuşu ve gelişiminin üzerinde durmak zorunlu olmuştur. Önce, klasik sömürgeciliğin oluşumunu ve farklı uygulamaları üzerinde duracağız, sonraki bölümlerde Türklere (Osmanlılarla) Kürtlerin ve TC ile Kürdistan'ın ilişkilerini irdeleyeceğiz.

A- Klasik Sömürgeciliğin Doğuşu ve Gelişimi

Sömürgeciliğin kökleri tarihin hayli derinliklerine kadar uzanır. Öyleki, insanlığın tarih öncesi döneminden sonra gelen ilk çağa (eski çağa) kadar uzanır.

İlk çağın ilk sömürgeci gücü Fenikeliler: M.Ö. III. yüzyıllarda Akdenizin doğusuna (Lübnan, Suriye kıyılarına) yerleşen ve kentler (Sayda, Sur vb.) kurarak yaşayan bir halk. Başlangıçta tarımla uğraşan bu halk, giderek denize, ticarete yönelmiştir. Fenikelilerin temel özellikleri denizci, tüccar ve sanatçı bir halk olmalarıydı. Doğudan kervanlarla gelen mallar limanlara iniyor, sonra gemilere yüklenip çeşitli Avrupa ve Akdeniz liman kentlerine götürülüyordu. Oralardan alınan mallar da daha çok doğuya gönderiliyordu. Fenikeliler ticaret amacıyla tüm Akdenizi dolaştılar ve gittikleri yerlerde ticari faaliyetlerini güvence altına alabilmek için de yeni yerleşim birimleri (koloniler) kurdular. Kolonileri kurarken kendilerinden daha geri bir uygarlık düzeyinde bulunan halka zor kullanmaktan çok, onlara bir takım ticari imtiyazlar tanıyarak, Marx'ın tabiriyle "saldırgan olmayan alışverişler yapar"ak kendilerine bağlama biçiminde barışçı bir yol izlediler. Bu yöntemlerle Fenikeliler, Sicilya, Girit, Sardinya ve Afrika'nın kuzeyinde bulunan Kartaca gibi yerlerde ticari koloniler kurdular.

Fenikelilerin yıkılmasından sonra eski bir kolonisi olan Kartaca ve Yunan siteleri (Atina, Sparta) Akdeniz'de egemenliği ele geçirdiler.

Kartacalılar ; Batı Akdeniz'deki tüm Fenike kolonilerine egemen oldular. Ve Alalia Deniz savaşında (M.Ö.535) Yunanlıları da yenerek Batı Akdeniz'in güçlü devleti oldular. Zamanla, İspanya, Sardinya vb. yerlerde koloniler kurdular. Kartaca denizcileri Cebelitarık Bogazını geçerek Afrika kıyılarına ve İngiliz adalarına kadar uzandılar Roma tarafından M.Ö. 146'da yıkılıp ortadan kaldırılıncaya kadar üstünlüklerini sürdürdüler.

Yunanlılar Akdeniz dışında, Anadolu kıyılarında ve Ege adalarında hatta Karadeniz'de koloniler kurdular. Yunan kentlerinde artan nüfusla birlikte cemaatin bir bölümünün ayrılarak yeni yeni yerleşim merkezleri (koloniler) kurmaları, o dönemde ticaretin yanısıra kolonilerin kurulmasında önemli bir nedendir. Atina ile Sparta kentleri arasında M.Ö. 5.yy'da patlak veren savaşların esas nedenlerinden birisi de kolonizasyon sorunlarıydı.

İlk çağın son sömürgeci gücü Romalılar oldu. Roma'nın kolonizasyon ve ilk fetih savaşlarına yönelmesinin nedenlerini irdeleyen K.Marx şunları belirtir :

"Roma kenti bir kez kurulup, çevresindeki toprak kentliler tarafından işlendikten sonra, cemaatin koşulları artık eskisinden çok farklıdır. Bütün bu cemaatlerin amacı, varlıklarını sürdürmektir. Yani, cemaati oluşturan bireyleri, birer mülk sahibi olarak yeniden-üretmek, yani bireyleri, aynı zamanda cemaat üyeleri arasındaki ilişkinin ve dolayısıyla cemaatin kendisinin temeli olan nesnel varoluş tarzı içerisinde yeniden üretmek. Ama bu yeniden-üretim aynı zamanda bir yeni üretim ve eski biçimin tahribi olmak zorundadır. Örneğin, her bireyin belli bir kaç dönüm toprağa sahip olması gerekiyorsa, kısa bir süre sonra nüfus artışı araya girecektir. Bunun dizginlenmesi için bu kez kolonizasyona gidilecek, bu da fetih savaşlarını zorunlu kılacaktır. Dolayısıyla köleler vb" (Grundrisse Sy: 555)

Romalılar, esas olarak askeri güçlerine dayanarak, Akdeniz, Yakındoğu, Kuzey Afrika, Batı Avrupa ve hatta Britanya adaları vb. geniş alanlarda egemenlik kurdular. Koloniler oluşturdular. Romalılarla birlikte veya manüfaktürle birlikte, sömürgecilik yeni boyutlar kazandı. Fenikelilerin esas olarak ticari amaçlı ve ba-

rışçıl sürdürdükleri kolonizasyon zamanla siyasi, askeri, kültürel boyutlar da kazandı. Yine K.Marx'ın tesbitiyle :

"*Eskiden uluslar birbirleriyle ilişkide bulunduklarında, aralarında yalnızca saldırgan olmayan alışverişler yaparlarken, manüfaktürle birlikte, başka başka uluslar, rekabet ilişkileri içine girdiler, savaşlar yoluyla, koruyucu gümrükler ve yasaklar yoluyla sürdürülen ticari bir savaşıma başladılar. Bundan böyle ticaretin siyasal bir anlamı vardır artık*" (K.Marx Alman İdeolojisi Sy:95)

Marx burada manüfaktürün yolaçtığı belli başlı sonuçlardan birisi üzerinde duruyor : Ticaretin siyasi nitelik kazanması... Elbette, Roma'nın ilk kuruluş yıllarında manüfaktür doğmamıştır. Ama, manüfaktürün ön koşulları olan yabancı halklarla ticaret, loncalarda ve tacirlerin elinde sermayenin birikimi, ticaretin genişlemesi yeni yeni oluşum halindeydi.

Roma (daha doğrusu Batı Roma) imparatorluğunun yıllardır devam eden barbarların saldırıları sonucu milattan sonra 476'da yıkılmasıyla (ki bu ilk çağın sonu kabul ediliyor) ortaçağın sonlarına kadar Avrupa ve Akdeniz çevresinde sömürgecilik hareketlerinde durulma görülür.

Yeniçağın Sömürgeciliği : Avrupa'da Rönesans'ın (aydınlanma çağı) yolunu açan, 1440'da matbaa makinesinin bulunması, Amerika kıtasının 1492'de keşfi ve İstanbul'un Türkler tarafından alınması şeklindeki gelişmeler aynı zamanda Ortaçağın sonu, Yeniçağın başlangıcı da sayılır.

Avrupa'da sömürgecilik yeniden ve esas olarak keşiflerin gerçekleştirilmesinden sonra başladı. Amerika'nın, Uzakdoğu'nun ve Afrika'nın keşfi, beraberinde ticareti ve sömürgeciliği de yoğunlaştırdı. Amerika'nın doğal kaynakları, eski uygarlıkların hazineleri, Afrika'nın madenleri, bitkisel ve hayvansal ürünleri vb. tüm bunların keşfi, o güne kadar görülmemiş düzeylerde yaygın ve hızlı bir sömürgeleştirme hareketlerini beraberinde getirdi. Yeni çağın ilk sömürgecileri Portekiz ve İspanyollar'dı. Bu iki devlet denizcilikte zamanın en ileri güçleriydiler.

Portekizliler, 1450 yıllarında Afrika'yı keşfettiler. Akdenizdeki korsanlıklarıyla yetinmeyen Portekiz denizcileri, Batı Afrika'nın tüm kıyılarını dolaştılar ve denize en yakın oturan halkları yağmaladılar. İlk başta,Gine, Kongo giderek Hindistan'ı sömürgeleştirdiler. Avrupa'ya köle taşıma başta olmak üzere, altın, fildişi ve baharat ticaretini sürdürüyorlardı.

İspanyollar, 1492'de K.Kolomb'un Amerika kıtasını keşfiyle önce, Küba'ya vardılar. 1519'da Azteklerin ülkesi olan Meksika'yı ve 1532'de İnka'ların ülkesi Peru'yu sömürgeleştirdiler.

Yerel kaynakların doğrudan doğruya yağmalanması biçiminde ortaya çıkan bu dönem sömürgeciliği, bir yandan Avrupa'ya büyük zenginlikler taşınırken, öte yandan tarihte görülmemiş boyutta yerli halkların soykırımı gibi kanlı sonuçlara da yol açtı.

Dönemin güçlü iki büyük sömürgeci gücü İspanya ile Portekiz rekabeti Papa'nın girişimiyle Tordesillas Antlaşması ile sonuçlandı ve sömürgeler paylaşıldı. Orta Amerika ile Güney Amerika'nın batısını İspanya, Güney Amerika'nın doğusunu (Brezilya'yı) ve Afrika, Hindistan, Endonezya ile Pasifik Okyanusu adalarını Portekizliler sömürgeleştirdi.

1- Zenci Köle Ticareti

Marx, Engels, Lenin başta olmak üzere tüm teorisyenlerin, sömürgecilik denilince esas üzerinde durdukları 19.yy sömürgeciliğidir. 19.yy sömürgeciliğine, yol açtığı sonuçlara ve bu dönem sömürciliğinde etkin olan İngiltere, Fransa, Hollanda'nın konumuna geçmeden evvel, tarihte oldukça önemli bir ekonomik kategori olan köle ticareti ve ilk sermaye birikimi üzerinde duracağız. Zira, bunlar az çok kavranmadan, 19.yy sömürgeciliği anlaşılamaz.

Önceleri, Afrika'nın kıyılarında sürdürülen köle avı, Amerika'nın keşfi ile büyük boyutlara ulaştı. Avrupalı işgalciler, Amerika'da önceleri yerli köleleri kullandılar. Ancak, daha ilkel komünal evreyi yaşayan yerlilerin şiddetli tepki gösterdiği köle düzeninin çok zorlukla uygulanması nedeniyle, Afrikalı köle ticareti başladı. 1518 yılında ilk kez bir İspanyol gemisiyle Amerika'ya getirilen Afrika köleleri, üçbuçuk yüzyıl sürecek olan köle ticaretinin başlangıcını oluşturdu.

Önce İspanyollar ve Portekizliler, devamla İngilizler ile Hollandalılar ve Fransızlar kurdukları sömürge imparatorluklarından yeterince faydalanabilmeleri için ucuz el emeğine ihtiyaçları vardı. Ucuz zenci köle emeği olmadan sömürgelerden şeker kamışı, kakao, pamuk, pirinç, kahve, çivit vb. elde edilemezdi. Bundandır ki ucuz el emeğine (kölelere) XVII.yy. başlarında duyulan ihtiyaç hızla arttı.

Kuzey ve Güney Amerika'ya getirilen zenci köle sayısı, XVII.yy.'da 1.5 milyona, XVIII.yy.'da ise 6.5 milyona ulaştı. Kuzeyin iklim koşulları beyazlar (Avrupalı sömürgeciler) için daha elverişliyken, Güney'in iklim koşulları beyazlar için kötüydü ve beyazlar da salgın hastalıklar sonucu kitlesel olarak ölüyordu. Örneğin Fransız Guyanası'nda salgın hastalıklardan ölen Fransız sayısı 100 binlerle ifade ediliyordu. Bu iklim koşulları, köleliğin kaldırılmasını savunan kuzeylilerle, kalmasında ısrar eden Güneyliler arasındaki çatışmanın nedenlerinden birini oluşturuyordu.

Zencilerin iklim koşullarına daha iyi uyum sağlaması, daha verimli ve daha ucuz çalışmaları nedeniyle, zenci köle ticareti giderek sistemleşti ve ünlü "üçgen trafiği"ni doğurdu.

- Avrupa'dan Afrika'ya yolculuk. Tacirler gemilerle rom, damıtılmış içkiler, demir çubuk, bakır, tencere, cam eşya götürürlerdi. Ayrıca, Afrika için özel yapılmış ve değişim bedeli bulunan kumaşlar da götürdüler. Nantes, la Rochetle, Marsilya, Londra, Lizbon, Kopenhaq vb. limanlardan yola çıkılırdı.

-Afrika'ya varan tacirler, yanlarında götürdükleri eşyaları, yerli kabile şeflerinin abanoz odunuyla (zenci kölelere bu ad verilmişti) değiş-tokuş ederlerdi.

-Tacirler yanlarına aldıkları zencileri, Antiller, Brezilya, Kuzey Amerika'daki İngiliz sömürgeleri, Meksika, Peru, Kolombiya, Venezuela vb. yerlere taşırlar; buralardaki zenci pazarlarında sağlam-hasta ayrımı yapmadan toptan satarlardı.

Afrika'da, köleleri toplamanın başlıca kaynağı savaştı. Bir kabile diğerine saldırır ve mağluplar köle olarak satılırdı. Ayrıca beyaz tacirler zencileri yakalamak için özel yöntemler de kullanırlardı. Zenci veya beyaz, müslüman veya hıristiyan aracılar, köleleri alıp kıyıya kadar götürürlerdi.

Köle ticaretinin başlama tarihi olan 1518 ile, köleliğin kaldırıldığı tarih olan 1863'e kadarki süreçte, zenci

kölelerin neler çektiğini anlatmaya ne gerek var ne de sayfalara sığdırılır. Burada zenciler üzerinde etkili olan belli başlı sonuçlar üzerinde durabiliriz.

– Aşağı yukarı 3.5 yüzyıl süren köle ticareti sürecinde 15 milyon civarında zenci köle kendi topraklarından zorla koparıldı. 2 milyon civarında yolculuk sırasında öldü.

– XIX yy ortalarında köleler yasal olarak özgürlüklerine kavuştular ve köle ticareti durdu. Ancak, siyah insanların hayat şartları (özellikle ABD'de) geçmişlerinin izlerini günümüze kadar taşıdı. Irk ayrımı, linç olayları, mekanda ve çalışma alanlarında beyazlarca aşağılanma vb. hala gündemde olan şeyler... Köleliğin kaldırılmasının asıl nedeni insani boyut değil, sermayenin "özgür" emek ihtiyacıdır.

–Sömürgeciliğin bir ürünü olan bugünkü beyaz ırkçılığı, fiilen, ABD ve Avrupa'da devam ediyor.

– Afrika'nın bugünkü geri kalışının altında yatan temel nedenlerden birisi köle ticaretidir.

Yukarda belirttiklerimiz köleliğin olumsuz yanlarıdır. Tarihte bu yön her zaman insanlık tarafından lanetlenecek ve bu süreçte ilk sermaye birikiminin derdinde bulunan burjuva tacirler köle ticaretiyle birlikte hep lanetleneceklerdir. Köleliğin bir başka yönü vardır ki, tarihin ilerletilmesinde olmazsa olmaz katkıları olmuştur. Bunu çarpıcı olarak, Marx ve Engels şöyle belirtiyor.

"Dolaysız kölelik, bugün bizim sanayiciliğimizin tıpkı makineler, kredi vb. gibi üzerinde döndüğü mildir. Kölelik olmasa pamuk olmaz, pamuk olmazsa, çağdaş sanayi olmaz. Köleler sömürgeleri değerlendirmiştir; sömürgeler dünya ticaretini yaratmıştır; dünya ticareti büyük çaplı makineli üretimin zorunlu şartıdır. Kölelik bu yüzden son derece önemli bir ekonomik kategoridir" (K.Marx, F. Engels, Felsefe ve Siyaset sy : 67)

ABD ve Avrupa'daki mevcut modern kapitalist-sanayii ve zenginliğinin, Zengin Kuzey-Fakir Güney'in ya da egemen Kuzey-Bağımlı Güney'in vb. temelinde yatan olgu köle ticaretidir. Denize hakimiyet, ticareti ve sömürgeciliği doğurmuştur; köleler, sömürgelerin tüm zenginliklerini Avrupalı sahibe sunmuştur; sömürgecilikte ticareti geliştiren en önemli olgulardan biri olmuştur. Ve tüm bunlar süreçte ilk sermaye birikimini sağladılar.

2- Sermayenin İlk Oluşumu :

Sermayenin doğuş aşamasında esas olarak para ve parasal servetten nasıl yola çıktığını yine Marx'tan aktaralım :

"Sermayenin doğuş anında paradan ve parasal servetten yola çıktığını ve bunun, sermaye kavramının bir ögesi olduğunu gördük... Sermaye oluşumu, o halde, kökeninde toprak mülkiyetine ya da loncaya değil (toprak kiracısı, eğer tarım ürünleri tüccarı olarak görülebilirse, bir ihtimaldir; loncada son tahlilde bir ihtimal olabilir) tüccar ve tefeci servetine dayanır. Ama bu servetin özgür emeği satın alabileceği koşullar, ancak emek kendi nesnel varoluş koşullarından tarihi süreçler içinde koparıldığı zaman oluşabilir."

"Sermayenin ilk oluşumu, salt parasal servet biçiminde hazır bulunan değerin, eski üretim tarzının tarihi çözülme süreci sayesinde, bir yandan emeğin nesnel koşullarını satın alabilmek bir yandan da özgürleşen işçilerden para karşılığı canlı emek mübadelesine girebilme imkanına kavuşmasından ibarettir." (K.Marx. Grundrisse sy. 573-6)

Avrupa'da orta-çağın sonlarından itibaren ticaretteki hızlı gelişme ve başka nedenlerle piyasa sistemi de güçlenmeye başladı. Artık eski üretim tarzı olarak kapalı-geleneksel toplum ilişkileri hızla çözülmeye başladı. Bu çözülüş beraberinde cemaatlerde de dağılmayı hızlandırdı. Eski üretim tarzının çözülmesini sağlayan esasta üç temel gelişme yaşandı. Bu üç gelişme aynı zamanda sermayenin ilk birikiminin de üç koşulu durumundadırlar.

Birincisi: Toprak mülkiyetinin olumsuzlanması. Her süreç gibi topraktaki özel mülkiyet, süreçte kendi karşıtını, kendini olumsuzlayan biçim olarak mülkiyetsizliği doğurdu. Bu, emekçi, nesnel üretim araçlarına sahip bulunanın karşısına "özgür" emeğin, salt emeğini satan bir birey olarak emekçinin çıktığı koşulların oluşumudur. Şöyle de denilebilir :

- Feodal beyin, gelişim süreci içinde toprak rantiyesine
- Toprak kiracısının giderek modern çiftçiye,
- Toprağa ait serf ve toprak kölesinin giderek "özgür" ücretli tarım işçisine dönüşümünü anlatan tarihi gelişim süreci budur.

İşte bu gelişim süreci toprakta bir yandan cemaati ve dolayısıyla eski üretim tarzını çözerken, aynı zamanda modern sanayinin oluşumunda da önemli bir basamak oluşturuyordu.

İkincisi: Üretim araçları üzerinde mülkiyetin oluşmasıdır. Bu gelişim, esas olarak "emeğin kentsel gelişimi ve zanaatkar emeği"ndeki farklılaşma sürecinde ortaya çıktı. Lonca'daki mülk edinmeyi belirleyen usta-kalfa ve çırak emeğindeki zenaat niteliği biçiminin yerine giderek mülk edinmeyi belirleyen üretim araçlarına sahip olma sürecini almasıdır. *"Kısaca, lonca korporasyon düzeninin, öznesi olan zanaatkar emeğini mülk sahibi olarak vazeden temel yapısı, üretim aracı-iş aleti üzerindeki mülkiyet ilişkisine indirgenme"*sidir. (K.Marx.Grundrisse sy.564) Görüldüğü gibi gelişme süreci, loncalardaki emeğin zanaatkar niteliğine dayanan usta, kalfa ve çırak ilişkisini parçalıyor, yerine üretim araçlarına sahip olup, onu mülk edinen, mülk edinmeyi artık esas olarak emeğin zanaatına bağlı olmadan sağlayan unsuru (burjuvaziyi) yaratıyor.

Üçüncüsü: Sermaye birikiminin oluşumu ve gelişimi için bir başka koşul "özgür" işçinin tarih sahnesinde yer almasıdır. Ne toprağı, ne de üretim aracı bulunmayan, salt günlük hayati ihtiyaçlarının mülkiyetine sahip ücretli işçidir. Bu ise, özünde serfliğin ve köleliğin olumsuzlanmasıdır.

Böylece, bir yanda eski üretim tarzı çözülüyor, diğer yandan hazır servet olarak sahiplenilen para (altın vb) emeğin nesnel koşulları olarak, toprak, hammadde, iş araçları, hayati ihtiyaç maddeleri vb. satın alan bir burjuva sınıf oluşuyordu.

Bu tarihi gelişim süreci içerisinde eski üretim tarzının yanı-sıra ortaya çıkan ve yavaş yavaş eski üretim tarzını parçalayan ve sermayenin ilk tarihi biçimlerinden birisi olarak manüfaktür ortaya çıktı. İlk ortaya çıktığında, manüfaktür halihazırda fabrika üretimi olarak büyük çaplı üretim değildi. Yine ilk olarak kara ve deniz ticaretinin uğrakları olan İtalya, İspanya kentlerinde ortaya çıkmalarına rağmen, manüfaktürün ilk esas yurdu kentler değil, kırlardır. Çünkü manüfaktür, başlangıçta zanaat ve tekniği en az gerektiren kırsal yan uğraş alanları olarak iplikçilik ve dokumacılığı ele

geçirmişti. Manüfaktür, hazır servet olarak paranın sermayeye dönüşmesinin tipik alanıydı aynı zamanda. Hazır servete (paraya) sahip olan *"tüccarın iplikçi ve dokumacıları kendi hesabına çalışmaya ikna edip, yan uğraşlarını baş uğraş haline getirmesi kendi egemenliğini garantilemesi örneğinde. Bundan bir sonraki adım onları evlerinden çıkarıp bir işverenin çatısı altında bir araya getirmektir."* (Grundrisse. sy.581)

Genel olarak üretim, özel olarak manüfaktür, Amerika ve Hindistan'ın deniz yoluyla keşfedilmesiyle ve ticaretteki hızlı gelişmeyle olağanüstü bir ilerleme gösterdi. Kaşifler yeni sömürgeleri buldu, yeni sömürgeler ticareti ve manüfaktürü geliştirdi, ticaret ve manüfaktür de sömürgeleri tam bir pazar olarak değerlendirdi.

Böylelikle manüfaktürün oluşmasında; keşifler, tüccarın elinde biriken sermaye ve loncaların parçalanmasıyla kısmen oluşan sermaye ve nihayet sömürgeler, tarihsel ön koşullarını oluşturdular.

Deniz yoluyla yeni kıtaların keşfi ve sömürgelerin kurulması, köle ticareti, ticaretin giderek uluslararası nitelik kazanması, ortaçağ feodalizmi döneminde ekonomik işlevini tamamıyla yitiren paranın tekrar (ve sermayenin ilk oluşumunda) devreye girmesi, manüfaktürün oluşumu ve süreçte loncalarda kalfalarla ustalar arasındaki ataerkil ilişkileri parçalayarak, yerine emek-sermaye arasındaki ilişkileri geçirmesi ve nihayet manüfaktürün artan dünya ticaretinin yarattığı olağanüstü meta üretimi talebiyle büyük çaplı üretime (büyük sanayi'e) ve kırlarda dev sanayi kentlerinin kurulmasına yol vermesi... Tüm bunlar karşılıklı birbirini etkileyen bir tarihsel zincirin birer halkaları durumundadırlar. Ekonomik olarak loncalardan manüfaktüre, manüfaktürden de modern sanayie geçildi.

Manüfaktür, başlangıçta (15.yy.'da) İtalya kentleri olarak, İstanbul ve Felemenk, İspanya/Barselona ve Hollanda kentlerinde boyverdiği sıralarda, İngiltere ve Fransa'daki manüfaktür oldukça cılız olup, üretimi iç pazarla sınırlıydı. Ancak, gerek deniz ticaretinin manüfaktürün gelişmesi üzerindeki etkisi ve gerek başka tarihi gelişme nedenleriyle birlikte 17.yy.'a gelindiğinde İngiltere, manüfaktürde büyük ilerleme kaydetti. İngiltere bu yüzyılda peşpeşe iki burjuva (1640-1688) devrimini gerçekleştirerek sanayinin ve dolayısıyla serbest rekabetin önündeki eski üretim yapısından ileri gelen engelleri önemli ölçüde kaldırdı. Böylelikle İngiltere giderek dünyada tam bir sömürge imparatorluğuna giden yolda, önemli rol oynayan ticaretini, dünya ticareti haline getirmiş oldu.

Başlangıçta kent ile kır arasında gerçekleşen iş bölümü, gelişmenin ikinci evresinde ticaret ile üretimin ayrışması ve üretimden kopuk bir tacirler sınıfının oluşmasıyla ikinci işbölümünün gerçekleşmesini doğurdu. Bunda, 17.yy.'ın ortalarında başlayan ve 18.yy. sonuna kadar devam eden evrede, ticaret-denizcilik-sömürgeler, köle emeği ve manüfaktür başlıca itici rol oynadılar. Ticaretin gelişerek bir dünya ticareti halini almasıyla büyük bir tüketiciler haline gelen sömürgelerin taleplerinin karşılanması ihtiyacı, manüfaktürün gelişimini kamçıladı. Ticaret, manüfaktürün ürünlerine pazar yarattı. Manüfaktür tacirlere meta sundu. Ve bu gelişmelerin toplamı, İngiltere odak olmak üzere, Avrupa'da büyük sanayinin doğuşunu, yani büyük çaplı makine (fabrika) üretimine ve serbest rekabete yol verdi. Bu gelişmeler beraberinde İngiltere, Fransa ve Hollanda'nın sömürge fetihlerini İspanya ve Portekiz aleyhine genişletmelerinin zeminini hazırladı. Yine Marx'ın belirlemesiyle:

"Ticaretin ve manüfaktürün bir tek ülkede, İngiltere'de toplaşması durumu, 17.yy.'da, kesintiye uğramadan gelişen biçimiyle bu ülke için yavaş yavaş göreli bir dünya pazarı yarattı ve bu nedenle daha önceki üretici güçlerin artık karşılayamayacakları bir İngiliz manüfaktür ürünleri talebine yolaçtı. Üretici güçlerin sınırlarını aşan bu talep, büyük sanayii -doğa güçlerinin sinai amaçlarla kullanılması, makineleşme ve en karmaşık iş bölümünü- yaratarak ortaçağdan bu yana mülkiyetin üçüncü dönemine yol açan dürtücü güç oldu. " (Alman İdeolojisi Sy. 99-100)

Artık bundan sonraki gelişim evresi, sanayi devriminin yolaçtığı büyük çaplı üretimdir, sermayenin özgürleşmesi olarak serbest rekabettir. Sermayenin özgürleşmesi diyoruz, çünkü gerçekte özgürleşen işçi/emek değil sermayenin kendisidir. Burjuvazinin İngiltere'de 1640-1688 ve Fransa'da 1789'da gerçekleştirdiği burjuva devrimleriyle başlıca hedefleri : Sermayenin biçimini ve onun savunucusu olarak üst yapıyı (kilise ve krallığı) tasfiye etmekti. Bu süreçte, burjuvazi, işçiyi /emeği biçimsel olarak yani en ilerisi çalışmama ya da patron seçebilme "özgürlüğü"ne kavuştururken, kendisini gerçek anlamda özgürleştirdi ve sermayenin serbest rekabetinin önündeki tüm engelleri kaldırdı. Serbest rekabet ile sermaye hem kendi kendisiyle (diğer bir sermaye ile) ilişkiye giriyor, hem de kendini reel olarak ifade ediyordu. Serbest rekabet evresinde öncelikle her ülke sınırları içerisindeki engeller olarak iç gümrük, devlet güdümü, lonca zorunlulukları; dünya genelinde ise, ticaret yasakları, korunma tedbirleri vb. kaldırıldı. Kısacası sermaye öncesi eski üretim aşamalarına özgü olan tüm sınırlar ve ayak bağları sökülüp atıldı. Artık serbest rekabetin önünde ne tek tek ülke sınırları içerisinde ne de dünya pazarında bir engel kalmamıştı.

Böylelikle tarihi gelişmeye makro düzeyde bakıldığında, söz konusu olan 16.yy.'da hazırlanmakta olan 18.yy.'da dev adımlarla gelişen-olgunlaşmaya doğru yürüyen burjuva toplumun müjdelenmesidir. Bu toplumun ekonomik temeli büyük sanayi, işleyişi ise serbest rekabettir.

3- İngiltere, Fransa, Hollanda Sömürgeciliği :

Sömürgecilik denilince, esas 19.yy.'da tüm boyutlarıyla ortaya çıkan ve kimi kalıcı sonuçlarıyla bugün de etkileri devam eden İngiltere, Fransa, Hollanda sömürgeciliği akla gelir diye belirtmiştik. Artık sömürgecilik, halklararası barışçıl ticari ilişkilerin ürünü olan karşılıklı ticari ilişkilerin veya korsanların kıyı kentlerinde oluşturdukları salt ticari kolonilerin çok ötesinde, burjuvazinin dünya üzerinde egemenlik kurmasının bir olgusu olarak gündeme sokulmuştur. Çünkü, 19.yy. geldiğinde, Portekiz ve İspanya sömürgeciliğinin artık gücünü kaybetmesine karşılık, Avrupa'da 16.yy.'ın sonlarından itibaren sanayi devriminin ilk adımlarının da etkisiyle İngiltere, Fransa, Hollanda sömürgecilik siyasetinde adeta atağa kalktı. Dünyadaki sömürgelerin Portekiz ile İspanya arasında paylaşılmasını kabul edemezlerdi ve de etmediler.

Bu üç yeni güç, sömürgecilik siyasetinde yeni uygulamalara da gittiler. Bu uygulamaların başında ekonomik kuruluşları kullanarak sömürgeleri ele geçirme

gelir. Ele geçirdikleri bazı yerleri sözleşme ile bir şirkete havale ettiler. Onlar, şirketleri koruyorlardı, şirketler de sömürgelerin sömürülmesinden elde edilen kârı ülkeye taşıyordu. Bu süreçte hakim olan sınıf burjuvazidir, sermayedir ve serbest rekabettir. Elbette sömürgeler de şu veya bu şirketin başrol oynaması doğaldır. Ayrıca dini misyoner aracılığıyla sömürge halkını hıristiyanlaştırmak, ana ülkedeki fazla nüfusun aktarılmasıyla da sömürgeleri nüfusça kalabalıklaştırmak, doğrudan veya dolaylı (özerklik vb) yönetimlerle sömürgeyi yönetmek.... Bu devletler, kimi yerlerde Portekiz ve İspanyolların başlangıçta yaptıkları gibi salt doğal kaynakların yağmalanması gibi yöntemleri de uyguladılar.

Daha somut olarak : Hollanda 1602'de Doğu Hindistan şirketi vasıtasıyla Portekiz'le ciddi rekabete girdi. Önce Sri Lanka ve Tayvan'ı ele geçirdi. Amerika ve Afrika'nın kimi yerlerinde koloniler kurdu. Hollanda buralarda, iklim vb. kimi olumsuz koşulların varlığı nedeniyle, yoğun bir nüfus aktarma yoluna gitmedi. Daha çok sömürgelerin doğal kaynaklarını yağmalamakla yetinip, kauçuk, baharat vb. maddeleri dünya piyasasına sürdüler.

İngilizler ve Fransızlar ise, ülkelerinin sınırlı olanaklarını yeni yeni topraklarla genişletmek, buralara yerleşerek (özellikle İngilizler) ve işleterek ekonomik yapılarını güçlendirecek ve sömürgelerden aktarılacak kaynaklarla anayurdun zenginleşmesini sağlamak hedeflerini, sömürgeleştirme hareketinde başa aldılar. Bundandır ki, İngiltere'nin Kuzey Amerika'da girişti̇ği sömürgeleştirme fetihleri büyük bir göç dalgasıyla (İngiltere'den Amerika'ya) birlikte yürütüldü. İngilizler yalnızca doğal ve bakir topraklardan yararlanmayı değil, İngiliz kültürünü yeni topraklara (sömürgelere) taşıyarak, derin ve kalıcı bir egemenlikle, dünya sömürge imparatorluğu'nu kurmayı amaçladılar.

Bu amaçlarla İngilizler, Kuzey Amerika, Avusturalya ve Yeni Zelanda'ya yerleştiler. Buralardaki ilk askeri işgali beyaz nüfusun yoğun göçüyle tamamladılar. Ayrıca da ekonomik olanaklarını artırmak için, Hindistan, Sri Lanka, Birmanya, Malezya ve Afrika'ya yöneldiler. Fransa da benzer amaçlarla Kuzey Amerika'da (Quebec) Afrika'da (Cezayir ve Senegal) Antil Denizi'nde (Martinik) ve Hindistan'da sömürgeler kurdu.

18.yy.'da İngiltere'nin yeryüzünün en güçlü denizci devleti durumuna gelmesi, Fransa'nın Kanada ve Hindistan'daki sömürgelerini kayıp etmesiyle sonuçlandı.

Sanayi devrimini arkasına alan İngiltere ve Fransa 19.yy. boyunca dünyayı sömürgeleştirme kavgasını sürdürdüler. Elbette süreçte, bu pay kapma kavgasına, Almanya, Japonya, İtalya, ABD, Rusya, Danimarka ve Belçika gibi sömürgeci devletler de katıldılar 19.yy. sonlarına gelindiğinde dünyadaki sömürgeler önemli ölçüde paylaşılmıştı.

Tablo 1'de görüldüğü gibi, İngiltere için, sömürge fetihlerinin arttığı dönem, 1860-1880 yılları arasındadır. Öyle ki sömürge topraklarını 2.5 milyon km^2'den 7.7 milyon km^2 çıkarır. Bu hızlı tırmanış tesadüfi değildir. Çünkü 1800'li yıllar, özellikle de 1840-60 yılları İngiltere için serbest rekabetin en yüksek düzeye ulaştığı yıllardır.

Tekel öncesi serbest rekabet döneminin gelişmesinin son sınırları 1860-1870 yılları dikkate alındığında, serbest rekabetten tekele (emperyalizme) geçişle birlikte dünyanın sömürgeleştirilmesi hareketinin emperyalizme nasıl da hız kazandırdığı kendiliğinden anlaşılır. Zaten 1876-1914 arasındaki 40 yıllık gibi kısa bir süre içerisinde (artık tamamiyle emperyalizm evresi) dünyada sömürgeleştirilecek tek bir karış toprak kalmamıştır. Artık bundan sonraki gelişme; mevcut paylaşılmış sömürgelerin emperyalist devletler arasındaki savaşlarla yeniden paylaşılması sürecidir.

1914 yılına gelindiğinde, emperyalist devletlerce, dünya sömürgelerinin nasıl karış karış paylaşıldığını, tablo 2 netçe ve rakamlarla bize göstermektedir. Çünkü bütün yeryüzünün yüzölçümü, 133.9 milyon km^2'dir. Bunun

BÜYÜK DEVLETLERİN SÖMÜRGELERİ
(YÜZÖLÇÜMÜ MİLYON KM^2, NÜFUSU MİLYON KİŞİ)

(Büyük Devletler)	Sömürgeler				Anayurt		Toplam	
	1876		1914		1914		1914	
	Km^2	Nüfus	Km^2	Nüfus	Km^2	Nüfus	Km^2	Nüfus
İngiltere	22,5	251,9	33,5	393,5	0,3	46,5	33,8	440
Rusya	17	15,9	17,4	33,2	5,4	136,2	22,8	169,4
Fransa	0,9	6	10,6	55,5	0,5	39,6	11,1	95,1
Almanya	–	–	2,9	12,3	0,5	64,9	3,4	77,2
Birleşik Devletler	–	–	0,3	9,7	9,4	97	9,7	106,7
Japonya	–	–	0,3	19,2	0,4	53	0,7	72,2
6Büyük Devletin Toplamı	*40,4*	*273,8*	*65*	*523,4*	*16,5*	*437.2*	*81,5*	*960,6*
Öteki ülkeler							9,9	45,3
Yarı-Sömürgeler (İran,Çin, Türkiye)							14,5	361,2
Öbür ülkelerin sömürgeleri (Belçika, Hollanda vb.)							28	289,9
Bütün yeryüzünün yüzölçümü ve nüfusu							*133,9*	*1,657*

Tablo No:2 , Kaynak: Emperyalizm, V.Lenin sy: 97

SÖMÜRGELER

Yıllar	İngiltere		Fransa		Almanya	
	Yüzöl çümü (milyon mil2)	Nüfus (milyon)	Yüzöl çümü (milyon mil2)	Nüfus (milyon)	Yüzöl çümü (milyon mil2)	Nüfus (milyon)
1851-1830	?	126,4	0,02	0,5	-	-
1860	2.5	145,1	0,2	3,4	-	-
1880	7,7	267,9	3,7	7,5	-	-
1899	9,3	309	0,7	56,4	1	14,7

Tablo No: 1 Kaynak: Emperyalizm, V.Lenin sy: 94

65+28=93 milyon km^2'si, 6 büyük sömürgeci devlet ile öbür sömürgeci (Belçika, İtalyan vb) devletler tarafından sömürgeleştirilmiştir. Bu toplam yeryüzünün %70 civarındadır.

– Geriye kalan 14.5 milyon km^2'si, İran, Çin, Türkiye (Osmanlı İmp.) gibi yarı-sömürgelere aittir. Yeryüzünün %10'u civarında.

– Altı büyük devlete ait olan anayurt toprakları ile öbür bağımsız ülkelerin anayurt topraklarının toplamı ise 165+9.9+ 26.4 milyon km^2'dir. Toplam yeryüzünün %20'si civarında. Kaldı ki, bu rakamın içerisinde, Portekiz, Arjantin gibi emperyalizme mali ve diplomatik yollarla bağımlı hale getirilen ülkelerin oranları çıkartılırsa 26.4 milyon km^2 den daha az bir toprak parçasında kurulu devletler, gerçekten bağımsız ve egemendir.

B- EMPERYALİZM VE KLASİK SÖMÜRGECİLİĞİN ÇÖKÜŞÜ

1900'lü yılların başında, artık kesin olarak serbest rekabet tekele yol vermiştir. Kapitalizm, gelişiminin bir üst aşaması olan emperyalizme dönüşmüştür. Serbest rekabet döneminin meta ihracının yerini esas olarak sermaye ihracı almıştır. Elbette emperyalizm aşamasında meta ihracı da devam ediyor. Hatta bugüne kadar devam eden bir işleyiş olarak; sermaye ihracı, beraberinde meta ihracını da kamçılıyor. Girdiği her yere peşi sıra meta ihracını da taşıyor. Çünkü her emperyalist ülke, borç verdiği ya da sermaye yatırımına yöneldiği ülkeye, kendisinden meta alımını şart koşması, bugün de genel bir uygulamadır.

Serbest rekabetin yol verdiği tekel, rekebeti ortadan kaldırmadı. Lenin'in tabiriyle tekel, rekabetin "yanında ve üstünde" yer alarak, rekabeti dünya çapında bir üst aşamaya sıçrattı. Rekabet ve çatışma, tekeller arasında ve dünya çapında devam ederek I. ve II. emperyalist paylaşım savaşlarıyla, yerel ve bölgesel savaşlarla günümüze kadar sürdürülmüştür.

Emperyalizmin dünyayı paylaşmasına paralel gelişen bir süreç olarak ulusal bağımsızlık kavgası da hızlandı. 1900'lü yılların başından itibaren anti-emperyalist ulusal bağımsızlık kavgasını hızlandıran belli başlı iki faktör etkili oldu.

– Emperyalizmin esas sermaye ihracı olduğunu belirttik. Sermaye ihracı, girdiği tüm sömergelerde ağır da olsa kapitalizmi geliştirdi. Sömürgelerdeki kapitalist gelişim hem genel olarak ulusal uyanışı kamçıladı hem de cılız da olsa, ulusal pazara sahip çıkan, bu bilinçle ulusal bayrağa sarılan bir ulusal burjuvazinin güçlenmesini de sağladı.

– Emperyalizme karşı bağımsızlık kavgasını hızlandıran ikinci önemli gelişme; I. emperyalist paylaşım savaşının ilerleyen yıllarında 1917 Ekim Sosyalist Devriminin Rusya'da Çarlığı yıkarak zafere ulaşmasıdır. Ekim Devriminin zaferiyle birlikte, Çarlık Rusya'sının ilhak ettiği Polonya, Finlandiya, Letonya, Estonya, Litvanya ulusal burjuvazinin öncülüğünde ayrılıp bağımsız ulusal devletlerini kurdular. Çarlık Rusyası'nın geriye kalan ilhak ve sömürgeleri olarak Gürcistan, Ermenistan, Ukrayna, Azerbaycan ve Orta Asya'daki Türk halkları, Rusya ile birlikte SSCB'yi oluşturdular. Federasyon yapısı içerisinde hem ulusal devletlerini kurdular, hem de sınıfsal kurtuluşun (sosyalizm) inşasına yöneldiler.

Ekim Devriminin zaferi ile ayrılarak, ya da federasyon yapısı içerisinde kalarak, halkların kendi kaderini tayin etmesiyle ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı (UKKTH) uğrunda anti-emperyalist mücadeleler hızla gelişti. Emperyalizme karşı ulusal bağımsızlık için baş-

Tablo No 3

Asya devletleri			
Bağımsız devletler	yüzölçümü(km2)	başkent	bağımsızlık
1 Afganistan	650 000	Kabil	1921
2 Bahreyn	552	Manama	1971
3 Bangladeş	142 776	Dakka	1971
4 Birl. Arap Emirlikleri	83 600	Dibay	1971
5 Birmanya	678 000	Rangun	1948
6 Bhutan	50 000	Puneka veThimpy	
7 Çin	9 780 000	Pekin	
8 Filipinler	300 000	Kuezon	1946
9 Hindistan	3 266 000	Yeni Delhi	1947
10 Irak	434 000	Bağdat	1932
11 İndonezya (2)	1 90 000	Cakarta	1949
12 İran	1 648 000	Tahran	
13 Israil	21 000	Kudüs	1948
14 Japonya	369 000	Tokyo	
15 Kamboçya	180 000	Phonom-Penh	1953
16 Katar	22 014	Duha	1971
17 Kıbrıs	9 251	Lefkoşe	1960
18 Kore (Güney)	98 400	Seul	1948
19 Kore (Kuzey)	120 500	Pyong-Yang	1948
20 Kuveyt	16 000	Kuveyt	1961
21 Laos	236 000	Vietian	1953
22 Lübnan	10 400	Beyrut	1944
23 Malaysiya	333 676	Kualalumpur	1963
24 Maldiö	300 000	Mal	1965
25 Moğolistan	1 583 000	Ulan-Batur	1921
26 Nepal	110 753	Katmandu	
27 Pakistan	803 900	İslamabat	1947
28 Singapur	581	Singapur	1965
29 Sri Lanka (Seylan)	65 610	Kolombo	1948
30 S.S.C.B. (3)	16 830 000	Moskova	
31 Suriye	184 480	Şam	1946
32 Suudi Arabistan	1 750 000	Riyad	1932
33 Tayland	514 000	Bangkok	
34 Tayvan	36 000	Taypah	1951
35 Türkiye 3	750 000	Ankara	
36 Umman	212 457	Maskat	
37 Ürdün	96 622	Amman	1946
38 Vietnam	334 000	Hanol	1976
39 Yemen Arap Cum.	195 000	Sana	1962
40 Yemen Dem. H. Cum.	287 700	El-Şaab	1967
Bağımlı ülkeler		Bağımlı olduğu	devlet
41 Brunei	5765	Bandat Seri Bagavan	İngiltere
42 Hong Kong	1034	Victoria	İngiltere
43 Timor	14 925	Dili	İndonezya

1. Yalnız XX.yyın başlangıcında bağımsız olmayan ülkeler için
2. Yeni Gine Adası'nın İndonezya'ya ait olup Okyonusya'ya giren kesimi hariç
3. Yalnız Asya'ya giren toprak ve nüfus

Kaynak Meydan Larausse Gençlik Ansiklopedisi sf. 134

kaldıran halklar artık sağlam bir müttefiğe (SSCB'ye) dayanıyorlardı. SSCB'nin varlığı ve politikaları; ulusal bağımsızlık hareketlerinin ulusal olduğu kadar sınıfsal kurtuluşu hedeflemelerinde hayli etkili oldu. Ayrıca 1920'de Bakü'de, büyük çoğunluğunu Asya halklarından gelen 2000 civarında delegenin katılımıyla gerçekleşen Doğu Halkları Kurultayı ve Kurultayın aldığı karar ve yönelişler emperyalizme karşı ulusal bağımsızlık mücadelelerinin gelişmesinde hayli etkili oldu.

Bu ve benzer gelişmelerin etkisiyle ulusal bağımsızlık kavgası kanlı-kavgalı gelişti ve özellikle Asya'da bir çok sömürge bağımsızlığını elde etti. Araya giren II. emperyalist paylaşım savaşı ve bu savaşta SSCB'nin öncülüğünde sosyalizmin güçlenerek çıkması, Doğu Avrupa'daki sosyalist iktidarlarla sosyalizmin emperyalizme karşı bir sistem (Sosyalist Blok) olarak çıkması; ulusal bağımsızlık mücadelelerini adeta ateşledi. Anti emperyalist ve sınıf içeriği güçlendirdi. Ulusal bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm hedefi neredeyse, tüm bağımsızlık hareketlerinde bayraklaştı. II.Dünya savaşından sonra, ulusal bağımsızlık uğrunda kavganın yükseldiği kıta artık Afrika'dır.

Tablo No 3'te görüldüğü gibi Asya'da :

1920-50 yıllarında 16 bağımsız devlet kurulmuştur.
1951 - 60 " 4 " " "
1961 - 70 " 6 " " "
1971 - 80 " 5 " " "

(Not: Tabloda geriye kalan 9 devlet -Çin, SSCB, Japonya, Türkiye, İran vb- ise sömürge olmayan bağımsız devletlerdir.)

Görüldüğü gibi Asya'daki ulusal bağımsızlık esas olarak 1920-1950 arasında yükseliyor ve 16 bağımsız devletin kurulmasına yol veriyor. Asya'nın 1920-50 yılları arasında önemli oranda yol katetmesinin nedenlerinden birisi yanı-başında SSCB'nin kurulması ve aktif desteğini almasıdır. Ayrıca Asya, Afrika veya Okyanus Adalarına göre, tarihte büyük uygarlıklara sahne olmuş, devlet kurma gelenekleri ve ulusal bilinç yönünden güçlü halkları barındırıyordu.

Afrika'da ise tablo No 4'de görüldüğü gibi:

1910 - 1959 yıllarında 7 bağımsız devlet kurulmuş
1960 - 1970 " 34 " " "
1971 - 1980 " 9 " " "
1981 - 1990 " 1 " " "

Afrika'da ulusal uyanış ve zafere ulaşma esas olarak 1960-1970 yılları arasında gerçekleşmiştir. Öyleki bu 10 yıllık sürede 34 gibi, rekor denilebilecek sayıda bağımsız ulusal devlet kurulmuştur. Kısacası Afrika'nın sömürgecilikten %70 civarında kurtuluşu, 1960 - 1970 yılları arasında gerçekleşiyor. Bu yıllar klasik sömürgecilik sisteminin de dünyada çöktüğü yıllardır aynı zamanda. Afrika'da ulusal başkaldırı geç başlıyor ama, başlayınca da neredeyse toptan kurtuluşu gerçekleştiriyor. Bu durumun başlıca nedenleri olarak:

Birincisi: Daha önce zenci köle ticareti irdelenirken gördüğümüz gibi, sömürgeciliğin Afrika'daki tahribatı Asya'ya göre çok yönlü ve derindir. Afrika kendisini geç toparlayabiliyor.

İkincisi: Asya'ya göre SSCB'nin etkisi bir çok nedenle hem zayıf kalıyor hem de etkisi ancak 1950'lerden sonra hisssediliyor. 1950'lerden sonra hem sosyalist blokun oluşumu hem Küba gibi militan destek veren sosyalist ülkelerin varlığı 1960'lı yıllarda etkili olabiliyor.

Üçüncüsü: Emperyalizmin mali sermayenin gücü

Tablo No 4 (kaynak a.g.e. s. 31)

Afrika devletleri			
Bağımsız devletler	yüzölçümü(km2)	başkent	bağımsızlık
1 Afar ve İssa	21 700	Cibuti	1977
2 Angola	1 247 000	Luanda	1975
3 Batı Sahra	266 000	El Ayun	1975
4Benin (Dahomey)	115 800	Porto Novo	1960
5 Botsvana	570 000	Gaborone	1966
6 Burundi	28 000	Bujumbara	1962
7 Cezayir	2 376 391	Cezayir	1962
8 Çat	1 284 000	Ncamena	1960
9 Ekvator Ginesi	28 051	Malabo	1968
10 Etyopya	1 237 000	Addis-Abeba	Milat
11 Fas	447 000	Rabat	1956
12 Fildişi Kıyısı	322 500	Abican	1960
13 Gabon	267 000	Libreville	1960
14 Gambiya	9 301	Banjul	1965
15 Gana	240 000	Akra	1957
16 Gine	250 00	Konakri	1958
17 Gine-Bissau	36 125	Bissau	1974
18 Güney Afrika	1 221 000	Kap ve Pretoria	1910
19 Kamerun	474 000	Yaunde	1960
20 Kenya	583 000	Nairobi	1963
21 Komor	1 776	Moroni	1975
22 Kongo	342 000	Brazzaville	1960
23 Lesotho	30 343	Maseru	1966
24 Liberya	111 370	Monrovia	1847
25 Libya	1 759 500	Trablus	1951
26 Madagaskar	587 000	Tananariv	1960
27 Malavi	127 368	Zomba	1964
28 Mali	1 204 000	Bamako	1960
29 Maurtius Adası	1 865	Port-Louis	1968
30 Mısır	1 000 000	Kahire	1922
31 Moritanya	1 080 000	Nuakcot	1960
32 Mozambik	785 000	Maputo	1975
33 Nambiya	822 876	Windhoek	1990
34 Nijer	1 188 794	Niamey	1960
35 Nijeryacum.	924 000	Lagos	1960
36 Orta Afrika	617 000	Bangul	1960
37 Rodezya	389 362	Sallsbury	1965
38 Ruanda	26 338	Kigali	1962
39 Sao Tome ve Prensip	964	Sao Tome	1975
40 Senegal	197 161	Dakar	1960
41 Seyşel	277	Victoria	1976
42 Slerra Leone	72 323	Freetown	1961
43 Somali	637 660	Mogadişu	1960
44 Sudan	2 506 000	Hartum	1956
45 Svaziland	17 363	Mbabane	1968
46 Tanzanya	939 702	Dodoma	1964
47 Togo	56 600	Lome	1960
48 Tunus	155 830	Tunus	1956
49 Uganda	243 410	Kampala	1962
50 Yeşilburun	4 032	Praia	1975
51 Yukarı Viota	274 122	Uagadugu	1960
52 Zaire	2 345 000	Kinşasa	1960
53 Zambiya	746 253	Lusaka	1964
Bağımlı ülkeler		Bağımlı olduğu	devlet
54 Mayot	374	Dzavdzi	Fransa
55 Reunlon	2 511	Saint-Denis	Fransa
56 Saint- Helena	122	Jomestown	İngiltere

Tablo No 5

Amerika devletleri			
Bağımsız devletler	yüzölçümü(km2)	başkent	bağımsızlık
1 ABD	9 385 000	Washington	1783
2 Arjantin	2 780 000	Buenos Aires	1816
3 Bahama	11 405	Nassau	1973
4 Barbados	430	Bridgetown	1966
5 Bolivya	1 096 600	La Paz	1825
6 Brezilya	8 512 000	Brasilla	1822
7 Dominlik	48 400	Saint-Domingo	1844
8 Ekvador	270 610	Qulto	1833-1830
9 Guatemala	108 889	Guatemala	1821
10 Guyana	215 000	Gergetown	1866
11 Haiti	27 750	Port-su-Prince	1804
12 Honduras	112 088	Tegucigalpa	1822
13 Jamika	11 421	Kingston	1962
14 Kanada	9 960 000	Ottowa	1931
15 Kolombiya	1 138 000	Bogota	1819
16 Kosta Rika	51 000	San Jose	1821
17 Küba	114 524	Havana	1898
18 Meksika	1 970 000	Mexico	1821
19 Nikeragua	148 000	Managua	1821
20 Panama	75 000	Panama	1903
21 Paragua	407 000	Asuncion	1811
22 Peru	1 285 00	Lima	1821
23 Salvador	21 393	San Salvador	1821
24 Surinam	142 822	Paramaribo	1975
25 Şili	741 822	Santiago	1818
26 Trinidad ve Tabogo	4 828	Port of Spain	1962
27 Uruguay	186 926	Montvideo	1928
28 Venezuela	912 050	Caracas	1811
Başlıca bağımlı ülkeler			bağımlı olduğu devlet
29 Belize veya İngiliz Hondurası	22 965	Belmopan	İngiltere
30 Fransız	91 000	Cayenne	Fransa
31 Grönland	2 175 000	Godthaab	Danimarka
32 Porto Riko	8 897	San Wuan	ABD

Kaynak a.g.e. S.73

sayesinde yeni sömürgecilik temelindeki bağımlılığı esas yöneliş olarak belirlemesi. Böylelikle günümüzdeki siyasal bağımsızlığa karşın ekonomik olarak kendine bağlayabilme olanaklarının artması, ulusal kavganın dev boyutlara ulaşması, inatçı ve kanlı sonuçlarıyla sürdürülmesi vb.leriyle birleşince; İngiliz, Fransız, Portekiz sömürgecileri bu deniz aşırı sömürgelerde fazla direnmeden ve de direnemeden siyasal bağımsızlığı tanımak durumunda kalmaları.

Afrika'daki bu durumu ilerde Kürdistan ulusal kurtuluş mücadelesinin son 100 yıldır aralıksız sürmesine karşılık neden başarıya ulaşamadığını irdelerken tekrar ele alacağız.

Afrika'da ulusal kurtuluş esas olarak 1960-70 yılları arasında gerçekleşiyor. Geriye kalan 9 ülke de 1980'e kadar bağımsızlığına kavuşuyor. Afrika sömürgeci bağımlılıktan kurtuluyor. Peki Afrika gerçekte kurtuluyor mu? Emperyalizme bağımlılıktan kurtuluyor mu? Hayır! Afrika bugün de ezici çoğunluğuyla iliklerine kadar, ekonomik olduğu kadar politik ve diplomatik olarak da emperyalizme bağlı. Afrika'yı asıl kurtuluş, sınıfsal kurtuluş bekliyor.

Amerika kıtasında durum diğer kıtalardan bir çok yönüyle oldukça farklıdır. Kıta esas olarak 1800'li yılların ilk yarısında ulusal bağımsızlığını elde ediyor. Yani 1840'lara kadar, kıtada tayin edici durumunda bulunan 20 devlet bağımsızlığını kazanıyor. İlk bağımsızlığını elde eden ABD. Onüç İngiliz kolonisi birlikte ve uzun süren mücadeleler sonucunda 1783'de bağımsızlığı elde ediyorlar ve ABD kuruluyor.

Amerika kıtasının Afrika ve Asya kıtasına oranla 100 yıl önce siyasal bağımsızlığına kavuşabilmesinin bir çok nedeni üzerinde durulabilir.

Amerika'yı istila edip oraya yoğun olarak yerleşen, sömürgeci İngiliz, Fransız, İspanyol, Portekizli göçmen halk sürecin belli bir aşamasında anayurtlarına karşı bağımsızlık mücadelesine yönelmişlerdir. Özetle Avrupalılar, Avrupalılara karşı bağımsızlık mücadelesi verdiler. Avrupalı diyoruz çünkü, Kuzey Amerika'da yerli (Kızılderili denilen) halk neredeyse tamamıyla kıyıma uğratıldı. Burada halkı tamamıyla beyaz (İngiliz, Fransız, İtalyan, Alman, Rus, İrlanda vb) larla, köle ticaretiyle taşınan zenciler oluşturuyordu. Kanada'da da durum tamamıyla ABD benzeridir. Güney Amerika'da durum biraz farklıdır. Her ne kadar İnka-Aztek vb yerli uygarlıklar (devletler) yıkılmış ise de, yerli halkın hem devlet düzeyinde daha örgütlenebilmiş olmaları hem de nüfus bakımından epey kalabalık oluşları ve hem de İspanyol, Portekiz göçmenlerinin sayısal azlığı nedenleriyle süreçte melez bir halk oluşmuştur.

Amerika kıtasının bu nüfus yapısından dolayı; beyaz ve melez halkın, Avrupa'dan taşıdığı kültürel düzeyi ve örgütlenme bilinci yüksektir, devlet kurma gelenekleri eskilere dayanır. Bu vb. nedenlerle Amerika'da ulusal bağımsızlık erken boy verir. Ayrıca, Avrupalı sömürgeciler, kendi kökenlerinden insanların başını çektiği bağımsızlık hareketine karşı Afrika ve Asya'ya oranla daha toleranslıdırlar. Sonuç, Amerika kıtasını önce işgal edip sömürgeleştiren Avrupalılar, ya da sömürgeleştirmede ana kitleyi oluşturan beyaz halk, bizzat kendi eski devletlerine (İngiltere, Fransa, İspanya, Portekiz vb'ne) karşı ulusal bağımsızlık bayrağını kaldırırlar.

1- Klasik Sömürgeciliğin Yolaçtığı Sonuçlar

Klasik sömürgecilik (bir kaç ülkenin dışında) sistem olarak 1960'lı yılların sonlarında çöktü. Asya ve önemlisi Afrika kurtuldu. Ulusal bağımsızlığını kazanan yeni halklarla birlikte bugün dünyada toplam devlet sayısı 170'i aştı. Peki Asya, Afrika veya dünün sömürgeleri, ilhakları, gerçekten kurtuldu mu? Hayır! Biçimsel olarak bağımsız devlet olan, toplam devletlerin %70'i halen emperyalizme bağımlı ve halen sömürülüyor. Değişen şu; halklar görünürde de olsa siyasal bağımsızlıklarını kazandılar, (ki buda önemlidir) ve sömürü bir biçim değiştirdi, ama özü itibariyle Afrika'nın, Asya'nın, Amerika'nın (Güneyin) emperyalizm tarafından sömürülmesi devam ediyor. Dolayısıyla gerçekte, Asya, Afrika kurtulmadı ve gerçek kurtuluş olan sınıfsal kurtuluş hala belirleyici olarak dünya halklarının önündeki temel hedeftir.

Klasik sömürgecilik çöktü, ancak, arkasından ekonomik, siyasi, kültürel, sosyal olarak derin sonuçlar ya-

Avrupalı sömürgeci devletlerin sömürgelerinde yolaçtıkları sonuçlardan bazıları

AMERİKA

Devletin Adı	Resmi Dili	Dini	Varsa Genel Vali	Varsa üyesi bulunduğu topluluk
ABD	İngilizce	Protestanlık	–	–
Arjantin	İspanyolca	Katoliklik	–	–
Bahama	İngilizce	Protestanlık	İngiliz G. Val.	İ.M.T.
Barbados	İngilizce	"	İngiliz G. Val.	İ.M.T.
Brezilya	Portekizce	Katoliklik	–	–
Bolivya	İspanyolca	Katoliklik	–	–
Dominik Cum.	"	"	–	–
Ekvator	"	"	–	–
Guatemala	"	"	–	–
Guyana	İngilizce	Protestanlık Hinduculuk	–	İ.M.T.
Haiti	Fransızca	Katoliklik	–	–
Honduras	İspanyolca	"	–	–
Jamaika	İngilizce	Hıristiyanlık	İngiliz G.Val	İ.M.T.
Kanada	İngilizce Frz.	Katoliklik Protestanlık	"	İ.M.T.
Kolombiya	İspanyolca	Katoliklik	–	–
Kosta Rika	"	"	–	–
Küba	"	–	–	–
Meksika Bir. Devletleri	"	Katoliklik	–	–
Nikaragua	"	"		–
Panama	"	"	–	–
Paraguay	"	"	–	–
Peru	İspanyolca Keçuaca	"	–	–
Salvador	İspanyolca	"	–	–
Surinam	Hollandaca	Hinduculuk Katoliklik	–	–
Şili	İspanyolca	Katoliklik	–	–
Trinida ve Tobago	İngilizce	Katoliklik Protestanlık	– –	–
Uruguay	İspanyolca	Katoliklik	–	–
Venezuela	İspanyolca	"	–	–
Belize	İngilizce		İngiliz G. Val.	–
SaintChristopher ve Nevis	İngilizce	"	"	–
Angituada ve Barbuda	"	Protestanlık "	"	–
Dominika	"		–	–
Saint Lucia veya SantaLucia	"	Katoliklik "	İngiliz G.Val.	–
Grenada	"	"	"	–
Saint Vincent ve Grenadinler	"	Protestanlık	İngiliz G.Val.	–

Kaynak Memo Larousse Cilt 2

rattı, kalıcı izler bıraktı. Bu sonuçlardan bazıları:

- Amerika ve Afrika başta üzere eski uygarlıklar, barbarlara özgü yöntemlerle yakılıp, yıkılarak ortadan kaldırıldı. Bu uygarlıkların tarihi birikimlerinin insanlığa maledilmesi önemli oranda engellenmiş oldu..

- Tarihe insanlığın yüz karası olarak geçen zenci köle ticaretiyle, altın vb. değerli maden kaynaklarının yağmalanmasıyla (bu yağmalanma biçim değiştirerek bugün de devam ediyor) Afrika'nın, Asya'nın bugünkü açlığının, yoksulluğunun tohumları dünden atılmış oldu.

- Zengin ve egemen Kuzey, fakir ve bağımlı Güney'in temellerinde, sömürgeci siyasetin vazgeçilmez bir yeri vardır. Zengin kuzeyin bugünkü zenginliğinin temelinde yatan sömürgeci Avrupalı'ların, sömürgelerden anayurda aktardıkları kaynaklar yatmaktadır. Hatta bugün bile:

Yeryüzünde 2 milyar insan mutlak yoksulluk sınırının altında yaşıyorsa...

Yeryüzünde 2,5 milyar insan enerji maddesi olarak hala odun, tezek vb. kullanıyorsa...

Yeryüzünde 150 milyon çocuk çok kötü besleniyorsa... Bunların temelleri yine bir yanıyla sömürgeci siyasete dayanır.

Dünya halklarının manevi değerlerinin tahribi ve bu alanda geri kalışlarının, tersinden de Avrupa'nın dünya üzerinde bugünde devam eden dil, din ve kültür hegemonyasının temelleri klasik sömürgecilikle atılmış oldu.

Bu belirttiğimiz şıkkın üzerinde daha somut ve ayrıntılı verilerle durmak gerekiyor. Aşağıda peşpeşe sunduğumuz 6,7,8,9 no'lu tablolardaki veriler, Avrupa'lı sömürgecilerin sömürgelerinde yarattıkları sonuçlar bakımından ibret vericidir. Sonuçlar elbette, tablo'larda verilen 4 kalemden ibaret değildir. Sonuçların bir kısmına yukarıda değindik. Ayrıca tablo'lara aldığımız 4 ayrı sonuç; hem Avrupa'nın sömürgelerde bıraktıkları sonuçların derinliklerinin resmini daha net sunmaları, hem de tablo'larda veri olarak daha kolay algınabildikleri için alınmıştır.

-Rakamların, verilerin gerçekleri yansıtmaları bakımından dili vardır, konuşurlar adeta. Yukardaki veriler Avrupa'lı sömürgecilerin dil, din ve genel olarak kültürel bakımdan nasıl da tahripkâr, yokedici sonuçlar yarattıkları yönünden ibret vericidirler. Bu bakımdan en çok etkilenen sırasıyla, Polonezya (Okyanus), Amerika ve Afrika'dır. Asya sıralamada en az etkilenendir.

Avrupalı sömürgeci devletlerin sömürgelerinde yolaçtıkları sonuçlardan bazıları

AFRİKA

Tablo No 7

Devletin Adı	Resmi Dili	Dini	Varsa G. Vali	üyesi bulunduğu topluluk
Angola	Portekizce	Katoliklik	–	–
Benin	Fransızca	Katoliklik Animist	–	–
Botsvana	İngilizce	Protestanlık Animist		
Burundi	Fransızca ve Kirurdi Dili	Katoliklik	–	I.M.T.
Cibuti	Fransızca	İslamiyet	–	–
Çat	Fransızca	İslamiyet Animist	–	–
Ekvator Ginesi	İspanyolca	Katoliklik	–	–
Etyopya	Amharca	HıristiyanlıkİslamiyetAnimist	–	–
Fildişi Kıyısı	Fransızca	İslamiyet, Katoliklik Animist inançlar	–	–
Gabon	Fransızca	Katoliklik	–	–
Gambiya	İngilizce.	İslamiyet	–	–
Gana	"	Protestanlık katoliklik islamiyet	–	–
Gine	Fransızca	İslamiyet	–	–
Gine Bissau	Portekizce	Animist inançlar	–	
Güney Afrika	Afrikanca İngilizce	Protastanlık	–	–
Kamerun	İngilizce ve Fransızca	KatoliklikProtestanlık Animist inançlar	–	–
Kenya	İngilizce Svahilice	KatoliklikProtestanlık Animist inançlar	–	–
Kamarlar	Arapça Fransızca	İslamiyet	–	–
Kango	Fransızca	Katoliklik	–	–
Lesotho	İngilizce	Katolik Protestanlık	–	–
Liberya	"	Animist inançlar	–	–
Malavi	"	Katoliklik Protestanlık Animist	–	–
Mali	Fransızca	İslamiyet	–	–
Mozambik	Portekizce	Katolik Animist	-	
Maurisitus Ad.	İngilizce	Hinduculuk hıris.	İng. G. Val.	İ.M.T.
Nabimya	İngilizce ve Afrikanca	Animist inançlar	–	–
Nijer	Fransızca	İslamiyet	–	–
Nijerya	İngilzce	"	–	–
Orta Afrika C.	Fransızca	Katoliklik Animist		–
Ruanda	Ruandaca Fr.	Katoliklik	–	–
Sao Tome ve Prencibe	Portekizce	"	–	–
Senegal	Fransızca	İslamiyet	–	–
Seyşeller	İngilizce, kreol, Fransızca	Katoliklik	–	–
Sierra Leone	İngilizce	İslamiyet Animist	–	–
Jvaziland	"	Protestanlık	–	–
Tanzanya	İngilizce Svahilice	İslamiyet Katolik, Protestan	–	–
Tago	Fransızca	Katolik ve Animist	–	–
Uganda	İngilizce	Katolik	–	–
Yeşilburun	Portekizce	"	–	–
Zambiya	İngilizce	Protestan, Katolik Animist	–	I.M.T.
Zaire	Fransızca	Katolik	–	–
Zimbabve	İngilizce	Protestan Animist	–	İ.M.T.
Burkina	Fransızca	İslamiyet	–	–

Not: Afrika'da toplam devlet sayısı 52'dir. Hem yer darlığı hem de dil ve din bakımından asimilasyona uğramayan 7'si Arap devleti olmak üzere 9 devlet buraya alınmamıştır.
Kaynak a.g.e

Amerika kıtasındaki tüm ülkeler istisnasız olarak, dil ve din yönünden tamamıyla sömürgeci Avrupa'nın damgasını taşımaktadır. Yerel dil ile dinler tamamıyla eritilmiştir. Öyle ki, hangi Avrupalı sömürgeci devlet hangi ülkeyi sömürgeleştirmiş ise, oraya kendi dilini ve dini misyonerler aracılığıyla kendi dinini de taşımış ve egemen kılmıştır.

Afrika kıtasındaki toplam 52 devletten tabloda 10'nuna (ki bunların 7 Arap ile Etyopya, Somali, Madagaskar devletlerinde, resmi dil olarak kendi ana dillerini konuştuklarından ve de yer darlığından) yer verilmemiştir. Geriye kalan 42 devletten 33'ünde resmi dil olarak, Avrupalı sömürgeci devletin dili kullanılıyor. Kalan 9 ülke de ise, Avrupalı diller ile yerli ana dil birlikte resmi dil olarak kullanılıyor. Dini bakımdan islamiyetin en yakın etki alanında olmasına rağmen, Avrupalı misyonerler, hem önemli ölçüde yerel dinleri (animist inançlar) hem de islamiyeti yarı yarıya dengelemişler.

Asya, sömürgecilerin dil, din vb. yönünde en az etkili oldukları kıtadır. Bu nedenle az sayıda etkili oldukları ülkelere sadece tabloda yer verildi. Bunun nedenleri üzerinde daha önce durmuştuk.

Okyanus ise tamamıyla, İngiliz sömürgeciliğinin damgasını dil, din, idari yönden bugün de taşımaktadırlar. 4'ünde halen Genel Vali bulunmakta, ikisi hariç hepsi halen İngiliz Milletler Topluluğu (İ.M.T) üyesidirler.

İ.M.T üyesi olan bu sözde bağımsız devletlerden, Avusturalya hariç; nüfusları, 7.500, 9.000, 70.000 ve en büyüğü 700.000 gibi oldukça küçücük ülkelerdir. Benzer bir durumu İngilizler Amerika kıtasında gerçekleştirmiştir. Tablo 6'da İ.M.T üyesi bulunan devletlerden Kanada, Jamaika hariç geriye kalanlar, nüfusları 50 binle 800 bin arasında değişen küçücük devletlerdir.

Burada bir başka gerçekle yüzyüzeyiz: Emperyalizm dünyada egemenliğini rahat kurabilmek ve kısmen de kendi aralarındaki rekabet sonucunda

Avrupalı sömürgeci devletlerin sömürgelerinde yolaçtıkları sonuçlardan bazıları

OKYANUS

Tablo No 8

Devletin Adı	Resmi Dili	Dini	Genel Vali	Üyesi olduğu topluluk
Avusturya	İngilizce	Protestanlık Katoliklik	İng. Gen. Va.	İ. M. T.
Fiji	"	Protestanlık	-	–
Kiribati	"	Protestanlık Katoliklik	-	İ. M. T.
Nauru	Nauruca	Protestanlık	-	"
Paua Yeni Gine	İngilizce	Animist	İng. G. Val.	"
Solomon Ad.	"	Protestanlık	"	"
Samoa(Batı S.)	İngilizce Samoaca	"	-	–
Tonga	Tonganca İngilizce	Protestanlık	-	İ.M.T.
Tuvalu	"	"	İng. G. Val.	"
Vanuatu	İngilizce Frs. Bichlamar	"	–	"
Yeni Zelanda	İngilizce	Protestanlık Katoliklik	İngiliz G.Val.	"

Kaynak a.g.e.

dünyada sayısız küçük devlet (ki bunların bir çoğu yapay, uydurulmuş devletlerdir) kurmuştur. Dünyada nüfusu 500 binden aşağı olan devlet sayısı 34'dür. Hatta 100 binden aşağı nüfusu barındıran devlet sayısı 14'tür.

Avrupa'lı sömürgeciler başlangıçta mümkün olduğunca büyük toprak parçalarını sömürgeleştirmeye, hatta ayrı ayrı hakları, toprak parçalarını bu aşamada birleştirmeye yönelmişlerdir. Ancak ulusal bağımsızlık kavgasının yükselmesiyle, denetlemenin olanaksız olduğu gözükünce, bu defa da, mümkün olduğunca küçük devletlerin kurulması için halklararası, hatta kabileler arası çatışmaları derinleştirmişler. Böylece, böl-parçala, yönet politikasıyla egemenliklerini sürdürmeyi amaçlamışlar ve önemli oranda başarılı da olmuşlar.

2- Farklı Sömürgeci Uygulamalar:

Bu konuda önce, farklı sömürgeci devletlerin, sömürge edinme ya da sömürgeye ilk giriş ve devamla aldığı biçimler konusunda, yine belli somut örneklerden yola çıkalım.

- İngilizler'in British East Company (İngiliz Doğu Şirketi) 1888'de Kenya'nın büyük bir kısmını elde etti. Bu topraklarda 1895'te himaye yönetimi ilan edildi. 1920'de ise doğrudan İngiltere'ye bağlı sömürge oldu. İngiliz ve İngiltere Milletler Topluluğu'na üye kökenli sömürücüler, ülkeye göç ettiler. Ve plantasyonlarda çalışan Afrikalılar, tarım işçisi olarak çalışan Hintliler, beyazlarla zamanla karıştılar.

-Fransızlar Çad'ı önce bir askeri bölge olarak örgütledi, 1900 ve 1920'de Fransız sömürgesi yaptı.

- İngilizler, Nijerya'da; önce bir Kumpanya daha sonra Colonial Office (sömürgeler Dairesi) ile yönettiler 1899'da ise yeni bir politika ile dolaylı yönetim oluşturdular.

- Zambiya, 1899'da tamamen İngilizlerce işgal edildi. British South Africa Chartered Company (İngiliz Güney Afrika İmtiyazlı Şirketi)nin işlettiği topraklar, 1911'de Kuzey Rodezya adını aldı. Ve 1924'te İngiliz himaye yönetimi statüsü verildi.

- 1913'te çıkarılan toprak yasasıyla nüfusun %67'sini temsil eden Afrikalıların toprakların %2,3'nü oluşturan "rezev"lerde yaşamaları karara bağlanmış. 1936'da bu oran %13,8 e çıkarılmış.

- İngilizleri temsil eden, İngiliz Doğu Hindistan Şirketi, 1772'de ticari çıkarlarını korumak için, işgal ettiği topraklarda yönetimi kendisi üstlenir. 1849'da ülkenin büyük bölümünün yönetimini üstlenen İngilizlerle birlikte 600 kadar prenslik de dolaylı yönetiliyordu. İngiliz Doğu Hindistan Şirketi'nin ticari tekeli 1813'te kaldırılarak, Hindistan'ın İngiliz sistemine dahil olması sağlandı ve böylece kapitalist gelişmenin yolu açıldı. İngiliz hakimiyetinin ikinci dönemi; 1858-1942 D.H Şirketi'nin ortadan kaldırılmasıyla başladı. Genel Vali artık tüm Hindistan'ı temsil iddiasındaydı. İzlenen politika prenslerle, mülk sahiplerini ve din adamlarını bir araya getirmekti. Geleneklere ve dine müdahalelerden vazgeçildi. 1935'te Hindistan yönetim yasasıyla eyaletlere özerklik tanındı. Ve 1932'de Kongre Partisi'nin çoğunluğu aldığı yerlerde yerel yönetim oluştu. Nihayet 1947'de bağımsızlık.

Bu kısa örneklerde de görüldüğü gibi:

- Sömürgeci devletlerin konumları, ekonomik ve politik güçleri farklı ise,

- Sömürgeleştirilen ülkenin, sömürge devlet ile olan coğrafi konumu farklı,farklı (Yani kimi deniz aşırı, kimi sınırdaş)ise;

- Sömürge ülkenin nüfus durumu ve kültürel düzeyleri farklı ise; kimisi kendi ülkesinde kıyıma uğratılarak sökülüp atılmayı, eritilmeyi olanaksız kılacak köklere (Mısır, Cezayir,Hindistan..vb.) sahip ise; ya da yerli halk ya yok denilecek kadar azsa (Avustralya); kimilerinde yerli halk katliamlarla önemsiz, dirençsiz bir konuma (Kızılderililer biraz farklı olmak kaydıyla , İnkalar, Aztekler) düşürülmüş ise;

- Sömürgeci devlet kimi yerleri önce bir askeri bölge olarak örgütlemiş, kimi yerleri ise önce bir şirkete havale etmiş devamla himaye yönetimi ve sömürgeleştirmeye yönelmişse; kimi yerler de Avrupa'dan nüfus ihracı sonucu doğrudan beyazlarla sömürgeler (A.B.D, Kanada, Avusturalya) kurulmuşsa; kimi yerlerde yönetimde yerlilere yer verilmemiş ya da daha sonra yer verilmişse; kimi yerlerde (Sömürgelerde) toprak mülkiyeti hukuken yokken, kimi yerlerde (sömürgecilerin gücünün yettiği her yerde) yerliler mülkiyet hakkından mahrum bırakılmışsa..vb. O zaman, bu kimi yerlerdeki (yani ayrı, ayrı sömürgelerdeki) ekonomik, sosyal, siyasal uygulamalar da farklı olacaktır.

" sömürge politikası da emperyalizm de, kapitalizmin çağdaş döneminden, hatta kapitalizmden önce vardı." fakat " kapitalizmin eski evrelerindeki sömürge politikası bile, mali-sermayenin sömürge politikasından temel ayrılıklar göstermektedir.

" Bugünkü kapitalizmi belirleyen temel özellik, en büyük girişimcilerce kurulmuş tekel birliklerinin egemenliğidir" (Lenin,Emperyalizm sy.99)

Elbette, sömürgeciliğin ilk uygulayıcıları olan Fenikeliler ile mali sermayeye sahip emperyalist-sömürgeci İngiltere arasında izledikleri politikalar bakımından ciddi farklılıklar olacaktır. Bu farklılıklar üzerinde daha önce durmuştuk.

a) Ancak, dünden-bugüne özellikle ticaretin belirgin bir siyasal nitelik kazandığı Portekiz/İspanyol sömürgeciliğinden, emperyalist kapitalizmin sürdürdüğü sömürgeciliğe varana kadar, hepsinde değişmeyen temel noktalardan biri olarak: Sömürgeci siyasetle ilgili sömürgeci ülke ekonomisinin ihtiyaçları arasındaki doğrudan bağ hep varolmuştur. Bu ekonomik temel (bağ); ticari amaçlı kolonicilikten, serbest rekabete denk düşen meta ihracına ve tekel evresine denk düşen sermaye ihracına varana kadar her süreçte sömürge edinme ile sömürgeci ülkenin ekonomik gelişimi arasındaki doğrudan ihtiyaçtır.

b) Anayurdun (sömürgeci ülkenin) sınırlı olanaklarını yeni yeni topraklarla genişletmek ve böylece yeni egemenlik alanları hatta uzakta olsa anayurdun parçası durumuna getirmek için fazla nüfusu yeni işgal edilen yerlere aktarması genel ve ortak bir diğer sömürgeci uygulama olmuştur. Bu uygulamanın en başarılı olduğu kıta Amerika'dır. Hindistan ve Afrika'nın kimi bölgelerindeki kalabalık yerli nüfus bu uygulamanın önündeki barikat olmuştur. Bu ve başka nedenlerle bu politika ancak belli alanlarda (Amerika,Avustralya ve kısman Güney Afrika'da) etkili olmuştur.

c- Ekonomik ve sosyal gelişim bakımından oldukça ileri bulunan Avrupalı sömürgeciler, işgal edip sömürgeleştirdikleri yerlere, kendi düzenlerini ve kültürel değerlerini taşıdılar, siyasal zorun da desteğiyle egemen kılmaya çalıştılar ve önemli oranda başarılı oldular. Bu da tüm sömürgeci güçlerin ortak bir yönelişiydi.

" Tüm istila durumlarında üç ihtimal söz konusudur. İstilacı ulus boyun eğdirdiklerini kendi üretim tarzına bağımlı kılar. (Örneğin İngilizlerin İrlanda'da bu yüzyılda ve kısmen Hindistan'da yaptıkları gibi); ya da eski tarzı olduğu gibi bırakıp haraç almakla yetinir. (Örneğin Türkler ve Romalılar); veya karşılıklı bir etkileşim vuku bularak bunun sayesinde yeni bir şey, bir sentez meydana çıkar. (Cermen istilaları,kısmen). Üç durumda da ortaya çıkan yeni bölüşümde belirleyici olan faktör.....üretim tarzıdır" (K.Marx. Grundrisse sy. 163)

Avrupalı sömürgeciler sömürgeleri karşısında, Marx'ın sözünü ettiği üç ihtimalden birincisinin uygulayıcıları oldular. Çünkü, her işgal ettikleri ve sömürgeleştirebildikleri (burada Avrupa'daki ilhakları dışında tutuyorum) her ülkeden ekonomik ve sosyal olarak ileriydiler ve süreçte de kendi üretim tarzlarını bağımlı kıldılar ya da kendi tarzlarını egemen kıldılar. Bütün sömürgelerde kapitalizmin gelişmesi ve gelinen aşamada büyük çoğunlukla egemen duruma gelmesi bunun ürünüdür.

d- Avrupa'lı sömürgeciler girdikleri her yerde ve özellikle sömürgeleştirdikleri tüm ülkelerde kendi dilini, dinini ve genel olarak kültürünü egemen kılmayı hedeflemişler. Bu bakımdan da asimile olmamışlar, tersine asimile etmişlerdir. Yazıya aldığımız tablolar bunun nesnel kanıtlarıdır. Bu da sömürgecilerin ortak bir diğer yönelişleriydi.

e- Sosyal ve siyasal yaşam bakımından genel bir ortak uygulama olarak, sömürgeci ülke halkı ile, sömürge yerli halkı arasında yasalarla belirlenmiş statüko uygulanmıştır. Yani, sömürgeci ülke halkı ile sömürgeleştirilen ülke halkı arasında siyasal (seçme,seçilme hakkı vb.) sosyal (çalışma koşulları, yerleşme vb.) durumdan hayatın her alanındaki ayrımlar yasalarla belirlenmiştir. Kimi yerlerde başarılı olmuş, kimilerinde olamamış, bu belirleyici değil; belirleyici olan bu yönlü politikalara sahip olmalarıydı. Beyaz adamla, Kızılderili, İnkalı, Aztekli beyaz adamla kara Afrikalı; Beyaz adamla Hintli arasındaki ayrımlar yasalarla belirlenmiştir. A.B.D, Avustralya ve Kanada'da durum farklıdır. Buralarda yerli halk ya yok denecek kadar azdır, (Avustralya) ya da kırımdan geçirilerek tamamıyle etkisizleştirilmiştir. Dolayısıyla buralarda sömürge halkını doğrudan beyazlar oluşturmaktadır. Beyazlarla Beyazlar (Örneğin; İngilizlerle İngilizler) arasında bir statüko farkı elbette düşünülemezdi, uygulanamazdı.

f- Avrupalı sömürgecilerin diğer bir ortak uygulaması, sömürgelerin Genel Vali aracılığıyla yönetilmesidir. Şu veya bu sürede, şu veya bu etkinlikte olsun, Genel Vali ile sömürgelerin yönetilmesi şeklindeki idari uygulamaya gidilmiştir. İdari kurumlaşmaya tüm sömürgeci devletler yönelmişlerdir, ancak bunu en kapsamlı gerçekleştiren ülke İngiltere'dir.

g- Sömürgecilerin, mülkiyet sorununda izledikleri politikaların kavranabilmesi, sömürgeleştirdikleri yerin mülkiyet bakımından tarihten devraldıkları mirasla doğrudan bağlantılı ol-

Avrupalı sömürgeci devletlerin sömürgelerinde yolaçtıkları sonuçlardan bazıları

ASYA

Tablo No 9

Devletin Adı	Resmi Dili	Dini	Genel Vali	Üyesi olduğu topluluk
Hindistan	İngilizce ve Hintçe	Hinduculuk	–	İ. M. T.
Bangladeş	Bangalce	İslamiyet	-	İ. M. T.
Maldivler	Divehi (Maldivce)	İslamiyet	-	İ.M.T.
Singapur	İngilice Çince Malayca Tamilce	Taoculuk	-	İ.M.T.
Malaysiya	Malayca	İslamiyet	-	İ.M.T.
Brunei	Malayca	İslamiyet	-	İ.M.T

NOT: Asya devletleri toplam 40 civarında. Bunlardan sömürgeci güçlerin din, dil vb. kalıcı sonuçlar, yarattıkları buraya alındı
Kaynak a.g.e

muştur. Başka bir ifadeyle, sömürgeleştirilen ülkede, o zamana kadar hakim olan mülkiyetin biçimiyle bağlantılı olarak bir politika izlenmiştir. Örneğin, sömürgeleştirilen ülkede, Asya tarzı mı, antik (klasik Roma/ Yunan) tarzı mı yoksa Alman tarzı mülkiyet mi egemendir? Bilindiği gibi:

Asya tarzında; bireyin özel mülk edinme hakkı yoktur. Çobanlık ve göçebelik yanı, klanın belli bir yere yerleşmeyerek "bulduğunu otladığı yaşam tarzı" burda ilk varsayımdır.Mülk (çobanlık, avcılık, tarım için toprağın) sahibi, cemaatlerin üstünde yer alan birliği (devleti) temsilen despottur. Birey mülksüzdür.

Antik tarzında; yine cemaat var, fakat temel kır değil kenttir. Hakim mülkiyet, komünal mülkiyettir. Bireyin özel mülk edinmesi, yeni yeni yerlerin işgali ve buralarda bir kısmının bireyce özel mülk edinmesiyle olanaklıydı. Bu Roma İmparatorluğunun büyüyebilmesinin nedenlerinden birini de izah ediyor.

Alman tarzında ise; esas olan toprakta bireyin özel mülkiyetidir. Birliğin (politik yapı olarak devletin) mülkü, bireyin özel müküyle dolaylı olarak ancak vardır.

Alman tarzını Avrupa'nın (ki buranın da tümünü kapsamaz) dışında aramamak gerekir. Dolayısıyle sömürgeci Avrupa, sömürge fetihleri için Amerika, Asya, Afrika ve Avusturalya'yı işgale girişirken, toprak mülkiyeti olarak Alman tarzı (bireyin özel mülkiyeti) ile karşılaşmaz. Geriye, Asya ile Antik tarzı veya Avusturalya gibi, bomboş araziler kalır. Kısacası, hukuken ve hatta fiilen bireyin (tek tek ailelerin) özel mülkiyetinin bulunmadığı bir durumla karşılaşılır.

".... (Mr. Wakefield'in kendi sömürge kuramında çok iyi anlaşıldığı gibi) varsayımın kendisinde bir çelişki vardır. Bir yandan gelişmiş kapitalist üretim; diğer yanda, toprak mülkiyetinin yokluğu. Öyleyse ücretli-emekçiler nereden gelecektir?

"Bir ölçüde benzer bir gelişme özgür olarak İngiliz, İngiltere kaynaklı sömürgeleştirmede meydana geldiği gibi; hükümet parasız (toprak) verdiği ölçüde yasal toprak mülkiyetinin bulunduğu ülkelerde; ve hatta ABD'deki gibi ar başına 1 dolar gibi önemsiz bir fiyatla toprak satarak hükümetin gerçekte toprak mülkiyetini oluşturduğu sömürgelerde de yer alıyor.

" Burada iki ayrı yan ayırt edilmelidir."

" Birincisi; ABD, Avusturalya vb. gibi gerçek sömürgeler vardır. Buralarda çiftçi sömürgeciler kitlesi, anayurtlarından beraberlerinde getirdikleri büyük ya da küçük sermaye tutarına karşın kapitalist değillerdir; kapitalist üretime de dayanmazlar. Onlar kendileri için çalışan ve başlıca amaçları ilk elde kendi geçimlerini, kendi geçim araçlarını üretmek olan az çok köylüdürler. Bu nedenle bunların başlıca temel ürünleri mal/ meta haline dönüşmez ve ticareti amaçlamaz çiftçi sömürgeciler.....

" Ticari spekülasyonların başından beri şekillendiği ve üretimin dünya pazarlarına yönelik olduğu ikinci sömürge tipinde-plantasyonlarda zencilerin köleliği kapitalist üretimin temelindeki özgür ücretli-emeğe engel oldukça, yalnızca bilimsel anlamda da olsa kapitalist üretim tarzı varlığını sürdürür." (K. Marx. THEORİES OF SURPLUS-VALUE, part 2. Chopter XII, s: 301,302)

" Aynı şey, örneğin köleliğin ve doğanın zenginliğinin bir sonucu olarak sömürge ticaretine uygulanır; emeğin değeri eski ülkedekinden azdır, ya da belki, çünkü orada gerçekte ya da hukuk açısından toprak mülkiyeti gelişmemiştir. Anayurttan gelen sermayeler bu yeni işe serbest bir biçimde aktarıldıklarında..." (İbidem,Chopter XVII. s. 435,436)

Temel sorun şudur: Gelişmiş kapitalist-ekonomik yapıya sahip Avrupa, sömürgeleştirdikleri Amerika, Avusturalya, Afrika ve kısmen Asya'da gerçekte ya da hukuken toprak mülkiyeti yoktur. Toprak mülkiyetinin olmadığı yerlerde, onun olumsuzlanmasının sonucu olarak ücretli işçiyi nereden ve nasıl bulacaktı? Avrupa'lıyı ilgilendiren esas sorun budur. Bu nedenledir ki; Marx'ın gerçek sömürgeler olarak belirlediği ABD ve Avusturalya'da, İngilizler bizzat kendileri toprakta özel mülkiyeti teşvik eder ve hatta 1 ar gibi toprağı bedava denilecek oranda dağıtırlar. Peki ama kime dağıtsınlar bu toprağı? Anayurttan göç eden "çiftçi sömürgeciler"e yani beyaz halka. Yerli halk yok denilecek kadar azdır (ya da hiç yoktur) ve yerli halka mülkiyet hakkı tanınmamıştır.

İkincisi; gerek ABD , Kanada, gerekse Asya (Hindistan) ve Afrika'da başından beri ticari (piyasaya meta sürme) amacıyla kurulan plantasyonlardır. Bilindiği gibi, plantasyonlarda esas olarak zenci köle emeği kullanılır. Azınlık olarak Hintliler (Afrika'da) işçi olarak çalıştırılırdı. Burada temel sorun; ihtiyaç duyulan "özgür" işçi emeğinin önündeki en büyük engel olarak zenci köle emeğidir.

Asya ve esas olarak Afrika'da, kırımla (katliamlarla) ortadan kaldırılması mümkün olmayan ve Avrupa'dan beyaz nüfus göçüyle de bırakalım çoğunluğu oluşturmayı, dengelenmesi bile mümkün olmayan (Avrupa nüfusunun tümü Hindistan'daki nüfusu ancak dengelerdi) bir yerli nüfusla karşı karşıyadır Avrupalı sömürgeciler.Ve bireyin (ailenin) özel mülkiyeti yoktur. Bu nedenlerden dolayıdır ki:

- Ticari tekele (imtiyaza) sahip bir şirket doğrudan buraların kaynaklarına el koyar. Ekonomik bakımdan (madenlerin işletilmesi hakkı vb.) tüm imtiyazlar yasalarla bu anayurt şirketine tanınır.

-Plantasyonların kurulmasında da, sömürgeciler yasalarla ayrıcalıklı kılınmışlardır. Tütün, pamuk, kahve, kakao'nun üretimi ve dünya pazarlarına sürülmesi hakkı beyazlara aittir. Kara Afrika halkı köle olarak çalışır, Hintlisi ise ancak işçi olabilir. Ama tarım işletmesi olarak plantasyon kuramazlar.

- Ayrıca, nüfus göçüyle belli bir oranı oluşturdukları her yerde yerli halka, toprakta özel mülkiyet hakkı yine yasalarla sınırlandırılmıştır. Esas ayrıcalık beyazlara tanınmıştır vb.

Özetle, mülkiyet hakkı alanında da genel bir uygulama olarak sömürgecilerle, sömürge halk arasında yasalarla belirlenmiş ayrımlar (statükolar) konulmuştur.

Elbette bunların tümü, donuk, değişmez değillerdir. Buralarda kapitalizm geliştikçe, yerel ulusal sermaye canlandıkça, ulusal kavga kızıştıkça, süreçte; önce statükolar ekonomik, sosyal, siyasal alanlarda sömürge (yerli) halk lehine değişikliğe uğratılmış ve devamla sömürgecilikle birlikte ortadan kaldırılmışlardır.■

BASIN BÜLTENİ

Değerli Kürt araştırmacı ve yazar, Uluslararası Yazarlar Birliği (FEM) üyesi Musa ANTER Diyarbakır'da uğradığı silahlı saldırıda şehit edildi. Musa Amca KÜRDİSTAN'ın ne ilk şehidi ne de son şehidi olacaktır. Ölümden kortktuğumuzu sanıyorlarsa yanılıyorlar, her verilen şehit bizleri mücadelemizde biraz daha ileriye götürecektir.

Ancak cinayetlerin faillerinin kendileri olmalarına rağmen devamlı cinayetlere kılıf uydurmaktadırlar. Ama biz diyoruz ki, bu cinayetlerin sorumlusu bizzat devlettir. Zaten kendi ağızları ile de açıklamış oldular. Dün (21 Eylül Pazartesi) televizyonda İşişleri Bakanı İsmet Sezgin "Bu cinayetin Kontrgerilla ile ilgisi yoktur, esassen kontrgerilla'da yoktur." diye bir açıklama yaptı. Evet Kürdistan'da devletten ayrı bir kontrgerilla veya Hizbikontra diye bir örgüt yoktur. Ancak devletin yönettiği, maaşını verdiği, diğer güvenlik güçlerinden farklı, kafa tasçı-faşist güvenlik güçleri vardır. Esasen olayları bunlar yapmaktadırlar. Bunları koruyan devlettir. Devleti yönetenler de bu kafatasçı insanlardır. 1989-90 yıllarında Devlet koruculuk sistemini Kürdistan'da yaygınlaştırmak için Köylere gidip halkımıza şöyle diyordu: "Bakın teröristler köy korucularının olduğu köylere giremiyorlar, korumasız mezraya saldırıyorlar. Siz de köyünüzü, mezranızı korumak için gelin devletten silah alın" diyordu. Bazen de şöyle açıklamalar yapılıyordu: "Teröristlerin sığınma ve barınma alanları azalmıştır. Örgüt hızla kayıp veriyor büyük moral çöküntüsü içindeler. Tekrar moral bulmak için korumasız insanlara saldırmaktadırlar" deniliyordu. Zamanla gerillanın, köy korucularının olmadığı köylere karşı eylemlerinin olmadığı ortaya çıktı.

Öyleki yukarıda anlatılanlar, Kürdistan'da tersinin olduğunu, devletin giderek moral kaybettiğini, bu nedenle savunmasız insanlara yöneldiğini görmekteyiz. 74 yaşında savunmasız bir insan öldürülüyorsa ve bununla da moral kazanılıyorsa, bilsinler ki Kürdistan'ı kaybetmişlerdir. Son gücünü kullanıyorlar. Bu nedenle meseleye demokratik yollardançözüm arayan silahsız insanlara yöneliyorlar.

Yargısız infazlar yapan, Newroz olaylarında Cizre ve Şırnak katliamları ve faili meçhul denilen cinayetlerin hepsini yapanlar kendilerini bu sorumluluktan nasıl kurtaracaklar? Bir gün mutlaka herkesin tarih önünde hesap vereceği bilinmelidir.

Konuşan Türkiye yerine konuşturmamak için muhabirleri katletmek, yazarları katletmek ve düşünen herkesi susturmak için devlet seri şekilde cinayetler işlemektedir. Her zaman söylediğimiz gibi, öldürmek çaresizliktir. Şiddet çözüm değildir. Çözüm demokrasidir. Halkların kardeşliğidir. Musa Anter'e sıkılan kurşun tüm Kürt halkının kimliğine, onuruna, kişiliğine sıkılmıştır. Bu cinayetleri işleyenleri nefretle kınıyoruz.

Newroz Dergisi Adıyaman Temsilciliği — **Özgür Gündem Adıyaman Temsilciliği**

HEP Adıyaman İl Örgütü

YAŞAMI SEVİYORUM

- Sessizlikler taşısın beni geleceğe, suskun diller..-
Canımın en yalnız en uzun gecesi
ezberlediğim gözümün önünden yitmeyen
herbiri öpüp okşanacak bir kadın teni
herbiri bir ağıt, ağlanacak bir yakın ölüsü
koynumun en sıcak yerinde sakladığım mektuplar

Çok şey yitirip kendimden
ilkyazdan sonyaza ani geçişimde
insanları tanıdım yitiklerle gelen
o ani geçişten sonra/ yeşillerin kirlendiği
beyazların kararddığı anda tanıdım insanları

Para cüzdanım bir yana
maddemdi üleşilen alın terimdi
bu kara günlerden önce.
bir tek onurum kaldı onu da kırdılar kaç kez
yine de yitik vermeden geldi bugüne

Öyle bir günüydü ki ömrümüzün
çiçek açmıştı sevdamız ilkyaz çiçekleri
kara bulutlar kapladı birden ömrümüzü
çiçeklerimizi döktü, kırdı dallarımızı
dillere, ellere kilit vurulmuştu/yüreklere asla!

Yüreciğimde gizleyemediğim sevgiyi görüyordun
bense gözlerindeki ışıldayan sevinci
bakışların dolaşıyordu yüreğimde
sevgi uyandıran dokunuşlarla
bulutlar apaktı henüz, giysilerimiz çiçekti

Ey yaşam henüz senden geçmedim
dökülmüş de olsa çiçeklerim seni seviyorum
seher vakti leylim leylim çiçek kokulu kırda
ben kuş sesleri diyordum sen çocuk
ne kuş sesiydi ne çocuk ne ıslık/ yıldırımlardı o
büyük yangını başlatan

Yaşamın pusulanmış kalleşliğine karşı duran alnımın
vadilerinde öfkelerimdir sipere yatan
aynalarda aynı şeyi görürüm yıllardır
elleri tetik gözleri kan olduğuna bakmayın
onlar barışın savaşçılarıdır!

Bunca acı çeyrek yüzyıla sığar mı/ ölümden bana ne
o bir düş'tü/geçmişi anmak yasak!
üleşilen maddemden, yitmeyen onurumdan,
ne o günden söz edebilirim
ne de öfkelerimi yazabilirim/sakın savaş deme
gülüm!
bir yalnız kalmaya gör/ düşünceler yasak tanımıyor!

Düşün ki herşey herkese yasak
unutma ama, her biri ustura suskun dillerimiz
herbiri kılıç kalemlerimiz var
beni geleceğe onlar taşıyacaklar/ yazmaya ne gerek!
onlar da biliyor/ ben yaşamı sessizlikleriyle
seviyorum.

Cumali CUMALİOĞLU

SORUNLARI ÇÖZÜMSÜZLÜĞE TERKETMEYELİM

Av. Sami Canpolat

Bilindiği gibi ülkemizde çok önemli ve çok hızlı gelişmeler yaşanmakta. İşçi, memur, öğrenci, köylü bütün Kürt halkı, yani toplumun ezici çoğunluğuna mensup tüm ezilen sınıf ve katmanlar bu gelişmelerin içindedir. Etkilenmekte ve etkilemektedir. Gerçek toplumsal muhalefet gitgide güçlenmektedir. Bunun en canlı örneği geçen 20 Ekim seçimlerinde sandıklara gitmeyip oy kullanmayan veya gidipte kasıtlı olarak geçersiz oy kullanan milyonlardır. Ve yine toplumsal muhalefetin güçlenmesinin bir başka örneği, NEWROZ gibi ilerici demokrat yayınların okunmasının artmasıdır. Şu gerçeği hatırlatmak yerinde olur: Ezilen sınıflar ve halklar ancak ve ancak burjuvazinin mezar kazıcısıdırlar. Çünkü burjuvazi ve onun idari mekanizmaları barışın, dostluğun ve demokrasinin can alıcı düşmanlarıdır.

Şunu da iyi bilelim ki, burjuvazinin olanaklarıyla onu alt etmek olanaksızdır, boşa kürek çekmektir, ona başka türlü hizmet etmektir. Bir halk sözü der ki "Gavurun ekmeğini yiyen, kılıcını çalar (sallar)." Yani burjuvazinin olanaklarını ona karşı kullanırken bunun kesin çözüm olmadığını, son hedef olmadığını yalnızca bir taktik gereği olduğunu hiç ama hiç unutmayalım. Çünkü burjuvazinin kitle iletişim araçları, siyasal partileri, mahkemeleri, YÖK'leri, MGK'leri, Olağanüstü Hal'leri, Meclisleri vs. hep birer emniyet sübabıdır, koruyucu araçlarıdır.

Yukarıda yazdığımız önemli ve hızlı gelişmelerin odağında yer alan birincil sorun ise "KÜRT SORUNU"dur. Herkes yazıyor, herkes konuşuyor. Şu veya bu fikirler öne sürülüyor. Ve en acısı ilerici-demokrat kamuoyunda sorunun teşhisinde dahi doğru dürüst ortak bir teşhis yok. Sorun teşhis edilemezse, nedenleri bulunamazsa tabii ki, tedavide mümkün değil. Ve bu kaos içinde, "KÜRT SORUNU" çözümsüzlüğe terkedilmektedir. Ama şunu da bilmeliyiz ki "her toplumsal sorun gibi Kürt sorunu da çözümsüz değildir, her erteleme daha büyük acıları beraberinde getirmektedir." Tüm ilericileri, demokratları, aydınları göreve çağırıyoruz. Ve diyoruz ki, bu önemli görevden kaçınanlar aydın değildir, bunlar burjuvazinin kemik yalayıcısıdırlar, şakşakcılarıdır, palyaçolarıdırlar.

Dediğimiz gibi sorunun kökenleri konusunda, sosyal, ekonomik, siyasal ve tarihsel temelleri üzerinde çok şeyler yazıldı, çizildi. Biz bazı hatırlatmalarla yetineceğiz.

Sorun,
Bir Halkın Sorunu Olmaktan Çıkmıştır.

Sorun bir halkın sorunu olmayı aşmış, bir insan sorunu, bir insanlık sorunu olmuştur. Çünkü insan olmak haksızlığın karşısında hakkın yanında, zalimin karşısında, mazlumun yanında olmayı gerektirir. Bu gün de, dün de Kürt halkı ezilen bir halktır, çürütülmeye, asimile edilmeye çalışılan bir halktır. Bu gün, bu halk, varolma savaşımı vermektedir. Kimlik savaşımı vermektedir. Burjuvazinin uluslararası antlaşmalarda, Helsinki Sözleşmesinde, Paris Şartında ulusal kimlik ve haklar konusunda güvence altına girmiştir. Bir insan hakkı olarak hükme bağlanmıştır. İnsan hakları şu 21. yüzyılın eşiğinde bir ülkenin iç işi, iç sorunu değildir, olamaz da. İnsan hakları, tüm insanlığın ortak değerleridir. Düzenle uzlaştığınız takdirde, kimliğinizi reddedip bir işbirlikçi olduğunuz taktirde tüm olanaklardan yararlanabilirsiniz. Devlet yetkililerinin "Kürt ve Türk herkes eşittir. Herkes vali, subay, bakan, kaymakam vs. olabilir." sözünün altındaki gerçek bu, niyet bu. Kimliğini ve onurunu reddetmek, sistemle uzlaşmak, çoğu olanakların açılması için yeterlidir. Aynı şekilde kimliğini, onurunu reddetmek ve sistemle uzlaşmak işbirlikçi olmaktır. İşbirlikçi ise ne kendine, ne ulusuna ve ne de insanlığa yararlı olabilir. İşbirlikçi hizmet ettiği efendisine de zararlı olabilir. Çünkü çıkar karşılığı hizmet edenler, daha büyük çıkarlarla karşılaştıklarında döneklik yapar.

Diğer bir husus, K.Kürdistan'da devam eden pis savaştır. Tabi ki savaş iyi, temiz bir şey değildir. Ama insanlığın ulaştığı bugünkü düzeyde herşey gibi savaşında belirli kuralları vardır :

1- Savunmasız insanlara zarar verilmemesi.

2- Askeri tesisler haricinde okul, hastane, yol, su, elektrik vb. gibi insanlığa hizmet eden tesislere zarar verilmemesi.

3- Savaşın taraflarının savaşçı güçler olması, onun dışındaki unsurların savaş dışı unsurlar olarak kabul edilmesi gibi.

İşte yukarıda dile getirdiğimiz sebeplerle "K.Kürdistan'da devam eden savaş pistir, kirlidir." Süren savaş pistir, kirlidir. Çünkü:

1) Bu savaşın bir tarafı Kardakan'ın yiğit evletları yeni Kawa'lar; diğer tarafı ise Anadolu'nun çeşitli yerlerinden askerlik yapmaya gelmiş gariban emekçi çocukları, halk çocuklarıdır. Yani aynı sınıfsal özelliklere sahip çocukların birbirini ezmesi sözkonusudur. Proleterle proleterin burjuvazinin çıkarları için boğazlaşması gerçeği mevcuttur. Biz, ölen gerilla ya da halk ve asker herkese üzülüyoruz, yüreğimiz kaynıyor. Ama elden ne gelir? Dedik ya savaştır, ölmemek için öldürmek sözkonusudur.

2) Bu savaşta savaş dışı savunmasız insanlara zarar verilmiştir. İşkenceler, baskılar, dışkı yedirmeler, topluluk üzerine ateşler açılması vb. pek çok insanlık dışı uygulamalar yapılmıştır. Sözde serbestçe kutlanabilecek Newroz'a kan bulaştırılmıştır. Halk cezalandırılmıştır, gözdağı verilmiştir. Vedat Aydın'lar, Bışenk Anık'lar ve daha niceleri vahşice yok edilmiştir. Yine bu dönemde onurlu bir görevi yerine getiren gazeteciler (Ve özellikle Özgür Gündem muhabirleri) Faili Meçhul cinayetlere kurban gitmiştir. Ama bizce tüm bu cinayetlerin, işkencelerin faili meçhul değildir. DEVLETTİR, TC'dir ve onun oluşturduğu Kontrgerilla- Hizb-i Kontra, Özel Harp Dairesi, Özel Tim gibi teşekküllerdir.

3) Bu devam eden savaşta okul, hastane, yol, su, elektrik, gibi halka hizmet eden savaş dışı unsurlar, tesisler zarar görmüş, yakılmış yıkılmıştır. Yine bu savaşta doğanın büyük nimeti olan ormanlar, fıstık bahçeleri, tarladaki ekinler ve evler-köyler yakılmış, yıkılmıştır. Bu savaşta T.C. pek çok sayıda okulu kapatıp, karakol yapmış, yüzlerce köyü boşaltmış ve halkı mağdur etmiştir.

4) Savaşın tarafları, tarafların savaşan unsurları olması gerekirken savaş dışı unsurlar da bu savaşa çekilmiş; bunu da TC başlatmıştır. Köy koruculuğu, Mülki İdare Amirlikleri, eğitim ve öğretim görevlileri, devlet doktorları ve kısacası devlete hizmet eden unsurlar birer savaş gücü olmuştur, taraf olmuştur. Muhalefette iken "köy koruculuğu hukuk dışıdır, devleti rezil etmektir, ben vataşdaşımı koruyamıyormuyum" sözleri ile koruculuğa karşı çıkan Demirel, bugün bunların devamı için bahaneler arar hale gelmiştir. İktidar ortağı olan her iki parti de köy koruculuğunun devamında olduğu gibi Olağanüstü Halin de devamında alicengiz oyunu oynamış, kendi programlarını kendileri çiğnemiştir. Hatta SHP büyük bir "demokratlık" örneği göstererek, Olağanüstü Hal Bölgesine giren tüm illerin valilerine Olağanüstü Hal Bölge Valisi yetkisi verilmesini getirmiş, eskiden süper vali bir iken, ondört olmuştur.

5) Savaşların doğal gelişmelerinden biri de müzakere, ateşkes, uzlaşma esir değişimi vb. yapıcı barışçı olanak ve yöntemlerin kullanılmasıdır. Ama taraflardan birisi sürekli olarak barış girişimlerinden kaçmaktadır. Bugün acı gerçek Türk ve Kürt analarının ağladığı, kanların döküldüğüdür. Önce bunu durdurmak gerekir.

Demokratik Çözüm Önerileri :

1- Barış girişimlerinin yapılması ve kanın bir an önce durması gerekir. Kan dökülmesi, göz yaşı dökülmesi önlenmeden hiçbir yararlı girişim olamaz.

2- Halka ve doğaya zarar veren resmi devlet görevlileri cezalandırılmalıdır.

3- Olağanüstü Hal ve köy koruculuğu kaldırılmalıdır.

4- Tüm demokratik örgütlenmeler önündeki engeller kaldırılmalı, her türlü parti, dernek ve diğer kitle kurumlarının örgütlenebilmesine olanak sağlanmalıdır.

5- Radyo ve televizyondan, GAP TV'den uygun Kürtçe programlar yayınlanmalı; Kürtçe, eğitim dili olmalıdır.

6- Tüm tutsaklar bırakılmalı, cezaevleri boşaltılmalıdır.

7- Anti-Terör yasası gibi tüm çağdışı yasal düzenlemeler yapılmalı, demokratikleşme önündeki tüm engeller kaldırılmalıdır.

8- Sorgusuz infazlar durdurulmalı, kişilerin suçunu ve cezasını saptama mahkemelere bırakılmalıdır.

9- DGM'ler kaldırılmalı, bu görevi normal adliye mahkemeleri yerine getirmelidir.

10- MGK-YÖK vb. tüm çağdışı oluşumlar kaldırılmalıdır.

11- Kuzey Kürdistan'ın yeraltı ve yerüstü zenginlikleri verimli şekilde değerlendirilmeli ve çıkarılan petrol, işlenen maden ve diğer gelirler bölgeye bırakılmalıdır.

12- Halkın yararları gerektiriyorsa federasyona geçilmelidir. Federasyon toplumun bütün kesimlerinde tartışılmalıdır. "Hayır TC üniter devlettir, taviz vermem" mantığı düz mantıktır.

13- Memur ve işçinin sendika ve demokratik hak arayışları önündeki engellerin kaldırılması gerekir.

Yukarıda dile getirdiğimiz hususlar eksiktir ama inanıyorum ki ilk adım için yanlış değildir. Tüm bu hususların kamuoyunca, bilim ve fikir çevrelerince tartışılması ülke ve insanlara yararlı sonuçlara dönüşmesini dilerim. Bugün bizim talep ettiğimiz insan onuruna sahip olmak, insanca yaşamaktır. İnanıyorum ki fazla birşey değildir tüm bunlar. Yine yukarıda vurguladığımız gibi sorunun çözümünün ertelenmesi, içinden çıkılmaz zor bunalımları getirecektir. Lütfen sorunun çözümünü olanaksızlaştırmayalım. Bu gün sorunun çözümünü olanaksızlaştıranlar, yarın ki gelişmelerin sorumlusu olacaklardır. Unutmayalım. ■

7.9.1992 tarihinde, Tabibler Odasında bir basın toplantısı düzenlenerek kuruluşu ilan edilen Kürt Hak ve Özgürlükler Vakfı'nın, Yönetim Kurulu Başkanı tarafından okunan basın bildirisini sunuyoruz.

Kürt Hak ve Özgürlükler Vakfı Basın Açıklaması

Kürt Hak ve Özgürlükler Vakfı'nın açılışından bir görüntü

İnsanlığın insanileşmesi sürecinde, çağlar boyu süren çileli mücadele sonucu kazanılan "İnsan Hak ve Özgürlükleri" tüm insanların paylaştığı ortak değerlerdir. Bu nedenle "İnsan Hak ve Özgürlükleri" tüm uygar dünyanın ilgi alanı olmuştur. Günümüzde insan hak ve özgürlükleri ihlalleri, devletlerin iç sorunu olmaktan çıkmış, uluslararası sivil kurumların müdahale hakkı doğmuştur. İnsan hak ve özgürlükleri ihlallerine karşı mücadele etmek, her insan için sadece bir hak değil, ayrıca ciddi bir görev olmuştur.

Birleşmiş Milletler'in "1992 İnsan Hakları Raporunda" Türkiye'nin insan hakları bakımından eski Varşova Paktı üyesi devletler de dahil olmak üzere tüm Avrupa Devletleri'nin gerisinde kaldığı saptanmıştır.

Türkiye açısından son derece üzücü olan bu durum bugün görevde bulunan Hükümetin Koalisyon protokolünde de teyit edilmiş ve şöyle ifade edilmiştir; "Türkiye, Birleşmiş Milletler ölçütlerine göre insan hakları ve demokrasi değerlendirilmesinde 66. sıraya düşmüştür"

Ne yazık ki, bu değerlendirmeyi yapan hükümet, Olağanüstü Hal Bölgesi kapsamında bulunan Kürt bölgesini, tamamen güvenlik güçlerinin insiyatif ve insafına terk etmiştir. Bunun sonucu olarak son Şırnak olayı ve onu izleyen olaylarda görüldüğü gibi, Kürtlerin can ve mal varlığına karşı sürdürülen devlet saldırısı büsbütün azmış ve pervasızlaşmıştır. Hiç kuşkusuz bugün varılan noktada, insan hakları değerlendirmesinde Türkiye düne göre daha da alt sıralara düşmüştür. Ne yazık ki, gidişat baş aşağıyadır.

Bu gerçekler Türkiye'nin insan haklarına dayalı demokratikleşme yolunda çok çaba harcamasını ve çok mesafe almasını zorunlu kılmaktadır.

Kanımızca Türkiye'nin İnsan Hakları ve Demokrasi değerlendirmesinde alt sıralarda yer almasının ve bu alanda ilerliyememesinin en başta gelen nedeni, Kürt sorunudur.

Kürtler haklı taleplerinde mesafe alabilir endişesiyle, devletin demokratikleştirilmesinden kaçınılmıştır. Demokratikleşmede ciddi adımların atılamamasının ve Türkiye'de demokrasinin güdük kalmasının nedeni budur.

Bu nedenle diyoruz ki, Türkiye'de demokratik gelişmenin yolu, Kürt sorununa demokratik yaklaşımdan geçer. Kürt sorununa demokratça yaklaşılmadıkça, Türkiye'de demokrasi gelişemez. Öyleyse, Kürt sorunu sadece Kürtlerin sorunu değil, Türklerin ve başkalarının da sorunudur.

Kürt sorununa insanca ve demokratça yaklaşım, başkaları için bir insani görev olabilir. Ancak Kürtler açısından bu, sadece bir insani görev değil, aynı zamanda kaçınılmaz bir milli görevdir.

İnsan Hak ve Özgürlüklerine dayalı demokrasiye inanan ve dünyanın neresinde olursa olsun bu hakların ihlallerine karşı duyarlı olan biz bir grup Kürt, mensubu olduğumuz Kürt halkına reva görülen ve uygulanan haksızlıklara karşı ilgisiz ve seyirci kalamazdık.

Bu nedenle vakıf senedinin 3. maddesinde belirlenen: "Anti-sömürgeci bir anlayışla başta ulusların kendi kaderini tayin hakkı olmak üzere, Kürt dil, kültür, edebiyat, tarih, sanat-bilim, ekonomi, sağlık,spor, temel hak ve özgürlükler alanında araştırma ve etkinliklerle, Kürt halkının bireysel, toplumsal ve kurumsal boyutlarda dayanışma ve gelişmesine katkıda bulunmak" amaçlarını gerçekleştirmek kararıyla "Kürt Hak ve Özgürlükler Vakfı"nı kurduk.

Vakfın tescili için, mahkemeye başvurumuzu yaptık.

Girişimimize karşı resmi makamların takınacağı tavır, Kürt sorununa yaklaşımın önemli bir göstergesi olacaktır.

Girişimimizin engellenmesi, Kürt sorununun çözümünde, devletin her türlü demokratik hak arama yollarını kapalı tutacağı anlamına gelecektir. Demokratik hak arama yollarının kapalı tutulması, diğer hak arama yollarına meşruiyet kazandırır. Devlet, antidemokratik hak arama yollarından şikayetçi olma hakkını kaybeder.

Kürt sorununun çözümünü demokratik platformlardan çekip, antidemokratik platformlara itmenin, vebali büyüktür, topluma ödetilecek faturası ağırdır. Bunda ne Kürtlerin, ne Türklerin ve ne de hiç kimsenin yararı yoktur.

Böylesine bir ortamdan ancak demokrasiye inanmayan halk düşmanı odaklar yararlanabilir. Böylesine şer güçlerine fırsat yaratılmamalıdır.

İnsan hak ve özgürlüklerine dayalı demokrasiye ve ulusların kendi kaderini tayin hakkına inanan bizler, Kürt halkının varlığını kabul eden, Kürtlerin meşru haklarını elde etme mücadelesini destekleyen herkes ve her kurumla, dayanışma ve işbirliğinden kıvanç duyacağımızı belirtmek isteriz.

Şerefettin Elçi
Kürt Hak ve Özgürlükler Vakfı
Yönetim Kurulu Başkanı

Lİ SER REWŞA REWŞENBÎRÊN KURD YÊN Lİ EWRÛPA

Adil Duran

Her kes ji bo roja xwe dijî. Gotar û şahîdê pêvajoka xwe ye. Ewa demêk em tê dijîn wek ava zelal ber bi çavê. Mêzênê dinê tev hatîye guherandin û ber bi xirabîyê diçe. Di welat de jî mêzêna tevgera netewî û civakî; ji bo hebûna xwe şerê çekdarî didomîne û dijraberîyekî dijwar pêk tîne. Mirovên Kurd ketine nav rewşekî wisa ku; ewên an berxwebidin an jî radest bibin. Bilî ewan rîyan, rîyekî tê de bimeşin nemaye.

Min gelek caran raman kir. Çawa ku di strana Helepçê de tevkuştina zarok, dê û bavan ji serok û rêberan tê pirs kirin, min jî pirs kir, agahdar nebûm û negihîştim daxwazîya armaca xwe. Tenê mam. Bê deng mam. Ji bo ku hemû rê û şop hatine girtin. Ewên ku îmkan dest xwe xistine, rê nadin. Nahêlin ku Kurdekî din jî ewan îmkanan bi dest xwe xîne û fêr bibe. Bi top û tanqan der û dorê xwe diparêzin. Bi rastî ew rewşenbîrên me, serok û rêberên me li ku derê ne, kî ne û çi dikin? Di wî warî de valahîyekî mezin heye, yên ku ewa valahîyê dagirin kêmin. Mixabin yên desthelat (otorîte) ku çewt in, rastîyê ji hev derînin tune ne. Demê ku daxivin jîr'in, jêhatî ne, êşdankar in (ajîtator) û hemû gotin û bêjtinên awan tûjin. Rexneyên ewan mîna gurzê neheqîyê giren û dijwar e. Mirovan zû dixapînin û bi bêjtinên xwe yî êşdankarî gelek di hejînin û bandûr li ser dikin. Lê belê, pêwist e ku xwedîyê va gotinên tûj bikarîyana bostik giya li ser axa welat hêşin bikirana ne di çû zora min... Ji xwe re û doza xwe re biyanî bûne û helîya ne û ketine xewn û xeyalên mezinahîyê. Hev û du cuda ne û her yek ji ewan xwe dikşîne alîyekî.

Pêvejokê îroyîn de, de û rewş gelek hatîye guherandin. Ew şerê ku navberê gelê me û sazûmana mêtingehkaran de tê dayîn germ bûye. Berî 12 Îlonê deme ku hotirvanekî bi tenê tutik lê dida mirovên Kurd komcivand û rêz dikir. Iro ew tirs nemaye. Kesekî jê bitirsî jî nemaye. Era pirsgirêkek heye. Ew jî yekîtîya gel e. Raste rast serokatî û rêberî ye.

Ewên ku li Ewrûpa ketine xem û xeyalan; zana û pisporin(!) dixwezim wergerin welat û mezinahîyê xwe şanî gelê me bidin pêwiste ku dev ji galgal û mezinahîyê berdin. Bila berdin ku, ew gel xwe nû ve bike. Li ser axa xwe û li nav çavkanîyê xwe de çareserkirinekî ji bo daxwez û bîhnpakîye xweyî nemir bibîne. Azad û serfiraz bibe. Ji bo pêkhatina ewa karê mezin pêwiste ku emê dev ji xem û xeyalan û bazarkarîyê şexsî berdin. Û tiştekî din heye û çêtir e. Tevgera derveyî welat ya ku niha jîyana mihacirîyê didomînî ew ji bona îhtîyatê ye û nikare cîyê tevgera hundirî welat bigirî. Bona wî sedemî, hemû rêxistin û kom û komelen Kurdan ya derve an jî yên hundirî welat xebatekî bihev re bikin, yekîtîya gel pêk bînin herî pêwist e. Wisa ne be serketin û serfirazî zehmet e. Emê bikaribin wê pêvajoyê de li gor şert û rewşa welat giranîya xwe deynin li ser perçekî û temamîyê here. Bona domandina şerê mezin bê şert û şûrt yekîtîya sosyalîst, demoqrat, welatparêz û ya temamîya gel û civakê, xeynî xaîn cahşan pêwist e.

Îro ew hêz û tevgerê ku li welat berxwedidin ji bona rizgarîya welat, her der li axa Kurdistanê bi xwîna şehîdan avdaye. Dibe ku kêmasîyê ewan hebin-heye jîdin ewan û dijraberî ewan bisekinin. Ew xesare û karekî çevt e û hewce ye ku rexne girtinê me çêkir be di pratîkên jiyanê de jî bê tedbîq kirin.

Îro ew pevçûna ku bi can û dil tê dayînê, gelek bi qedr û qîmet e. Bes hinek rewşenbîrên me bi navê zanistî, welatparêzî, şoreşgerî êrîş dikin ewan qedr û qîmetan. Ew bi xwe jî baş dizanin ku, ev erîşe han ne tiştekî li cîye.

Ne zêde dûr herin, we nêza de çend kesan bi dijmimintîyetkî xirab dijî İsmail Beşîkçî derketin.

Beşîkçî ew mirovê zana û giranbuha, ji bo Kurd û Kurdistanê, jîyana xwe danî li erde. Dost û dijmin jî baş dizane ku rastî wisa ye!

Bona ku danusitendina xwe ji wera tune, û hunê nikarin êdî pirtûkên wû yên zanistî xwe re çapbikin û bifroşin û bikin destmaye yê bazarkarîyê, ji bona wî sedemî we berê xwe dayê.

Era, hewce ye ku, tu kes bila devê xwe pariyê mezin veneke û li gora marîfet zanîn û karê xwe gavê xwe bavê û daxwez bike ma, ne çetir e. Xirabîyê, xirabî jê derte. Û tu kes bi vê nagehî daxwaz û armancên xwe. Wext ne dereng e, hîna ku rê nêzîk e, werin niye li bo gel bixwezin û cîyê xwe bistînin. Xebata xwe yî çandî-zanistî û whd. bikin. Emê destê xwe bidin hev. Di miqalibî dijmin, li serê hev û du jî sond bixwin û carekî din jî neheqî li xwe û doza welatê xwe û qedr û qîmetên welatê xwe nekin. ■

ÇEND NİMÛNÊN Jİ ZARGOTİNA KURDÊN SÛRÎYÊ

Celîlê Celîl, Kurdnasekî Kurda î gelek hêja ye. Wî di derbarê dîrok û wîjeya Kurdî de gelek berhem afirandiye. Yek ji wan berheman jî pirtûkeke bi navê "Zargotina Kurdên Rusyayî" di sala 1985 an de li Rewanê hatiye weşandin.

Di pirtûkê de, di beşa zargotina Kurdên Rusyayî de Hestanên evîndarîyê, yên mêrxasêyê, Stranên evîndarîyê (lawik û heyran), Stranên dîrokî, Bend-Dîlok, Stranên govendê, Stranên Şînê-Lawiyok, Mamik-têderxistinok, Zargotinok cîwar bûne.

Celîlê Celîl, di pirtûka xwe de cî daye zargotina Kurdên Sûrîyê jî. Wî di sala 1982 an ji nava Kurdên Sûrîyê; li Amûdê, Qamişliyê, Dêrikê, Çiyayê Kurd gelek zargotin berhev kiriye û ew weke parçeyek ji çanda Kurdên bakur dîtiye û di pirtûka xwe de bi cî kirîye.

Em dixwazin ji xwendevanên xwe re ji pirtûka Celîlê Celîl, ji beşa Zargotina Kurdên Sûrîyê çend stran û lîstikên zarokan bi weşînin. Ji ber ku ew stran û lîstikên zarokan mîna yên Kurdên bakur in.

ZARGOTİNA KURDÊN SÛRÎYÊ -STRAN Û LÎSTİKÊ ZARA-

RÛVÎ

Rûvîyê, rûvîyê rindik,
Serê dîyûv kincik
Rûvî çû mala xala
Bar kir barê jî arê dara,
Bijmêr, nejmêr
Heke li erof nebin bîst û çara?

RÛVÎ RİNDİK

Rûvî rindik,
Sere dûvî sipî weke kincik,
Rûvî digere gund bi gundik,
Rûvî hişke weke dare
Bimjêre heke ne bîst û çare,
Qetla min û te li wî helale.

YEKLO DUKLO

Yeklo, duklo, dimpaz
Qereqotik pismircik,
Kêçê-mêçê olqicê,
Şemso, quto rapazê.

HORZE MORZE

Horze, morze,
Agir dev û dorze,
Hiliflî-miliflî,
Çig-çiliflî,
Ar Tûtik,
Berwar tûtik,
Şex Gêlanê dew rûtik.

HÊKÊ HÊKÊ

Hêkê, hêkê
Hêlînekê,
Gula çepê
Çipil mijê,
Ana gijê,
Ser keşkînê
Guh dipeçînê.

YEKÊ YAKANEKÊ

Yeke yekanekê
Gula çepê
Çepil mijê
Xana gije,
Dosta înê,
Çu mizgînê.
Heba tirî
Vegindîrî,
Çamû çeye,
Qulquleye,
Bîst li teye.

YEK DİDO

Yek, dido
Bawar sisê,
Çiqla fisê
Mamo dîno,
Kevirê şîno,
Sîmbêl boqo
Çavzer doqo,
Ar tutuk,
Şêx Gêlanî
Dev rutik.

EVELÎM-DEVELÎM

Evelim, develim,
Çiltik çember,
Misk û Ember,
Toze li berber,
İ Teter,
Anciq-manciq
Lepe û caciq.

HÊKELÊ DUKELÊ

Hêkelê dukelê,
Çar çembêrê,
Ara vingê,
Pê qulingê,
Hestîyê kewê,
Li bin kewê,
Kew firî,
Bizinekê bîstekê.

TÎTO-TÎTO

Tîto,tîto,
Berxa vîto,
Navî dila,
Kete cila,
Acîrê fîş,
Beqelêş,
Yek êmîş
Yek gumeş
Di zobe deştada
Bir mala Fatêda,
Fata kine, bezî darek,
Tine Fate rabû derket,
Mecîya teşî jê ket.

METÊ META ZÎNÊ

Metê meta zînê
Kerê hildikşîne
Kera bi zengile,
Xwîê vil-vile,
Gihîştî naw Musil e,
Musil bavê gişta,
Yekê kurek anî,
Yekê keçêk anî,
Li ser estêr danî.

AVZENGÊ

Qisqul-qisqul,
Avzengê,
Xulxul bengê
Hur û can,
Gul fîdan.

HÎVÊ

Hîvê, hîvê
Zengil zîvê
Kiras kitanê,
Berîvanê
Berî xelkê
Tevdî ez qurbane.
(Dibejin gava hîv nû derdikeve roja ewlîne. Yê ewlîn çev li hîve dikeve uha dîbêje.)

KESK Û SOR

Kesk û sor li mala me,
Mişk û mer li mala we.
(Gava buharê baran tê, keskesor dertê û eger cînar pevçûne, ji hev xeyîdîne. Zarok dertên evî dibêjin)

TASEK NÛKÊ QELANDÎ

Tasek nûkê qelandî,
Dora hewşê gerandî,
Menolî hat neqandî,
Omero hat revandî.

EBELEN-DEBELEN

Ebelen debelen,
Çêlçik ember,
Misto berber,
Hencik-mencik,
Lebî cecik,

YEKÊ

Yekê yekanekê
Du bizanê
Gula çepo,
Çepo Mîşo,
Aro gîşo
Tot rehînê,
Şamûşê,
Çil hileyî
Bîst li teyê.

SEKÊ SERENEKÊ

Sekê, serenekê
Avtîzano,
Çeplo,
Çepla mîjo,
Ara gujo,
Giyû teyîno,
Ser paçîno.

KODÊ-KODÊ

Kodê, kodê, kûd barûdê
Zingil zava, mîr Mistefe,
Libka tirî te gindirî,
Du marê reş, du gulê xaş
(Lîstika zarane. Koma zara bi rêz govek digrin, yekî ortêda disekina û bi van xebera despê dike yeko-ye kodîj mêre. Qotin ser kê xilaz bû, ewî ji nav rêzê dertê usa diwekilînin heta ku yek dimîne. Çevê wîya hişk girêdidin û yê mayîn direvin xwe vedişêrin. Eva çevê xwe vedike hu gere wana gişka bigere bibîne.)

WETHOKE

Wethokê, wethokê,
Kulîlka dudotkê,
Bejna xwe kûlî xokê
Xola xwe bilbile,
Şîrê xwe da mile,
Hewar kir Mîsile,
Misîl derbi derbe,
Hemî çalê warbe,
Çû çala mîr, meleka,
Avêt ser zareka,
Zoreka xişxaşke,
Mehmê tu xudêke.
Silam li Ahmêke,
Ahmê çûye sukê,
Bikire cîlê buqê,
Bûka qelendera,
Hemû şehr û zara
Ella û pêxembera.

YA KUM KULAV

Ya kum kulav,
Tu bikî tav,
Ya şex Reşî,
Tu bikî Xucî.
(Wexta baranê zaro dibêjin, wekî bê birînê.)

PÎRKA Mİ ÇÛ KULÎNÊ

Pîrka mi çû kulînê
Mişk û mara diqelînê,
Heçî bişteqlînê
Behra hilînê.
(Gava hemû zar diqîrin, qerebalix dikin, uha dibêjin ku dengê xwe bibirin. Yek dengê xwe nabire. "Mişk û mar wê bibine para wî")

BARANÊ HAWAR HAWAR

Baranê hawar hawar,
Çûçîka genimê me xar,
Sîwîya serê xwe xar.
(Wexta baranê zarok derdikevine derva, ban dikn wekî dibare dibêjin)

BÛKA ME BARAN DİVÊ

Bûka me baran divê
Golika me gîha divê,

www.sivaknet.org

Me bi xwe genimê sor divê
Mellê me zîkat divê.
(Wexta tev dertê û baran nayê, zarok ji darika û paçika bûke çêdikin, derdikevine kola, bûkê bi serê darikva dikin. Digerin û dibêjin)

DAM Û DAM

(Serê salê zarok nava gund digerin û dibêjin:)
Damû dam gîskê qedam,
Serê salê, binê salê,
Xudê kurkî bide kewanîya malê.
Serê dîkê me kulave,
Binê dîke me kulave,
Xudê xortê malê bêxê zava.
Kevanîyê dest zerînê,
Destê xwe bavêj kulînê,
Behra qirdik jê derîne.

LEGO LEG

Lego leg,
Teyrika belek,
Zoza bilbil,
Dermanê dil,
Şekro şima,
Wê li ber çema,
Av şeqîne,
Av tê nema,
Ew zîvana li genima,
Ew fîncana dest hakima.

HÛRQUTÊ

Çûme şikevtek tarî,
Hatim şikevtek tarî,
Teyrektêda nalî,
-Teyro, çi jite hatîye?
-Perê mi şikestîye,
Dizo ji mi dizîye
Dizo di nav dehlêda.
Pembû ber piştêda.
Fatê kezîya çêke,
Nîvî xwe û Mehmêke,
Mehme salebêbîyê,
Gerîbo deyn nekir
Serê babo kek kir,
Evdalê kulekê
Tirba wîya rêda,
Kîsek çû tevrek lêda,
Heçî hat tevrek lêda.
(Lîstika zara. Du bir hev disekinin û destê yê pêşberî xwe digrin, van gilîya dibêjin û bi teql xwe dihejînin, wek govendê dimaşin)

NÎSKÊ-NOKÊ

Nîskê nokê,
Mala Mehmîdokê,
Mal Mehmî dûre,
Ber ava Xabûre,
Xebûr derbe derbe,
Hemu şehrî werbe,
Şehrî mîr beleke,
Avêtî zugreke,
Zurge xaşî-maşî,
Avêtî kirasî,
Kirasê nebîre,
Şepşepa sabûnê
Bin dara zeytûnê
Silam Eyşa Xatûnê.

(Lîstika zarane.
Cot bi cot disekinin Pişta xwe dikutune hev, desava hev bend dikin û bi sirê van xebera diwekilînin û carê yek xwe ditewîne, yê dinê hildide
ser pişta xwe.)

QÎQANÊ

Qîqanê, qîqanê
Tu bi hilû mircanê,
Kanê mîrê kelhê?
Mîrê kelhê kuştin,
Sê car li ber rûniştin,
Yahya mamê mina,
Bejna min spîndare,
Spîndarê Romêye,
Roma Hesenbege,
Romê fîşe-fîşe,
Kekê min çawîşe,
Ser hespê sûware,
Hespê xwe bid mine.
Hewar kir Kûsile,
Mûsil derbû derbe,
Hemî şehrî werbe,
Şehra mîr meleke,
Avêtî zoreka,
Me dabû kirase,
Kirasê kekoye,
Wê li bejna xaloye.
(Mîna lîstika Hûrqutkê dileyzin.)

BABLÎTAN

Bablîtan xaş Balîtane
Aşqê çêlîk û çîyane,
Dev reşik ji devkê gurane,
Dev reşik ji wêva xuyane,
Du tiştê te ji hevîrin,
Du benê tetî hêjîrin,
Gayê Şemo qîro,
Jin helalê mero.
(Lîstika zarane. Bi kom dilîzîn. Yek qîz dîbe, yê mayîn serra banzdidin. Her carê yek pêşîyê banzdide cumlekê jê dîvêje, Kê şaş bû û gilîyê wî rast negot, dewsa yê qîz bûyî disekine û bi vî awayî car ser wîra banzdidin.)

GUR GOTÎYE

Gur gotîye xelatê ker,
Herdu guha li min dike çeper,
Heta dil û hinava lê tînim der.

Gur gotîye, xeltê mihîn,
Mi dide cotkê pehîn,
Dil û hinava li mi dike tehîn...

Gur dibê, xelatê meşîn,
Didimê dikêşim,
Nabêje ez têşim.

Gur gotîye, xelata bizin,
Digrim dikêşim,
Dibêje: Ay ez dêşim. ■

Serborî

XEZEB

Lokman Polat

Bi rastî jî xezeb bûya ku İsraîl serê wan de anîbû. Ji asîman weke baranê bombe dibarîye bi ser wan de. Gemîyan bi top û roketên xwe ji cîyekî din agir dibarand. Derdê herî mezin jî ew helîkopter bûn; hêdîka dihatin ser mewzîyên Filîstînîyan disekinîn û ji jor ve ew gulebaran dikirin. Hefteyek hebû ku arteşa İsraîl ketibû erdê Libnanê; bere bere pêşîya xwe paqij dikir û pêj de diçû. Her der, di nava agir, alav û xwînê de dihişt. Bi kurtî welêt kirbû cehenem İsraîl.

Şîrvan û çend hevalên xwe î Kurd, di wê demê de, li ba Filîstînîyan bûn. Dusê heyv hebû ku çûbûn meqera (kampa) Filîstînîyan. Hê talîma leşkerî bî xweşkayî ne dîtibûn bi carekê re xwe di nava şerê leşkerî î gran de dîtibûn. Roja ku İsraîl êrîşî Lubnanê kir û pê ve şev û roj li wan bûbû xezeb, bûbû afat. Mifreza ku Şîrvan tê de bû, ji Kurd û Filîstînîyan saz bûbû. Her du cîyan jî bi hev re dijî İsraîl şer dikirin. Tum jî mewzîyên xwe diguhertin da ku cîyê wan eşkere nebe. Bi şev, di tarîyê de hew didîtin ku helîkopteran bî ser wan de girtin; projektorên xwe ber bi wan de vegerandin, her der ronî kirin û bi vê ronayîyê re ew gulebaran kirin. Carina firoke jî dihatin êrîşê, bombê fosfatê davêtin ji jor ve. Ew bombe mîna balonekê bûn û şewq didan her der mîna rojê ronî dikirin û pir jî hêdî dihatin ber bi erdê ve. Bi vê ronîbûnê ve frokenî din, ji par re dihatin mewzî bombe dikirin. Bû sê-çar şev ku fîdaîyan tu çare ji van balonan re ne dîtibûn. Her ku di çû jî ev ronayîya şevê, moralên fedaîyan xera dikir. Ji ber ku bi şev jî, bî asanî cîyê wan eşkere dibû.

Şevekê Şîrvan, çend Filîstînî bî berpirsîyarê mifrizê Ebû Teîb ve, dê biçûna mewzîyek din. Hê li nîvê rê bûn ku firokeyekê ji jor ve fosfat avêt û bi carekê re ew di ronîyê de hîşt. Ebû Taîb hêrs bû gule da devê keleşkofê û berê wê da balonên fosfat û li ser hev teqand. Bi tiştê ku dîtin tev bi hev re şaş û ecêb man. Gule li kîjan balonê di ket ew di cî de ditefand. Bi carekê re ji tîştê bêçare re çarekî dîtibûn. Gelek pê kêfxweş bûn. Lê berê wusa bû; gava ku firokê bombe jiberxwe bi tefîyana xe vedişartin. Lê belê mîratê balonan bi kêfa xwe hêdî ji jor ve dihatin û pir dereny ditefîyan. Bî rastî ta ku bombe bi tefîyana wan jî ezabekî mezin didît. Eva han jî curekî îşkencê bû ku li wan dibû.

Tefandina bombê fosfat bi gulê, di tektîkê vî şerî de ji wan re bû curekî şoreşê. Ta wê gavê, fedaîyan ev tişta nizanibûn. Çewt ne hatîye gotin ku "şer mirov fêrî gelek tiştan dîke." Piştî ku balon tefandin, hema di cî de hayê Komîta Navendî pê xistin. Wer dixwuya ku kêfa serbazê wan jî gelek dihat. Ji wê şevê pê ve kesî xwe ji ber bombê fosfat veneşart; her ku bihata dîtin berê gula li wan bû û li pey hev dihatin tefandin. Di van rewşan de asîman ji ber çirûskên gula çîk-sor dibû.

Bi şev û roj firokan mewzîyên folîstînîyan bombe dikirin; dihatin, bombe xwe vala dikirin bi ser wan de û ji par re vedigerîyan. Fedaîyan jî fûzên biçûk Sam-7 davêtin firokan; yek jî li firokan nediket. Gava ku pîlot bi fûzê hay dibû an li pey xwe balon berdida an jî berê firokê dida rojê û paşê pîke dikir ber bi erdê ve dadiket. Bi vî awayî fûze an diçû li balonê diket an jî ber bi rojê ve diçû û qederekî şûn de di teqîya. Ji ber ku fûzê Sam-7 li gorî germîyanê rêya xwe didîtin. Ji ber vê yekê fûzê fedaîyan hemû li valayîyê diçûn. Li ser vê rewşê gelem mineqeşe çêdibûn. Mifreza ku Şîrvan tê de bû, piştî mineqeşan ji vî tiştî re li ser çarekî rawestîyan. Li gora vê çarê dê sê-çar fûze bi hev re bavêjana firoke. Çend hep herin ber bi rojê an balonâ jî dê yek jî biçûna berbi firokê û dê pê de bi teqîyana. Lê jî bêçaretîyê gotin em dê carakê vê tektîkê bihêçînin. Gava firokeyeka İsraîl hat sê-çar Sam-7 bi hev re avêtin. Bi vî awayî du firoke anîn xar, pîlotên wan dîl (hêsîr) girtin. Ev pîlot paşê pir bi kêra wan hat. Pîştî ku şer rawestîya ev her du pîlot bi sedan dîlên xwe yen di destê İsraîl de bûn, guhertin.

Roja din carek din firokên İsraîl hatin, lê belê yên Sûrîyê jî hatin û li asîman şerekî giran çêbû di nav firokên her du cîyan de. Şîrvan û hevalen xwe li şerê firokan temaşe dikirin mîna ku li fîlmekî binihêrin. Bera hev û di didan, hevû du fûze dikirin, gulebaran dikirin, hevû du dixistin erdê. Di vî şerê giran de wan jî çend fûze avêtin firokên dijmin. Fûzekek li firokeyek dijmin ket û ber bi wan de hate xar. Pîlot li nîvê re xwe ji firokê avêt erdê. Pîlot bi peraşûtê hêdî ber bi erdê ve hat. Firoke berî wî li erdê ket teqîya û her der di nav agir de hişt. Çavên Şîrvan û fedaîyan li pîlot bû, da ku bi gihîje erdê wî dîl bigrin. Pîlot tew benîştê xwe dîçût û dikenîya. Şîrvan û hevalên xwe pîlot anîn. Ebû Teîb bi pîlot re axivî, mêza kirin ku pîlot İsraîlî nîne, pîlot yê Surîyê ye. Di cî de ew birin radestî artêşa Sûrîyê kirin. Fedaîyên Filîstînî - ku di nav wan de ji çepên Tirk û Kurdan gelek kes hebûn û çend kes ji wan dîl ketin, hinek jî şehîd ketin- heftekê diberxwe dan. Lê belê nikari û dora bajêr girtin. Bi qanda heyvekê bêrûdê xistin binê eblûqê. Pîştî ku filîstînî jî bêrûdê derketin ew jî ji ber xwe ve ji dora bêrûda vekişîyan. ■

DERSÊN ZMANÊ KURDÎ

- X -

XWENDİN

Li ba min tu pir hêjayî. **Ji** pirtûk xwendinê **re** jîr, **ji** karê malê **re** jêhatî, **ji** welatê xwe î bindest **re** alîkar. Tu bermalîya min î. Tu jinek Kurd î bi rûmet î; tu **her** tişt î **ji bo** min. Ma vana têra hêja bûnîya te nakin? Ku tu hîn **jî** xwe kêm, bêkes û belengaz dibînî...

Zozan **bi** van gotinên xweş **ve** bişirî. Wer dixwuya ku van gotinan ew qanî ne kiri bû. Zivirî mêrê xwe.

- Tu xweş dibêjî, lê belê dawî nînê. Ka **di** nerîtê **de** ez **ji** çi **re** dibim! Min zarûk jî anîn dinê va wan mezin dikim. Xwarinê dipijînim, cil û fraqan dişûm, hundir paqıj dikim, wekî din? Wekî din tu tiştekî din nînê!

Baran gotina xwe domand:

- Hevala min, delala min, ez baş têdigihîjım. De ka rêyekî **bi** ber me xe. Tu **jî** dizanî ku **ji** berbangê **ta** êvara teng ez dixebitim **di** karê xelkê **de**. **Ji** her alî **ve** kargerîya malê **li ser** milên min e. **Her** ku têm malê dilê min **bi** waswaseye: Xwedê bikim îro jî tu tiştekî mesrefê derneketibe! Tu jî baş dizanî ev çend salin ku bê vêsa, bê betlane ez dixebitim. **Bi** salan dîtina heval û hogiran li min herame. Tu pê dizanî, daxwaza min î herî mezin ku ez û te **bi** serê xwe em herin cîhekî, **bi** qandî mehekî bimînin bîhna xwe derînin çi gengaz! Berîkek vala ya din **jî** qul! Qey ez na xwazim makîna cil û fraq şûştinê **di** mal **de** hebe. Derwazeyek **di** binê me **de** hebûya, em lê siwar bûna bigerîyana, biçûyana derina ma dê xerab bûwana! Wê gavê, ez bawerim ku dê gazincên te jî ewqas nebûwana. Min bi xwe tu carî jî xebata te î malê piçûk ne dît. Mezin kirin û xwedî kirina zarûkan karekî herî hêja ye. ji xwe zarûk çêkirin, bi mirov bûnîyê, jinan herî mezin dike. Kar û barê ku tu dikî ne wekî bê piçûk dîtin.

Ez eva han ji dil dipirsim: Ku tu dilxwaz bî, **ji** hemû karên malê **re** ez dê bêtir ji te re bibim alîkar, tu dıxwazî?

Zozan **di** binê giranîya gotinên Baran **de** ponijî hinekî. **Bi** dengekî nerm û lerzok gotina xwe domand:

- Na tu daxwazek min î werê **ji** te nîne. Min acizîya xwe bi zmên xist tenê. Ez dizanim yên min gazincin, lê hema li ba te. Carcarina wiha ne axivim ez dê yek car biteqim. Carina ez **ji** xwe dipirsim: ta kêngê em dê **di** vê rewşê de bin? Ez bersîvê jî dizanim! Lê dîsa **jî** ez xwe **ji** vê pirsê nagirim.

MİJARA DAÇEKAN (DOM)

SER:

Üst, üzeri, baş gibi anlamlarda kullanılmaktadır.

WEKOK:

Ser çavan: Göz **üstüne**
Ser seran: Baş **üstüne**
Ser masê paqij e: Masanın **üzeri** temizdir.
Gule (bi) **ser** me (de) barîn: Üzerimize kurşun yağdı.
Serê çiya bi dûman e: Dağın başı dumanlıdır.
Bu edat da **bi, li, di, ji** gibi basit edatlarla bileşik halde kullanılabilmektedir.

WEKOK:

Ji serî ta serî: Baştan başa
Pênûs **ji ser** masê rake: Kalemi masanın **üzerinden** kaldır
Ew **li ser** masê ye: O masanın **üzerinde**dir
Bi ser avê ket: Suyun **üzerine** çıktı

PİŞTÎ:

...den sonra, sonra anlamına gelmektedir

WEKOK:

Ew **pişti** min hat: O ben**den sonra** geldi
Piştî daneşanê em balav bûn: Göster**iden sonra** dağıldık
Av piştî xwarinê tê vexwarin: Su yemek**ten sonra** içilir

TEVÎ:

Bu edat birlikte, rağmen gibi anlamlara gelmektedir.

WEKOK:
Tevî her tiştî: Her şeyle **birlikte**
Tevî vî: Bununla **birlikte**
Tevî vê jî ne hat: Buna **rağmen** gelmedi

HEÇÎ:

...ise, -iseden gibi ekleri temin eder; gelince her, her ki, her kim ki gibi anlamlarda kullanılır

WEKOK:
Heçî tu bî: Sen **isen**, sensen
Heçî tu: Sana **gelince**
Heçî tê bila têr bê: **Her gelen** tok gelsin
Heçî ku nizane bila bixebite: **Her kim ki** bilmiyor çalışsın

JÊ PÊ VE:

Bundan böyle, ondan böyle gibi anlamlara gelmektedir.

WEKOK:
Jê pê ve neyê: **Bundan böyle** gelme
Jê pê ve naxwazim: **Bundan böyle** istemiyorum
Yê paşî Hesen e; **jê pê ve** bila kesî din neyê: Sonuncusu Hasandır; **ondan böyle** kimse gelmesin

JÎ BER VÊ YEKÊ:

Dolayısıyla, bundan ötürü, bundan dolayı gibi anlamlara gelmektedir.

WEKOK:
Heval ne li vir e, **ji ber vê yekê** ku tu werî wî na bînî: Arkadaş burada değil, **bundan ötürü** gelirsen onu göremezsin
Her tişt pir buha ye, **ji ber vê yekê** tu tiştekî ne kire: Her şey çok pahalıdır, **bundan dolayı-ötürü-** birşey alma.
Ji ber vê yekê naxwazim: **Bundan dolayı** istemiyorum.

EVE:

İşte anlamındadır. Uzak için Eve, yakın için **Ewe** olarak kullanılmaktadır.

WEKOK:
Eve hat: **İşte** geldi
Ewe tê: **İşte** (uzak) geliyor
Eve li vir e: **İşte** buradadır

GAV:

An, zaman anlamındadır

WEKOK:
Gavek berê were: Biran önce gel
Gava tu werî: Geldiğin **zaman**, geldiğinde,
Gava hat: Geldiği **zaman**, geldiğ**inde** (Tekil üçüncü şahıs için)

JÎ XEYNÎ:

...ndan başka ek ve anlamını ifade eder

WEKOK:
Ji xeynî te: Sen**den başka**, senin dışında
Ji xeynî wê kesî naxwazim: Ond**an başka**sını istemiyorum
Ji xeynî min kes nîne: Benden **başka** kimse yok

SEBA:

Sebep, sebebiyle, niçin gibi anlamlara gelmektedir

WEKOK:
Tu **seba** çi li vir î: Ne **sebebten** buradasın
Seba wê ez nehatim: Onun **sebebiyle** (onun için, onun yüzünden) gelmedim
Seba çi hatî: **Niçin** geldin?

DÎ NAV BERA:

Ara, arasında gibi anlamlara gelmektedir

WEKOK:
Di nav bera çiyan de: Dağ **aralarında**
Di nav bera me de derbas bû: **Aramız**dan geçti
Çi **di nav bera** we de heye: **Aranızda** ne var?

DÎ DEMA:

Bulunulan zaman içinde anlamını temin etmektedir.

WEKOK:
Di dema em tê de ne: İçinde bulunduğumuz **zamanda**
Di dema me de: **Zamanımızda**
Di dema ku em hatin: Geldiğimiz **zamanda**

BER Bİ:
...e doğru anlamını temine yarar
WEKOK:
Ber bi wê de here: Ona **doğru** git
Ber bi me de were: Bize **doğru** gel
Ber bi mal çû: Eve **doğru** gitti

Lİ GORA:
...e göre anlamındadır
WEKOK:
Ew **li gora** min e: O bana **göredir**
Li gora te: Sana **göre**
Li gora wê ya din çêtir e: Ona **göre** diğeri daha iyidir

Dİ...RE:
Araya gelen kelimeyi çekime uğratıp anlam kazandırır.
WEKOK:
Di rê **re** çû: Yoldan gitti
Di nav **re** derbas bû: İçinden geçti
Di ser **re** firîya: Üzerinden uçtu
Di bin **re** derbas bû: Altından geçti

Dİ... DE:
Arada kullanılacak kelimenin bükümünü sağlayıp anlam kazanır
WEKOK:
Di hundir **de**: İçerde
Di bin **de**: Altında
Di ber **de**: Önünde

Jİ...RE:
Arada kullanılan kelimenin bükümünü sağlayıp anlam kazandırır.
WEKOK:
Ji Hesen **re**: Hasana
Ji malê **re**: Eve
Ji kê **re**: Kime

Jİ...VE:
Arada kullanılan kelimenin bükümünü sağlar ve anlam kazanır.
WEKOK:
Ji Elî **ve** nexwuyaye: Ali'den taraf görünmüyor. Ali'ye görünmüyor
Ji alî min **ve**, bû: Benden taraf oldu
Ji vir **ve** nayê dîtin: Buradan görünmüyor

FERHENGOK:

Hêja: Değerli
Jîr: Çalışkan
Kar: İş
Mal: Ev
Jêhatî: Yetenekli
Bindest: Ezilen
Alîkar: Taraftar, yardımcı
Bermalî: Ev hanımı
Rûmet: Değer, şeref
Tişt: Şey
Belengaz: Zavallı
Bişirîn: Gülümsemek
Qanî kirin: İkna etmek
Zivirîn: Dönmek
Dawî: Sonuç
Nerît: Pratik
Pijandin: Pişirmek
Frak: Kap-kacak
Delal: Aziz
Berbang: Sabahın ilk aydınlığı, şafak
Êvar: Akşam
Evara teng: Günün batımını müteakip ilk zaman
Xebitîn: Çalışmak
Kargerîn: İdare etmek, yönetmek
Bê vêsa: Dinlenmeksizin
Bê betlane: Tatil yapmaksızın
Hogır: Cana yakın arkadaş
Gengaz: Mümkün
Derwaze: Araba
Gazinc: Sitem
Piçûk dîtin: Küçümsemek
Dilxwaz: İstekli
Ponijîn: Düşünmek, dalmak
Lerzok: Titrek
Carcarina: Arasıra
Kengê: Ne zaman
Mijar: Konu
Waswase: Vesvese
Carina: Bazen

www.arsivakurdi.org

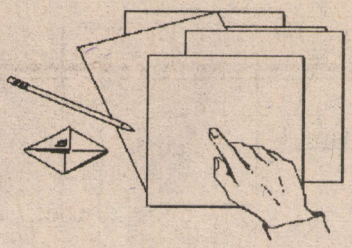

TC'NİN KANLI ELLERİ

TC'de her yıl kutlanan 30 Ağustos zafer bayramı bu yıl da Şırnak'ta katliamlarla birlikte kutlandı. Ama 1992'de kutlanan 30 Ağustos'un önemli bir yanı var. İlk defa TC temsilcileri gerçeği bir yönüyle de olsa itiraf etme cesaretini gösterdiler.

TC'nin sözcüleri "verilen bu bağımsızlık savaşına sadece Türk ulusunun değil, aynı topraklar üzerinde yaşayan tümulus ve azınlıkların da katıldıklarını, kazanılan zaferin ortak mücadele sonucu elde edildiğini" yüzleri kızarmadan itiraf ederken öte yandan da Kürt ulusunun bağımsızlık istemlerini katliamlarla ezmeye çalışıyor.

Böylesi bir zıtlığı aynı anda yaşayan başka bir devlet yoktur. TC'ye sorulmalı: Kürt, Türk ve diğer ulusal güçler ile birlikte verdikleri mücadele sonucu elde edilen zafer sadece Türk ulusuna mal edilebilir mi? Türk ulusu bu zaferle bağımsızlığını elde ederken neden Kürt ulusunun payına Koçgiri'de, Piran'da, Ağrı'da, Dersim'de, Zilan'da yaşanılan katliamlar, sürgünler, inkarlar düştü?

Bunlarla yetinmeyen TC, Kürt halkına yönelik saldırı ve soykırımını devam ettirdi. Kürt aydınları evlerinden alınıp işkencelerle katledildi. Kürt ulusunun bayramı olan Newroz kutlamaları kanlı olaylarla sonuçlandı. Sınır ötesi operasyonlarla genç, çocuk, kadın demeden Kürt halkının yaşam hakları ellerinden alınıp, evleri yakıldı.

Bugüne kadar Kürt ulusunun bağımsızlık istemini zoraki asimilasyon ve katliamlarla yokedemeyen TC, başarısızlığının verdiği hınçla tüm dünyanın gözü önünde Şırnak'ta katliamlarına bir yenisini ekledi.

Savunmasız Kürt halkına 3 gün boyunca hava ve karadan saldırarak birçok insanın ölümüne, evsiz barksız kalmasına yolaçtı. Şırnak'ı özel tim ve askerleriyle kuşatarak insanları diri diri yakmak, mezara gömmek amacıyla, yangınları söndürmek için gelen görevli insan ve araçları Şırnak'a sokmadı. Aç, sakat ve evsiz kalan masum insanları gözyaşları içinde göçe zorladı.

Şırnak kan ağlarken TC kanlı elleriyle kutlama törenleri gerçekleştirdi.

TC'nin katliamlarının şiddeti ne kadar büyük olursa olsun Kürt halkının gelişen ulusal mücadelesini yokedemeyecektir.

N.Gerçek
Almanya

Newroz'a Yürek Dolusu Selamlar

Bir dergi çıkıyor ülkemizin aydınlığında. Bu dergiyi daha önceden az da olsa takip ediyordum. Uzaktan takip ettiğim zamanlarda da Newroz Dergisinin ilgimi çekmediğini söyleyemem. Şimdi çok iyi bir Newroz okuruyum. Newroz'u okuyor ve seviyorum çünkü, diğer dergilerde gördüğüm, duyduğum bir dar kalıplaşma yok. Kanıtı şu; bir sayıda bir yazı çıkıyor, nedense başka insanlar bu yazıdaki hatalara değinmenin yerine, bu derginin yazarları kendilerine özeleştiri getiriyor. Bu durumu taktir etmek gerekiyor. Yine Newroz'u seviyorum çünkü, yaşanılan tüm gelişmelere ve değişen insanlara rağmen, Newroz dergisi, Sosyalizm mücadelesini vermeye devam ediyor.

Newroz Dergisinin bir de Kültür-Sanat sayfasını okumak gerekiyor. Kendi çalışmalarıyla Kürtçe dil dersleri veriyorlar.

Bu dersler Kürtçe bilmeyen insanlara çok basit ve öğretici geliyor. Çok güzel şiirler yayınlanıyor.

Newroz dergisinin en sevdiğim yanlarının başında gelen Özel Sayılar. Newroz dergisi "Merhaba" dediği Özel Sayısıyla beğenimi aldı. Newroz dergisinin Newroz Bayramı Özel Sayısı çok beğenildi. Ve birçok insana ulaştı.

Her Kürt yayınını okuduğumda içimde beliren umut, heyecan Newroz'u okuyunca başka bir şekilde oluyor artık. Artık doymak bilmiyoruz. Yeni dergiler, yeni gazeteler, yeni yayınlar diyoruz. Ama çıkarken kendi çıkarlarını bir yana bırakmalarını istiyoruz. Yeni bir yayın çıktığında büyük bir mutluluk duyuyorum. Ama sonradan bakıyorum bunların çoğu çıkarlarını bir yana bırakmıyorlar. Oysa birleşik, ortak çıkarı düşünen gazeteler, dergiler istiyoruz. Newroz dergisi bunlara gösterilecek en güzel örnektir. Çoğu yayın, bana sataşan şu dergiye ya da gazeteye nasıl yanıt verebilirim diye düşünüyor. Oysa, ben bu kalemi, bu yayını en güzel en yararlı şekilde nasıl kullanabilirim diye düşünmelidir.

Bunun yanında bazı şeylere de duyarsız kalınmamalıdır. Yanıbaşımızda bir mücadele vardır. Bu mücadeleye görmedim, duymadım, konuşmadım mantığıyla yaklaşan insanlar var daha. Bu insanlara tarih doğruları gösterecek ama o zaman da iş işten geçecek. Yani kimin ne istediğini kavramalıyız.

Buradan, bütün arkadaşlarıma onbeş yaşında bir genç olarak seslenmek istiyorum. Newroz'u ve diğer sol yayınlarımızı yaşatmak bizim elimizde. Bu yayınları okuyalım-okutalım.

Yaşasın Sosyalizm,
Yaşasın Kürdistan!

O. Sidar
Ergani

Merhaba

Gerek bölgemdeki gelişmeleri, gerekse düşüncelerimi size yazacağım, gerçeğiyle ve yalnızca gerçeğiyle... Yazmalıyım, çünkü doluyum, dopdoluyum. Hani derlerya, barut fıçısı gibi, bende aynen öyleyim. Olanca pisliğin, kokuşmuşluğun, haksızlığın bulunduğu, yaşandığı bir dönemde insanım diyenler, demokrat olduğunu söyleyenler nasıl mutlu olabilir? Nasıl kayıtsız kalabilir? Bize göre mutlu olmak, cebin para dolması, başkasının alınteri ve gözyaşının sömürülmesi değildir kesinlikle. Bize göre mutluluk eşitlik, kardeşlik, özgürlük varsa vardır.

İşte sözünü ettiğim kokuşmuşluğun, haksızlığın bir örneği:

AFŞİN'de NEWROZ getirip satımını yapan bir kırtasiyeci var. Sahibi demokrat birisidir. Geçenlerde NEWROZ'u sorduğumda birkaç müşteri vardı, 'yok' dedi. Müşteriler gidince, biraz ilerisinde diğer gazete ve dergiler içerisinde gizlediği yerden NEWROZ'u çıkardı. Bana "kardeş biraz önce yok dedim, yanlış anlama. NEWROZ olsun diğer demokrat dergiler olsun geldiğinde, Emniyetten buraya gelip toplayıp götürüyorlar, sattırmıyorlar. Özellikle NEWROZ'a allerjileri var. Bu nasıl iştir? Bu dergiler yasak mı? Yasadışı mı? Hani şeffaflık, demokratlık palavraları" sözleriyle Newroz'u bana verdi. Bu hususa ilişkin şu soruları sormak gerekir:

Maraş bölgesinin yasası, Polis-Jandarma mı? Maraş'ın ve K. Kürdistan'ın yasaları farklı mı? Mülki İdare Amirleri, savcılar nerede? Basın özgürlüğü nerede?

S / G
AFŞİN

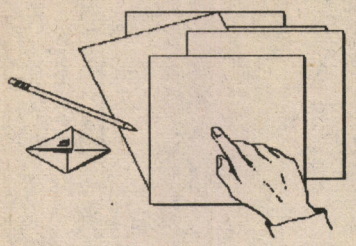

Şırnak Katliamı Protesto Edildi

Faşist Türk Devletinin Kürdistan kentleri Şırnak ve Çukurca'daki kanlı katliamı yurtdışında sert bir biçimde kınanıyor. TC'nin katliamı ve soykırımı F. Almanya'nın değişik kentlerinde ve kasabalarında kitlesel olarak protesto edildi ve ediliyor.

Kürdistanlı demokratik kitle örgütlerinden KOMKAR, HEWKAR ve AKTİF tarafından Hamburg şehrinde yürüyüş ve mitingle TC protesto edilerek, Şırnak halkı ile dayanışma içinde olduğumuzu bir kez daha haykırdık. Yürüyüş 29. 08.92 tarihinde, saat 11.00 de gerçekleşti. Uzun bir güzergah üzerinde gerçekleşen protesto yürüyüşü ve Kürt halkı ile dayanışma eylemi düzenli ve disiplinli bir tarzda amacına yönelik biçimde Hamburg Türk konsolosluğu önünde son buldu.

Eylem boyunca üç dilden propaganda ile Kürdistan'daki ve Şırnak'daki katliam Alman kamuoyuna geniş bir biçimde bildiriler dağıtarak Alman kamuoyunu bilgilendirdik. Irkçı ve Neo- Nazi saldırılara karşı aynı gün Rostok şehrinde yapılan başka bir merkezi protesto yürüyüşü doğal olarak kitle katılımını etkiledi.

TC. Devletinin Kürt halkına karşı başlatmış olduğu kirli savaş ve kitle katliamı F. Almanya'daki Kürdistanlı ve Türkiyeli örgütler tarafından gerek kitlesel eylemlerle ve gerekse basın açıklamalarıyla kınanmaya çalışılarak Kürt halkı ile dayanışma içinde oldukları dile getiriliyor. Bu amaç doğrultusunda KÜRDİSTAN KOMÜNİST PARTİSİ Almanya temsilciliği imzalı bir basın açıklaması Türkçe ve Almanca olarak yazılmış yürüyüş boyunca dağıtıldı.

Hasan Sarıtaş
Almanya

DAVAMIZDA HAKLIYIZ Haklarımızı Sonuna Kadar Savunacağız

Ülkemizdeki ekonomik ve siyasi kriz sürerken hükümet bu krizi atlatmanın yolu olarak vaad ettiği ekonomik ve demokratik reformları değil, baskı ve saldırı yolunu seçmiştir.

Ülke genelindeki bu baskı ve saldırılardan, insanlar her geçen gün daha da mağdur olmaktadırlar. Enflasyon, işten çıkarmalar, sürgünler, işkenceler, sendikalaşma taleplerinin gözardı edilmesi ve engellenmesi gibi uygulamalar gün geçtikçe yaygınlaştırılmaktadır. Gelişen ve yükselen tepkiyi bastırmak, pasifize etmek amacıyla anti-demokratik yasalar yürürlükte tutulmakta, aynı amaca hizmet eden yeni yasalar hazırlanmaktadır.

Değerli Kardeşler! İnsanlarımızla adeta alay edenleri ezmek, işkenceye son vermek, insanca yaşamak istiyorsak örgütlenelim. Tamamen haklı ve meşru temellere dayanan mücadelemize, halkımızla beraber omuz omuza verip destek olalım, gerekirse savaşalım. Yeter ki haklarımızı sonuna kadar savunalım. Bunun bilincine vardıktan sonra mücadeleyi kaybetmenin imkanı yoktur.

Ülkemizi geçmiş dönemlerde muhalefette şimdi ise iktidar olarak yöneten Başbakan ve onun idaresindeki bakanlara son çağrıyı yapmanın zamanı gelmiş ve geçmiştir. Evet artık sabrımız taştı. Bulundukları yerin, oturdukları koltuğun tapulu birer malları gibi görüp hergün bir polisin masum halka yaptığı işkenceleri görmemezlikten gelmek, kardeşi kardeşine vurdurmak isteyenlere ve hatta bunu bile kalleşçe yapan koruculuk adı altındaki kişileri yönlendirerek her geçen gün artan bu baskı ve işkencelerin ardı arkası kesilmediğini ya görmüyorlar, ya da gördükleri halde bunu kulak ardı ediyorlar.

Buna kimsenin hakkı yoktur. Kardeşini vurması için her geçen gün eline silah verilenler çoğalıyor.

Bu çağdışı oyunların artık oynanamayacağını, ne sebeple olursa olsun hiç bir şekilde müsamaha göstermeyeceğimizi artık Başbakan Demirel, İnönü ve O'nun bakanları anlamalıdır ki, bu yönetim ve tutumlarıyla bulundukları oda ve koltuklarda oturamayacaklardır.

Davamızda haklıyız kazanacağız
Yaşasın Mücadelemiz
Kahrolsun Faşist Düzen

A. Tangöl
Malatya

BASIN DUYURUSU

Ulusal uyanışa yönelen Kürt emekçi halkına karşı devletin kirli özel savaşı her gün yoğunlaştırılmaktadır. Teşhir ve tecrit olmakta olan devlet ve egemen sınıflar varlıklarının tek dayanakları olan askeri zor ve özel savaşın tüm kirli yöntemleriyle tarihe ayak diremeye devam etmektedirler. Ulusal ve sınıfsal uyanış boyutlandığı oranda devlet de zulmünü boyutlandırmaktadır.

Kontr-gerilla faaliyetleri, yerinde infazlar, işkenceler, özel tim despotluğu, provakasyonlar ve gittikçe boyutlanan köylerin, ilçelerin, şehirlerin yakılıp yıkılması devletin çaresizliğini ve acizliğini gösteren özel savaş uygulamalarıdır.

Şırnak, Çukurca ve diğer alanlardaki katliamlar, özel savaşın ve zulmün boyutlanmasının bir aşamasını ifade etmektedir. Devletin tüm çarpıtmaları ve yalanları gerçeklerin gün ışığına çıkmasını engelleyememektedir.

Özel savaş, artık devletin şehirleri yerle bir etmeye, yakıp yıkmaya ve bu boyutta katliamların genişletilmesi noktasına ulaşmıştır. Bu, aciz devletin ve egemen güçlerin can havliyle çırpınışıdır.

Devletin uyguladığı yerinde infazlar, 'faili devlet' cinayetleri, Şırnak, Çukurca, vb. uygulamalarla boyutlanan devlet katliamlarını ve bir bütün olarak devletin özel savaşını lanetliyor, tüm emekçi halkı insanlık değerlerinin normları gereği tepkilerini açığa çıkartmaya çağırıyoruz.

Bu amaçla 31 Ağustos 1992 sabahından başlayarak 3 günlük açlık grevine giriyoruz.

HEKİMHAN
Kapalı Cezaevinde Bulunan:
Mehmet GÜZEL
Mehmet TEKİN
Nejat UTKUN

İNSAF ANA,

Ölmemeliydin. Daha çok yıllar yaşamayı hak edenlerdendin sen. Sevgi, insanlık ve yiğitlik dolu yüreğin atmaya devam etse ne güzel olurdu... Buna, tüm sevenlerinin, halkının ve ülkenin ihtiyacı vardı. Ne yazık ki aramızdan ayrıldın. Şizofrenik bir bunalımın kurbanı oldun. Ekmeği, tuzu, sözü, yüzü tatlı; biz oğulları, kızları için ağlayan yufka yürekli, yiğit Kürt kadını örneği İNSAF ANA! Toprağın bol olsun. Seni hep sevip saydık. Gönlümüzdeki yerin hiç boş kalmayacak.

www.arsivakurdi.org

